

Nagíb Mahfúz
skandál
v Káhíře

Odeon

Praha 1968

Knihovna Předního Východu
katedry Asie a Afriky UK
sign.

B-3-1338

B 64/69

1 Slunce se nachýlilo k západu a zářilo v dálce nad ohromnou kupolí universitní budovy. Zdálo se, jako by z ní vystupovalo k obloze nebo se do ní po své dlouhé pouti vracelo. Laskavými paprsky prosvěťovalo koruny stromů a trávníky, stříbrné stěny budov a širokou cestu procházející Ormanskými zahradami. Lednový chlad pohlcoval sluneční žár a vytvářel všude atmosféru klidu a pohody. Kupole se tyčila nad dvěma řadami vysokých stromů lemujících cestu a vypadala jako pohanský bůh, před nímž poklekli kněží přinášející mu v odpolední čas oběti. Průzračně jasná obloha byla místy pokryta jemnými, načechranými mráčky. Chladný vítr narážel do stromů a províval jejich listy, které sténavě šuměly.

Ve vzduchu kroužilo rozptýlené hejno luňáků a na cestách se objevily hloučky studentů, kteří vycházeli z universitního nádvoří a živě spolu hovořili. Kolem nich šla skupina asi pěti studentek. Kráčely ostýchavě a tiše se spolu bavily. Přítomnost dívek na universitě byla tehdy ještě neobvyklou událostí, vzbuzující zájem a zvědavost, zvláště u studentů prvního ročníku. Ti si začali šeptat a vyměňovat významné pohledy. Občas promluvíli hlasitěji, takže hovor zaléтал k uším jejich kolegů.

„Není mezi nimi ani jedna, která by stála za pohled,“ prohodil jeden student.

„Jsou tu přece pro vědu, a ne pro lásku...“ odpověděl mu jiný s náznakem ironie.

Třetí si zkoumavě prohlížel kritizované dívky a řekl se západem:

„Ale Bůh je stvořil pro lásku!“

První se rozesmál a posměšně a vyčítavě poznamenal:

„Uvědom si, že jsme na půdě university, kde není na místě mluvit ani o Bohu, ani o lásce.“

„Že tu nebudeme mluvit o Bohu, to je logické, ale láska přece...“

„Universita je nepřítelem Boha, ne přírody...“ prohlásil jeden z nich rezolutním tónem pedantického profesora.

„To máš pravdu. A nemusíme přece ztrácet naději, když

zrovna tyhle nejsou žádné krasavice. Vždyť je to teprve předvoj něžného pohlaví. Za nimi se pohnou další. Studovat na universitě je dnes móda, která se bude rychle šířit. Dáte mně brzy za pravdu . . .“

„Myslíš, že naše děvčata budou mít takový zájem o universitu jako svého času třeba o kino?“

„Ještě větší. A ty, co tady uvidíš, budou vypadat jinak než tyhle.“

„Nakonec nás budou bezohledně vytlačovat.“

„Přílišná ohleduplnost by tu byla jen ke škodě.“

„Nebudou se ani obtěžovat, aby vystupovaly skromně. Kdo je silný, nemusí být skromný.“

„A pak se do sebe pustíme!“

„Co lepšího bychom si mohli přát?!“

„Podívej se na tyhle stromy a keře! Život se v nich rodí sám od sebe, úplně samozřejmě. Taková je příroda.“

„To bude něco! Jestlipak se toho dočkáme?“

„Záleží na tobě, můžeš si přece na to počkat, když budeš chtít . . .“

„Stojíme teprve na začátku a máme dobré vyhlídky . . .“

Tím skončili rozhovor obecného rázu a probírali pak s ironickými a kousavými poznámkami jednu dívku po druhé.

Opodál kráčeli pomalu čtyři studenti. Bavili se a občas pozorně naslouchali, o čem chlapci kolem nich hovoří. Byli z posledního ročníku a šlo jim na čtyřicetý rok. Ve tváři měli výraz dospělých a vzdělaných lidí. Nechybělo jim vědomí vlastní důležitosti, spíše si na ní zakládali víc, než bylo třeba.

„Ti chlapci nemluví o ničem jiném než o děvčatech,“ poznamenal Ma'mún Radwán kritickým tónem.

„A co je na tom špatného?“ prohodil Alí Táhá na adresu svého kolegy. „Jsou to dva póly, které se odvědycky vzájemně přitahují . . .“

„Nesmiš být na ně, Ma'múne, tak přísný,“ řekl Mahgúb

Abdaddá'im. „Dnes je přece čtvrtek, a to je den, kdy študáci myslí hlavně na ženy.“

Ahmad Badír — student a zároveň i novinář — se lehce usmál a zadeklamoval s řečnickým patosem:

„Vyzývám vás, přátelé, abyste každý pověděl, jaké máte o ženách mínění. Ale musíte se omezit jen na několik slov. Tak začni, Ma'múne!“

Mladík upadl na chvíli do rozpaků a pak s úsměvem odpovéděl:

„Nemůžeš přece na mně chtít, abych o tom hovořil, když víš, že jiné kvůli tomu kritizují.“

„Jen se nevykrucuj, máš to marné. Tak jen do toho! Alespoň několik slov. Víš dobře, že novinář si vynutí interview za každou cenu.“

Ma'mún Radwán věděl, že Ahmadu Badírovi neunikne.

„Pro mne je směrodatné to, co řekl Bůh,“ prohlásil rezignovaně. „A když chceš znát můj vlastní názor, tak tedy žena je bezpečné útočiště na tomto světě a přímá cesta k pokoji na onom světě.“

Ahmad Badír se obrátil k Alímu Táhá a kývnutím hlavy ho pobídl k hovoru.

„Žena, jak se tvrdívá, je společníkem muže v jeho životě,“ řekl Alí. „Ale takové společenství musí být — podle mého názoru — založeno na absolutní rovnosti v právech i povinnostech.“

Nakonec se Ahmad Badír obrátil k Mahgúbu Abdaddá'imovi a se smíchem se ho zeptal:

„A jaké má mínění náš velevážený cynik?“

Mahgúb pronesl s divadelní pózou:

„Žena . . . je pojistný ventil v parním kotli.“

Jeho přítel se dali do smíchu. Už dávno si zvykli přijímat tímto způsobem jeho názory. Potom vyzvali Ahmada Badíra:

„A co ty si myslíš?“

Mladík suverénně odpovéděl:

„Úkolem novináře je naslouchat, a ne mluvit, zvláště v dnešní době.“

Odbočili do první ulice protínající hlavní cestu k universitě a šli směrem k provinčnímu úřadu. Nejdelší z nich byl Ma'mún Radwán, ale jen o málo převyšoval Mahgúba Abdaddá'ima. Alí Táhá měl prostřední, urostlou postavu, zatímco Ahmad Badír s nápadně velkou hlavou byl dosti malý. Ma'mún chtěl před pátečním dnem odpočinku a zábavy příjemně zakončit jejich studijní povinnosti.

„Pro rozhovor o ženách jsme zapomněli na to, o čem jsme si ještě chtěli promluvit,“ řekl se sobě vlastním vnitřním zaujetím. „Co si myslíte o té dnešní debatě na fakultě?“

Debatu se točila kolem „zásad“. Otázka zněla, zda jsou pro člověka nutné, nebo je-li prospěšnější se od nich osvobodit.

Alí Táhá Ma'múnovi odpověděl:

„Jsme zajedno v tom, že zásady jsou pro člověka nutné. Jsou jako kompas, který vede loď na širém moři...“

Mahgúb Abdaddá'im řekl klidně a vážně:

„Blbost.“

Alí Táhá mu vůbec nevěnoval pozornost a pokračoval, obrací se k Má'múnovi:

„Ale lišíme se v tom, o jaké zásady má jít.“

Ahmad Badír pokrčil rameny a poznamenal:

„Zase jsme u toho...“

„Stačí nám zásady, které nám dal všemohoucí a svatý Bůh,“ prohlásil Má'mún Radwán s vřelým přesvědčením.

„Mě jenom překvapuje,“ řekl Mahgúb s předstíraným údivem, „že člověk jako ty může věřit v legendy...“

„Věřím ve společnost, která je živou buňkou lidstva,“ pokračoval Alí Táhá. „Její zásady bychom měli zachovávat, tím ale nechci říci posvěcovat. Od generace ke generaci se musí měnit. To je úkolem vědců a pedagogů.“

„Jaké zásady potřebuje naše generace?“ zeptal se ho Ahmad Badír.

„Věřit ve vědu místo v iluze, žít pro společnost a ne pro ráj, nastolit socialismus místo konkurence,“ řekl Alí nadšeně.

Mahgúb Abdaddá'im komentoval jeho výrok slovy:

„Blbost... všechno je blbost...“

„A ty, Mahgúbe,“ zeptal se ho Ahmad Badír, „co si myslíš o té debatě?“

„Blbost,“ odpověděl Mahgúb klidně.

„Jsou zásady nutné?“

„Blbost.“

„Nejsou tedy nutné?“

„Blbost.“

„Jsi pro náboženství nebo pro vědu?“

„Blbost.“

„Tak pro co tedy?“

„Všechno je blbost...“

„Copak nemáš žádný názor?“

„Ale blbost...“

„A znamená to tvoje ‚blbost‘ nějaký program?“

Mahgúb řekl se strojeným klidem:

„Je to nejvyšší ideál...“

Má'mún Radwán se obrátil k Alímu Táhá.

„Bůh je na nebi a islám je na zemi. Tady máte moje zásady...“ V jeho hlase zaznívalo přání projevit názor, ne získat někoho pro své přesvědčení.

Alí Táhá se usmál a řekl podobně jako předtím Mahgúb:

„Mě jenom překvapuje, že člověk jako ty může věřit v legendy.“

Mahgúb se rozesmál a dodal:

„Blbost...“

Když znovu vykročili, letmo na ně pohlédl a dodal:

„Já se divím, jak můžeme spolu bydlet pod jednou střechou. Pro mě je všechno vzduch, Ma'mún je jako sborník starých legend a Alí zase hlásá nové legendy...“

Nevěnovali mu příliš pozornost, protože nikdy nedovedli rozpoznat, co myslí doopravdy a co žertem. Nemělo smysl s ním diskutovat. Když mluvil vážně, mohli očekávat, že všechno vzápětí zsměšní.

Došli na roh ulice Raššáda paši, kde již měli v dohledu svůj studentský domov. Ahmad Badír se s nimi rozloučil a šel do redakce, kde po večerech pracoval. Ostatní zamířili ke koleji, aby se připravili na čtvrteční večer.

3 Kolej stála na rohu ulice Raššáda paši. Vypadala jako ohromná třípatrová pevnost s prostorným kruhovým dvorem. V každém poschodí se táhl kruhový řetěz pokojíků umístěných těsně vedle sebe. Jejich dveře se otvíraly na úzkou chodbu, ze které bylo možno obhlédnout celý dvůr. Naši tři přátelé bydleli ve druhém patře. Ma'mún Radwán vstoupil do svého malého pokojíku a začal se převlékat. V místnosti byla malá postel, naproti ní stála skříň, uprostřed pod malým oknem byl postaven nevelký psací stůl, na kterém ležely knihy a studijní pomůcky. Ma'mún náruživě miloval knihy. Jakmile zavadil zrakem o Lalandův slovník, mihl se mu na tváři lehký úsměv a oči mu radostně zasvítily. Ale nesměl ztrácet čas. Vykonal rituální omývání, pomodlil se odpolední modlitbu, oblékl si vycházkové šaty a seběhl na ulici. Pružný krok a vojenské držení těla mu dodávaly elegance. Měl štíhlou, urostlou postavu. V jeho světlé pleti prosvítal na tvářích sotva znatelný nachový odstín. Nejzajímavější na něm byly velké černé oči s jasným pohledem, prozrazujícím ušlechtilou povahu a inteligenci. Šel rázným, pravidelným krokem, soustředěně hleděl před sebe, pohroužen do svých úvah, a z výrazu jeho tváře bylo možno poznat, že má před sebou určitý cíl.

Onoho dne jel do Heliopole navštívit svou snoubenku. Ke svým soukromým citovým záležitostem měl Ma'mún stejně ryzí, přímý postoj jako ke všem problémům vlastního života. Se svou dívkou — dcerou jednoho příbuzného, který byl vysokým důstojníkem — se zasnoubil po poradě s otcem, a obě rodiny se dohodly, že k sňatku dojde, až Ma'mún dokončí studium. Od té doby každý čtvrtek navštěvoval jejich dům, sedával pohromadě s celou rodinou a strávil s ní vždy několik hodin v příjemné večerní zábavě. Nikdy ho ani nenapadlo, aby pozval svou dívku do kina nebo s ní pod nějakou záminkou zůstal o samotě. Pohlížel nedůvěřivě na „nové mravy“, jak říkával, a upřímně proti nim horlil. Konzervativní rodina jeho snoubenky, lpějící na zachování starých tradic, přijímala jeho chování s velkým uznáním a uspokojením. Tyto zásady mu ovšem nebránily v tom,

aby se mu příjemným vzrušením rozbušilo srdce, když se vydával na obvyklou cestu.

Po několika minutách dorazil na hlavní gízskou ulici a nastoupil do tramvaje. Vysoká vzpřímená postava a jiskřivý pohled mu dodávaly ušlechtilého a oduševnělého výrazu. Měl všechny předpoklady stát se Omarem ibn Abí Rabí'a. Ale na to byl příliš zdrženlivý, čestný a ryzí. Takové vlastnosti byly u chlapců vzácnou výjimkou. S upřímností a opravdovým zaujetím se oddal náboženské víře a neustále usiloval o mravní sebezdokonalení. Vyrůstal v Tantě, kde jeho otec — hluboce věřící člověk pevného charakteru — byl učitelem v jednom náboženském ústavu. Prostředí, které ho formovalo, svou prostotou a rigorózností připomínalo spíše beduínský způsob života. V mládí narazil na velkou překážku, která zanechala v jeho životě hlubokou stopu. Vážná a zdoluhavá choroba mu až do čtrnácti let zabránila navštěvovat školu. Tehdy poznal, co je to bolest a hořká samota, a tato tvrdá zkušenost ho zocelila. U svého otce prošel náboženskou výchovou a hodně studoval náboženskou literaturu, k níž se upínal jeho zájem i v dalších letech. Do základní školy vstoupil už jako dospívající chlapec s širokým rozhledem, zvědavostí a jiskřivým intelektem. Dlouhá osamocenosť však v něm vypěstovala sklon k fanaticismu. V některých chvílích ho zachvátila zběsilá zuřivost a neústupnost. Tehdy jako by pramen jeho mírné a zdrženlivé povahy rázem vyschl. Vášeň vyšlehla jako plamen pohlcující všechno, co se mu staví do cesty. Když v takových okamžicích pracoval, vybíchoval se k ještě intenzivnějšímu úsilí, když vykonával náboženské povinnosti, oddal se jim s ještě větší horlivostí, když diskutoval, hájil se zvýšeným zápalem své názory, a byl-li právě o samotě, stával se zasmušilým a uzavřeným. V tomto prostém životě jen práce skýtala Ma'múnovi možnost k seberealizaci. Vynikal nad všemi spolužáky. Celé hodiny se mohl horlivě věnovat náboženským povinnostem a opakovat boží jméno. V posledním ročníku na střední škole studoval dvacet hodin denně, byl nejúspěšnějším absolventem, a očekával, že stejně bude excelovat i při závěrečných zkouškách na uni-

versitě. Přání vyniknout nad ostatní se stalo jedním z jeho nejvyšších ideálů, k nimž patřil též islám, arabská otázka a ctnost. Svou převahu úzkostlivě střežil a nedovolil nikomu, aby ho dostihl. Jeho mysl však byla prosta jakýchkoli nízkých pohnutek k nečestné soutěži. V tom ho utvrzovala mimořádná morální síla, sebejistota a hluboká zbožnost. Jeho ctižádost ho dovedla vysoko. Víra pro něho nebyla cestou k nemohoucí askezi, potlačování vlastní bytosti nebo splnutí s Bohem. Říkával, že víra naplňuje člověka božskou silou k uskutečnění nejvyšších božích ideálů na zemi. Byl vzorným chlapcem, ale nikdy nedokázal získat si oblibu. Jeho snaha vyniknout plodila závist a jeho chování bylo vykládáno jako výraz tichého pohrdání druhými. Ma'mún se navíc nezbavil sklonu k samotářství, který zapustil v jeho povaze kořeny během jeho dlouhé nervové choroby. Kromě toho neovládal pravidla společenské uhlazenosti, neměl smysl pro vtip. Jelikož se nedovedl přetvářovat a byl ze zásady otevřený, jeho slova často citelně zraňovala a bolela. Odpůrci ho jednou nazývali venkovským vzdělavcem, jindy neočekávaným mahdíem. Jeden student se o něm vyjádřil: „Ma'mún Radwán je imámem islámu naší epochy. Před dávnou dobou uvedl Amr ibn al-Ás do Egypta islám díky své chytrosti a obratnosti, a zítra ho odtud vypudí Ma'mún Radwán svou nesnášlivostí.“

Ma'mún zůstal věren touze vyniknout, i když mu mnohdy naháněla strach a vzbuzovala v něm ošklivost. Báł se onoho pocitu vyvyšování a uchýloval se před touto neřestí k Bohu, ale nebyl schopen ji přemoci. Proto nikdy nedovedl pohledět na mocné nebo významné osoby s opravdovým obdivem. V den, kdy král slavnostně otevřel universitu, se s neskrývaným pohrdáním vyjádřil o státnících, kteří byli slavnosti přítomni. Vždycky opovržlivě krčil rameny, když viděl, jak studenti planou nadšením pro různé předáky a vůdce. Stavěl se odmítavě ke všem politickým stranám a neuznával žádnou „egyptskou otázku“. Říkával s obvyklým zaujetím: „Existuje pouze jediná otázka, a to je otázka islámu a arabství...“ Bylo s podivem, že ho nezasáhla móda

ateismu, šířící se mezi universitními studenty, přestože se s ní musel seznámit a byl s ní v kontaktu. Hlavní důvod spočíval v tom, že Ma'mún vstoupil na universitu až ve třiatváceti letech, když v něm již zapustila hluboké kořeny víra ve tři principy, k nimž se pak hlásil po celý život: v Boha, v ctnost a ve věc islámu. Nedal se oslnit leskem nové university. O pevnou skálu jeho víry se tříštily vlny psychologie, sociologie a metafysiky. Postavil se s ní proti vědě a filosofii a učinil si z nich nástroje sloužící jeho ideálům. S radostným uspokojením zjišťoval, že vynikající představitelé světové filosofie, jako Platon, Descartes, Pascal a Bergson, věřili v boží existenci. Vřele vítal soulad mezi vědou, náboženstvím a filosofií, který ohlašovalo dvacáté století. Dnes, uvažoval, se hmota ztrácí do elektrických nábojů, které se spíše podobají duchu než hmotě. Dnes duchovní hodnoty znovu získají místo, které jim náleží. Dnes se vědci zabývají náboženskými úvahami a teologové zákony vědy a filosofie. Ma'mún, tento věřící filosof, byl šťasten. Ale Ma'mún z Gízy se přece jen změnil a nebyl již oním postiženým chlapcem z Tanty. Stal se velkorysejším, měl více pochopení pro druhé. Mohl s úsměvem naslouchat Mahgúbově ironii, diskutovat s Alím Táhá o hodnotě náboženství a ateismu a přijímat trpělivě výtky kritiků a posměvačů. Jen ve chvílích, kdy se ho zmocnil zuřivý fanatismus, mu zaplanuly oči rozčilením. Po takových záchvatech býval malátný, vyčerpaný a zasmušilý. Ma'mún nalézal mezi svými kolegy opravdově věřící lidi a necítil se ve své víře izolován. Nezískal však nikoho, kdo by s ním sdílel jeho nadšení pro islám a arabství. Mysli studentů se v oné době obíraly jinými problémy: egyptskou otázkou, ústavou z roku 1923, bojkotem cizího zboží. Ale Ma'mún neztrácel naději, přestože stál se svými tužbami osamocen. Tak silná povaha nemohla propadnout zoufalství.

Žil zaujat velkými ideály, ale nikdy neztratil smysl pro radosti života a přijímal je celou svou bytostí...

Pohlédl nedočkavě z okna tramvaje a byl by nejraději projel v jediném okamžiku celou tratí až do Heliopole.

Alí Táhá zůstal ve svém pokoji takřka až do západu slunce. Seděl u okna a oči měl upřeny na balkón malého, starého domu. Vedle jeho vchodu byl krámeček s cigaretami. Dům stál na rohu ulice Raššáda paši, naproti studentskému domovu. Alí, jako vždy velice elegantní, měl na sobě vycházkový oblek, v ruce držel fez a byl připraven k odchodu. Kdo pohlédl na jeho široká ramena, jistě si pomyslí, že je náruživý sportovec. Vzbuzoval pozornost svým příjemným zevnějškem, na němž se výrazně vyjímal jeho zelené oči a světlé, nazlátlé vlasy. Hleděl upřeně na balkón toho malého, starého domu a oči mu svítily vzrušením a nedočkavostí. Když se na balkóně objevila dívka, obličej se mu hned rozzářil a celý jako by ožil. Povstal a zamával na ni. Dívka mu odpověděla úsměvem a ukázala na ulici. Alí si rychle nasadil fez, zamkl pokoj a seběhl dolů. Kráčel zvolna širokou ulicí Raššáda paši, po jejích stranách stály vysoké košaté stromy; za nimi se rýsovaly siluety výstavných paláců a vil. Alí se několikrát ohlédl a pak v přítomí zapadajícího slunce uviděl, jak k němu dívka přichází plavným krokem. Zmocnil se ho pocit radosti a štěstí. S tlukoucím srdcem k ní zamířil, vřele jí stiskl ruce a více šeptem než nahlas řekl:

„Nazdar . . .“

Odpověděla mu s líbezným úsměvem:

„Dobrý večer.“

Pak jemně vyprostila ruce a zavěsila se do něho. Kráčeli zvolna ke Gízké ulici, nemajíce před sebou jiný cíl než kochat se klidnou večerní procházkou. Dívce bylo osmnáct let. Tvář jí krásně čistá, bělostná pleť, podmanivý lesk černých očí a dlouhé řasy. Její hebkou, bílou pleť ještě více zvýrazňovaly havraní vlasy. Šedý kabát obepínal půvabnou a pružnou dívčí postavu. Šli, držíce se za ruce, a z jejich šťastných tváří vyzařovalo kouzlo mládí. Alí se začal pátravě rozhlížet kolem a dívka ho kradmo pozorovala s radostným a toužebným očekáváním. Když se Alí ujistil, že ulice je liduprázdná, vzal ji jemně za bradu, otočil k sobě její tvář a dlouze ji políbil. Pak pokračovali mlčky v chůzi. Všimla si, že chvílemi na ni vrhá zkoumavé pohledy, a to jí

připomnělo její starý, obnošený kabát. Kouzlo okamžiku rázem vyprchalo a radost ochabla.

„Nevadí ti, že na mně pořád vidíš tenhle starý kabát?“ zeptala se stísněně.

„Že si děláš starosti s takovými malichernostmi,“ řekl Alí káravě a dodal: „Ať je kabát jakýkoli, hlavně že je v něm to nejdražší, co mám.“

Nemohla s ním souhlasit, že kabát patří k „malichernostem“. Často si s litostí říkala: „K šťastnému životu patří mládí a krásné šaty.“ Pohlédla na jeho elegantní vlněný oblek a zatoužila odpovědět mu stejně káravým tónem.

„To není tak jednoduché . . . ! Říkáš, že to jsou malichernosti, ale podívej se na svůj drahý, krásný oblek . . .“

Tváře mu zrudly a vypadal jako rozpačité dítě. Po chvíli řekl omluvně:

„Je to nový oblek . . . Nemohl jsem si přece koupit starý. Ale nejde o to, jaké kdo nosí šaty. To jsou nepodstatné a pomíjivé věci, vid', miláčku?“

Nechtěla se s ním pouštět do diskuse, protože ji vždycky poučoval jako učitel žáka. A to jí někdy popuzovalo. Dobře věděla, že často svým jednáním odporuje tomu, co říká. Měl ve zvyku s pohrdáním hovořit o jídle a oblékání, ale přitom byl vždycky elegantně oblečen a rád se najedl do sytosti těch nejlepších jídel. Ihsán Šihátová měla na tuto otázku svůj názor a byla by mu dovedla odpovědět, ale místo toho jen řekla melodickým hlasem:

„Už mám skoro přečtenou tu knihu, kterou jsi mi půjčil.“

Se zájmem se k ní obrátil, protože si přál, aby mohl milovat její tělo i její duši, jak říkával.

„Jak se ti líbila?“

„Rozuměla jsem tomu jen málo,“ přiznala otevřeně, „a moc jsem z toho neměla.“

Pocítil zklamání.

„A proč?“

Usmála se na něho, aby zmírnila svou předchozí odpověď, a pokračovala:

„Říkal jsi, že je to román, ale já v ní nenašla nic jiného než samé myšlenky a názory. Já hledám v knihách život a cit!“

„Ale život je přece obojí, myšlenka i cit!“

Dodala si odvahy a řekla:

„Už jdeš na mě zase s tou svou logikou. Já proti ní nedovedu argumentovat, ale můj vkus nezmění. Podle mého názoru je měřítkem opravdového umění hudba, a to, co v knize přesahuje funkci hudby, nemá být pokládáno za umění...“

Její názor ho ohromil. Matně se usmál a pronesl s náznakem lítosti:

„Takhle se připravuješ o to nejhodnotnější, co opravdové umění má.“

Krátce se zasmála.

„Magdolin, Utrpení mladého Werthera, Utrpení Rafaelo, to jsou vrcholy umění, kterým se obdivuji.“

Řekla to takovým tónem, jako by mu chtěla naznačit: „Každý máme svůj vlastní názor.“ Alí se odmlčel. Nedovedl pochopit, proč se její názory změnily. Upřímně toužil po tom, aby se milovali srdcem i rozumem a vytvořili dokonalé a harmonické manželství, aby v ní našel milenkou, kolegyni a partnera, kterého by si vážil. Láska k ní prostupuje celou jeho bytost. Nechce, aby se jednou podobala ženám, které znal z konzervativních muslimských rodin.

Došli do Gízké ulice a odbočili nalevo. Alí se znovu kolem sebe rozhlédl. Ulice byla zšeřelá a liduprázdná. Pozdvihl jí ruku a vášnivě ji políbil. Pak se k ní naklonil a líbal ji na vlahé, plné rty. Viděl, jak Ihsán přivírá oči. Tělo se mu lehce zachvělo a projelo jím radostné vzrušení.

„Ihsán... jsi tak líbezná... Jsi tak krásná!“

Zaplavil je pocit štěstí a rozkoše. Po chvíli Alí zhluboka vzdychl a prohodil smutně:

„Do závěrečných zkoušek nám už zbývá jen pár měsíců, ale ty...!“

„Maturitní zkouška je v červnu,“ doplnila ho Ihsán. „Co mi pak vybereš?“

„Svou fakultu...“ odpověděl nadšeně.

I když si uvědomovala, že je nezbytné, aby dokončila studium, přece by byla ráda slyšela, kdyby řekl třeba: „Už

ses nastudovala dost, raději se vezmeme.“ Pocítila rozmrzelost.

„Proč si mám vybrat zrovna tvou fakultu?“

„Abychom měli stejné vzdělání, stejné názory, stejné povolání!“

„Stejné povolání?!“

Alí pokračoval s neutuchajícím zápalem:

„Ano, miláčku. Žena také má mít důležité povolání, ne jenom dělat služku. Za žádnou cenu se nezřeknu svých zásad a nesvolím k tomu, aby společnost přišla o jednoho půvabného a prospěšného člena, jako jsi ty!“

Ihsán též sdílela jeho názor, ale jinak ho zdůvodňovala. Prostá nutnost jí diktovala, aby jednoho dne vstoupila do zaměstnání. Nejvíce jí však vadilo, jak se pro svůj názor nadchl. Byla by si přála, aby ho o něm sama přesvědčila, aby se mu bránil, stavěl se proti němu a teprve potom ho přijal za svůj.

Ihsán Šihátová si velice jasně uvědomovala dvě věci: svou krásu a svou chudobu. Její krása byla vskutku mimořádná. Podmanila si rázem všechny chlapce ze studentského domova. Z pokojíků zalétaly na balkón malého omšelého domu pohledy plné vášně a obdivu a pokládaly se k nohám krásné hrdé dívky. Dům jejich rodičů však nebyl vhodným prostředím, v němž by se mohly plně projevit její půvaby. Bída doléhala příliš citelně. Ihsánin strach z nouze a nedostatku se ještě znásoboval, když pohlédla na svých sedm malých sourozenců. Jediným zdrojem obživy pro celou rodinu byl krámek s cigaretami o rozloze jednoho čtverečního metru. Převážnou většinu jeho zákazníků tvořili studenti. Ihsán se často bála o svou krásu a věděla, že jejím nepřítelem je bída a podvýchva. Nebýt péče a zvláštních receptů její matky, nebyla by si uchovala svěží, zdravé tělo a oblé boky, které jeden posluchač filosofické fakulty velebil zvučnou básní. Mezi chlapci studentského domova poznala Alího Táhá a zamilovala se do něho. Obdivovala jeho čínorodé mládí, krásný, ušlechtilý zjev a jeho plány do budoucna. Její srdce a city však od prvního okamžiku kolísaly mezi dvěma póly, jejím vlastním citovým životem

a její rodinou, nebo přesněji: mezi Alím Táhá a jejími sedmi sourozenci. Před Alím Táhá měla známost s jedním studentem z právnické fakulty. Z jeho chování brzy pochopila, že ho lákají jedině půvaby jejího těla a že vztah k ní pokládá jen za jednu z pomíjivých a zábavných epizod svého mládí. Byla proto opatrná a nedůvěřivá. Rodičům nikdy nezůstal utajen její intimní život. Pociťovala vždy hrůzu a odpor, když ji matka přemlouvala a když viděla, že otec touží jen po penězích toho hochá. Život se svými skrytými záměry a pohnutkami jí připadal trpký. Morálku její rodiče nikdy příliš nerespektovali. Než vstoupili do manželství, pojila je dlouho jen vášeň sexuální lásky. Když se otec oženil s její matkou, zmocnil se jejího našetřeného jmění a začal s ním obchodovat. Značnou část promrhal pak na omamné drogy a v hazardních hrách a nakonec mu zůstal jen malý krámeček s cigaretami. Od té doby se vždy utěšoval a říkával: „Svůj život jsem prohrál, ale všechno nám bohatě vynahradí Ihsán.“ Dívka cítila, že otcovy i matčiny záměry ji vedou k pádu a k neřestí. Postavila se na odpor. V neočekávané chvíli se jí dostalo těžké urážky. Tehdy v ní vzkypěla její hrdost a zachránila ji před hrozcím nebezpečím. Jednoho dne uviděla svého hochá, jak sedí v krámku s jejím otcem, a pochopila, že otec s ním smlouvá o její čest. Cítila se zahanbena a pokořena. Okamžitě a bez okolků přerušila s hochem všechny styky. Vyšla z té těžké zkoušky jako vítěz, ale zároveň si hořce uvědomila, v jakém prostředí žije. Po nějaké době v ní začalo sílit vědomí, že se osvobodila od všech pout, že je volná a může si dělat, co chce, aniž musí někomu skládat účty. Tento pocit absolutní svobody způsobil v jejím nitru úplný převrat. Nějakou dobu zůstala bez cíle, ale také bez překážek. Její bytostí prochvívala vášnivá touha. Chtěla rázně vykročit na novou cestu, ale přece ji ještě svazovala nerozhodnost a obava. Zdravé plíce se dusily v těžkém ovzduší. Všechny známky ukazovaly na to, že její hořký osud se nevyhnutelně naplní, že z něho není úniku. Otec jí začal drze a s okázalou lítostí připomínat ztrátu toho bohatého hochá: „Ty za nás všechny neseš odpovědnost, a zvláště za

svých sedm sourozenců!“ Ach bože, bude schopna zachovat si svou vůli a odolávat těmto nestoudným pohnutkám? Cožpak nemohou počkat, až dokončí studium v pedagogickém ústavu a najde si nějaké čestné zaměstnání, kterým by se mohla živit? Začala ztrácet vůli, jistotu a víru a stále víc se vzdávala svému osudu. A pak přišel Alí Táhá. Jeho opravdová láska, upřímná oddanost a ušlechtilý cíl ji povznesly. Posílil její oťřesenou vůli, zbavil ji strachu před nesnáze a vrátil jí hrdost a sebeúctu. Zamilovala se do něho a vložila do něho všechny své naděje. Šiháta Turcí hleděl na nového hochá nevraživě, a pohrdavě se o něm vyjádřil, že je to takový nuzák, který ani nekouří cigarety! Jednou řekl Ihsán výsměšně: „Tak ti gratuluji k tomu krasavci, toho nám zřejmě poslal Bůh za trest, aby nás vyhladověl!“ Ihsán ho ignorovala a tím víc se upnula k budoucnosti. Jedině ta jí může poskytnout čestné zaměstnání a uskutečnit její tužby...

Alí Táhá měl mnoho krásných vlastností. Byl vzorem společenského člověka. Už na střední škole vynikal ve studijním kroužku, horlivě organizoval školní výlety a ve zvláštní zájmové skupině pěstoval řečnictví a žurnalistiku. Uměl dobře a pohotově hovořit, zpívat, dokonce i vařit, byl zvědavý, toužil po vzdělání a lpěl na svých zásadách. Když vstoupil na universitu, pole jeho činnosti se zúžilo, ale zároveň i prohloubilo. „Ústáz“ Alí se stal předsedou studentského debatního kroužku a všechny své kolegy převyšoval řečnickým nadáním, pohotovostí a širokým rozhledem. Nadchl se pro vysoké ideály a se zápalem a vírou mluvil o „vzorném státě“. Ti, kdo ho znali, mu věřili, ale někteří zarytí odpůrci o něm roztroušovali pomluvy a říkali, že je to nepřekonatelný vychytralec a demagog, že se halí do ctnosti, aby ohromil své publikum, že ve jménu vědy a ideálů získává popularitu a že mluví o morálce tak jako dohazovačka o nevěstě, kterou nikdy neviděla. Ale byla to lež a nadsázka. Alí byl opravdový a upřímný, a když se nadchl pro krásu, miloval ji ryzí a oddanou láskou. Jeho život však nebyl ušetřen prudkých krizí. První období universitního studia otrásl jeho náboženskou vírou. Zakoušel

mučivou trýzeň této hluboké změny, ale přijímal ji statečně a neuhýbal jí. Se srdcem prahoucím po pravdě se cele oddal novému přesvědčení. Nikdy nepodlehli skepsi a cynismu. Choval neskrývaný obdiv k Ma'múnu Radwánovi pro jeho opravdovost a statečnost. On sám se však přiklonil k materialistické filosofii. Věřil v materialistický výklad života a rád opakoval výrok, že všechno, co existuje, je hmotné, že život a duch jsou složité procesy hmotné povahy, že vnímání je jen určitou vlastností, která nic na skutečnosti nemění, právě tak jako zvuk kola, který nutně doprovází jeho otáčení, ale nemá na něj žádný vliv. Ma'mún Radwán mu často říkával: „Materialistická filosofie je filosofie snadná, ale neřeší přijatelně ani jeden problém.“

Alí Táhá byl čínorodý a měl mnohostranné zájmy. Nikdy nesetřval dlouho v nějakých meditacích a úvahách. To, co Ma'mún stačil nastudovat za dva dny, trvalo Alímu týden. Vedle čtení a studia si musel udělat čas pro sport, debatní kroužek, cestování, soukromé záležitosti a jiné zájmy. Nezabýval se hlouběji filosofií, stačil mu tento obecný výklad, s nímž se hned dychtivě vydal do praktického života. Narazil však na vážnou překážku, která se mu zdála nezdolatelná, na morálku... Dříve jeho morálka spočívala na náboženství, ale co bude dnes její oporou...? Co zaručí ctnostem jejich hodnotu, ne-li Bůh? Má se jich tedy vzdát, tak jako se vzdal náboženského přesvědčení, a vrhnout se do dravého proudu života bez zábran a svědomí? Logika byla jasná a její závěry nevyhnutelné, ale Alí váhal, vzdoroval, odmítal podlehnout vlastní slabosti. Napadlo ho: což nemůže žít tak jako Abu-l-Alá? Ale Abu-l-Alá byl slepý, poďobaný od neštovic a melancholický. On je mladý, urostlý hoch s vyvinutými svaly a se smyslem pro společnost. Kam by došel s askezí a odříkáním?! Prožíval podobný zmatek, který zakoušela Ihsán poté, co se osvobodila od stínu svých rodičů. Nakonec však, podobně jako ona, našel svého zchránce. Poznal dílo sociologa Augusta Comta. Tento filosof mu kázal o novém Bohu a novém náboženství — o společnosti a vědě. Alí věřil v lidskou společnost a v humanistickou vědu a byl přesvědčen, že ateista — právě tak

jako věřící člověk — může mít své zásady a ideály a že dobro je hlouběji zakořeněno v lidské přirozenosti než náboženství. Dobro je prvotní, ono kdysi vytvořilo náboženství, a nebylo jím vynalezeno, jak si mylně namlouval. „Moje morálka dříve pramenila z náboženství, ale nebyla podepřena rozumem,“ říkal pak o sobě, „dnes pramení z rozumu a zbavila se všech pověr.“ Alí se vrátil ke svým vysokým ideálům plný víry, nadšení a zaujetí pro společenskou reformy. Snil o pozemském ráji, studoval vědecké teorie o společnosti a rád se nazýval socialistou. Jeho duchovní vývoj započal v Mekce a po dlouhé pouti skončil v Moskvě. Po jednu dobu se Alí snažil získat pro socialismus své nejbližší přátele, ale ztroskotal. Ahmad Badír mu omluvně vysvětlil: „Já jsem wafdistický novinář a wafd je buržoazní strana.“ Ma'mún Radwán odpovéděl se svou skálopevnou vírou: „Nejrozumnější socialismus je v islámu. Kdyby zakát byla správně dodržována, zaručila by společenskou spravedlnost bez útlaku a donucování. Jestliže chceš najít pro svět řád, který by uskutečnil opravdové bratrství, štěstí a spravedlnost, hledej ho v islámu.“ A Mahgúb jen pokrčil rameny a s pohrdavým výrazem řekl: „Blbost.“ Alí však dal svému životu nový cíl, který ho zbavil pochybností, zmatku a tápání. Měl pravdu, když o sobě žertem říkával: „Chcete vědět, kdo jsem? Tady je můj osobní průkaz, máte v něm všechno: socialista, ale dobře situovaný, ateista, ale čestný, obdivovatel ženské krásy, ale uzrijský mileneček.“

5 Mahgúb Abdaddá'im rovněž prodléval ve svém pokoji. Nepřevlékl se však jako jeho přátelé, protože neměl žádný sváteční oblek. Stál u okna a díval se na ulici. Viděl, jak Ma'mún Radwán vojenským krokem vychází z domu. Pak zahlédl láskyplné znamení z balkónu malého, starého domu a sledoval Alího a Ihsán krácející k ulici Raššáda paši. „Blbost,“ procedil mezi zuby a z jeho hlasu číselna ironie a nenávist. Za jeho

posměchem se vždy skrývala nevraživost. Mahgúb čekal, až se setmí. Tma a úkryt více vyhovovaly jeho povaze. V domě vládlo ticho. Mahgúb Abdaddá'im byl vysoký a štíhlý jako Ma'mún Radwán, měl bledou pleť a kudrnaté vlasy. V jeho tváři se nápadně vyjímaly hnědé vystouplé oči a naježené obočí. Hleděl vždy neklidně, roztěkaně a oči se mu leskly posměchem a vyzývavostí. Na rozdíl od svých přátel neměl příjemný zevnějšek, nebyl však ani ošklivý a nepůsobil nijak odpudivě. Kdo na něho pohlédl, musel si všimnout jeho vyzývavého chování, a kdo s ním přišel do styku, měl se neustále na pozoru před jeho kousavými poznámkami. Svůj život pokládal za komplex těžkých problémů. Na první místo kladl problém sexuální a říkával si, že je zrovna tak těžko řešitelný jako egyptská otázka. Ihsán Šihátová v něm rozněcovala vášnivou touhu, kdykoli ji spatřil. Viděl na ní — jako na kterékoli jiné ženě — jen ňadra, boky a nohy. Její tělesné půvaby ho přímo elektrizovaly. Ale přiznával, že dívka volila správně, když dala přednost zelenookému, světlovlasému hochovi. Jeho život byl pustý a bezútěšný. Z názorů a učení různých myslitelů si vytvořil vlastní filosofii, která vyhovovala jeho povaze. Podstatou této filosofie byla svoboda — kterou ovšem chápal po svém — a heslem této svobody jeho charakteristický výraz „blbost“. Pro něho to znamenalo osvobodit se od všeho, od hodnot, ideálů, přesvědčení a zásad, od všeho, k čemu společnost během svých dějin dospěla. Často si ironicky říkával: „Po své rodině nezdědím nic, z čeho bych měl nějaký užitek, ale určitě se také nestane, že by mně odkázala něco, co by mně bylo ke škodě.“ Svůj světový názor shrnul do této rovnice: náboženství + věda + filosofie + etika = blbost. Každou filosofii si vykládal s ironií sobě vlastní. Obdivoval se Descartovu výroku: Myslím, tedy jsem. Shodoval se s ním v tom, že subjekt je základem existence. Z toho pak vyvozoval, že jeho subjekt je to nejdůležitější, co existuje. Nic mu tak neleželo na srdci jako jeho vlastní štěstí. Nadchl se také pro názor sociologů, že společnost je tvůrcem etických i náboženských hodnot. Domníval se proto, že by bylo zvrácené a absurdní, kdyby se jemu a jeho

štěstí postavila do cesty nějaká zásada nebo hodnota. Jestliže to byla věda, která ho osvobodila od bludů a iluzí, jak říkával, pak to neznamenovalo, že v ni věřil nebo že jí zasvětil svůj život. Stačilo mu, když jí využíval a měl z ní prospěch. Na vědce hleděl se stejnou ironií jako na teology. Nejvyšším a posledním cílem jeho života byla rozkoš a moc, kterých chtěl dosáhnout cestou nejmenšího odporu a nejsnazšími prostředky, bez ohledu na morálku, náboženství a jakékoli hodnoty. K této filosofii ho vedly jeho povahové sklony. Klíčila a rozvíjela se v něm po dlouhou dobu. Mahgúb byl samorostlým dítětem ulice. Pocházel z městečka Kanátir. Jeho rodiče byli dobří, ale prostí a nevědomí. Kamarádil s nezvedenými a zpustlými kluky, ponechanými bez výchovné péče a vyrůstajícími bez jakýchkoli zábran. Spolu s nimi kradl, rval se, nadával, byl sprostý a klesal morálně stále níž. V novém prostředí školy začal chápat, že vedl špatný život. Pociťoval hořkost hanby, trpěl strachem a neklidem a chtěl se vzbouřit. Pak přišel opět do nového prostředí — na universitu. Viděl kolem sebe dobře vychované mladíky hovořící o svých dalekosáhlých plánech a vysokých ideálech. Setkal se však také se zvláštními myšlenkami a názory, o kterých předtím neměl ani tušení. Byl to módní ateismus a názory psychologů a sociologů o náboženství, morálce a jiných společenských jevech. Přijímal je se škodolibou radostí. Z jejich zlomků slepil vlastní filosofii, která vyhovovala jeho založení a již si hojil komplex méněcennosti. Býval ničemou, a přes noc se stal filosofem! Společnost je velký kouzelník. Z hanebnosti dovede udělat ctnost a ze ctnosti hanebnost. Úzkostlivě střežil své tajemství a umínil si, že toto kouzlo se naučí mistrně předvádět. Bude dělat ze ctnosti hanebnost a z hanebnosti ctnost. Radostně si mnul ruce, odhodil komplex méněcennosti a s optimismem hleděl kupředu. Od prvního okamžiku pochopil, že svou filosofii musí držet v tajnosti. Ma'mún Radwán může veřejně propagovat islám a také Alí Táhá může veřejně prohlašovat, že je pro svobodu myšlení a socialismus. Jeho filosofie však musí zůstat utajena; ne kvůli tomu, že by mu záleželo na veřejném mínění — vždyť její zásadou je po-

hrdat vším —, nýbrž proto, že přinese plody jedině tehdy, když se o ní nikdo nedozví a bude-li v ní věřit jen on sám. Kdyby všichni lidé věřili v hanebnost, nikterak by se od nich nelišil a nemohl by nad nimi získat převahu. Ponechal si tedy své přesvědčení jen pro sebe, a jestliže někdy poodhalil své názory, pak se vyjadřoval jen k takovým otázkám, které byly právě v módě, jako třeba ateismus a svoboda myšlení. Pouze když mu svírala hrudť tíseň nebo ho přemohl pocit osamocení, ulevoval si žerty a ironickými poznámkami a působil spíše dojmem troufalce a cynika než nějakého zlého démona. Šel za svým cílem poznamenaná chudobou, bez morálních zábran a vyčkával na svou příležitost, jsa odhodlán vrhnout se na ni s bezmeznou odvahou.

Mahgúb stále dlel ve svém pokoji a čekal, až se setmí. Také on měl svůj intimní život. Avšak jeho láska — podobně jako jeho filosofie — se uchýlovala do temnoty. Dívka, se kterou udržoval styky, sbírala po ulicích nedopalky cigaret. Hnětlo ho, když si pomyslí, s čím se musí v lásce spokojit. Ale co počít, když se mu nedostává peněz i na nejnnutnější životní potřeby? Často se sám sobě posmíval a říkal: „Vlastně nejsem o nic lepší než ona; sbírá odpadky z cigaret a já zase sbírám odpadky z různých filosofii. V očích společnosti jsem horší než ona.“

Přivedla mu ji do cesty náhoda, a Mahgúb se okamžitě příležitosti chopil. Jednoho večera, když krácel liduprázdnou ulicí, viděl, jak leží za fíkovníkem s jedním núbijským vrátným z ulice Raššáda paši. Čekal opodál, a když zpozoroval, že Núbijec mizí za rohem a dívka kráčí sama, dodal si odvahy, přistoupil k ní, dotkl se jejího ramene a řekl s úsměvem:

„Viděl jsem všechno...“

Dívka se zastavila a udiveně na něj pohlédla. Teprve ve světle pouliční lampy si všiml, že je hodně snědá a má nápadně vyvinutá ňadra. Začal vzrušeně dýchat. Pozoroval ji jako šelma kořist. Dívka se vzpamatovala a pohrdavě si ho změřila.

„Co jsi viděl?!“

Mahgúb jí pohledem dával najevo, že nemusí nic zapírat.

„Fíkovník... toho vrátného...“

„A co chceš?“ zeptala se ho znovu pohrdavě.

„Jako on,“ zachraptěl vzrušeně.

„Kde?“

„Třeba na stejném místě!“

Otočila se, a ještě než vykročili, řekla mu varovně:

„Dáš mně tři piastry!“

„Dobře,“ zamumlal spokojeně.

To je skoro zadarmo, tři piastry nenaruší jeho rozpočet.

A přitom jaká má ňadra! Doufejme, že ta její nápadně snědá pleť je přirozená, že to není jen mastná vrstva prachu. A s tím nepříjemným zápachem jejího těla se už bude muset smířit. Je to lepší než nic. Ostatně dobře si pamatuje, že on sám se v Kanátir koupával jen před svátky... A nakonec, utěšoval se v duchu, ve tmě jsou všechny ženy stejné.

Když se pak vraceli, zeptal se jí:

„Už znáš dlouho toho vrátného?“

„Ne, dnes večer jsem s ním byla poprvé.“

„Domluvili jste si ještě něco?“

„Ne.“

Mahgúb si ulehčeně oddychl.

„Doufám, že to není náš poslední večer.“

„Ne,“ odpověděla polohlasem a urovnala si na tváři roušku.

V pokoji se už hodně zešeřilo. Byl stále u okna a čekal, až přijde jeho čas. Tu zaslechl, jak někdo klepe na dveře. Přistoupil k nim a otevřel. Na chodbě stál vrátný studentského domova a v ruce držel dopis. Mahgúb sáhl po dopisu a zavřel dveře. Pohlédl rychle na obálku a uviděl razítko Kanátir. Pak si teprve uvědomil, že to není rukopis jeho otce. Ale kdo jiný mu mohl z Kanátir psát? Vidí tento rukopis poprvé...

*Vážený pane Mahgúbe,
s lítostí Vám oznamujeme, že Váš pan otec one-
mocněl a je upoután na lůžko. Modlíme se k Bohu,
aby zase vše obrátil k dobrému. Musíte co nejdříve
přijet a sám se přesvědčit, jak mu je. Byl jsem požádán,
abych Vás o tom uvědomil. Přijďte bez odkladu.*

Se srdečným pozdravem

*Šalabí al-Afš
(majitel obchodu se smíšeným
zbožím v Kanátir)*

To znamená, že otec je natolik nemohoucí, že ani nemůže sám psát! Co se mu jen stalo? Četl dopis podruhé. Tvář se mu zasmušila starostí. Začal si nervózně mnout levé obočí. To je divné, vůbec si nevzpomíná, že by si otec kdy stěžoval na nějaké potíže. Měl vždycky takovou silnou postavu a pevný krok. Zřejmě ho sklátila na lůžko nějaká vážná nemoc. Co mu asi přinesou příští dny? Co chystá zítřek jemu a jeho matce? Ale teď už nesmí zbytečně ztrácet čas a odkládat odjezd ani o minutu. Napsal pár slov Ma'múnu Radwánovi a vysvětlil mu, proč tak náhle odjíždí. Pak si zabalil do starých novin galábíji a opustil dům. Ještě před malou chvilkou měl v úmyslu dát se ulicí al-Izba, ale teď zabočil do ulice Raššáda paši neboli, jak posměšně říkával, do ulice Alího a Ihsán. V duchu si říkal: „Jestli otec zemře, je konec všem mým nadějím. Panebože! Copak je vůbec možné, aby se to stalo právě teď, když mně zbývají do závěrečných zkoušek jen čtyři měsíce?“ Šel pustou ulicí, jejíž honosné vily byly ponořeny v hlubokém tichu. Slyšel jen zvuk svých vlastních kroků. Když došel do Gízy, s chmurnou tváří nastoupil do tramvaje. Seděl smutně a v myšlenkách se vracel ke svým nejlepším přátelům, Má'múnu Radwánovi a Alímu Táhá. Závídel jim jejich klidný a spokojený život. Otec Ma'múna Radwána je učitelem na vysoké škole a má krásný plat. Jeho rodina věru nemusí mít strach z nedostatku. Svému synovi dává ještě víc, než kolik potřebuje.

A kdyby Ma'mún nebyl takový hlupák a nezasvětil svůj život vědě a náboženství, mohl by si užívat. Ale je to hlupák, a hlupáci mají vždycky štěstí. Alího otec je zase tlumočnickem na magistrátu v Alexandrii a má také pěkný plat. Alí užívá života v mezích svých ideálů. Je to šťastný hoch. Už samotná Ihsán stačí k tomu, aby byl šťasten. Snad žádnému člověku nezáviděl tolik jako tomuto hezkému, úspěšnému chlapci. Zato on je ubožák...! Jeho otec je obyčejným písařem v jedné řecké továrně na mléčné výrobky, je-li jím ještě vůbec. Po pětadvaceti letech služby bere osm liber. Jestli přestane pracovat, má nárok na několikaměsíční podporu. Ze svého platu mu ve školním roce poskytoval tři libry měsíčně. Stačily tak na zaplacení nejn nutnějších potřeb: bydlení, stravy a ošacení. Mahgúbovi nezbývalo než se s nimi spokojit. Mohl jen zdálky přihlížet lákavému životu velkoměsta, a když o něm slyšel vyprávět, naslouchal dychtivě a s trpkostí. Nedostupnost káhirských radovánek jen zvyšovala jeho nezkrotnou touhu. Tyto myšlenky ho v té chvíli napadaly a znepokojovaly ještě víc než kdy jindy. Potom uvažoval o svých přátelích, o vztahu, který ho k nim váže, a o tom, co je to vůbec přátelství, a ani nevnímal pole a zavlažovací kanály, kolem kterých tramvaj rychle projížděla. Má opravdu přátele? Nemá. Vždyť přátelství je jednou z těch hodnot, ve které přestal věřit. Jistě, chová k nim náklonnost, rád diskutuje s Ma'múnem a obdivuje se Alímu. Je mu milé scházet se s nimi, hovořit a debatovat. Ale má to něco společného s tím, co si lidé představují pod pojmem přátelství? Vždyť je konec konců nenávidí, jsou mu protivní, a neváhal by je zničit, kdyby mu to mělo přinést prospěch. Absolutní svoboda, říkal si dráždivě, znamená kašlat na všechno. Nechť mu je vzorem ďábel, znamenitý symbol absolutní dokonalosti. Ten zosobňuje opravdovou vzpouru, skutečnou pýchu, pravou žádostivost a revoluci proti všem zásadám.

Když dojel ke středisku záchranné služby, přestoupil do jiné tramvaje, která ho zavezla na náměstí až před nádražní budovu. Rozběhl se k pokladně a koupil si jízdenku třetí třídy. Sotva se vzdálil pár kroků od přepážky, octl se před

zavalitým, asi třicetiletým mužem středně vysoké postavy a s hranatým obličejem. Jeho kulaté oči pod hustým obočím hleděly povýšeně, sebevědomě a nadutě. Mahgúb ho ihned poznal a uctivě ho pozdravil:

„Pane Sálime Ichšídí! Dobrý den!“

Muž na něj pohlédl a nehnul ani brvou. Jeho tvář se vůbec málokdy měnila. Nedával najevo údiv ani rozčilení, neprojevoval radost ani smutek. Když chtěl dát průchod hněvu — a to dělával často — stačilo mu, aby temněji zabarvil svůj hrubý hlas. Obrátil se k Mahgúbovi a pomalu a odměřeně řekl:

„Jak se máte, Mahgúbe?“

„Děkuji, dobře. Co vás sem přivádí?“

„Jedu do Kanátir navštívit otce,“ vážně odpověděl Ichšídí. „A co vy tu děláte, vždyť přece nejsou prázdniny?!“

Mahgúb řekl se strojenou lítostí:

„Také jedu do Kanátir. Můj otec je nemocen.“

„Pan Abdaddá'im je nemocen? Snad to nebude nic zlého. Pozdravujte ho ode mne.“

Pak šli spolu směrem k vlaku. O Ichšídím Mahgúb už dlouho nic neslyšel. Proto se zeptal:

„Jste stále tajemníkem Kásima beka Fahmího?“

Ve tváři Ichšídího se mihl úsměv.

„Jsem navržen na ředitele jeho kanceláře. Jmenovací dekret je už v osobním oddělení.“

„Gratuluji,“ řekl Mahgúb s předstíranou radostí. „Gratuluji, pane Ichšídí!“

Muž zdvihl domýšlivě obočí a stručně dodal:

„Pátá platová třída.“

Mahgúb zvolal znovu:

„Upřímně blahopřeji! To už je jen krůček ke čtvrté.“

Ichšídí pronesl filosoficky:

„Naše země je ve zbědovaném stavu. Rozhodující slovo v ní mají hlupáci a slaboši. I když jdeme hodně nahoru, stále nejsme tam, kde bychom měli být.“

„To je pravda, pane Ichšídí,“ přisvědčil Mahgúb.

Pak se s ním Ichšídí rozloučil a zamířil k vozu první třídy. Mladík ho sledoval pohledem, dokud nezmizel. Potom

šel zamyšleně ke třetí třídě. Usadil se ve voze a v hlavě mu neustále vířily myšlenky. Ichšídí mu nešel z mysli. Před dvěma roky končil, podobně jako nyní Mahgúb, poslední ročník na filosofické fakultě. Ani on nevěřil v žádné zásady, ale dovedl své přesvědčení dokonale skrývat. Snad se v ničem podstatně nelišili. Byli stejně inteligentní. V morálce — nebo lépe v amorálnosti — si byli rovni. Velmi výrazně se však různili v chování. Sálim Ichšídí vždy přesně vážil to, co chtěl říci. Bylo o něm známo, že se nikdy nedotkl kritickým slovem žádné zásady nebo morální normy. U Mahgúba tomu bylo jinak. Nad jeho opatrností vždy nabyl vrchu ironický postoj vůči všemu. Mahgúb si dobře pamatoval, že Ichšídí proslul v posledním období svého studia na fakultě jako významný mluvčí studentů. Stál v čele výboru pro bojkot nové ústavy a organizoval rozšiřování letáků. Mahgúb také nezapomněl na to, jak Ichšídí byl jednou vyzván, aby se dostavil k ministrovi. O tom setkání kolovaly různé řeči. Mnozí čekali, že dojde k nějakému nátlaku nebo represím. Ichšídí však najednou obrátil kartu. Přestal se zabývat politikou a jeho široká činnost rázem ustala. Bylo ho pak vidět jen v přednáškových místnostech. Když se ho někdo zeptal, proč se tak najednou změnil, odpověděl se svou obvyklou odměřeností: „Studenti se mají uplatňovat jen na poli vědy.“ Pak absolvoval fakultu, a přestože nepatřil k těm nejlepším, byl jmenován tajemníkem Kásima beka Fahmího. Sám ministr se o to zasadil. Díky této protekci byl Ichšídí zařazen do šesté platové třídy, považované tehdy za nedostupný ráj. Nyní je navržen do páté třídy, a přitom od jeho jmenování neuplynuly ani dva roky. Ministr, který mu zajistil toto místo, odstoupil už před delší dobou. Ichšídí však jde stále kupředu. Zřejmě si získal důvěru Kásima beka Fahmího. Tohle je příklad hodný následování! Tento muž si zaslouhuje obdiv právě tak jako závist. Je na něm vidět, že si je vědom důležitosti svého postavení a že vede blahobytný život. Proč by se on, Mahgúb, měl ohlížet na to, že jím Ma'mún Radwán a Alí Táhá pohrdají? Uškodilo by mu to snad...? Blbost.

Vlak rychle ujížděl. Zavřenými okny vnikal dovnitř

chlad. Mahgúb však pocítil zimu teprve tehdy, když přestal přemýšlet. Zapnul si sako a rovně se posadil. A tu si zase vzpomněl na svého nemocného otce. Uvědomil si, že se vznáší ve svých snech a nevidí, jak se mu boří půda pod nohama. Znovu se roztrásl chladem a hleděl zachmuřeně na krajinu. Když vlak zastavil v Kanátir, vzal si zavazadlo a vystoupil. Z nádraží vyšel na hlavní ulici. Rozhlédl se kolem a pomyslel si: pocházíme ze stejného města; kéž by nám také osud přál stejným dílem!

7 Za několik minut se octl před svým rodným domem. Bylo to malé, jednopatrové stavení. Před ním se rozkládal prašný dvůr obehnaný dřevěným plotem. Dům vypadal velice jednoduše a zchátrale. Stál na druhé straně ulice vedoucí kolem nádraží. Z jeho střechy bylo vidět pole táhnoucí se za železniční tratí. Dům byl temný; ze zastřené okna v pokoji jeho otce nevycházela ani paprsek světla. Mahgúbovi se prudce rozbušilo srdce. Svírala ho obava a zároveň se utěšoval nadějí. Prošel dvorem, vstoupil dovnitř a lehce zaklepal na dveře. Ozval se šouravý zvuk pantoflí. Věděl, kdo mu přichází naproti. Ve dveřích se objevila silueta ztemnělé postavy. Mahgúb k ní přistoupil a pozdravil:

„Dobrý večer, mami.“

Matka povzdychla:

„To jsi ty?“

Pak ho vzala za ruku a unaveně řekla:

„Jak se máš, hochu? Tušila jsem, že to klepeš ty.“

Chodba byla temná. Neviděl dobře do matčiny tváře. Zavřel dveře a zeptal se nedočkavě:

„Mami, co se stalo? Jak je tatínkovi?“

„Je v božích rukou,“ odpověděla žena smutně.

Položil svinutou galábiji na stůl a po špičkách vstoupil do pokoje. Matka ho předešla k posteli, na které ležel otec. Mahgúb k němu přistoupil. Otec byl obrácen tváří ke stěně.

„Dobrý večer, tatínku,“ zašeptal. „Jak se máš?“

Otec nedával najevo, že by něco slyšel nebo chápal. Matka se k němu sklonila a řekla mu do ucha:

„Mahgúb ti přeje dobrý večer.“

Muž pomalu obrátil hlavu, otevřel oči a vysunul zpod příkrývky levou ruku. Mahgúb ji uchopil oběma rukama a políbil. Na první pohled bylo znát, že muž je těžce nemocen. Oči měl kalné a znečištěné, ústa zkroucená.

„Tatínku, jak se máš?“ opakoval Mahgúb. „Je to boží vůle, vid’?“

Nemocný na něj pohlédl a přerývaně zachraptěl:

„Teprve dnes v poledne se mi vrátila řeč.“

Mahgúb se poděsil a pohlédl na matku.

„Copak nějakou dobu nemohl mluvit?“

Žena vyčerpaně odpověděla:

„Ano, chlapče. V úterý odpoledne byl v práci jako obvykle. Najednou upadl a nevydal ani hlásku. Museli ho přinést a zavolali lékaře. Ten mu pustil žilou a dal mu injekci. Teď sem každý den ráno chodí. Mluvit může otec teprve ode dneška.“

„Co říkal doktor?“

Rozpačitě na něj pohlédla. Pohnula rty, ale Mahgúb nic neslyšel. Otec sám řekl:

„Je to prý ochrnutí... částečné ochrnutí...“

Chlapce to slovo polekalo, i když si nedovedl uvědomit jeho skutečný dosah.

Matka chtěla rozptýlit jeho strach a dodala:

„Ale dnes ráno nás ujistil, že už je mimo nebezpečí.“

Otec pokračoval chraplavým, zastřeným hlasem:

„Já... rozumím tomu... co se říká... Už nikdy nebudu takový jako dřív.“

Mahgúb se kousl do rtů a obrátil se k matce.

„To přišlo tak náhle?“

„Ne, hochu. Otec byl zdravý a silný jako vždycky, ale najednou začal mít potíže, když ohýbal pravou nohou, a v pondělí večer ho prudce rozbolela hlava.“

Zavládlo ticho. Nemocný zavřel oči. Ležel bez hnutí, jako by upadl do hluboké letargie.

Mahgúb se otočil k matce a na první pohled poznal, že

od úterka nezamhouřila oka. Ze zažloutlého obličejě hleděly zarudlé, opuchlé oči s velkými tmavými kruhy. Pocítil bolest a zármutek. V jeho očích byli rodiče právě tak ubohými tvory jako on sám. Usedl na židli vedle postele, sklonil hlavu a přemýšlel. Osud jeho rodiny je nyní spojen s touto lidskou troskou. Co se skrývá za těmi zavřenými víčky? Život nebo smrt? Slušné živobytí nebo žebrácká hůl? Proč jen nepřišla tahle pohroma o rok později! Vzpomněl si na tichou, nádhernou ulici Raššáda paši, vroubenou honosnými vilami, na boháče, kteří tam projíždějí v autech, a na ženy objevující se za záclonami a v zahradách mezi stromy. Srovnával s nimi v duchu své ubohé rodiče a jejich zchátralý dům. Myslíl na to, kdyby tak byl dědicem v jedné z těch krásných vil a jeho otec — velký boháč — ležel na smrtelné posteli. Potom by jeho smrt očekával netrpělivě. Zhluboka si povzdechl a pocítil hněv. Seděl stále se svěšenou hlavou. Pak si v duchu položil otázku: jaké následky asi bude mít tahle pohroma?

Pohlédl pokradmo na matku. Seděla u postele se sklopenou hlavou, celá zahalená do černého. Od té doby, co zemřely jeho dvě sestry na tyf, se rozhodla, že neodloží smutek. Bylo jí něco přes padesát let, ale se svou zvadlou tváří vypadala starší. Těžce na ni doléhala léta strávená u rozpálené pece při hnětení těsta, pečení chleba, praní a uklízení. Ruce jí ztvrdly a byly protkány vystouplými žilami. Za celý život neměla chvilku pro sebe. Byla duší své rodiny, přestože se vždycky skromně držela v pozadí. Svého syna zbožňovala a její láska ještě vzrostla, když zemřely v rozpuku mládí její dvě dcery. Neměla však znatelný vliv na jeho výchovu a na utváření jeho povahy. Nenašla v životě nikoho, s kým by si mohla promluvit. Žila v nevědomosti a byla stále zamlklá. Také otec příliš neovlivnil synovu výchovu. Pracoval v podniku od rána do samého večera a pak spěchal do kroužku súfijů, kde vysedával až do půlnoci. Svého syna takřka vůbec neviděl. Těšil se po-

věsti neúnavného pracovníka a váženého muže. Zůstal věrný prostředí, ze kterého pocházel. Byl jeho typickým představitelem a cele mu přizpůsobil svůj život. Zakládal si na svém blízkém vztahu k jednomu vysokému úředníkovi, který byl příbuzným jeho manželky. Podobně jako jeho žena ani on takřka neznal odpočinku. Pro rodinu neměl skoro vůbec čas. Jeho péče o syna se omezovala na to, že ho nutil, často s holí v ruce, plnit různé náboženské povinnosti. Proto Mahgúb vyrůstal ve strachu před otcem. Byl dítětem ulice, která měla největší podíl na jeho výchově a utvářela jeho charakter. K rodičům ho pojil chatrný cit. Matku měl vždy raději než otce. Byl však kdykoli odhodlán podřídit svůj vztah k nim své destruktivní filosofii, která neznala žádných překážek a ohledů. Nebyl ani tak zarmoucen nad otcem, jako spíše mu bylo líto toho, že tento muž mu nebude vyplácet měsíčně tři libry.

8 Druhého dne ráno přišel lékař, prohlédl nemocného a dal mu kafrovou injekci. Pak vyjádřil uspokojení nad jeho stavem a ujistil rodinu, že nebezpečí je už plně zažehnáno. Když vyšel z místnosti, Mahgúb ho následoval. Lékař pochopil, proč za ním Mahgúb jde, obrátil se k němu a řekl:

„To, co jsem pověděl vašemu otci, je pravda. Jde o částečnou mrtvici. Kdyby byla úplná, už by nežil. Ale řekl jsem mu také otevřeně, že se už nevrátí do práce a že bude několik měsíců upoután na lůžko. Do ochrnuté části těla se vrátí život. Možná že dokonce bude i chodit.“

Mahgúbovu pozornost upoutala věta „nevrátí se do práce“, a pak už vůbec nevnímal nic, co lékař řekl. Svět mu potemněl před očima. Zamyšleně se vrátil do místnosti. Jeho otec byl ryze praktický člověk, a když měl něco rozhodnout nebo vyřešit, udělal to bez okolků. Vyzval syna, aby přistoupil k posteli, a ztěžka řekl:

„Poslyš, chlapče, je bohužel pravda, že se už nevrátím do zaměstnání. Co tomu říkáš?“

Mahgúba sevřela úzkost. Mlčel a čekal na rozsudek.

Otec pokračoval:

„Možná že dostanu od podniku malou podporu, která mně na čas vystačí. Bojím se, že po třech, nanejvýš čtyřech měsících z ní nezbuďte zhora nic. Ale snad nám někdo pomůže najít ti zaměstnání, které by nás všechny zachránilo.“

„Tatínku, závěrečná zkouška je přede dveřmi,“ řekl Mahgúb prosebně a hlas se mu chvěl bolestí a zoufalstvím. „Už je leden, do května to nějak vydržíme. Když teď vstoupím do zaměstnání, dají mně práci jako maturantovi, a mohu se rozloučit se svou slibnou budoucností.“

Otec smutně přikývl.

„Já vím, ale co nám zbývá? Bojím se, že upadneme do bídy a budeme trpět hladem.“

Mahgúb zvolal úpěnlivě a v hlase mu znělo nadšení a odhodlání:

„Čtyři měsíce, tatínku, jen čtyři měsíce, jinak jsem se patnáct let dřel nadarmo. Měj trochu strpení, ta podpora nám bude stačit, dokud se nepostavím na vlastní nohy. Nebudeme hladovět. S pomocí boží tu dobu čestně přečkáme.“

„A co se s námi stane, když ti tvoje odhady nevyjdou? Co když, chraň bůh, neuděláš zkoušky? Náš život je teď v tvých rukou.“

Mahgúb se zarytě držel své naděje.

„Nevíš, tatínku, jak se budu snažit. Určitě se mi to povede! V tom mně nic nemůže zabránit.“

Na chvilku se odmlčel a pak dodal:

„A je tady náš příbuzný, pan Ahmad bek Hamdís.“

Ale otec zvedl levou ruku na znamení protestu a nespokojeně svraští obočí. Hoch se polekal, že otce odradil od svých záměrů a že jeho úsilí přesvědčit ho vyzní naprázdno. Proto se rychle opravil:

„Nemusíme se nikoho doprošovat. S pomocí boží to půjde podle mých plánů.“

Pochopil, že udělal chybu, když se zmínil o jejich bohatém příbuzném. Ten se k nim nehlásil a nestýkal se s nimi od té doby, co zastával vysoké postavení. Jeho otec se jím od veřejnosti pyšnil, ale před matkou ho zahrnoval výčít-

kami a mluvil o něm s nelibostí. Mahgúb to pochopil a opakoval:

„Nepotřebujeme, aby nám někdo pomáhal. Musíme však být trpěliví a důvěřovat v Boží milosrdenství. Vydržíme ty čtyři měsíce a pak se všechno obrátí k lepšímu.“

Otec věděl, že podpora jim vystačí pět až šest měsíců, když se hodně uskovní. Zamyslel se na chvíli a pak se syna zeptal:

„Vydržíš to s jednou librou měsíčně?“

Jedna libra! Tou zaplatí právě tak pokoj v koleji! Panebože! Včera se mu zdálo, že si nemůže nic dovolit, a to měl k dispozici tři libry. Co bude dělat zítra s jednou librou? Otec mu však nedal čas na rozmyšlenou a pokračoval:

„Nemohu si pomoci. Rozhodni se.“

Copak má opravdu možnost volby? Nemá! Otec s ním nehraje fair. Co jiného může udělat než se podrobit?

„Ať je tedy, jak chceš,“ řekl rezignovaně.

„Ne jak já chci, ale jak chce Bůh,“ řekl starý muž. „Jedině on ti může pomoci k dobrému a tím zachránit i nás.“

Otec navrhl Mahgúbovi, aby odjel ještě téhož dne a neztrácel čas, který tolik potřebuje. Večer se Mahgúb s rodiči rozloučil. Políbil otci ruku a objal matku, která mu se slzami v očích žehnala. Když vycházel ze dveří, slyšel, jak za ním otec volá:

„Bůh buď s tebou. Snaž se a spoléhej na něj. A nezapomeň, že jsi naší jedinou nadějí.“

Šel k nádraží. Ať už tomu bylo jakkoli, zbavil se nejistoty, která ho svírala při jeho příchodu. Poznal, že jeho naděje visí na vlásku, ale ten se ještě nepřetrhl. Pokud jde o těžkosti, které ho čekají v budoucnu, však už si s nimi poradí, ať ho to bude stát cokoli. Naposledy vrhl chladný pohled na město a usadil se ve vlaku. V tu chvíli zapomněl na rodiče a myslel už jedině na sebe. Proč mu bylo souzeno narodit se v tomto domě, tázal se v duchu a nervózně si mnul levé obočí. Co zdědil po svých rodičích kromě ubohého postavení, chudoby a ošklivosti? Copak není nespravedlivé, že je zatížen takovými břemeny, než se dopracuje úspěchu? Kdyby byl například synem Hamdise beka, ne-

měl by takovouhle postavu a tvář, ani takovýhle osud. Měl by klidný, spokojený život a jezdil by si v autě. Přemýšlel smutně o chudobě, ve které vězel. Představoval si, jak se na něj pořádně šklebí, jako by říkala: „Nebyl jsi s to zbavit se mě třemi librami, myslíš, že to zítra dokážeš s jednou librou?“ Kde bude bydlet? Jak se bude stravovat? Potřásl starostlivě hlavou, ale necítil slabost a beznaději. Přestože se dusil hněvem a zuřivostí, měl velkou sebedůvěru a byl pln odvahy.

9 Blížil se k Raššádově ulici. Obzor se barvil do zlatova a slunce se pomalu nořilo do rudé záplavy večerních červánků. Když zahýbal do ulice, mimoděk se obrátil. Uviděl Alího Táhá přicházet od university. Zastavil se a počkal na něho. Podali si ruce a Alí hned účastně řekl:

„Ma'mún mně pověděl, že tvůj otec onemocněl. To je mi velice líto. Ale doufám, že to není nic vážného, když ses tak brzy vrátil.“

Mahgúb neměl v úmyslu někoho informovat o svých problémech. Řekl tedy stručně a s úsměvem:

„Děkuji.“

„Je mu už dobře?“

„Jistě... Děkuji.“

Šli pomalu vedle sebe, jako by se procházeli. Jde Alí na schůzku, nebo se z ní vrací, ptal se v duchu Mahgúb. V přítomnosti tohoto mladíka pocítoval radost i závist. Kradmo na něho pohlédl a viděl, jak je zasněn. Usmíval se, tvář mu zářila a celou svou bytostí prožíval opojnou radost ze své lásky. Má na to právo, vždyť milenec si může na úspěchu v lásce zrovna tak zakládat jako vojevůdce na vyhrané bitvě. Mahgúba ovládla neodolatelná touha přimět Alího k důvěrnému rozhovoru. Ukázal na řadu stromů podél ulice a významně se usmál:

„Kdyby tyhle stromy mohly mluvit...“

Alí Táhá se dovtípl, co tím míní. Zachtělo se mu pohovořit si s někým o svém citovém životě.

„Já ti rozumím, Mahgúbe,“ řekl vzrušeně. „Ale nedívej se na tyhle věci tak ironicky, o těch se nemá žertovat. Láska je vážná věc a má v životě člověka takový význam jako třeba pohyb planet ve vesmíru. Nesrovnávej ji stále s pojistným ventilem v parním kotli.“

Mahgúb naslouchal svému příteli s opovržením, které ještě znásoboval patetický tón jeho řeči, a zároveň v něm sílil pocit závisti. Ten hlupák by chtěl udělat i z pohlavního aktu posvátnou záležitost, pomyslel si ironicky. Nahlas však chladně prohodil:

„Samozřejmě, vy milenci! Já ale neuznávám to, co vy uctíváte.“

Alí se usmál:

„A my zase neuznáváme to, co uctíváš ty.“

Mahgúb se bál, že po jeho cynické poznámce Alí ztratí nadšení a chuť k hovoru. Lítoval, že mu tak mimovolně vyklouzla z úst. Chtěl mu polichotit. Změnil proto tón a řekl s předstíraným zájmem:

„Láska je stejně divná věc... Ale Ihsán je opravdu mimořádně krásná.“

Alí nadšeně přisvědčil:

„Ihsán není jen krásná, má víc předností. Je také milá a inteligentní. Nedovedu ti, Mahgúbe, říci, jak dobře si rozumíme. Ihsán je prostě skvělá.“

Mahgúba se zmocnilo vzrušení, když uslyšel její jméno. Najednou byl pln nevraživosti. Tak tohle je tedy žárlivost? Měl by se stydět! Copak se může takhle ponížit a žárlit, když chce přetrhat všechna pouta, která ho svazují?

„Já si myslím,“ řekl s pečlivě skrývanou ironií, „že má-li být váš harmonický vztah dokonalý, je třeba, aby se Ihsán odpoutala od náboženství, aby věřila ve společnost, nejvyšší ideály a socialismus.“

„Stačí, když budeme zajedno v lásce a ve svých zájmech,“ odpověděl Alí s vážnou tváří. „Pak budeme mít i stejné přesvědčení a budeme žít ve šťastném manželství.“

„To už jste došli tak daleko?“ řekl Mahgúb udiveně.

„Ano.“

„Už ses otevřeně vyjádřil?“

„Ano. Ale počkám, až dokončí studium na vysoké škole.“

„Gratuluji.“

Bylo mu velice zatěžko někomu blahopřát, když sám tolik potřeboval utěšit. Tísnily ho starosti a chmurné myšlenky. Alí získal nejkrásnější dívku v Káhiře. Bude mu patřit její pružné, svěží tělo.

„Kde ses s ní seznámil? Na ulici?“ zeptal se bezděčně.

„Ne, z okna,“ řekl Alí, jako by se divil.

„Vždyť se na ni díval z okna kdekdo!“

Tato věta mu také vyklouzla bez uvážení. Mrzelo ho to, protože se obával, že přítel pochopí její pravý smysl. Proto svou poznámku doplnil slovy:

„Studenti z vedlejších pokojů se také na ni dívali.“

Alí mlčel a usmíval se. Mahgúb také přestal mluvit, aby zase neřekl něco nevhodného. Přiblížili se ke studentskému domovu. Byla to mohutná stavba s mnoha malými okny, připomínající kasárna. Naproti ní, na rohu ulice al-Izba, uviděli dům Šiháty Turkiho. Muž právě stál před svým krámkem. Byl to padesátník příjemné tváře a světlé pleti. To bude pěkné příbuzenství, pomyslně si Mahgúb posměšně. Vstoupili spolu do domu; jeden byl na vrcholu štěstí, zatímco druhému se zdálo, že je největším ubožákem mezi lidmi.

10

Tři přátelé se sešli v pokoji Ma'múna Radwána. Okno bylo zavřeno a v kamínkách uprostřed místnosti zůstala vrstva popela. Ma'mún kritizoval páteční kázání, které v poledne vyslechl. Začal vykládat, že je třeba dát kázáním novou náplň, protože ve své současné podobě takřka otevřeně vyzývají k nevědomosti a pověrám. Jeho přátelům však tanuly na mysli jiné otázky než páteční kázání. Alí Táhá se první vložil do hovoru.

„Je opravdu třeba kazatelů nového druhu, ale z naší fakulty, ne z Azharu. Ti musí lidu vysvětlovat, že jsou mu upírána jeho práva, a ukázat mu cestu k osvobození.“

Mahgúb se obvykle účastnil debat se svými přáteli. To

ovšem neznamenalo, že je přesvědčen o nějakém názoru a zastává ho. Neměl žádný názor, ve který by věřil. Prostě rád diskutoval a komentoval hovor ironickými poznámkami. Ale toho večera cítil víc než kdy jindy, že právě on patří k tomu ubohému lidu, který má Alí na mysli. Cítil potřebu ulevit si slovy ve své sklíčenosti. Lid ho samozřejmě vůbec nezajímal. Ale nemohl začít mluvit o svých soukromých starostech jinak než touto cestou. Řekl tedy:

„Správně. Naším neduhem je chudoba.“

Alí nadšeně přisvědčil:

„To je pravda. V ovzduší bídy hyne věda, zdraví a morálka. Ten, kdo je spokojen s bídnou situací feláha, je buď zvíře nebo ďábel.“

Mahgúb si řekl v duchu: „... nebo je rozumný jako já, ovšem s tou podmínkou, že je bohatý.“ Pak se zeptal sotva slyšitelným hlasem:

„Poznat nemoc, to je celkem snadná věc, ale jak ji léčit?“

Ma'mún Radwán si narovnal tákíji a odpověděl:

„Náboženství, islám — to je lék na všechny naše bolesti!“

Alí Táhá natáhl nohy, až se takřka dotýkaly kamen, a jako by neslyšel Ma'múnovu poznámku, obrátil se k Mahgúbovi:

„Tady může pomoci jedině vláda a parlament.“

„Vláda — to je dynastie boháčů,“ namítl Mahgúb. „Členové vlády jsou jako jedna rodina. Ministři jmenují své náměstky ze svých příbuzných, náměstkové vybírají ředitelé ze svých příbuzných, ředitelé si hledají šéfy odboru mezi svými příbuznými, šéfové odboru si přijímají úředníky ze svých příbuzných. I zřízence si úřady berou ze služebnictva bohatých domů. Vláda — to je jedna veliká přízeň a všichni v ní táhnou za jeden provaz. A samozřejmě obětují zájmy lidu, když jsou v rozporu s jejich vlastními zájmy.“

„A parlament?“

Mahgúb se škodolibě usmál:

„Poslanec, který je schopen vynaložit stovky liber na to, aby byl zvolen, nemůže přece zastupovat chudé. Parlament je v tomto případě jako každá jiná instituce. Vezmi si třeba

Kasr al-Ajní. Oficiálně je to nemocnice pro chudé. Ale ve skutečnosti je to experimentální pracoviště, kde zkoušejí nové, neověřené metody na chudých nemocných.“

Alí Táhá klidně řekl:

„Rozhořčení je, Mahgúbe, posvátná věc, ale beznaděj už je choroba. Ať je tomu jakkoli, parlament je jako jezero, do kterého se vlévají říčky z různých stran a zdrojů. A až se v něm jejich vody promísí, vznikne něco nového.“

Mahgúb se jen hořce usmál.

„Nejpodivnější je,“ řekl Ma'mún pobaveně, „že Alí je komunista, konstruktivní typ, kdežto ty jsi vyloženě destruktivní. Nikomu tak nesedí označení anarchista jako tobě.“

Mahgúb se dal do smíchu, až se rozkašlal, a řekl:

„Myslím, že bereme na sebe víc starostí, než je třeba. Jako by se v tomhle pokojíku rozhodovalo o lepším uspořádání světa.“

„Dokud to bude studentský pokojík, budou se v jeho stěnách stále ozývat naděje a tužby nových generací,“ prohlásil Alí Táhá.

Ma'mún Radwán se zájmem dodal:

„Tenhle pokoj je jako laboratoř, ve které se má Egypt evropeizovat. A co přijde dále?“

„Vězení, jestli to budeme brát vážně,“ řekl škodolibě Mahgúb.

Pak si vzpomněl na starosti, s nimiž přijel z Kanátir, a ztratil chuť k hovoru. Vstal a omluvil se, že musí odejít, protože je unaven z cesty. Šel do svého pokoje, smutně se posadil k malému stolku a přemýšlel. Až skončí leden, skončí také jeho dosavadní „blahobyť“. Dříve mu připadalo, že jeho život je peklem, ale vzhledem k tomu, co ho čeká zítra, to byl ztracený ráj. Další měsíce mu bezpochyby přinesou taková strádání, o jakých se mu nikdy ani nesnilo. Co si počne? Obvyklým pohybem sáhl zamračeně na levé obočí. V jeho pobledlé tváři však byl výraz neústupnosti a odhodlání.

Ve zbývajících lednových dnech horlivě hledal nějaký levný pokoj. Nebylo to snadné, protože Gíza byla hustě obydlena a doslova přecpána studenty, kteří se urputně drali o prázdné podkrovní místnosti. Nakonec našel jednu takovou místnost v moderní budově v Čerkeské ulici, poblíž Gízského náměstí. Neměl žádnou radost z toho, že bude bydlet v novostavbě, protože majitel domu odmítl pronajmout pokoj pod čtyřicet piastrů. Mahgúbovi nezbývalo než se podvolit a podmínky přijmout. Oznámil přátelům, že se stěhuje do nového domu, a se spikleneckým úsměvem dodal, že ho k tomu přiměly soukromé důvody. Raději si vymyslel takovou lež, než aby potlačil svou pýchu a ješitnost. Uvědomil si, že bude muset zaplatit za přestěhování a koupit si plynovou lampičku. Pohlédl na svůj skromný nábytek, a kromě malé skříně na šaty, která spíše připomínala bednu, nenašel nic, co by mohl postrádat. S pomocí vrátného ji tajně prodal za třicet piastrů. Prvního února si sbalil věci, rozloučil se s přáteli a nastěhoval se do nového pokoje. Když zaplatil předem nájemné, zůstalo mu z kapesného pouze šedesát piastrů. A z těch má žít celý měsíc! Může tedy utratit jen dva piastry denně za stravu a plyn. Ale je tu také nezbytné praní prádla, nemluvíme-li o úklidu, a holič. Na šálek kávy si bude muset nechat zajít chuť. To bude od nynějška zakázaný luxus. Ze svého chudého vybavení už nemůže postrádat nic, co by se dalo nějak výhodně zpeněžit. Má ovšem postel, ale to je nejdůležitější a nezbytný kus jeho nábytku, a stejně by za ni dostal sotva půl libry. Pohodlně se na ní spí a pod matrací si může ukládat šaty. Potřásl hlavou s kudrnatými vlasy a utěšoval se: tyhle tři měsíce přejdou právě tak rychle jako jindy. A hlady v žádném případě neumře. Nad těmito úvahami strávil první večer ve svém novém bydlišti.

Ráno druhého dne zamkl a vyšel z místnosti. Vrátný mu ji chtěl uklidit, ale Mahgúb s díky odmítl. Vlastně před vrátným uprchl, protože by mu nebyl mohl zaplatit ani millím. Když došel na Gízské náměstí, začal se rozhlížet kolem, až se jeho zrak zastavil u malého krámků s vaře-

nými boby. Mlčky k němu zamířil. Na chodníku před krámkem uviděl hloučky dělníků. Muži posedávali na zemi, hltali své jídlo, hovořili a smáli se. Napadlo ho, že se teď stal jedním z těchto dělníků, které Alí Táhá tak lituje. V krámku si koupil půl chlebové placky s boby, obrátil se na stranu a s chutí se do ní zakousl. Snědl ji, ale hlad neutišil. Vždycky míval velkou chuť k jídlu. Měl ve zvyku snídat misku vařených bobů s cibulí a nakládanou zeleninou. Teď se ale musí omezit na dvě jídla denně. Pokrčil rameny a vydal se na universitu. Cítil, že právě teď víc než kdy jindy si musí uchovat jasnou, veselou mysl. Nezbyvá mu než se probít k úspěchu, nebo spáchat sebevraždu. Na fakultě proběhlo vše jako obvykle. Sešel se se všemi svými přáteli a pak se dost dlouho procházeli v Ormanských zahradách a debatovali o přednáškách. V poledne, když chlapi šli do kantýny na oběd, Mahgúb se s nimi rozloučil a vrátil se na Gízske náměstí. Ještě včera obědval i on v kantýně s Alím, Ma'múnem a Ahmadem Badírem. Měli skopové maso s rýží a špenátem a pomeranče. A dnes! Vstoupil do krámku. Jeho majitel ho přivítal s důvěrným úsměvem jako starého známého. Mahgúba se ten úsměv dotkl, protože zraňoval jeho pýchu. Hned vedle krámku s vařenými boby prodávali kebáb. Zavanula k němu vůně pečeného masa. Hned se mu sbíhaly sliny a začalo mu kručet v žaludku. Vzal si rychle placku a běžel pryč, aby té lákavé vůni unikl. Pak se vrátil domů. Když otevřel dveře pokoje, ucítil zatuchlý vzduch, protože nechal zavřené okno. Viděl, jak se na knihách a psacím stole usazuje prach, všiml si zmačkané pokrývky na posteli. Pochopil, že od této chvíle bude muset nejen studovat, ale i uklízet a možná dokonce prát a žehlit. Vzpurně a podrážděně začal plnit své nové povinnosti. Čeká ho těžký a únavný život. Rozhodně bude se vši houževnatostí pokračovat ve studiu, ale hlad neutiší a klidu také nenabude. Celé večery bude muset vysedávat o hladu v chladné místnosti, s prokřehlými údý a ohnutým hřbetem. Možná že jeho zevnějšek prozradí kolegům, v jaké je situaci, a vystaví ho hanbě a posměchu, možná že z hladu onemocní. Ale musí tvrdě

a houževnatě bojovat a postavit se vyzývatě světu, lidem i svému osudu, bude se vztekat, soptit, bude nenávidět, ale prosadí svou. Pokračoval v práci až do půlnoci. Potom vstal od stolu a ulehl zcela vyčerpan na lůžko. Ještě než usnul, zamumlal: „První večer mám za sebou.“

Druhého dne ráno se probudil unaven a s těžkou hlavou. Bylo mu divné, že necítí hlad, když si vzpomněl, jak ho večer z hladu bolel žaludek. Placka chleba, kterou snědl včera v poledne, ho vůbec nenasytila a brzy zakoušel nepříjemný, trýznivý pocit v útrokách. Napadlo ho, že by mohl vynechat snídani a dávat si k obědu půldruhé placky. Lépe by přečkal dlouhý večer a mohl by si spokojeně studovat. Dopoledne na fakultě už nějak vydrží, při přednáškách nemůže myslet na svůj žaludek. Vida, skvělý nápad! Taková myšlenka se může zrodit jen v hlavě toho, kdo nic nemá. To je způsob, který mu dá na bolest zapomenout, nebo ji alespoň učiní snesitelnou.

Vyšel z domu obíraje se těmito úvahami. Jakmile ho však ovanul svěží ranní větřík, jeho prázdný žaludek se začal znovu neodbytně ozývat, a bylo po předsevzetí. Na nic se neohlížel a spěchal ke krámku s vařenými boby. Při jídle si vzpomněl na to, co se vypráví o životě indických asketů. Divil se, jak dokáží tak vytrvale přemáhat hlad, zarytě snášet bolest a ještě v tom nalézat dokonalé uspokojení a rozkoš. Panebože! Jak různý význam připisují lidé tomu podivuhodnému slovu „rozkoš“. Jeho rozkoše však jsou nerozlučně spjaty s jeho strádáními. Dokonce i ta holka, která jen sbírá nedopalky od cigaret, se stala pro něho nedostupnou. Dojedl a odebral se na fakultu. Když vyslechl první přednášku, šel do zahrady, protože další lekce začínala až za dvě hodiny. Usadil se na lavičku ve skupině studentů, kteří užívali příjemných slunečních paprsků, v únoru tak vzácných. Hovořili s mladickým zaujetím a přecházeli rychle od jednoho tématu k druhému: „... tamhle je ta obtlouklá holka, které se vždycky třese hlas, když má něco

přečíst... ten mister Irving, co přednáší latinu, má úplně zlaté vlasy, měl se narodit jako žena a naše Daríja jako muž, to by bylo spravedlivější... ohrožuje kino opravdovou kulturu a vysoké umění?... co je chutnější, whisky nebo hašíš?... vrátí se ústava z roku 1923?... kdo má větší zásluhu na založení university, král nebo zesnulý Sa'd Zaghlúl?... myslí to skupina Mladý Egypt upřímně, nebo to jsou jen intrikáni?... kdo se víc zasloužil o rozvoj divadla, Júsusuf Wahbí nebo Fátima Rušdíjová?... co bude pro vlast prospěšnější, když princ Fárúk dokončí studium v Itálii, jak chce jeho otec, nebo v Anglii, jak chtějí Angličané...?" Studenti měli plno názorů a poznámek, odevšad se ozýval smích a křik. Mahgúb také občas zasahoval do hovoru a s obvyklou ironií naslouchal tomu, co říkali ostatní. Pak vstal, prošel se širokým prostranstvím zahrady, a když nadešla doba přednášky, zamířil k fakultě. Po přednášce vyšli ven. Mahgúb kráčel vedle Ahmada Badíra a držel ho kolem ramen.

„Tak ti gratuluji k novému bytu,“ řekl novinář.

Mahgúb s úsměvem odpověděl:

„Děkuji.“

Ahmad se na něho obrátil se šibalským úsměvem:

„Je z pořádné rodiny, nebo z ulice?“

Mahgúb okamžitě pochopil, na co jeho přítel naráží. Hned se mu ulevilo a odpověděl s mnohoznačným úsměvem:

„To je tajemství, které se neprozrazuje.“

„Bude s tebou v tom pokoji bydlet, nebo k tobě bude každý večer chodit?“

„Kdyby u mě bydlela, bylo by z toho plno řečí, vždyť to znáš,“ řekl Mahgúb suverénně.

Novinář potřásl hlavou, popotáhl nosem a dodal:

„Máš ty ale štěstí.“

Únorové dny ubíhaly jeden za druhým. Svízele a starosti Mahgúba ubíjely. Přízrak hladu ho pronásledoval ve dne v noci. Žaludek mu dal pokoj jen na krátkou chvíli během dlouhého dne. Mahgúb studoval, uklízel si pokoj, čistil pracovní stůl, stlal, pral kapesníky, ponožky a košile. Přitom nevěděl, z čeho zaplatí takové samozřejmosti, které pro jiné

byly úplně nicotné, jako kousek mýdla, papír nebo plyn do lampičky. Někdy se musel omezit jen na jedno jídlo denně. Hlad ho trýznil. Byl stále hubenější, tváře měl stále bledší. Nakonec dostal o sebe strach, o sebe, kterého měl ze všeho na světě nejraději, vlastně o jedinou bytost, kterou na světě miloval. Zůstával sám o hladu v pokojíku, o kterém se jeho přátelé domnívali, že je místem vášnivé lásky. Mohl by požádat své přátele, aby mu dali na jídlo. Kdyby řekl Alímu, jistě by ani chvíli neváhal. Stačilo by obrátit se na Ma'múna, ten by se s ním rozdělil o své jídlo, i kdyby měl jen kousek chleba. Co mu v tom brání? Hrdost...? Pýcha? Čert je vem! Vždyť přece v nic nevěří! Copak nejsou všechny hodnoty k smíchu? Proč se tedy stará o svou důstojnost a čest? Zatraceně! Co je jeho filosofie? Prázdňá slova a žvanění. Kdy z něho konečně bude opravdový chlap? Kdy se vykašle na svou důstojnost a dobrou pověst tak samozřejmě, jako když si vytřepává prach z bot?

Jeho těžkosti dosáhly vrcholu, když je na fakultě vyzvali, aby si opatřili latinskou knihu, která stála pětadvacet piastrů. Byl bezradný. Neměl na ni jediný millím. Zkouška se blížila. Co dělat? Obrátit se na některého ze svých přátel? To je nepříjemné řešení, zvláště když ví, že by dluh nemohl splatit. Co tedy bude dělat? Tak ubíhal den za dnem a Mahgúb se stále nemohl rozhodnout. Už začal propadat beznaději, když tu si vzpomněl na onoho příbuzného z matčiny strany, mocného Ahmada beka Hamdíse. Copak si musí zoufat, když má tak vlivného příbuzného? Otec mu sice nemůže přijít na jméno a říká o něm, že je držgrešle a náfuka, který zapomněl na své příbuzné a nezná se k nim. To je jistě pravda. Ale otec ve svém rozhořčení zapomíná na jednu věc. Hamdís se chová, jak náleží. Ovšem, dělá ze sebe honoraci, ale to přece dělají všichni jemu podobní. Má na to právo. Kdyby jeho otec nebyl v zajetí hloupých venkovských zvyků, tak by se nerozčiloval. Jestli se Hamdís vyvyšuje, to ještě neznamená, že by u něho nemohl příznivě pochodit. Ten mu pomůže. Proč by se na něho s důvěrou neobrátil? A nebude se muset trapně doprošovat těch, které vlastně nenávidí.

13 Odcházel z pokoje s pevným úmyslem navštívit svého příbuzného a zkusit své štěstí. Pečlivě se na to připravil. Vyžehlil si fez a za jeden piastr, který pro něho představoval jedno jídlo, si dal vyčistit boty. Přesto však mu bledý obličej a vyhublé tělo dodávaly neduživého vzhledu. V telefonním seznamu vyhledal Hamdísovu adresu — bydlel ve Fustátské ulici na Zamáleku — a okamžitě se tam vypravil.

Cestou se mu v paměti vybavily dávno zapadlé vzpomínky. Vrátil se v duchu do doby, kdy mu bylo asi osm let a Ahmad Hamdís pracoval jako inženýr v Kanátir. Rodinu mladého inženýra tvořila jeho půvabná manželka, čtyřletá dcera Tahíja a dvouletý chlapec. Byla to šťastná rodina. Tehdy se ještě Hamdísovi nevyhýbali jeho rodičům. Mahgúbův otec vždy nadšeně hostil své vzácné příbuzné. Prošel třeba celý trh, jen aby koupil ty nejlepší slepice a holoubátka a mohl jim připravit bohatý stůl. Manželka inženýra Hamdíse si ho velice oblíbila, chválila jeho důvtip a obdivovala se jeho dovednosti. Tahíju pouštěla s Mahgúbem ven, aby si spolu na dvoře nebo na cestě hráli. Jakkak teď asi Tahíja vypadá? Pamatuje se ještě na něho? Vždyť od té doby uběhlo už patnáct let. Jeho dětství upadlo v zapomnění a dávno skončilo. Vzpomínky zavál čas. To, co není pro život významné, nezanechává v paměti trvalé stopy. Hamdísova rodina postoupila na společenském žebříčku, zatímco oni zůstali ve svých neutěšených poměrech. Pro Hamdísovy přestaly Kanátir existovat a jejich vzpomínka na ně se ztratila v hluboké minulosti. Abdaddá'ima — obyčejného úředníka v řeckém podniku — vyškrtli ze svého seznamu. Jakkápak teď asi je Tahíja? Což je možné, že by si na něho nepamatovala? Na toho chlapce, který ji nosil na rukou a běhal s ní od domu k nádraží a nazpět? Hamdís bek, ten určitě nezapomněl a ani to nemůže předstírat. Pozná ho, jakmile na něj pohlédne. A jistě neodmítne podat mu pomocnou ruku.

Došel na Zamálek, a když se zeptal na cestu, octl se brzy ve Fustátské ulici. Byla prostorná a tichá jako ulice Raššáda paši. Po obou stranách ji lemovaly vysoké stromy. Jejich

větve se proplétaly a vytvářely mu nad hlavou loubí z rudých květů. Jeho vystouplé oči hleděly cize na krásné vily a zračila se v nich otázka. Je možné, aby nějaké neštěstí nebo utrpení proniklo těmito mohutnými stěnami nádherných domů? Odhodlaně se přiblížil k vile č. 14. Hlasitě a vážně se zeptal vrátného na Hamdíse beka. Řekl mu, že je jeho příbuzný a že ho přišel navštívit. Núbijský vrátný mu pokynul a uvedl ho do přijímacího pokoje. Byla to velká, přepychově zařízená místnost. Mahgúb nikdy v životě ještě nevstoupil do takového domu a do takového pokoje. Vrhł kolem sebe zkoumavý pohled plný údivu, obdivu a zármutku. Blízkým oknem bylo vidět do zahrady vonící krásnými květy. Jak ho asi Hamdís bek přijme? Pozve ho jeho manželka, aby viděla, jak od té doby vyrostl? Jestlipak si ještě někdy vzpomenu na Kanátir? Zasteskne se jim občas po starém příteli Abdaddá'imovi? Budou dojati, až se dozvědí o jeho nemoci, pochopí, jaká pohnutka ho vedla k tomu, aby zaklepal na jejich dveře? Podají mu ochotně pomocnou ruku? Jaký je to nádherný pokoj! Ale není přece vyloučeno, že jednou bude mít také takovou vilu a budou k němu přicházet lidé hledající pomoc.

Uslyšel kroky. Obrátil se ke dveřím a uviděl Hamdíse beka. Poznal ho na první pohled, i když se bek léty změnil a poněkud zestárl. Zdvořile vstal a přikročil k němu. Bek mu potřásl rukou a upřeně se na něho zadíval. Pak řekl s úsměvem:

„Tak to jsi ty! Zpočátku mi to jméno nic neříkalo, ale pak jsem si vzpomněl. Tak z tebe už se stal muž! Jak se daří rodičům?“

Zpočátku mu to jméno nic neříkalo...! Tak to jsi ty...! Mahgúb se tvářil, jako by to všechno přeslechl a uctivě odpověděl:

„Matka je zdráva, ale otec onemocněl. Je to s ním vážné.“

Přitom se posadili. Bek měl na sobě kabát a bylo zřejmé, že je zrovna na odchodu. Opřel se do křesla a řekl:

„Snad to nebude tak zlé. Co se mu stalo?“

Mahgúb si dal na odpovědi záležet:

„Ochrnul a je upoután na lůžko. Musel přestat pracovat. Je to s ním špatné.“

Vkládal naději do posledních slov „je to s ním špatné“, a jakmile je vyslovil, kradmo pohlédl na Hamdíse. Neshledal však žádnou odezvu. Chladný výraz jeho tváře se nezměnil.

„To je smutné. Prosím tě, pozdravuj ho ode mne. A už jsi, Mahgúbe, dostudoval?“

Mahgúb pocítil zklamání, když bek tak rychle změnil téma hovoru, a pobuřovalo ho, jak chladně s ním mluvil. Ale nezbývalo mu než odpovědět.

„V květnu máme závěrečné zkoušky.“

„Výborně. Gratuluji předem!“

Potom vstal a řekl:

„Je mi velmi líto, ale musím tě opustit. Mám důležitou schůzku.“

Mahgúb vstal celý sklíčený a rozmrzelý. V duchu proklínal Hamdíse, že po patnácti letech mu nemůže věnovat ani dvě minuty. Copak nepochopil, proč za ním přišel? Následoval jej ve velkých rozpacích. Copak mu slova „je to s ním špatné“ nenaznačila, kvůli čemu ho vyhledal? Má ho vzít za ruku a říci mu: „Jsem chudák, nemám vůbec nic a nutně potřebuji vaši pomoc?“ Rozhodl se vsadit vše na jednu kartu a říci mu to. Vtom uviděl mladou dívku a chlapce, jak krácejí nahoru po schodech. Když na ně pohlédl, jeho odhodlání se zhroutilo. Tahíju poznal hned, i když byl veliký rozdíl mezi vybledlým obrázkem děvčátka v jeho paměti a touto krásnou dívkou. Z podoby jejich tváří usoudil, že chlapec je její bratr. Zapomněl rázem na své rozhodnutí. Stál jak přimražen. Bek se s úsměvem podíval na své děti a pak pokynul Mahgúbovi:

„Pan Mahgúb je můj příbuzný. To je moje dcera Tahíja a její bratr Fádil.“

Podali si ruce. Mahgúb se usmál.

„Však se na ně dobře pamatují.“

„Jestli chceš, zůstaň s nimi chvíli,“ řekl bek a kráčel k připravenému autu.

Má s nimi zůstat? Hleděli na sebe zvědavě a s úsměvem.

Fádil byl elegantní, hezký hoch ušlechtilého zevnějšku. Mahgúb ho od prvního okamžiku začal nenávidět pro jeho eleganci a vznešenost. Tahíja byla nápadně krásná dívka. Možná že Ihsán Šihátová byla půvabnější, ale Tahíja dokonale ztělesňovala nepřístupnou krásu a hrdość a byla přímo vzorem aristokratky. Okamžitě ho oslnila. Spatřil v ní živý symbol toho života, po němž celou svou bytostí tak mučivě prahl. Vyvolala v něm city a touhy, ale neroznítla v něm vášeň jako Ihsán. Nemohla v něm vzbudit žádný vznešený cit, vždyť už dlouho nebyl vznešeným citům přístupný. Ale rostl v něm obdiv spojený se zlobou a vyzývavostí. V hloubi duše pocítil naléhavé přání ovládnout ji a pokořit ji. Bez váhání se rozhodl, že s nimi zůstane. Všichni tři se usadili v nádherném pokoji pro hosty. Byl si jist, že si všimli jeho ošumělého zevnějšku, ale cítil se nad touto skutečností povznesen. Měl obdivuhodnou schopnost překonat stud a rozpaky a obrnit se bezmezným pohrdáním. Fádil řekl s úsměvem:

„Opravdu se na nás pamatujete, pane?“

Mahgúb klidně odpověděl:

„Však jsme žili před patnácti lety v témž městečku. Váš otec byl inženýrem v Kanátir. Hrávali jsme si na zahradě našeho domu.“

„Na to se už vůbec nepamatují,“ řekl chlapec udiveně.

Tahíja se připojila:

„Já si také skoro nic nepamatují.“ Její hlas byl kultivovaný právě tak jako její zevnějšek.

To se ho dotklo. Skryl však svou rozmrzelost a usmál se.

„Byli jste ještě malí. Mně bylo osm.“

Fádil potřásl s úsměvem hlavou a zeptal se:

„A skončil jste už studium?“

Toto je zřejmě stereotypní otázka v aristokratických rodinách.

„Skončím v květnu.“

„Jakou fakultu?“

„Filosofickou.“

„Jsme rádi, že jsme se setkali s takovým příbuzným,“ prohlásil Fádil.

„Mě to těší ještě víc,“ odpověděl Mahgúb, „protože jsem se shledal se dvěma příbuznými.“

Tahíja si ho zkoumavě prohlížela se ženským zájmem. Aby hovor nestál, jak kázal dobrý mrav, prohodila:

„Nebyli jsme v Kanátir od té doby, co jsme se odstěhovali.“

Mahgúb upadl proti svému zvyku do rozpaků. Má je pozvat na návštěvu do Kanátir, do jejich domu se „zahradou“, ve které si hrávali? Ale Fádil mu pomohl z úzkých. Obrátil se k sestře a ironicky poznamenal:

„Vždyť neznáš ani Káhiru, ve které žiješ. Chodíš jen do kadeřnických salónů a do kina.“

Tahíja se usmála a začervenala se.

„Ty musíš vždycky přehánět a posmívat se. Zním přece celou Káhiru, dokonce jsem navštívila i muzeum a pyramidy jako turisté.“

Tu Mahgúb dostal zvláštní nápad a hned překonal rozpaky.

„Muzeum a pyramidy už jsou fádni a nudné. Ale navštívila jsi nové vykopávky?“

Tahíja se k němu obrátila.

„Nové vykopávky?“

Ukázal na sebe, jako by to byl on, kdo je objevil, a vysvětlil jí:

„Vykopávky, které provádí naše universita. Je to pár minut chůze od Cheopsovy pyramidy. Zvláštní svět obehnaný ostnatým drátem. Všichni tamní inspektoři jsou mými přáteli a kolegy. Kdy se tam půjdeme podívat?“

„Nevím, ale někdy bych šla, vid', Fádile?“ řekla potěšeně.

Fádil přitakal bez rozmyšlení, protože ho rozhovor přestal zajímat.

„Samozřejmě... samozřejmě.“

Když Mahgúb procházel zahradou vily, cítil, že by mezi nimi mohlo vzniknout něco, co lidé nazývají přátelstvím. Přemýšlel, jak by z toho mohl těžit, kdyby se tak stalo. Měl by snad zase odejít s prázdnými rukama jako při setkání s Hamdísem bekem?

Znovu se octl ve Fustátské ulici. Dorážel na něho chladný, neodbytný vítr, který se opíral do větví stromů, šustil jejich listy, hvízdal mezi zdmi domů a ohlušoval ho svými nárazy. Jeho unavené tělo se roztrásl zimničným chvěním, pronikajícím až do kloubů. Byla to příliš krutá zátěž pro zesláblého, hladového člověka. Ale jeho myšlenky ho tak zaujaly, že nic kolem sebe nevnímal a jen zčásti si uvědomoval nepřízeň počasí. Vzpomněl si na Fádila. V duchu ho srovnával se sebou. Na jedné straně zdraví, krása a bohatství, na druhé nemoc, chudoba a ošklivost. A přesto jsou příbuzní. Tahíja je aristokratická dívka, živý obraz světa, po kterém tak žádostivě touží. Jestlipak s ní někdy půjde k těm pyramidám? Dívka jako ona by se vskutku mohla stát kouzelným proutkem, který mávnutím otevírá zavřené dveře a dělá zázraky. Dlouho o tom přemýšlel. Ale co naplat! Cožpak se může obírat takovými sny a zapomínat na své nynější starosti? Kde sežene peníze, aby si koupil tu latinskou knihu? A jak dlouho dokáže snášet hlad, který už ohrožuje jeho tělo i rozum? Jak je to zvláštní! Může být lepší důkaz ubohosti člověka než to, že k životu potřebuje jídlo? Jídlo, které dobývá z hlíny a hnojí takovou špínou, je základní podmínkou a oporou jeho života, prvním předpokladem, aby mohl myslit a vytvářet nejvyšší ideály. Není to spíše důkazem toho, že podstatou člověka je špína a ubohost? Zrychlil krok. Vítr nepřestával buráct v prudkých závanech. Oblouha se pokryla temnými mraky. Smaragdově zbarvený Nil tlumeně hučel. Rozhlédl se kolem sebe hněvivým pohledem a plivl opovržlivě na zem, jako by vypovídal světu válku. Nebylo by přece jen lepší, kdyby si od někoho vypůjčil? Ale od koho? A jak splatí svůj dluh? Příští měsíc na tom nebude lépe než teď, spíš ještě hůře. Co mu ale zbývá? Kdyby tak uměl dělat kapsáře, to je kouzelné umění! Kapsní zlodějům patří všechno, co lidé u sebe nosí. Vládcí této země dobře pochopili, co tato moudrost znamená. Ale co on? Má se znovu vrátit k Hamdísu bekovi? Má za ním jít na ministerstvo a otevřeně ho požádat o pomoc? V jeho myšlenkách se znovu vybavil obraz Tahíji v celé její vzne-

šenosti. Nemůže přece dopustit, aby se dozvěděla, jaký je ubožák a žebrák. Tato dívka teď ovládá jeho city. Měl až zarážející sebedůvěru, vrozenou smělost a odvahu. Kromě toho sdílel rozšířený lidový názor, že chudí mají sexuální převahu nad bohatými. Opravdu se domníval, že Tahíja není nedostupná jeho žádostivé touze. Svými sny se vznášel až v oblacích. Hlad, který jeho studium změnil v rozhořčený boj a z jeho večerů učinil trýznivá muka, ještě víc podněcoval jeho fantazii. Ale co latinská kniha? Zatraceně! Kde jen vzít peníze?!

15 Druhého dne se probudil klidnější. Přestal se zabývat fantastickými sny, vyvolanými návštěvou v rodině Hamdise beka, a začal zase reálně uvažovat. Po delším přemýšlení se rozhodl, že obětuje přátelství Tahíji a Fádila a půjde k Hamdísovi na ministerstvo, aby ho otevřeně požádal o pomoc. Věděl, že musí vynechat přednášky. Vzdal se také snídani, aby ušetřil na cestu tramvají tam a zpět. Přesně v deset hodin vešel do budovy ministerstva práce. Zeptal se, jak se dostane k Hamdísovu sekretáři. V kanceláři uviděl asi čtyřicetiletého muže. Zdvořile ho pozdravil a řekl:

„Rád bych se setkal s panem Hamdísem.“

„Koho mám ohlásit?“

„Jsem příbuzný pana Hamdise. Jmenuji se Mahgúb Abdaddá'im.“

Tajemník ho požádal, aby chvíli počkal, a vzdálil se. Mahgúb přemýšlel o tom, co mu asi bek řekne, a v duchu si skládal svou řeč, aby byla co nejpůsobivější. Muž se za chvíli vrátil. Posadil se za stůl a řekl:

„Pan Hamdís předsedá poradní komisi. Bylo by lépe, kdybyste přišel někdy jindy.“

Takovou odpověď ovšem vůbec nečekal. Bylo mu trapně. Měl pocit, jako by dostal ránu do hlavy.

„Já bych s ním chtěl mluvit ve velice důležité věci,“ řekl prosebně.

„To vám rád věřím. Vždyť se s ním můžete setkat někdy jindy.“

„Mohu klidně hodinu nebo dvě počkat.“

Tajemník pokládal rozmluvu za vyřízenou a chtěl se zřejmě již zabývat jinými záležitostmi.

„Přijďte odpoledne, jestli chcete.“

Mahgúb odcházel rozrušen. A teď má vyhodit za tramvaj poslední své peníze! Ať jde bek i se svou poradní komisí k čertu! Bylo mu jasné, že chce-li se téhož dne setkat s bekem, aby ušetřil výdaje za dopravu, musí počkat ve městě až do odpoledne. Ale nemohl už déle vydržet o hladu, který mu hryzal v žaludku. Šel na náměstí al-Azhár a vstoupil do krámku s vařenými boby. Snědl jídlo, které v posledních třech týdnech bylo jeho jedinou stravou. Pak zamířil ke Kasr an-Níl, aby si v jeho zahradách zkrátil dlouhé čekání. Bylo chladno a obloha se pokryla mraky. Šel se svěřenou hlavou a zlostně a nevráživě opakoval: „Ten darebák mě urazil, urazil mě, darebák jeden.“ A přesto za ním musí dolézat ještě jednou. Je to nepřítel, jehož přátelství je pro něho nezbytné. Teď jen obstát v těžké zkoušce, kterou mu svět uchystal. Přejel si rukou po rozpáleném čele a řekl si povzbudivě: „Nebudu brečet, musím si zachovat houževnatost. Kdybych měl sebevětší hlad, nebudu volat k Bohu jako nějaký zbabělec.“ Došel do parku, kde se pak otráveně procházel a znuděně posedával na lavičkách. Údy mu začal pronikat chlad a žaludek se ozýval stále citelněji. Najednou ho napadla hrozná myšlenka, že tyto chmurné dny možná zanechají trvalé stopy na jeho zdraví. Jeho bledá tvář potměněla. V očích se mu objevil znepokojený a zasmušilý výraz. Čekal teprve půl hodiny a procházel se po úzké cestě vedoucí podél Nilu. Do odpoledne zbývá ještě tak dlouho, jak jen to vydrží?!

Poblíž zadního vchodu do Andaluské zahrady uviděl dvě dívky. Byly zabráný do hovoru a neustále se smály. Zběžně na ně pohlédl a okamžitě jednu z nich poznal. Byla to Tahíja Hamdísová. Nevšimla si ho, protože byla obrácena ke své přítelkyni. Na Mahgúba toto nenadálé setkání velice silně zapůsobilo. Okamžitě přerušilo proud jeho myšlenek.

Zapomněl na jejího otce, na poradní komisi, na hlad, na své starosti a měl v tu chvíli na mysli jen jedno — promluvit s ní. Nezáleželo mu na tom, jak sám vypadá, a nedbal ani na tu neznámou dívku. Upřeně hleděl na Tahíju v jejím šedém kabátu, který jí padl s aristokratickou elegancí. Tahíja zřejmě pocítila, že je pozorována, a obrátila se. Octli se na krok od sebe. Mahgúb se zastavil a úklonem je pozdravil. V Tahíjině tváři se objevil údiv, pak zčervenala, rychle na něho pohlédla, podala mu ruku a představila ho přítelkyni. Stáli chvilku v rozpacích. Mahgúb neupustil od svého záměru, ale nevěděl, jak ho provést. Pomohl si tedy konvenční otázkou:

„Jak se daří tvým rodičům?“

„Dobře, děkuji,“ odpověděla se svou přirozenou jemností.

Mahgúb se konečně vzpamatoval, zbavil se rozpaků a vzpomněl si na archeologické výkopy jejich university. Byl rád, že ho napadl vhodný námět k hovoru.

„To mám štěstí, že jsem tě potkal. Chtěl bych ti připomenout tvůj slib.“

Zaraženě se na něj podívala.

„Nevím, o čem mluvíš.“

„Výkopy . . . výkopy naší university,“ řekl káravě.

„Ach tak . . . Ne, nezapomněla jsem.“

„Kdy bys mohla jít?“

„Řekni kdy!“

„Ano, dohodneme se rovnou. Hodilo by se ti to třeba v pátek odpoledne?“

Chvilí zaváhala. Ale návrh se jí zřejmě líbil.

„Dobře.“

„A co Fádil?“

„Povím mu to.“

„Musíme si dohodnout přesný termín.“

„Nechci tě zdržovat. Řekni sám nějakou hodinu.“

„Tak ve čtyři hodiny odpoledne. Před stanicí autobusů na Gízkém náměstí.“

Pak se rozloučili. Začal se znovu procházet. Tento skvělý úspěch předčí všechna jeho očekávání. Ze snu se stala smluvená schůzka. Všiml si, jak si ho jeho přítelkyně zkoumavě

prohlížela. Co na tom záleží, jak vypadá. Cožpak se nerovná i ten nejchudší muž dvěma ženám? Proč by tímto mužem nemohl být Mahgúb Abdaddá'im? Teď už je pravděpodobné, že jejich styky se upevní. Tahíja by mohla být schůdkem ke štěstí, kdyby mu byl osud nakloněn. A je to taková vzácná, elegantní věcička! Kdo ví . . . ? Ale pochopil, že teď nemůže jít s prosbou k Hamdísu bekovi a zítra se přátelsky a čestně setkat s jeho dcerou. Kdyby to udělal, Hamdís by určitě své dveři nedovolil, aby šla na schůzku s takovým ubožákem, jako je on. Ani její vlastní hrdost by jí to nedovolila. Buď tedy půjde prosit k Hamdísovi, nebo se setká s Tahíjou. Ale vlastně už nemá na vybranou, rozhodl se, aniž si to uvážil. Spálil za sebou všechny mosty. A tak po vši té námaze, kterou toho dne vynaložil, se musí bezradně ptát: „Co teď? Kde vzít peníze?“ Přidal do kroku a přemýšlel dál o svých starostech. Vzpomněl si na Sálima Ichšídího a vystouplé oči se mu najednou rozzářily. Ano, to je přece starý známý a přitom úplně jiný než Ma'mún Radwán nebo Alí Táhá. Jeho požádat o pomoc nebude nijak trapné. Musí k němu jít. To je přece nápad! Vždyť je teprve poledne. Za půl hodiny bude pěšky na ministerstvu. Už se nesmí ani chvilku rozmýšlet!

Zeptal se, kde úřaduje pan Sálím Ichšídí, tajemník Kásima beka Fahmího. Když mu říkali, kudy má jít, dozvěděl se také, že Ichšídí už je ředitelem jeho kanceláře. Před dveřmi stál dlouhý zřízenec s širokými rameny a ohromným knírem. Mahgúb ho požádal, aby ho ohlásil. Muž na chvilku zmizel, a když se vrátil, vyzval ho chraplavým hlasem: „Račte!“ V místnosti sedělo plno mužů a žen. Ichšídí byl obklopen úředníky, kteří mu předkládali nějaká akta. Mahgúb se porozhlédl a v duchu se ptal, jak dlouho si asi počká, než budou všichni vyřízeni. Kdy dostane příležitost promluvit si s ním? Ichšídího panovačný hlas se rozléhal místností a v jeho tónu zvučelo vědomí moci. Stroze komentoval, kri-

tizoval, káral. Úředníci mu něco tiše vysvětlovali a nesměle se omlouvali. Jeden po druhém si brali své papíry a odcházeli z kanceláře. Když s nimi byl ředitel hotov, povšiml si Mahgúba. Podal mu ruku a vyzval ho, aby se posadil. Pak se obrátil k návštěvníkům. Zapálil si cigaretu, hluboce vdechl kouř a s labužnickým výrazem ho vyfoukl. V jeho tváři se zračila spokojenost a pýcha. Mahgúb na něj úkosem pohlížel. Jak je šťastný a sytý! Jistě snídal máslo, smetanu a med. Zrovna kypí zdravím a září spokojeností. Pocítil vůči němu nenávisť a pomyslně si ironicky: proč si v téhle velké pracovně nepověsí obraz své mámy, milostivé paní Ichšídíjové v jejích černých šatech zamazaných od hnoje? Návštěvníci přicházeli jako obvykle s různými žádostmi. Někteří žádali, aby byli zproštěni školních poplatků. Jedna žena ho prosila, aby se přimluvil za její dceru a vymohl jí přeřazení do páté platové třídy. Jiný na něho prosebně naléhal, aby se zasadil o přeložení jeho příbuzného do Káhiry, protože na venkově už strávil dvacet služebních let. Nějaký mladý muž ho žádal, aby mu sjednal návštěvu u beka, kterému chce věnovat své dílo o životě dítěte do pěti let. Mahgúb slyšel, jak ho všichni oslovují s úctou a respektem „vážený pane“ a jak on jim pomalu, povýšeně a arogantně odpovídá. Pobuřovalo ho, že musí tak trapně čekat, až pan ředitel bude mít na něho čas. Ale nakonec se místnost přece jen jakoby zázrakem vyprázdnila. Ichšídí se k němu obrátil:

„Tak takhle vypadá můj pracovní den. A to ještě večer pokračuji v šéfově vile.“

Mahgúb si zlostně pomyslně: snad by ještě nechtěl, abych ho litoval, že má moc práce? Nahlas však Ichšídímu s úsměvem zalichotil:

„Čím větší schopnosti, tím náročnější úkoly.“

Ichšídí potřásl velkou hlavou. Neustále vyvyšoval svou důležitost a snižoval zásluhy druhých. Bylo o něm známo, že má nabroušený jazyk a že nešetří ani své přátele. Právem o něm říkali, že pořád jenom dře, dělá si reklamu a pomlouvá ty, kteří mu stojí v cestě. Ve svém egoismu viděl konkurenta skoro v každém, kdo s ním přišel do

styku. Málokdo byl ušetřen jeho nepřátelství. Nezáleželo mu na tom, co si o něm lidé myslí. Zdálo se, že raději slyší o sobě to, co ho v očích lidí staví do špatného světla. Když se k němu donesl nějaký hanlivý výrok o jeho osobě, říkával pohrdlivě: „Každý, kdo něco znamená, je terčem závidi.“ Pokývl hlavou a řekl Mahgúbovi:

„Pořád plno práce. Ale myslíš, že mě to uchrání od pomluv? Darmo mluvit. Lidé jenom dovedou stále říkat: Ichšídí nebyl v šesté třídě ani dva roky a už postoupil do páté.“

Mahgúb předstíral rozhořčení.

„Copak předpis o služebních letech je tu proto, aby ubíjel schopnosti?!“

„Takhle se zdá, že pracuji na ministerstvu, ale ve skutečnosti je to učiněný holubník. Kvůli čemu jsi přišel, hochu?“

Mahgúb ztěžka polkl, napřímil se na židli a řekl prosebně:

„Sálime, ty jsi náš soused a starý kamarád. Byl jsi naším útočištěm, když nám bylo zle. Můj otec leží a nemůže se ani hnout. Máme bídu a já jsem v hrozně svízelné situaci, došly mně peníze. Mohl bych tě požádat o pomoc?“

Ichšídí se na něho zkoumavě zadíval kulatýma očima a poznal, že má hlad. Ale nikdy nebyl zvyklý dávat. Dobročinnost mu byla naprosto cizí. Nepočítal se mezi „slabochy“, jejichž srdce se obměkčí, když vidí bídu. Mahgúba s jeho žádostí pokládal za hloupou a nesmyslnou překážku, která přerušila proud jeho myšlenek. Rozhodl se co nejrychleji ji odstranit. Ale co by tak měl nejlépe udělat? Má se vymluvit? On přece nenávidí všechny vytáčky a omluvy. A zvlášť nerad se omlouvá tomu, kdo je úplně bezmocný. Pak si na něco vzpomněl a zeptal se:

„Umíš francouzsky a anglicky?“

Mahgúb cítil, že se mu opět hroutí jeho naděje. Čekal něco jiného, ne takovouhle otázku. Nevěděl, jak dostat Ichšídího tam, kde ho chtěl mít. Ale ovládl se a odpověděl:

„Ano, umím.“

„Dobře. Znáš časopis Hvězda? Jeho majitelem je můj přítel a kolega. Možná že by byl rád, kdyby se mi mohl zavděčit.“

„To bych měl něco překládat?“

„Ano, články, vtipy a takové věci. Vezmi si mou navštívenku a jdi k němu. Promluví s ním telefonicky o tobě. Nezlob se na mě, musím teď jít k Fahmímu a dát mu podepsat nějaké papíry.“

Ichšídí se zdvihl, vzal do levé ruky svazek listin a podal Mahgúbovi ruku. Ten se ho zoufale zeptal:

„Kouká z toho vůbec nějaký zisk?“

Ichšídí se odporně zasmál.

„Snad jsi slyšel o tom, jak novináři oplývají bohatstvím; ale dostaneš určitě to, co nutně potřebuješ.“

Ichšídí ho přešel ke dveřím. Mahgúb byl zničen. Už na něj chtěl křiknout a požádat ho o několik piastrů. Ale dveře se otevřely a za nimi stál obrovitý, dlouhý zřízenec. Mahgúb vyšel s navštívenkou v ruce. Opustil ministerstvo skleslý a bezradný. Zase je vše při starém. Jestli bude něco z toho časopisu mít, tak až bůhví kdy později. On ale potřebuje okamžitou pomoc. Co má dělat? Kde vezme peníze? Šlo už na třetí hodinu. Počasí bylo stále tak chladné jako ráno. S těžkou hlavou, celý zoufalý bloudil bezcílně ulicemi. Všechno kolem sebe viděl černě. Zafal výhrůžně pěsti a zlostně zaúpěl: „Tohle utrpení mně svět jednou zaplatí!“ Pochopil, že teď mu zůstává jen Alí Táhá nebo Ma'mún Radwán. Protivilo se mu obrátit se na ně s prosbou, ale neměl jiné východisko. Musí to udělat, nic mu nezbývá. Šel k tramvaji a uvažoval: Na kterého z nich má jít? Oba dva jsou správní hoši, ale Alího nemá rád, zatímco o Ma'múnovi nemůže říci, že by mu byl nesympatický. Kromě toho je Ma'mún zbožný člověk, ten si to nechá pro sebe a nebude o tom mluvit. Jistě by mu počkal, kdyby nemohl včas dluh zaplatit.

Vešel do studentského domova a zamířil k pokoji Ma'múna Radwána. Ma'mún ho radostně uvítal a zeptal se ho:

„Proč jsi dnes nebyl na fakultě?“

„Ani se neptej, Ma'múne. Je to se mnou moc špatné.“

Ma'mún se na něj pátravě zadíval velkýma černýma očima. Poděsilo ho, jak je jeho přítel vyhublý a zoufalý.

„Co je s tebou, Mahgúbe?“ zeptal se ho účastně.

Mahgúb bez váhání odpověděl:

„Jsem v bryndě. Nemám už ani millím. Vůbec nevím, zaš si koupím tu latinskou knihu.“

Ma'mún beze slova vstal a přikročil k věšáku. Sáh do kapsy saka, vyndal tři desetipiastrové bankovky a podal mu je. Mahgúb je vzal a díval se, jako by tomu nemohl věřit. Chystal se poděkovat, ale Ma'mún mu rychle zakryl rukou ústa a zašeptal:

„Nemluv o tom.“

Vyšel ze studentského domova a vůbec kolem sebe nic nevnímal. Dokonce i na Ihsánin dům vrhl jen zběžný pohled. Byl spokojen a zároveň rozhořčen. Spokojen, protože získal peníze, a rozhořčen, protože se stal dlužníkem Ma'múna Radwána.

17 Konečně nadešel pátek, na kterém se domluvili s Tahíjou. Mahgúb přišel ke stanici autobusů o něco dříve a zvědavě vyčkával, zda Tahíja dodrží svůj slib. Přesně ve smlouvenou hodinu zastavila před stanicí nádherná limuzína a z jejího okénka se vyklonila Tahíjina půvabná tvář. Rozbušilo se mu srdce. Rychle přistoupil k otevřenému autu a nasedl. Pak si teprve uvědomil, že Tahíja přijela sama. Překvapilo ho to, ale jeho údiv rychle vystřídala velká radost. S předstíraným nesouhlasem se zeptal:

„A kde je Fádíl?“

Tahíja poručila šoferovi, aby jel. Pak se obrátila k Mahgúbovi a řekla káravým tónem:

„Jeli jsme společně, ale pak uviděl na ulici nějaké známé a vystoupil. Požádal mě, abych ho omluvila.“

Mahgúb sklopil hlavu, aby zakryl radost, a zdvořile se jí zeptal:

„A jak se daří tvým rodičům?“

„Chvála bohu dobře. A děkuji ti, žeš mě pozval na tuhle hezkou vyjížďku.“

„Ale není zač...“

„Uvidíme krásné věci, že?“ řekla Tahíja, jako by se chtěla znovu ujistit.

„Určitě,“ odpověděl přesvědčivě, i když ve skutečnosti tam jel poprvé.

Zavládlo ticho. Tahíja se dívala oknem ven a on na ni pokradmu hleděl. Ještě nikdy nebyl takhle sám se ženou, která by mohla být označena za opravdovou dámu. A dokonce s ní jede v luxusním autě, za kterým se otáčejí závistivé pohledy. S rozkoší vdechoval příjemnou vůni a vzpomněl si přitom na pach zpceného těla pokrytého vrstvou prachu. Připadal si jako dusící se člověk, který je najednou přenesen do místnosti plné čerstvého vzduchu. Nebyl v té chvíli vůbec přístupný nějakým čistým, ušlechtilým myšlenkám. Byl plně zaujat jedinou touhou – aby ji dostal. Cítil, jak mu horečně proudí krev. Začal ho ovládat chtíč. Pohlédl ven a pomyslel si, proč vlastně Fádil nepřišel. Uviděl nějakou hezkou dívku a běžel za ní? Nebo to Tahíja jen tak nastrojila, aby se ho zbavila? Oddával se dráždivým sexuálním představám. Jsme přece jedna krev, říkal si, a je známo, že lidé stejné krve se přitahují, tak proč by to nebylo možné? Jestli je jeho domněnka správná, pak opravdu Tahíja uvidí krásné věci, jak si přeje... A šofér...? Na tom mu může nejméně záležet. Tihle šoféři dovedou znamenitě předstírat, že nic nevidí. Ano... určitě... Co ji vedlo k tomu, aby přijela sama? Lidová moudrost má krásný výrok: Když se octne muž se ženou o samotě, dělá jim ďábel společníka. Kde je ten ďábel, aby před ním poklekl a uklonil se mu až k zemi? Tak dlouho byl jeho oddaným žákem a stoupencem! Teď by ho měl za tu oddanost zahrnout přízní. Přestal se dívat ven a pocítil přání hovořit s ní.

„Studuješ na universitě?“

S úsměvem zavrtěla hlavou.

„Jsem na výběrové dívčí fakultě.“

„To je pěkné,“ řekl s potěšením.

„Co budeš dělat, až skončíš studium?“ zeptala se ho.

Tato otázka ho překvapila. Jeho kolegové nehleděli do budoucna s velkými nadějemi. Právem, protože jejich před-

chůdci vysedávají v dusných kancelářích na ministerstvech a se svými diplomaty trčí v osmé platové třídě. Ale Mahgúb se s troufalostí sobě vlastní zbavil rozpaků.

„Mám na vybranou. Buď se dám na diplomatickou dráhu, nebo se budu připravovat k doktorátu, a pak bych vyučoval na universitě,“ odpověděl s neochvějnou jistotou, přestože to byla nehorázná lež.

„To je pěkné,“ řekla Tahíja a usmála se.

Proč užila téhož výrazu jako on? Je tak prohnaná a posmívá se mu, nebo téměř věcem nerozumí? Rozhodl se, že tomu přijde na kloub.

„Čemu bys dala přednost?“

„Já...? To je přece tvoje věc...“

„Tvoje přece taky, když jsem tvůj příbuzný,“ řekl vychytrale.

Tahíja se začervenala.

„Diplomatická dráha je lepší.“

V duchu si představil Hamdíse, jak jde na ministerstvo zahraničí, aby zprostředkoval jeho jmenování.

„Já si to také myslím,“ přisvědčil. „Musí být krásné pohybovat se mezi Bruselem, Paříží a Vídní.“

„Anebo mezi Damaškem, Ankarou a Addis Abebou,“ zasmála se Tahíja.

Mahgúb se k ní připojil a pak se k ní obrátil se spiklečným výrazem ve tváři.

„Na tahle místa by neposlali toho, kdo je příbuzným Hamdíse beka.“

Oba se znovu zasmáli. Mahgúb si s uspokojením řekl: „Chytrému stačí napovědět. Už ví dost.“ A pokud jde o budoucnost, jeho instinkt mu říká, že tahle dívka nezmizí z jeho života beze stopy. Kdo ví? Odvaha mu rozhodně nechybí, spíš mu vadí, že je až příliš troufalý. Nechal se unášet svými myšlenkami, až si najednou všiml, že auto už stoupá po klikaté silnici k pyramidám. Když vystoupili u úpatí Cheopsovy pyramidy, řekl:

„Výkopy se provádějí pár kroků za sfingou.“

Chůze byla namáhavá, nohy se jim bořily do písku. Bylo chladno. Slunce se nachýlilo k západu, ale stále ještě zářilo

na průzračně čisté obloze. Mahgúbův oblek vypadal na denním světle uboze a sešle. Znepokojil se a pomyslel si ironicky: Tahíja se možná v duchu ptá, proč si Jeho Excellence pan velvyslanec nevzal plášť. Po dvaceti minutách dorazili k prostoru výkopů, obehnanému ostnatým drátem.

„Tak jsme na místě,“ zamumlal Mahgúb.

Z dozorčího domku vyšel nějaký mladík a přistoupil k nim. Mahgúb napsal na lístek papíru pár řádků a požádal ho, aby to odevzdal inspektorovi. Hoch se za chvíli vrátil a pustil je dovnitř; tam se setkali s inspektorem. Byl to mladý, sotva třicetiletý muž, Mahgúbův přítel. Uvítal je a hned se omlouval:

„Uvidíte jen místa, která je dovoleno navštívit. Jsou to ty objekty, které už byly odkryty. Nemohu vás ale doprovázet, mám moc práce. Ostatně myslím, že nepotřebujete žádného průvodce. (Mahgúb přikývl na souhlas.) Toto zde je Chrám slunečního boha, který tvoří součást starého chrámu známého pod jménem Chrám sfingy. Vedle něho je zadní část hrobky prince Senefera.“

Mahgúb si pomyslel: to je zvláštní řízení boží, že jsme dnes zůstali sami. Jestli je boží moudrost vždycky taková, pak se chci stát věřícím. Vzal svou vzácnou společnici do Chrámu slunečního boha. Sestoupili dolů po nových schodech. Octli se v sále, který měl podlahu z granitu a byl lemován po obou stranách sloupořadím. Neměl střechu a nebylo v něm vlastně nic pozoruhodného. Tahíja se lhostejně, bez zájmu dívala kolem sebe. Mahgúb byl zklamán právě tak jako ona. Chtěl však zachránit, co se dalo.

„Podívej se, tady ty sloupy přetrvaly celé věky,“ řekl, chtěje dodat jejich vycházce větší důležitosti.

Tahíja se usmála a výsměšně prohodila:

„A stalo by se něco, kdyby se nedochovaly?“

Mahgúb ukázal na nápisy na sloupech.

„Škoda, že nedovedeme číst hieroglyfy, dozvěděli bychom se určitě mnoho zajímavého.“

„Opravdu?“

„Jistě. Cožpak jsi nestudovala dějiny starého Egypta?“

Zavrtěla hlavou. Tím skončila prohlídka prvního objektu.

Když se blížili k hrobce za chrámem, zeptala se ho Tahíja:

„To už tu nejsou žádné jiné památky kromě téhle hrobky?“

Mahgúb poznal, že ji to nudí. Upadl do rozpaků a odpověděl:

„Je tu plno památek, ale nejsou ještě přístupné veřejnosti.“

Sešli opět po schodech a dostali se do malé, podlouhlé místnosti. Její stěny byly ozdobeny malbami a nápisy. Hrobka měla nízký strop. Zběžně se rozhlédli kolem sebe. Mahgúbův pohled se zastavil na nástěnných malbách.

„Pojď se podívat na ty kresby,“ řekl nejistě. „Všimni si, jak mají jasné barvy.“

Začali s prohlídkou stěny poblíž vchodu. Byla zdobena malbami představujícími majitele hrobky, nalevo od něho byla jeho manželka a před nimi děti. Celou rodinu obklopovalo služebnictvo. Výjev na další stěně znázorňoval veliké pole, které brázdily pluhý tažené býky. Na poli stáli nazí feláhové. Tahíja se od malby s nezájmem otočila a přešla ke třetí stěně. Mahgúb pochopil, že se styděla hledět na ty nahé postavy. Zíral na obraz vystouplýma očima a na rtech mu pohrával vilný úsměv. Cítil, jak se ho zmocňuje vzrušení, a znovu si uvědomil, že jsou sami. Stál nehnutě před malbou a nemohl od ní odtrhnout oči. Fascinovala ho představa, že tu má Tahíju samotnou na dosah ruky. Hleděl na obraz tak upřeně, že se mu najednou zdálo, jako by postavy oživily. Jejich žilami začíná proudit krev, pokožka se pokrývá vínovou barvou slunečního lesku, v očích důlcích se mihají záblesky a šíje faláhů se naklánějí — k prchající dívce s tvářemi zrudlými studem. Krev mu bušila ve spáncích. Ovládlo ho silné vzrušení, které se marně snažil utlumit. Znovu si uvědomil, že přišla sama. Vzpomněl si na jejich rozhovor v autě a na její přívětivost. Dráždila ho myšlenka, že je v této hrobce s Tahíjou sám a že je obklopuje jen mlčení dávných generací. Zdálo se mu, že nadešel pravý okamžik. Jeho vzrušení dostoupilo vrcholu. Byl jako šelma, ztrácel rozum a vůli. Stále upíral oči na postavy feláhů, ale neviděl už nic. Pak ztěžka polkl a řekl zastřeným hlasem:

„Nechceš se podívat na tuhle zajímavou malbu?“

„Proč bych se na ni měla dívat? Není na ní nic zajímavého,“ odpověděla stroze a znuděně.

Mahgúb se k ní obrátil a skoro zašeptal:

„Ty jsi, Tahíjo, nějak mrzutá.“

Přikročil k ní a díval se s ní na obraz sluzky hnětoucí těsto. Naklonil se trochu, jako by si chtěl dobře prohlédnout nějaký detail malby, a přitom se dotkl jejího ramene a pravé ruky. Pak se napřímil, pohlédl jí do očí a řekl rozechvěně:

„To se ti vůbec nic nelíbilo?“

Tahíja se mírně usmála.

„Rozhodně jsme neviděli nic, co by stálo za tu namáhavou cestu.“

Mahgúb na ni pronikavě hleděl a celý se chvěl.

„Ale je to takové tiché a klidné místo.“

Tahíja si všimla neobvyklého tónu jeho hlasu a ucítila žár jeho planoucího pohledu. V očích se jí objevilo znepokojení, pohlédla k zemi a rozpakky svrátila čelo.

„Tak abychom už šli...“

Potrásl hlavou a chtěl rychle něco říci, ale nebyl s to promluvit. Vzal ji za ruku, avšak Tahíja mu ji vytrhla a odmítavě se na něj podívala. Vůbec si toho nevšiml a znovu ji uchopil za ruku. Bylo na něm vidět silné vzrušení.

„Pojď, chvílku tady zůstaneme,“ zašeptal.

Nezkrotná vášeň ho už zcela ovládla. Prudce ji k sobě přitáhl, objal ji a vrhl se na ni lačnými ústy, jako by ji chtěl pohlít. Tahíja ho pravou rukou odstrčila a zvrátila hlavu dozadu. Její krásná tvář hořela hněvem.

„Zbláznil ses...?! Nech mě...! Pusť tu ruku!“

Výkřik rušivě a pronikavě zazněl tichou hrobkou. Mahgúb zvolal jako zbavený rozumu:

„Nezlob se... prosím tě... pojď... pojď ke mně.“

Vytrhla se mu z objetí zběsilou silou, která ji samotnou udivila, a tvrdě mu poručila:

„Ani se nehneš...! Běda ti, jestli se mě dotkneš... jestli mi vlezeš do cesty!“

Zamířila ke dveřím. Mahgúb jí uhnul a šel za ní mlčky

se sklopenou hlavou. Tížil ho pocit hanby. Šli beze slova cestou, kterou před chvílí přicházeli jako dobří přátelé. Tahíjinu rozhněvanou tvář pokrýval brunátný ruměnc. Šla se vztyčenou hlavou, hrdá a nepřístupná. Mahgúb nevěděl, jak by mohl napravit svou chybu. Čím déle trvalo mlčení, tím byl zoufalejší a bezmocnější. Vyčítal si lítostivě, že nezkontroloval svou nedočkavost, že k takové dívce se měl chovat jinak než ke sběratelce odpadků. Měl být dvorný a slušný, měl jí vyznávat lásku. K čertu s jeho nezkrotným chtíčem! Promarnil skvělou příležitost. Došli k autu. Tahíja na něj ani nepohlédla a řekla rozkazovacím tónem:

„Ty zůstaneš tady!“

Nastoupila do auta, zabouchla dveře a nařídila šoférovi, aby jel. Mahgúb se za ním díval, dokud nezmizelo pod kopcem. Zůstal sám u úpatí pyramidy. Chvilku stál na místě, jak mu poručila, a pak pokrčil rameny. Cítil, jak se mu vrací jeho obvyklý cynismus, a málem se začal sám sobě smát. Dlouze pohlédl na pyramidu a ironicky si pomyslel: čtyřicet století hledí z této pyramidy na mou tragédii. Potom ho náhle zaplavila vlna hněvu, jeho bleďá tvář zrudla, špička nosu se mu začala chvět a přál si, kdyby tak mohl házet na Káhiru ty ohromné balvany z pyramidy. Vykročil, ale stále jím lomcoval vztek. Proč ten smutek...? Vždyť je to jenom ženská, která vlastně není o nic lepší než jeho sběratelka odpadků. Ale příležitost propásl a navždycky ztratil Tahíju i jejího otce. Na chvíli se zamyslel, pak pohrdavě pokrčil rameny a zamumlal: „Blbost.“

18 Nastalo období poměrného klidu. Mahgúb přestal myslet na svůj nezdár a vrhl se do práce. Zašel za šéfredaktorem časopisu Hvězda, který mu zadal překládání vybraných článků za padesát piastrů měsíčně. Jeho příjem se tedy zvýšil na stopadesát piastrů. Nemusel se už obávat, že bude hladovět. Jeho život se stal snesitelnějším. Pustil se s elánem do práce a ve dne v noci se zabýval buď studiem, nebo svou skromnou

novinářskou prací. Neměl ani chvilku volno. Málokdy přemýšlel o sobě a o svých starostech. Míjely celé dny, kdy nezatímal hněvem pěsti a nevyslovoval rozhořčeně a ironicky své oblíbené „blbost“. Ovšem chvílemi v něm propukal hněv, tomu se nemohl ubránit. Třeba tehdy, když měl jíst své ubohé jídlo, když uviděl Aliho Táhá s jeho sportovní postavou a šťastným úsměvem, nebo když si vzpomněl, jak klepal na dveře s prosbou o několik piastrů. Jinak ale jeho život plynul celkem klidně a snesitelně.

Nadešel březen. Příjemné počasí se svěžími vánky a čistou oblohou ohlašovalo konec zimy. Ve vzduchu bylo cítit vůni blížícího se jara. Pak přišel duben. Slunce už stálo vysoko nad obzorem, ale často se zvedal prudký vítr a vířil prach, houstnoucí v kalnou, nažloutlou mlhu. Prvního května dostal Mahgúb od otce obvyklý dopis. Otec psal, že mu posílá poslední libru, kterou může postrádat, a vyprošuje pro něj u Boha úspěch a zdar. Dále psal, že od nynějška očekává jeho pomoc, kterou naléhavě potřebuje. Radostně mu oznamoval, že už brzy se s pomocí boží bude hýbat a snad i o holi chodit. V dopise nebylo nic nového nebo překvapujícího, ale přesto se neubráníl návalu zlosti. Vrátily se mu vzpomínky na hrozné noci, kdy nespal hladem a mořily ho duševní útrapy. Znovu si s trpkou výčitkou pomyslel: proč právě oni jsou mými rodiči, proč právě já musím být jejich synem?

Začátkem května se konaly závěrečné zkoušky a jejich výsledky byly oznámeny v druhé polovině měsíce. Čtyři přátelé, kteří se během celého studia tak sblížili, skončili s úspěchem. Pro Mahgúba to nebyla pouhá školní zkouška, nýbrž okamžik, kdy mohl sklidit plody svého patnáctiletého boje. Měl tedy dvojnásobnou radost a spokojeně a s úlevou si vydechl. Avšak radost studenta absolvujícího vysokou školu nemá dlouhého trvání a nevydrží ani do druhého dne. Když nastane ráno, zavalí ho starosti nového druhu. Absolvent přestává být posluchačem, a je-li v takové situaci jako Mahgúb, musí se sám postavit tváří v tvář budoucnosti, tomu nezbadatelnému kolosu, který v sobě skrývá nádherné příležitosti ke štěstí i všechny možné nástrahy přinášející

utrpení a strádání. Přátelé se scházivali skoro každý večer v universitním klubu. Dozvídali se o kamarádech pocházejících z bohatých rodin a majících vlivné příbuzné, před nimiž se dokořán otevíraly dveře ministerských kancelářů. Mluvili o své budoucnosti, kritizovali a hovořili o svých vyhlídkách jednou s nadějami, podruhé s obavami. Ahmad Badír říkával klidně: „Mně se život nezmění, nebudu si hledat nové zaměstnání. Dříve jsem byl studentem a novinářem, teď se budu výhradně věnovat novinářství.“ Ma'mún Radwán nevěděl, zda pojedete na stipendium do Francie, nebo zůstane v Egyptě. V obou případech však měl stejný cíl: islám. Jednou ho napadlo: což bychom nemohli začít svůj opravdový zápas ve Sdružení mladých muslimů a očistit islám od nánosů pohanských prvků, vrátit mu jeho původního ducha a uveřejnit provolání k celému arabskému světu a pak všem islámským zemím? Alí Táhá měl na vybranou několik možností, ale dosud žádný jasný cíl. Hodlal se věnovat politice, ovšem takové, jakou on si představoval, ne jak ji běžně lidé chápali. Kdyby našel politickou stranu se sociálním programem, bez váhání by do ní vstoupil. Ale kde má takovou stranu hledat? Má čekat, až bude založena, a pak do ní vstoupit, nebo ji má hned začít propagovat? Čekání je bezpochyby snazší a moudřejší. Vždyť k čemu by bylo propagování sociálních reforem v zemi, kde se nemluví o ničem jiném než o ústavě a smlouvě s Angličany? Bude asi lepší nějaký čas počkat a zatím doplnit svou výzbroj vědeckými poznatky, novými znalostmi a zkušenostmi. Nestál příliš o nějaké místo, ale nebyl by je odmítl, kdyby se mu naskytlo.

Jediný Mahgúb hleděl dopředu s obavami. Islám, politika, sociální reformy – to všechno byly otázky, které ho nezajímaly. Šlo mu jediné o to, aby nezemřel hladem a aby našel zaměstnání, které by mu poskytl nejnutnější živobytí. Jestli se mu to nepodaří, pak nebude hladovět jen on sám, nýbrž i jeho rodiče. Není mu jich líto, spíše mu vadí, že ho obtěžují. Co by měl podniknout? Neměl na koho se obrátit. Kdo nemá nějakou protekci, nikdy se nedostane do vládních úřadů. Dlouho přemýšlel, ale nedošel k žádnému

závěru. Nakonec napsal jen dopis otci, v němž mu oznámil, že hledá zaměstnání a doufá, že se mu brzy podaří splnit svou povinnost vůči nim. Vyličil mu těžkosti, které se mu stavějí do cesty.

Tehdy určil francouzský učitel filosofie Ma'múna Radwána jako kandidáta na stipendium na Sorbonnu. Zároveň doporučil, aby byl Alí Táhá přijat do knihovny, kde by si v příznivých podmínkách mohl připravovat disertační práci. Mahgúb poslouchal tyto zprávy a srovnával štěstí svých kolegů s vlastním údělem. Ma'mún, který pochází z ubohé vesnice v Západní provincii, odjede brzy do Paříže. Alí si bude klidně sedět v knihovně a připravovat disertační práci. Pak se ožení s Ihsán. Jak jsou šťastní! A co bude dělat on? Vráti se chmurné únorové dny? Šel navštívit Alího do knihovny. Bylo to týden poté, co Alí nastoupil. Očekával, že ho najde v dobré a veselé náladě. Mladík ho přivítal s obvyklým úsměvem, ale Mahgúb marně hledal v jeho tváři radostný výraz. Zdálo se mu, že Alí vypadá ochable a malátně, a to bylo u něho velice neobvyklé. Nedovedl si vysvětlit, proč se s ním stala taková změna. Pomyšlil si, že Alí se před ním jen tak staví, aby zakryl svou radost. Dlouho spolu hovořili. Alí se mu svěřil, že nemá v úmyslu setrvat v tomto zaměstnání.

„Tady jenom vyčkávám a přemýšlím, dokud nenajdu nějaký způsob, jak pracovat ve veřejném životě. Nejspíš si vyberu novinářství, až k tomu bude vhodná doba.“

Mahgúb si vzpomněl na svou práci ve Hvězdě a na to, kolik mu vynáší. Na rtech se mu mihl lehký ironický úsměv. Alí Táhá pokračoval:

„Chystám se psát na téma ‚Rozdělování materiálních statků v Egyptě‘.“

Tyto plány Mahgúba jen dráždily. Zeptal se ho rovnou, zda by bylo možné, aby dostal v knihovně místo. Alí s ním zašel k vedoucímu osobního oddělení, aby jim poradil, zda by se dalo něco dělat. Úředník byl naprosto otevřený. Vzal Mahgúba za ruku a stroze mu řekl:

„Poslyš, hochu, vůbec nezáleží na tom, jaké máš znalosti a schopnosti. Myslíš, že má nějakou cenu podávat žádost

o přijetí? Důležité je jen jedno: máš protekci? Máš nějakého vlivného příbuzného? Může se za tebe přimluvit někdo z vysokých státních úředníků? Jestliže odpovíš ano, pak ti předem gratuluji. A jestli ne, jdi rovnou někam jinam.“

Mahgúb odcházel z knihovny zoufalý a roztrpčený. To, co slyšel, nebylo pro něho nic nového. Ale přesto byl tak depřimován, jako by to slyšel poprvé. Sklíčeně a malátně se loudal Ormanskou zahradou. Proč si jen neudržel dobré vztahy s rodinou Hamdíse beka?! Všechno pokazil svou nevázaností tenkrát u pyramid. Proč je všechno tak zamožtané? Copak nemá právo na trochu štěstí a klidu? Proč si bída vyhlédla právě jeho? Proč si nenašla jinou kořist? Celý svět se raduje a o něho se nikdo nestará. Všude je cítit kouzlo jara. V zeleni stromů a rudé záplavě květů, ve zpěvu ptactva, na vlahých rtech důvěrně si šeptajících milenců. Ano, celý svět jásá a těší se z krásné pohody. Tváře září a usmívají se. V Ormanské zahradě se radují lidé, zvířata i rostliny. Dokonce i zem a obloha dýchají tichou radostí. A v tomto světě má zemřít hlady? Ta otázka mu zněla podivně a cize. Zasmál se posměšně a řekl vyzývavě: „Mám zemřít hlady? Ať tedy se mnou chcípnou všichni!“ Copak může zajít hlady ten, kdo se vzbouřil proti všem omezením a zábránám? Může zajít hlady ten, kdo nevěří ve svědomí, náboženství, vlastenectví a morálku? Hladověli někdy na tomto světě takoví lidé? Cožpak jim naopak nebylo vytýkáno, že si přivlastňují všechny dobré věci, které tento svět skýtá? Co kdyby uveřejnil v novinách al-Ahrám následující inzerát: „Čtyřadvacetiletý absolvent filosofické fakulty je k dispozici pro jakékoli nekalé záležitosti. Dobrovolně a s potěšením obětuje svou důstojnost, morálku a svědomí pro toho, kdo vyhoví jeho požadavkům.“ Nebudou o něho mocní zápasit? Ale kdo by mu uveřejnil takový inzerát? Na koho by se měl obrátit? Nemá cenu se namáhat u kamarádů, profesorů ani u Hamdíse beka... Je tu jen jeden, který by stál za úvahu — Sálím Ichšídí. Není právě vzorem rytířského charakteru, ale nezbyvá mu nic jiného.

Usoudil, že bude nejmoudřejší, když navštíví Ichšídího doma, protože v jeho pracovně na ministerstvu nebylo klidné prostředí. Vypravil se tedy do Muníry. Ichšídí bydlel v ulici as-Sajjid al-Mifdál. Mahgúb si vybral pro svou návštěvu páteční dopoledne, aby měl jistotu, že ho zastihne doma. Ichšídí ho uvedl do malého, ale elegantně zařízeného přijímacího pokoje. Bydlel v Káhiře sám, v bytě s ním byl pouze jeho kuchař. Pochopil okamžitě, z jakých pohnutek Mahgúb přichází, ale nechal ho, aby sám vyslovil své přání, a lhostejně mu naslouchal.

„Odpusť, že tě obtěžuji doma,“ začal Mahgúb. „Vím, že na ministerstvu nemáš čas poslouchat soukromé hovory.“

„Fakt je, že si od práce trochu odpočinu jen v pátek,“ odpověděl Ichšídí chladně.

Mahgúb pochopil, co tím Ichšídí chce říci, ale dělal, jako by si toho nevšiml, a pokračoval s obvyklou troufalostí:

„Tak už mám po závěrečných zkouškách.“

Ichšídí se matně usmál a zamumlal povzbudivě:

„Tak ti gratuluji.“

Mahgúb mu nadšeně poděkoval a pak ho naléhavě oslovil:

„Sálime, jsi můj starý soused a dobrý kamarád. Dával jsi nám lekce ve vědě i ve vlastenectví. Co budu živ, nepomenu na tvé doporučení k šéfredaktorovi Hvězdy. Tenkrát jsi zachránil mě i mou budoucnost. Přišel jsem k tobě s velkou prosbou a nadějí. Jistě víš, že diplom bez protekce má menší cenu než plátek masa. Mohl bys mně opatřit nějaké zaměstnání?“

Ichšídí nehnul ani brvou. Byl zvyklý poslouchat takové naléhavé a dojemné výlevy. Pohrdal Mahgúbem pro jeho chudobu a pro to, že se musí takhle doprošovat. Ani ho nenapadlo, aby mu pomohl. Na ministerstvu sice byla dvě volná místa, ale jedno už přislíbil svému známému a za druhé dostal skvělou odměnu. Možná že jednou by mu Mahgúb mohl být nějak užitečný, ale okamžitý a zaručený prospěch je lepší než mlhavá vyhlídka. Mahgúb ho pozoroval s obavou i nadějí. Cítil, že je vydán na milost a ne-

milost člověku, kterému leží na srdci jen jeho vlastní zájmy. Když viděl, že Ichšídí mlčí, dodal tklivě:

„Ty jsi moje jediná a poslední naděje.“

Ichšídí si zapálil cigaretu. Potrásl lítostivě hlavou, ale jeho pohled zůstal chladný.

„Teď u nás nejsou žádná volná místa,“ řekl klidně.

V Mahgúbově tváři se objevil zoufalý výraz.

„A má ještě cenu doufat?“

„Nevím, proč bys měl propadat beznaději. U nás teď nic není, ale ve státních úřadech je přece spousta míst. Mohu ti poradit, jak na to.“

Mahgúbovi se nezdálo, že Ichšídí mluví slibně. Ale přesto pokládal za nezbytné odpovědět:

„Děkuji ti, Sálime, děkuji ti.“

Ichšídí se na něho tvrdě podíval:

„Chci, aby z tebe byl praktický člověk, aby ses dobře naučil, jak to ve světě chodí, abys věděl, že každý prospěch něco stojí. Já nic od tebe nežádám, mohu nanejvýš jen zprostředkovat.“

„Ovšem, ovšem... to jsem si nemyslel.“

Ichšídí se usmál.

„Vem si k srdci to, co jsem ti řekl. Jistí vlivní lidé by ti mohli pomoci.“

Na chvíli se odmlčel a pak pokračoval:

„Je tu například Abdal'azíz bek Rádí. Neslyšel jsi o něm?“

„Samozřejmě, to je ten známý podnikatel?“

„Ano, to je on. Jeho slovo v nynější době něco znamená. Sférou jeho vlivu je ministerstvo vnitra.“

Mahgúb se nejistě zeptal:

„A co by pro mě mohl udělat?“

„To by bylo docela snadné. Ale upozorňuji tě, že od každého, komu opatří místo, bere jako záruku polovinu jeho platu po dobu dvou let.“

To byla příliš vysoká cena pro chudého Mahgúba. Pohlédl ustrašeně na Ichšídího a po delším váhání se zeptal:

„A nevíš o někom, kdo by měl přijatelnější podmínky?“

Ichšídí okamžitě odpověděl, jako by byl na tu otázku připraven:

„Třeba známá zpěvačka slečna Daulatová.“

V Mahgúbově bledé tváři se objevil údiv. Ichšídí si toho nevšiml a pokračoval:

„Sférou jejího vlivu jsou železnice, ministerstvo války a některé vysoké kruhy.“

Pak zhluboka vtáhl kouř z cigarety a dodal:

„Ceny jsou následující: osmá platová třída za třicet liber, sedmá za čtyřicet, šestá za sto liber. Platit se musí předem.“

Mahgúb si zoufale povzdychl, na chvíli se zamyslel a řekl:

„Myslím, že podmínka Abdal'azíze beka je přece jen přijatelnější. Nemám ani millím, abych mohl zaplatit to, co požaduje ta zpěvačka. To se mohu spíš zříci poloviny svého platu, hlavně když budu nějaký mít. Jak bych se s ním mohl setkat?“

„Teď by to nešlo. Vráti se až za půldruhého měsíce. Vypravil se na pouť do Mekky.“

Hrom do toho! Ale hlad mu nepočká, než se poutník vrátí. Obával se, že už je svému příteli moc na obtíž. Ale přesto ještě tiše řekl:

„Čekat pro mě znamená hladovět. Kam bych se měl obrátit?“

Ichšídí se poprvé během rozhovoru usmál.

„Nejsi už žádný chlapeček. Co já mohu dělat?“

Zavládlo ticho. Ichšídí se chystal ukončit jejich setkání, ale náhle dostal nápad. Rychle začal přemýšlet a pak si v duchu řekl, že kdyby se to povedlo, měl by určitě z Mahgúba užitek. Pokračoval tedy v hovoru:

„Vzpomněl jsem si ještě na paní Ikrám Najrúzovou.“

„To je ta, co založila Společnost pro péči o slepé ženy?“

„Ano.“

„Ale vždyť ta je tak bohatá, že si o tom kdekdo povídá.“

„Ano... jistě. Ta dáma nežádá peníze, ale hrozně si zakládá na své pověsti a na tom, když ji někdo chválí. Při nějaké příležitosti bych tě jí mohl představit. Pak už by záleželo jen na tom, co bys o ní napsal do časopisu Hvězda. Jestli se ti podaří získat její přízeň, máš zajištěnou budoucnost. Její vliv sahá do mnoha ministerstev a politických stran.“

Měl v úmyslu představit té dámě Mahgúba jako svého podřízeného, který plní jeho příkazy, a využít ho k tomu, aby jí udělal reklamu.

„Příští neděli pořádá paní Najrúzová dobročinnou slavnost ve slepeckém ústavu. Půjď tam, já tě k ní zavedu a představím tě. A pak o té slavnosti a o její organizátorce napišeš. Uvidíme...“

„Myslíš, že to bude mít nějakou cenu?“

„To už bude záležet na tvém peru. Budeš si muset koupit vstupenku za padesát piastrů, protože nejsi profesionální novinář. Později si snad řekneš, že tahle nepatrná částka ti přinesla větší prospěch než šedesát liber, které bys musel dát slečně Daulatové. Tak do toho, zlom vaz!“

Přes všechnu svou troufalost si Mahgúb nedodal odvahy, aby si od něho na tu vstupenku vypůjčil. Povstal, podal mu ruku a s díky odešel.

20

Padesát piastrů! Nepatrná částka! Ale kde ji má vzít? Dosud si ponechal psací stůl a knihy, aby je prodal teprve tehdy, až bude čekat na svůj první plat. Jestlipak k tomu vůbec někdy dojde?

Ale kde teď sežene peníze na tu vstupenku? Ma'mún Radwán odjel do Tanty, aby se rozloučil se svou rodinou před odjezdem do Francie. Zbývá mu jedině Alí Táhá. Nedá se nic dělat, musí se obrátit na něho.

V sobotu ráno zašel do universitní knihovny. Alí ho uvítal jako obvykle s úsměvem, ale Mahgúb na první pohled poznal, že přítel je smuten. Jako by to už ani nebyl ten Alí Táhá, kterého znal. Světlo jeho jiskřivých očí pohaslo, jeho neklidný, činorodý duch ochabl. Jindy by mu to určitě působilo škodolibou radost, ale v této situaci se Alího zasmušilý výraz stal překážkou ohrožující jeho záměr, kvůli kterému se přemohl a odhodlal k této návštěvě. Předstíral, jako by si nevšiml jeho neradostné nálady, a zeptal se ho:

„Tak jak jsi daleko s prací?“

Alí si znechuceně povzdychl.

„Ani nevím, jsem teď úplně na dně,“ řekl zoufale. Mahgúb sraštil čelo, předstíraje účast. V duchu proklídal smůlu, která se mu lepí na paty.

„Snad to nebude tak zlé.“

Alí byl tak nervózní, že stěží dovedl něco skrývat.

„Jak vidíš... Jde o Ihsán.“

Mahgúbovi bylo, jako by ucítil na tváři ledovou sprchu. Rázem se v něm probudil živý zájem.

„O Ihsán, tvou snoubenku?“

Alí vzdychl.

„O mou bývalou snoubenku,“ řekl zlomeným, nešťastným hlasem.

Mahgúb nevycházel z údivu. Chtěl se dozvědět všechno.

„Tomu tedy vůbec nerozumím.“

Alí chvílku váhal. Má se mu svěřit se svým trápením? Nebyl žádný tajnůstkář a před Mahgúbem několikrát mluvil o svých intimních záležitostech. A kromě toho cítil potřebu ulevit si.

„Já tomu taky nerozumím,“ řekl a hlas se mu chvěl hlubokým dojetím. „Jsem z toho celý pryč. Pořád si říkám: co se to vlastně stalo? Připadám si, jako by na mě někdo ze tmy vystřelil otrávený šíp. Život probíhal tak klidně a krásně. Měli jsme se rádi, rozuměli jsme si, naše vzájemná náklonnost byla den ode dne větší. Znali jsme svou minulost, neměli jsme před sebou žádné tajnosti. Spokojeně jsme prožívali svou přítomnost, měli jsme plno plánů do budoucna. Byli jsme stále spolu a důvěrně jsme se poznali. Věřil jsem, že náš vzájemný vztah má pevné základy.“

Alí se na chvíli odmlčel. Mahgúb stále upřeně hleděl do jeho zachmuřené tváře. Pak se dal Alí znovu strhnout svým zaujetím a pokračoval:

„Proč se nám to tak pokazilo? Je to neuvěřitelné, ale je to tak. Na tom se nedá nic změnit. Jak se to vlastně stalo? Začala být najednou jiná. Nejdříve to byla nepatrná změna, která mi ovšem neušla a znepokojila mě. Viděl jsem, že má v očích neklid a zmatek, chvílemi byla roztržitá. Přestala se na mě usmívat. Nerada se mnou mluvila o naší lásce a nechtěla nic slyšet, když jsem se zmiňoval o našich plá-

nech a slibech. Nějakou dobu jsem to trpělivě přecházel a poznal jsem, jak hrozná je nejistota a jak pochybnosti dovedou člověka užírat. Nebylo to nic platné, šlo to stále k horšímu. Řekl jsem jí, co mě na ní znepokojuje. Přesvědčoval jsem ji, že naše láska má větší cenu, než aby vzala za své jen proto, že přede mnou bude skrývat nějaké tajnosti. Odpověděla mi, že přeháním, a vymlouvala se na špatnou náladu. Trápil jsem se stále víc a víc. Copak jsem měl uvěřit tomu, že taková láska, jako byla naše, má jen tak zničehonic skončit? Znovu a znovu jsem s ní o tom hovořil. Naše schůzky už byly nesnesitelné. Pak se se mnou přestala stýkat. Věřil bys tomu? Myslel jsem, že se z toho zblázním. Všude jsem na ni číhal, posílal jsem jí dopisy, pořád jsem ji pronásledoval. Pak jsme se ještě jednou sešli. Byla smutná a styděla se. Začal jsem na ni křičet, že její chování mě přivede do blázince.“

Alí zmlkl. Mahgúb mu naslouchal s napjatou pozorností a s takovým zájmem, že málem zapomněl na účel své návštěvy. Předstíral, že je hluboce dojat, aby přítele pobídl k pokračování.

„Povídal jsem jí, že z jejího chování zešílím. Odpověděla mi: Jestli se někdo opravdu zblázní, tak to budu já. Řekla, že mezi námi je se vším konec a že se s tím musíme smířit a rozumně vyrovnat. Ale měl jsem se tomu trápení poddat, aniž bych se vzchopil k odporu? Měl jsem se netečně vzdát svého štěstí bez jediné otázky? Řekla mi, že je to přání jejích rodičů a že se marně a zoufale pokoušela je přemluvit. Nakonec jsem se tedy smířil s tím, že se rozejdeme, abych ještě víc nekomplikoval její těžkou situaci.“

Alí se dlouze zadíval na Mahgúba. Pak se poněkud probíral ze svých myšlenek, zrudl ve tváři a dodal:

„Proč bych tě dál unavoval dlouhým vyprávěním. Všemmu je konec. Moje naděje ztroskotaly. Žádná moudrost a filozofie mně tady neprospěje.“

Mahgúb byl velice překvapen. Proč Šiháta Turkí, prodáváč cigaret, odmítá Alího Táhá? Copak si myslí, že není dost dobrý pro jejich dceru? Nebo chce, aby Ihsán dostudovala a vydržovala pak celou rodinu? Potom ho ale napadlo

něco jiného. Řekl Alímu, že Ihsán možná okouzila nějakého velkého boháče a její otec ji teď chce za něho provdat. Alí zvedl znepokojeně obočí a mlčel. Mahgúb si vzpomněl, co ho sem vlastně přivedlo. Chtěl si k své prosbě nějak připravit cestu. Alího doznání mu způsobilo velkou rozkoš. Cítil, jak se v něm rozproudila radost a energie. Ale řekl kazatelským tónem:

„V žádném případě se nesluší, aby ses takhle poddával smutku. Říkám ti pravdu. Ať v tom vězí cokoli, odpovědnost za váš rozchod nese bezpochyby Ihsán. Zapomeň na ni jako na věc, která nikdy nebyla. A naházej to všechno do starého haraburdí.“

„Ta rána se musí nejdřív zahojit,“ řekl smutně Alí.

„To máš z toho, že sis tak zakládal na své teorii lásky. Podívej se, jak lásku berou zvířata, a užijí víc štěstí a klidu. Všechny potíže si děláme jen my sami.“

Alí mlčel. Mahgúb kázal dál:

„Zapomenout... jedině zapomenout. Přece nechceš být jako ti, kterým láska zničila život?“

Zavládlo ticho. V té chvíli padl hlavní důvod Mahgúbovy nenávisť vůči Alímu. Už k němu nepociťoval odpor jako předtím. Jeho nevraživost se zmírnila. V duchu si říkal: „Co se mu stalo, když ztratil Ihsán? Vždyť má stále ještě zaměstnání, mládí a krásný zevnějšek.“ Však to byla právě Ihsán, která vyvolávala Mahgúbovu palčivou žárlivost a touhu. Je jen spravedlivé, že ji nezíská jeho sok, i když ji dostane někdo třetí. Pak se konečně odhodlal přejít k tomu, co ho k Alímu přivedlo. Povstal, naklonil se k němu, položil mu ruku na rameno a skoro šeptem řekl:

„Alí, kamaráde, potřeboval bych padesát piastrů do konce měsíce.“

Alí sáhl do kapsy a podal mu peníze.

„Moc ti děkuji. Jsi opravdový přítel,“ řekl Mahgúb a uložil si peníze.

Spokojeně odešel z knihovny. Podle svého zvyku si kroužil levě obočí a myslil si: kdypak já si budu plnit kapsu ze státních peněz?

21 Mahgúb se na večírek důkladně připravil. Vykoupal se, vyžehlil si oblek, košili a fez, naleštil si boty, hladce se oholil a pečlivě se učesal. Vypadal jako nový člověk, i když jeho tvář zůstala bledá a tělo vyhublé.

Odešel do Společnosti pro péči o slepé ženy hodně brzy. Octl se ve velkém, honosném domě, který obklopovala nádherná, stinná zahrada. Vstoupil do rozlehlého, podlouhlého sálu. V jeho čele stálo prostorné pódium a před ním byla v hustých řadách postavena zelená sedadla. Po obou stranách se otvíraly dveře vedoucí na balkóny s vyhlídkou do zahrady. Když Mahgúb přišel, byla v sále jen malá skupinka pozvaných. Klidně zaujal místo a s posměšným výrazem ve tváři se začal zkoumavě rozhlížet kolem sebe. Je opravdu možné, říkal si, že cesta do tohoto domu ho nakonec dovede na ministerstvo? Stále přicházeli další hosté. U vchodu je vítalo několik krásných dívek. Asi za dvacet minut po jeho příchodu už bylo v sále plno. Muži měli elegantní šaty a ženy okouzlovaly nádhernými toaletami. Všechno zářilo krásou a ve vzduchu se vznášela vůně parfémů. Mahgúb nevěděl, na co se má dívat dříve. Jeho vystouplé oči střídavě hleděly na půvabné tváře, odvážné dekolty, obnažená záda a obláňadra. Cítil, jak se mu horko rozlévá po těle a jak ho zachvacuje vzrušení. Byl oslněn tímto zářícím světem. Jak to, že mu byl až dosud neznám? Takové nádherné šaty! Takové vzácné šperky! Jediný z nich by stačil všem studentům university na jejich výdaje. A ty ženy! Co jich tady je a jak jsou krásné! Jaká škoda, že kolem každé ženy krouží několik mužů. A skoro všechny mluví bezvadně francouzsky, jako by francouzština byla oficiálním jazykem v tomto domě. Jakkpak se asi dorozumívají s těmi slepými ženami? Zaplavila ho vlna zlosti a ironie. Ne snad proto, že by mu byla jeho mateřština tak drahá. Prostě hledal nějakou záminku k tomu, aby mohl nenávidět. Kdepak asi vězí vážený pan Sálím Ichšídí, nepadlo ho. Pohlédl ke vchodu právě v okamžiku, kdy přicházela elegantní dáma v nádherné toaletě. Poznal ji na první pohled. V myslí se mu vybavily vzpomínky na dávno

uplynulou dobu v Kanátir. Vzpomněl si na mladého inženýra a jeho krásnou choť. Ano, je to manželka Hamdise beka, o tom není pochyb. Za ní už vcházel Hamdís bek doprovázený Tahijou a Fádilem. Kráčeli k sedadlům v první řadě. Mahgúb je upřeně pozoroval. Jeho bledá tvář zčervenala. Dobře si ještě pamatoval na onen výlet k pyramidám. Zdálo se mu, že znovu slyší, jak Tahíja prudce přibouchla dveře auta... Zafal zuby a cítil démonickou touhu zmocnit se té pyšné, krásné dívky. Ach, kdyby tak s ním kráčela do něho zavěšena některá z těchto krasavic a mohli spolu projít kolem rodiny jeho „příbuzného“. Kolem rodiny, která se tak obětovala a vážila cestu do tohoto domu, aby mohla prokázat dobročinnost a milosrdenství... Ať jdou všichni k čertu...! Musí se stát pánem bez jakýchkoli podmínek a omezení, bez svědomí a morálky. Ale kdy bude moci zasednout s nimi v prvních řadách, v krásném večerním obleku, a ne v těchto novinářských šatech? Než se vzpamatoval ze svých myšlenek, uviděl zdálky Sálima Ichšídího, jak si razí cestu dopředu. Pohyboval se rozvážně, s důležitým výrazem ve tváři, jako by v sále nebyl nikdo kromě něho. Zdravil úklonem hlavy mnoho mužů a žen z vysokých kruhů. Mahgúb ho stále sledoval, dokud neusedl. Při pohledu na něj cítil obdiv i závist. Tohle je skutečný život. Život, který má půvab a ukájí všechny smysly. Ichšídí je jeho nejvyšším vzorem; vskutku nemůže mít lepší vzor. Vtom ucítil, jak mu někdo položil ruku na rameno. Obrátil se napravo a viděl, že vedle něho sedí Ahmad Badír. Vřele si potřásli rukama a Mahgúb se hned zeptal:

„Kde se tu bereš, Ahmade?“

Z pohledu svého kolegy viděl, že mu chtěl položit stejnou otázku.

„Jsem tu přece služebně. Zastupuji náš list,“ odpověděl udiveně.

„A já jsem tady za časopis Hvězda,“ řekl Mahgúb.

Oba se zasmáli. Ahmad chtěl vědět, zda se Mahgúb hodlá věnovat žurnalistice, ale než se ho mohl zeptat, zvedla se opona. Na pódiu se objevila noblesní dáma s jiskřivými očima a slavnostním výrazem v kulatém obličejí. Byla ještě

došti krásná, přestože jí už chybělo málo do šedesátky. Její příchod uvítali všichni bouřlivým, neutuchajícím potleskem. Přijala ho vážně jako člověk, který je na to zvyklý. Lehkým úklonem hlavy pozdravila své obdivovatele a rozevřela v rukou list papíru. Mahgúb ji upřeně pozoroval. Pak uslyšel, jak mu Ahmad Badír tlumeně říká:

„Paní Ikrám Najrúzová, zakladatelka tohoto domu.“

Ovšem, to poznal také. Jakou roli bude asi hrát v jeho životě?

„Je už dost stará, ale vášnivě miluje mládí,“ pokračoval Ahmad Badír.

Mahgúb viděl, že Ahmad bude podle svého zvyku všechno komentovat. Bylo mu to vhod, protože je nemilé, když člověk vpadne do úplně nového světa a nemá nikoho, kdo by ho vedl. Paní Ikrám Najrúzová začala pronášet úvodní proslov. Hovořila klidným, vyváženým a příjemným hlasem. Uvítala přítomné a pochválila jejich ušlechtilé city a ochotu k dobročinnosti. Pak mluvila o Společnosti pro péči o slepé ženy a o jejím vznešeném cíli. Řeč proslovila arabsky, ale málokterému slovu se nedala vytknout gramatická chyba nebo špatná výslovnost. Přátelé se na sebe usmáli.

„Toho si nevěšmej,“ řekl Ahmad. „Není tu nikdo, komu by došlo, že dělá chyby.“

„Ale slouží jí alespoň ke cti, že nemluvila cizím jazykem,“ omlouval ji Mahgúb.

Potom přítomní shlédli jedno dějství z Molièrova La-komce. Madame Tarde zazpívala proslulou francouzskou píseň, která zanechala v posluchačích hluboký dojem. Poté byli hosté pozváni do vedlejšího okrouhlého sálu, který byl upraven k tanci. Místo v popředí zaujímal italský orchestr. Sluhové roznášeli naplněné poháry. Přátelé stáli u vchodu k jednomu balkónu, dívali se na tančící páry a bavili se. Mahgúb viděl tanec poprvé. Zíral udiveně, ale zároveň pociťoval obdiv. Viděl, jak se dvojice takřka dotýkají a jak muži objímají své tanečnice kolem pasu. Divil se, jak se ti lidé mohou tak ovládat. Přál si být jedním z tančících. Pozoroval jejich tváře těkavými očima a šeptal si v duchu:

„Majetek... majetek... to je moc a síla. Ten znamená všechno na světě.“ Jeho pohled mimoděk zabloudil k nápadně vystouplým nadržům, jejichž hroty takřka propichovaly bílé průsvitné šaty. Znovu ho začalo polévat horko. Pozvedl zrak, aby viděl, jak ta žena vypadá. Spatřil starou a ošklivou tvář, která ostře kontrastovala s tak vyzývavým chováním. Šfouchl loktem svého kolegu a ukázal na ženu.

„Jak je možné, že tahle stará bába má ještě taková prsa?“

Ahmad Badír na ni zběžně pohlédl a ironicky se usmál.

„A jak je možné, že tenhle dobročinný podnik se pořádá v takovémhle baru?“

Mahgúb hněvivě sraštil čelo — možná že jen předstíral hněv — a řekl:

„Ať jdou všechny ty slepé ženské k čertu! V baru by to bylo lepší.“

Mahgúb se opět rozhlížel kolem sebe a zahlédl v kole Tahíju Hamdísovou. Tančila s hezkým, urostlým mladíkem. Byl vysoký jako Ma'mún Radwán a měl sportovní postavu jako Alí Táhá. Napadlo ho, že ten muž by ho mohl jedinou ranou úplně vyřídit. Tvář mu potemněla. Zeptal se na něho Ahmada Badíra.

„To je zástupce státního návladního a kromě toho je přeborníkem v tenisu,“ odpověděl Ahmad. Mahgúb si povzdychl. Kdyby se byl v tom okamžiku mohl stát jedním z těch mocných lidí, třeba i za cenu zločinu, neváhal by ani chvíli. I kdyby ho to mělo přivést na šibenici! Kdo má vinu na tom, že nepatří mezi tyhle mladé lidi? Celý svět, osudové síly, které vytvářejí dějiny, společenské třídy, rozdělují štěstí a způsobily, že se narodil v Kanátir a jeho otcem je Abdaddá'im efendi. Vtom uslyšel, jak mu Ahmad Badír rychle šeptá do ucha: „Podívej se tamhle na balkón.“ Otočil hlavu a pohlédl naznačeným směrem. Jakási dáma skrývala takřka celou tvář za vějířem ze pštrosích per. Nad její rukou se nakláněl postarší muž. Když se vzpřímil, Mahgúb ho poznal podle fotografií, které vídal občas v novinách.

„To je manželka Anise beka Ibráhíma. A tenhle paša je jedním z jejích ctitelů. Ona teď usiluje o to, aby udělil

jejímu manželovi titul paši,“ vysvětloval Ahmad Badír.

Hudba dozněla. Hosté vycházeli na balkóny a do zahrady. Oba chlapci také zamířili k balkónu. Když byli nahoře, Ahmad pokračoval:

„Zpočátku, když jsem začal navštěvovat tyhle společenské podniky, připadal jsem si trapně a nepříjemně. Zdálo se mi, že všichni lidé nemají nic jiného na práci než si mě prohlížet od hlavy k patě. Ty nemáš takový pocit?“

Mahgúb si vzpomněl na své obnošené šaty a vyhublou, bledou tvář. Začervenal se, ale brzy se mu vrátila jeho obvyklá troufalost a ironie.

„V takovéhle situaci mám pocit, že jsem člověk, který se prochází mezi dobyt看em,“ odpověděl klidně.

Sotva to dořekl, octl se tváří v tvář Hamdísu bekovi. Prudce se mu rozbušilo srdce. Ze všech sil se snažil, aby na sobě nedal znát strach a rozčilení. Jak se asi bude tvářit, až mě uvidí, pomyslně si. Co řekne? Jak se mnou bude jednat? Hamdís bek ho hned poznal. Ve tváři se mu mihl úsměv. Podal mu ruku a oslovil ho:

„Jak se ti daří, Mahgúbe?“

Potrášili si rukama a klidně se rozloučili. Mahgúb nevycházel z údivu. Tahíja mu nic o tom neřekla...! To by ho vůbec nebylo napadlo. Uvědomil si, že se ho Ahmad Badír už podruhé ptá:

„Ty znáš Hamdíse beka?“

„No ovšem, to je bratranec mé matky,“ odpověděl mu hrdě.

„A žes nám nikdy neřekl, že máš takové vlivné příbuzné?!“

Mahgúba ovládla radost ze záchrany.

„Blbost!“ odpověděl a byl rád, že to tak dobře dopadlo.

Sešli schodištěm do zahrady. Mahgúb pátral očima po Sálimu Ichšídím. Kdy ho představí té dámě? Dá se očekávat, že mu to přinese nějaký prospěch? Procházel kolem skupin mužů a žen a viděl mezi nimi mnoho známých osobností. Někteří se chovali vážně a zdrženlivě, jiní dávali volný průchod své rozjařené náladě. Jeho pozornost upoutal člověk zvláštního zevnějšku s ohromným neforemným

tělem a vystouplým břichem. Připomínal horu živočišné hmoty, která ještě nebyla ztvárněna. Šel s roztaženými nohama, jako by byl nemocen. Ale bylo vidět, že je středem zájmu a že se těší oblibě a vážnosti. Bavil se nenuceně s přítomnými prominenty, žertoval s nimi, nedbale na ně pokřikoval a hlučně se smál. Mahgúba to překvapilo.

„Poslyš, ty tak znáš lidi, kdo je tohle?“ zeptal se přítele. Ahmad Badír se zasmál.

„Copak ho neznáš? To je Azíz Dárim. Kdysi byl vysokým úředníkem. Potom musel z morálních důvodů podat demisi a nějakou dobu pracoval ve svobodných povoláních. Ale měl známosti mezi vlivnými lidmi. Vrátil se do státní služby a znovu udělal kariéru. Svobodné povolání provozuje dál.“

„A jak to může oboji dělat?“

„Jeho svobodným povoláním je elegantní byt, hráčský stůlek a krásné slečny s náležitým poprsím.“

Mahgúb se na chvíli zamyslel. Sevřela ho úzkost a jeho dobrá nálada byla ta tam. Jak může v takovéhle společnosti vyniknout? Vždyť všichni se tady hlásí k jeho zásadám a nepotřebují k tomu žádnou filosofii. Tyhle lidi nepřekoná cynismem ani troufalostí. Čeho tedy dosáhne? Nebylo by lépe, kdyby zůstal ctnostným, rádným člověkem jako Ma'mún Radwán nebo Alí Táhá? Jeho úvahy přerušil příchod urostlého, nápadně krásného mladého muže s hebkou pleť, zajímavými očima, poutavými rysy a lesklými vlasy. Krácel lehce a pružně jako gazela. V jeho zjevu se dokonale pojila mužná krása s ženským půvabem. Mahgúb neovládl zvědavost a zašeptal:

„Podívej se na něho...! Neznáš ho?“

„To je Ahmad Midhat... velice známý. Bývá právem nazýván hvězdou Východu,“ řekl s úsměvem Ahmad Badír.

„Úředník?“

„V bance Mísr. Před rokem absolvoval právnickou fakultu. Plat třicet liber.“

„Třicet liber! A kdo ho tam protlačil?“

„On sám se tam protlačil, ty hlupáku!“ zasmál se Ahmad.

Zazněl zvonek, který svolával hosty procházející se v zahradě do divadelního sálu. Všichni se vrátili a klidně zaujali

svá místa. Za chvíli se zvedla opona. Na pódiu se objevila skupina dívek z aristokratických kruhů v nádherných faraónských šatech. Dokonale a jistě předvedly okouzující tanec, který diváky velice upoutal. Všichni nadšeně a s obdivem tleskali.

Potom byla vyhlášena volba královny krásy. Přítomnými projela vlna vzrušení. Všichni zpozorněli a dychtivě očekávali začátek programu. Na pódiu zasedla porota. Soutěž byla zlatým hřebem večírku, jedinou podívanou, na kterou se všichni bez výjimky těšili. Ahmad Badír si zkoumavě prohlížel jednotlivé členy poroty. Pak se mu na rtech mihl lehký, ironický úsměv. Vytáhl z kapsy kousek papíru, napsal na něj pár slov, složil ho, stočil do ruličky a dal ho Mahgúbovi do kapsy.

„Nech si tam ten lístek, dokud nebude ohlášen výsledek. Pak ho rozbal a uvidíš, že na něm bude jméno královny krásy.“

„Jak to můžeš předem vědět?“ podivil se Mahgúb.

„To je toho...! Teď se dívej!“

Pozornost všech hostů se soustředila k jednomu místu. Pořadatel vyvolal první ze soutěžících. Vystoupila na pódium v nádherných šatech z bílého hedvábí, krásná a zářící jako hvězda. Šla plavným krokem a příjemně se usmívala. Nedokázala však zcela zakrýt rozpaký. Ahmad Badír řekl lítostivě:

„V Evropě se představují soutěžící dívky nahé. My se ovšem musíme spokojit s posouzením vnějších rysů.“

„A proč si nevyberou nějaké zasvěcené porotce?“ zeptal se Mahgúb posměšně jako obvykle.

Hosté se pozorně dívali. Někteří měli v rukou kukátka. Jiní si zapisovali své postřehy do poznámkových bloků. Přehlídka pokračovala a všichni ji sledovali pozorně a s neochabujícím zájmem. Dívky se vzájemně překonávaly krásou. Nakonec se porota odebrala k poradě. Sál hlučně, přítomní hlasitě diskutovali, někteří dokonce uzavírali sázky. Za chvíli se porota vrátila a ohlásila, že královnou krásy byla zvolena slečna Hudá Hajdarová. Všichni tleskali, i její rodiče v první řadě. Mahgúb sáhl do kapsy, rozbalil

lístek a viděl, že je na něm zřetelně napsáno jméno Hudá Hajdarová. Na tváři si mu objevil údiv.

„Jak jsi na to přišel?“ zeptal se kolegy.

Ahmad Badír se usmál, jako by byl hrdý na svůj důvtip a na to, jak dobře se vyzná v zákulisí vysokých kruhů. Chtěl si ponechat vysvětlení pro sebe, ale Mahgúb na něho naléhal. Nezbylo než mu vyhovět.

„Pomohla mi náhoda,“ řekl Ahmad a v jeho hlase už nebylo ani stopy po nějaké hrdosti. „Před dvěma dny jsem viděl tuhle slečnu u pyramid v doprovodu novinářů, kteří zasedali v porotě. Překvapuje tě to?“

Mahgúbovi bylo proti mysli dát najevo údiv. Ovládl se a znuděně odpověděl:

„Mě už nic nepřekvapuje. Vybírání úředníků je podvod, dávání úplatků je podvod, hra na burze je podvod, udělování titulů a řádů je podvod a volby taky nejsou nic jiného než podvod. Tak proč by volba královny krásy měla být nějakou výjimkou?“

Hosté se už rozcházeli. Mahgúb si znovu vzpomněl na svůj záměr. Zahlédl Sálima Ichšídího, jak míří k jednomu dveřím. Rozloučil se s přítelem a dohonil ho. Sálím na něho úplně zapomněl. Podali si ruce a vyšli spolu ze sálu. Ichšídí přistoupil k paní Ikrám, uklonil se jí a vážným, klidným tónem jí představil Mahgúba:

„Pan Mahgúb Abdaddá'im, zástupce časopisu Hvězda, absolvent filosofické fakulty a jeden z těch, kteří s obdivem sledují ušlechtilou činnost milostivé paní.“

Mahgúb se jí také uklonil. Paní Ikrám mu podala ruku a řekla:

„Jsem hrda na nové pokolení... (a dokončila francouzsky) Nádoba už přetéká špinavou vodou, je třeba ji vyčistit a znovu naplnit.“

„To je pravda, madame,“ přisvědčil Mahgúb rovněž francouzsky.

Ichšídí jí v některých novinách dělal reklamu buď sám,

nebo k tomu používal svých přátel. Počítal s tím, že Mahgúb o něco rozhojní jeho předešlé zásluhy. Dáma položila mladíkovi několik otázek o jeho vzdělání, specializaci a plánech do budoucna. Mahgúb jí obratně a pohotově odpovídal. Ichšídí s Mahgúbem se pak odporoučeli a odešli. Když se s Mahgúbem loučil, řekl mu:

„Tak, a teď záleží na tom, jak to napíšeš.“

Je to možné? Opravdu jeho naděje závisí na tom, co napíše o dnešním večírku? Vrátil se do Gízy zamyšlen a úplně zaujat svými sny. Nemohl toho večera usnout, tak jako v oněch únorových nocích nemohl spát hladý. Fantazie ho prováděla údolím snů a nadějí. Potom dlouze vzpomínal na večírek, na kterém za krátkou dobu zažil všechno: přepych a bohatství, půvabné, krásné věci, kouzlo milostné vášně, chování nespoutané žádnými předsudky – celý ten nádherný a skvělý život, po kterém tak horoucně toužil.

22

Druhého dne dopoledne chodil po svém malém pokojíku sem a tam a sestavoval si v duchu článek. Co má vlastně napsat? Jak by měl začít a čím skončit? Pak soustředil svou pozornost na několik důležitých bodů. Přišel zároveň na vhodnou metodu, jak postihnout všechna podstatná fakta. Připravil si arch papíru a svislou čarou ho rozdělil na dvě poloviny, které nadepsal:

Co je pravda:

1. Otec paní Ikrám Najrú-zové kolaboroval s anglickými okupačními úřady.
2. Je vášnivě zamilována do mládeže.
3. Mluví dobře francouzsky, ale je slabá v arabštině.

Co je třeba napsat:

1. Rodina paní Ikrám Najrú-zové a její vlastenecké tradice.
2. Dokonalá manželka a obětavá matka.
3. Čerpá z arabské i francouzské kultury.

4. Dům pro slepé ženy je bar.	4. Její dobročinné akce.
5. Pozvání hosté vypadají podle toho.	5. Pozvání hosté vypadají podle toho.
6. Návštěvníci mají zájem o všechno, jen ne o slepé ženy.	6. Zápal pro charitativní činnost.

To byly body pro jeho důležitý článek. Pak se posadil ke stolu a chtěl začít psát. Ale sotva vzal pero do ruky, ozvalo se klepání na dveře. Mimoděk si uvědomil, že je to první návštěva od té doby, co se vystěhoval ze studentského domova. S nevolí se zvedl od stolu a otevřel. Zdálo se mu, že rozložitá postava nenadálého návštěvníka zaplňuje takřka celý vchod. Když ho poznal, srdce se mu vzrušením prudce rozbušilo. Před ním stál zřízenec Sálima Ichšídího. Mahgúb na něj tázavě pohlédl a oči mu zasvítily nedočkavostí. Muž se usmál a řekl chraplavě:

„Pán vzkazuje, abyste k němu hned přišel.“

„Pan Sálím?“

„Ano.“

„Kam?“

„Do jeho kanceláře na ministerstvu.“

Pak Mahgúbovi vyprávěl, jak ho šel na pokyn Ichšídího vyhledat do studentského domova a jak mu tam vrátný podrobně vysvětlil, kde nyní bydlí. Mahgúb ho poslouchal jen na půl ucha. Chvatně se oblékal a hlavou mu vířily útržkovité otázky a dohady: Co to má znamenat...?! Že by snad...? Ale tak rychle...! To je učiněná záhada...! Hrome...! Ta ženská má vystupování...! Je jako démon... bohyně...! Co když mě zve kvůli něčemu jinému...? Pak by tahle šílená radost byla na nic... Ale proč by mě zval, když ne kvůli tomuhle...?

V půl dvanácté přišli na ministerstvo a odebrali se do Ichšídího kanceláře. Tentokrát Ichšídí přijal Mahgúba s neobvyklou vlídností a poručil zřízenci, aby k němu nikoho neuváděl. Pod klidným výrazem jeho hranatého obličeje se skrývalo napětí.

„Pozval jsem tě, abych si s tebou pohovořil o důležité věci týkající se tvé budoucnosti,“ pronesl s úsměvem.

Tohle slovo toužebně očekával...! Neradoval se tedy nadarmo... .

„Ještě jsem nedokončil ten článek,“ vypravil ze sebe rozechvěně a těžko přemáhal vzrušení.

„Článek teď nech být a zapomeň na paní Ikrám Najrúzovou. Naskytla se jedinečná příležitost, která jen čeká na toho, kdo se jí chopí.“

V Mahgúbově tváři se objevil pátravý výraz.

„S tvou pomocí se jí rád chopím,“ řekl polohlasem a naprázdno polkl.

Ichšídí na něj zkoumavě pohlédl s nepostřehnutelnou prohnáním.

„Mám pro tebe zaměstnání.“

Zavládlo ticho a na bledé Mahgúbově tváři se objevil rumělec.

„Šestá platová třída,“ dodal Ichšídí.

„Šestá třída!“

„Tajemník.“

Mahgúb zhluboka vydechl. Měl pocit, že se mu to všechno jenom zdá.

„Čí tajemník?“

Ichšídí si pomalu zapálil cigaretu předstíraje, že nevidí Mahgúbovu trýznivou nedočkavost. Pak hovořil dále, jako by přeslechl jeho otázku:

„Dostat dobrou příležitost znamená zrovna tolik jako nalézt poklad. Ovšem jen pro toho, kdo ji dovede využít. V takové chvíli není nic horšího než váhat.“

Mahgúbovy tváře hořely vzrušením.

„Já rozhodně váhat nebudu!“ prohlásil odhodlaně.

Toto chvatné ujištění Ichšídímu zřejmě polichotilo. Cítil, že se mu vrací jeho chladná rozvaha.

„Jednou jsem ti řekl, že můžeš brát, jsi-li ochoten dávat. Máš něco, abys mohl dávat?“

Mahgúbovo nadšení jakoby rázem vyprchalo. Lesk jeho očí pohasl.

„Ale... co bych měl dát?“ zeptal se nalomeným hlasem.

„Majetek není jedinou měnou, nabízí-li se vhodná příležitost. (Mahgúb si s ulehčením oddechl.) Určité povahové vlastnosti se nedají majetkem vyvážit. Zkrátka celá věc záleží na tom, zda máš dostatek odvahy a prozíravosti; pak tě čeká nádherná kariéra. Předsudky, pokud je včas neodhodíš, tě strhnou dolů, a ti chytřejší budou po tobě šlapat.“

Mahgúb na něho zíral vypoulenýma očima, v nichž se zračily rozpaky a zmatek. Sundal si fez, přešel si dlaní po vlasech, pak ho znovu nasadil na hlavu a řekl:

„Chci, abys měl o mně dobré mínění.“

„Proto jsem tě zavolaal. Můj postřeh mě ještě nikdy nezklamal.“

Pak pohlédl na Mahgúba a jakoby mimochodem se ho zeptal:

„Nenamítal bys nic, kdyby ses měl oženit?“

Mahgúb údivem přestal dýchat. Ani ve snu by ho nenapadlo, že se bude mluvit o sňatku. Zavládlo tísnivé ticho. Ichšídí z něho nespustil oči.

„Teď je zase na mně, abych tě pobízel,“ prohodil ironicky.

„Nemohl bys mně dát nějakou dobu na rozmyšlenou?“

Ichšídí pohrdavě pokrčil rameny.

„Myslel jsem, že o to budeš stát víc. Nač bych měl čekat? Já mohu mít tisíc a jednoho ženicha, když budu chtít. Je třeba vybrat někoho dnes...“

„Dnes?“

„Ano, dokonce hned teď!“

Mahgúb si povzdychl. Cítil, že se musí obrnit svým obvyklým cynismem a bezohlednou průbojností.

„Přijímám.“

Ichšídí se potutelně usmál.

„Dobrý začátek ještě není všechno.“

Co vlastně chce ten ďábel...? Ta věc má tedy háček. Pouhým sňatkem se vyřešit nedá. Co znamená to slovo „všechno“? Slyšel, jak Ichšídí pokračuje odpuzujícím hlasem:

„Ale já věřím v tvou kuráž a vím, že se dovedeš rychle rozhodnout. Jde o místo v této kanceláři, které jsem zastá-

val v minulých týdnech, o místo tajemníka Kásima beka Fahmího.“

Jaká ohromující překvapení ho dnes ještě čekají? Má tomu věřit? Je vůbec možno zažít v jednom okamžiku tolik štěstí? Ale proč mu to Ichšídí tak nabízí, vždyť nikdy nevyňikal štědrostí ani velkorysostí. Žádá ho, aby za tohle místo zaplatil sňatkem. Ale jakým sňatkem? Jakým...? Zakryl rozpaky a zvolal s radostným výrazem ve tváři:

„Takové štěstí člověka potkává jen ve snu. Bůh ti zaplať za tu službu!“

Ichšídí se usmál, byl již úplně klidný a sebejistý.

„A teď si pohovoříme o manželce.“

Když uslyšel to slovo, neubráníl se jakémusi vnitřnímu chvění. Upřel na Ichšídího tázavý pohled a jeho oči jako by říkaly: Kdo je to...? Jak vypadá...? Jaký má smysl ten sňatek?

„Je to řádná dívka z kruhů Kásima beka Fahmího,“ řekl Ichšídí.

„Jeho příbuzná?“ vyzvídal Mahgúb.

„Málem jsi uhodl... Jedna jeho známá.“

Mahgúb se zatvářil nechápavě a polkl.

„Tak to bude buď známá ze sousedství, nebo pan Kásim je přítelem jejích rodičů?“

„Skoro přesně tak,“ povzbudil ho znovu Ichšídí a pak dodal cynicky: „Pan Kásim je jejím přítelem.“

Taková je tedy pravda! Teď už chápe, co od něho chtějí, jakou cenu žádají za to luxusní místo. Ovšem, Ichšídí přece k němu nepožene svého zřízence z nějaké dobročinnosti. Chce prostě těžit z jeho bídy. Ruměncem mu znovu polil tvář, cítil, jak mu horko stoupá do hlavy. Ale proč by si nepomohl svým osvědčeným cynismem a tvrdou bezohledností, vlastnostmi, kterými byl od přírody tak štědře obdařen? Je na tom vlastně něco zahanbuujícího...? Proč by ho to mělo trápit...? Věří snad v manželství? Věří v morálku? Nebo ho uráží to, co mu Ichšídí navrhl? Ať život sám prověří jeho filosofii. Teď má možnost ukázat, že jeho názory se nehodí jen pro akademickou diskusi, nýbrž že je to opravdové přesvědčení, průvodce do praxe. Teď jen rychle utlumit

zmatek a potlačit nemístné rozhořčení! Bude hovořit o manželce právě tak lhostejně jako o klimatických podmínkách v Brazílii.

„Je to panna?“ zeptal se sarkasticky.

Ichšídí se ušklíbl.

„Byla.“

Oba se na chvíli odmlčeli. Mahgúbova bledá tvář byla stále zrudlá.

„Nemysli si,“ poučoval ho Ichšídí, „že vysoce postavení pánové se nemohou dopustit nějakého prohřešku. Pan Kásim udělal všechno, aby svou chybu napravil. Když mu pomůžeš provést jeho ušlechtilý záměr, získáš si jeho přízeň a zajistíš si skvělou budoucnost. Tahle práce vyžaduje velkorysost, rozhled, široké vzdělání. Byl bys ovšem na omylu, kdyby ses domníval, že se tě doprošuji. Takových, kteří by chňapli po téhle nabídce, je bezpočet. Já se nejdříve obracím na tebe, protože bych si přál, abys tady se mnou pracoval, a vím, že jsi inteligentní a spolehlivý. A pak, jsme přece dávní přátelé, a šestá třída — to je terno!“

Ne, tím se nedá zmást. Už prohlédl skryté pohnutky, které vedly Ichšídího k tomu, aby dal pro něho poslat. Chce se zavděčit svému představenému a získat si jeho přízeň. Možná že kdyby nesehnal vhodného manžela pro tu dívku, s níž má Kásim bek poměr, stal by se sám tím obětí beránkem. To je přece naprosto zřejmé a pochopitelné. Ale je zde další otázka, která stojí za úvahu. Místo tajemníka v šesté platové skupině. Nebylo by trestuhodné je obětovat? Proč...? Záleží mu snad na tom, čemu říkají dobrá pověst? Tenhle výraz dávno vyškrtl ze svého slovníku. Přikládá nějakou váhu tomu, co se nazývá čest? K čertu s tím vším! K těmhle prázdným pojmům už řekl své poslední slovo. Je třeba, aby se bez váhání rozhodl. Váhat znamená, že stále ještě není dost zralý pro svou smělou filosofii. Na nic nebude brát ohled, jde-li o jeho vlastní prospěch! Což už zapomněl na ty noci strávené o hladu? Na vařené boby? Ještě má v živé paměti, jak se ploužil káhírskými ulicemi jako ubohý žebrák... Alí Táhá si pěkně sedí v knihovně, Ma'mún Radwán jede do Paříže — a on váhá? Hamdísu be-

kovi je zatěžko posedět s ním pět minut — a on váhá? Tahíja — při vzpomínce na ni se zachvěl zlostí — mu přibouchla dveře automobilu před nosem — a on váhá...? Poškušával si levé obočí, pak zvedl hlavu a obrátil se k Ichšídímu.

„Kdo je to? Chci vědět všechno!“

„Všechno se včas dozvíš,“ chlácholil ho Ichšídí, „a nebudeš litovat.“

Mahgúb pohrdavě ohrnul rty.

„Budiž. A kdy budu jmenován?“

23 Ichšídí si ulehčeně oddechl, povstal a kývl na Mahgúba.

„Pojď, představím tě Kásimu bekovi.“

Mahgúb ho následoval a úporně se snažil potlačit silné vzrušení. Vstoupili do nádherné místnosti. Naproti dveřím uviděl velký psací stůl, za nímž seděl Kásim bek. Přiblížili se k němu skoro po špičkách. Ichšídí, který jakoby rázem ztratil všechno své sebevědomí, se pokorně uklonil, když mu Kásim bek podával ruku. Mahgúb přesně napodobil jeho chování. Pak vrhl na beka letmý pohled. Byl to čtyřicátník prostřední postavy, příjemné tváře, elegantně oblečený, s malým pěstěným knírkem. Celým svým zjevem neklamně dosvědčoval, že milostná dobrodružství jsou niternou potřebou v jeho životě. Ichšídí Mahgúba představil a velice pochvalně se o něm vyjádřil. Bek ho přivítal s upjatou zdrženlivostí.

„Vy jste letošní absolvent?“

Mahgúb přisvědčil.

„Věřím, že nezůstanete nic dlužen doporučení, které vám dal pan Ichšídí.“

Kásim bek mu podal ruku, dáváje mu tím najevo, že audience skončila. Setkání proběhlo tak, jak si přál; bylo co nejkratší a oficiální. Ten mladík by se snadno mohl stát moc domýšlivým!

Když vyšli z pracovny Kásima beka, Mahgúb si okamžitě

povšiml, jak se Ichšídímu vrátilo jeho sebevědomí. V té chvíli znovu dostal na něho zlost, ale pak si uvědomil, že navzdory tomu všemu může být spokojen.

„Kdy budu jmenován?“ zeptal se zdvořile.

„Teď už je to jednoduché. Dnes bude napsán jmenovací dekret, pak je třeba vyřídit příslušné formality. To bude hotovo v několika dnech. Teď ale musíme dojednat další věc.“ Ichšídí se na chvíli odmlčel. „Mohl bys ke mně dnes odpoledne přijít?“

„Proč?“ zeptal se Mahgúb udiveně.

„Abys uzavřel sňatek.“

Jeho klidný tón Mahgúba popudil.

„Nebylo by lépe, kdybychom to odložili až po jmenování?“

„Proč?“

Mahgúb se usmál.

„Abych se na to trochu vybavil.“

„Mahgúbe, kdo rychle dává, dvakrát dává. Než dostaneš první plat, máš nárok na vysokou částku peněz. Z ní uhradíš všechno, co budeš k tomu sňatku potřebovat. Svatba tě nebude nic stát, byt už vás očekává. Ty si jen opatříš nový oblek.“

Mahgúb nevycházel z údivu. Kdo by byl tušil, že už všechno takhle připravili? Past byla znamenitě nalíčena, jen sklapnout.

„Nemohl bys mně dát týden odklad?“

„Alespoň smlouvu sepíšeme dneska, aby se její rodiče konečně uklidnili. Svatba se může konat až po jmenování.“

Mahgúb odevzdaně vzdychl.

„A kde je náš... byt?“

„Ulice Nágí, Schleicherova budova, byt číslo čtyři.“

„To je v evropské čtvrti,“ řekl Mahgúb rozmrzele. „Tam bude jistě hodně vysoká činže.“

„O to se nestarej...“

Jeho suverénní tón Mahgúba dráždil.

„A kdo se o to má starat?“

„Ty se stále moc ptáš a jsi hrozně netrpělivý. Bek zkrátka pronajal a zaplatil ten byt na celý rok.“

Mahgúb nevěděl, co si o tom má myslet.

„Kdyby bylo na mně,“ začal pofouchle, „tak jsem si vybral egyptský dům.“

Ichšídí mu odpověděl opovržlivým pohledem.

„V evropských domech nikdo nestrká nos do cizích záležitostí. Kdyby tě chtěl bek navštívit, může si být jist před nevítanými hosty.“

Mahgúb mu zkoumavě pohlédl do tváře a viděl, jak Ichšídí s nápadnou soustředěností hledá něco v papírech na svém stole. Znovu pocítil, jak se mu krev hrne do hlavy. Srdce mu prudce bušilo. Vzpomněl si mimoděk na kolegu Ahmada Badíra a na večírek u paní Ikrám Najrúzové. Pamatuje si velice živě, jak tam seděli, jak jeho přítel novinář se k němu nenápadně obracel s významnými posunky a jak mluvil. Zase přátelé a známí s jejich míněním! Má je nechat, aby mu rozbili jeho štěstí?

Čemu dá přednost? Být jedním z těch, kteří se těší přízni osudu, a nestarat se, co tomu jiní řeknou, nebo zůstat chudákem a zakládat si na bezvadné pověsti? Zlobně svařtil čelo. Stále ještě váhá... Zapomněl už na svůj osvědčený výraz „blbost“? Jak je zbabělý! Přemáhaje hněv, pohlédl ostře na Ichšídího a řekl stroze:

„Budiž.“

„Čekám tě tedy dnes odpoledne,“ připomněl mu Ichšídí.

Když odcházel z kanceláře, zavadil pohledem o dveře protější místnosti, na nichž visela tabulka „Osobní tajemník“. Tato dvě slova jako by ho pobídla a dodala mu odvahy.

Kráčel po ulici a v duchu sám sebe přesvědčoval: Jen omezenci si myslí, že parohy jsou potupné a směšné. Pro mě třeba mají teď hodnotu drahocenného šperku. Parohy přece nekoušou, kdežto hlad... Jsem ochoten stát se kýmkoli, ale nikdy nebudu hlupákem. Jen hlupák by odmítl takové místo kvůli tomu, že existuje nějaká čest, jen hlupák se dá zabít pro to, co se nazývá vlast. Jen hlupák se připraví o štěstí kvůli bludům a pitomostem, které si lidstvo vymyslelo. Věřím tomu, nepochybuji o tom, ale přesto jsem tak rozčilen a vydrážděn. Proč...? To je tím, že rozum bohužel není jediným zdrojem našeho jednání. Z ro-

zumu pochází moudrost, zatímco city plodí hloupost. Ale moudrost se přece musí prosadit. Proč bych si nevzal příklad z Ichšídího, toho šikovného kluka? Domohl se postavení jenom svou prohnaností a udělal kariéru, protože je šejdíř. Jen se nebát... jen žádné zábrany!

Zatnul pravou ruku v pěst a výhruzně jí zamával. Přidal do kroku a vystouplé oči mu svítily zvláštním leskem.

24 Odpoledne, než odešel z domu, se pečlivě oblékl a dal si mimořádně záležet na úpravě svého zevnějšku. Pak zamířil do Muníry k Ichšídímu. Po celý den byl zamyšlen. Chvillemi se musel znovu a znovu divit, když si už pokolikáté opakoval: „Dnes se ožením.“ Stále tomu nemohl věřit. Papír, na kterém měl poznamenány body k článku o slavnosti pořádané Společností pro péči o slepé ženy, ležel ještě na jeho stole. Co všechno se od té chvíle událo! Podařilo se mu konečně získat zaměstnání a nyní jde zaplatit cenu. Manželství...! Nemusí přece nazývat věci pravým jménem, když ho to děsí. Vždyť je to jenom prázdné slovo. Mnohé z toho, co pokládáme za pravdy nebo hodnoty, jsou jen pouhá slova nebo společenské zvyklosti. V některých zemích jeden muž má víc žen, v jiných zase jedna žena může mít víc mužů. Někde je možná dokonce povoleno i smilstvo, a existovaly přece společnosti, kde promiskuita byla zákonem. Není žádný absolutní předpis pro manželství. Musí se vzchopit, sebrat svou pověstnou odvalu a troufalost. V takové samomluvě krácel ulicemi a najednou si vzpomněl na rodiče. Bezděčně se ulekl a úzkost mu sevřela hrud'. Na čele mu vyskočily kapky potu. V duchu se mu vybavila matka, která pevně věří, že se nedostane na šikmou dráhu. Představil si otce, prostého venkovana, s jeho dobrotou, bohabojností a smyslem pro čest. Ožení se bez jejich vědomí a vůbec neví, kdy se o tom dozvedí. Ale je vůbec pravděpodobné, že se kdy dozvedí pravdu...? Ani se svou filosofií, ani se svými nervy nestačí čelit takovým myšlenkám! Vzpomínka

na rodiče ho děsí, je to přelud, který musí zahnat z mysli. Teď více než kdy jindy potřebuje jasnou hlavu, duchapřítomnost a chladnokrevnost. Copak na něho nečeká nevěsta? Je to skutečnost nebo jen fantazie? Kdopak asi je ta jeho nevěsta? Jak vypadá? Z jaké rodiny pochází? V jakých poměrech vyrůstala? Jak se bude chovat? Tušil, že je krásná. Kdyby tomu tak nebylo, jistě by neupoutala takového člověka, jako je Kásim bek. Ale není také pochyb o tom, že je chudá, jinak by jí vybrali jiného manžela, než je on. Když se chce bohatá dívka vdát, nemá v cestě žádné překážky. Čest je smyčka, která láme vaz jen chudákům. Jaký asi bude jeho manželský život? Bude k ní něco cítit? A jak ona se k němu zachová? Co je vlastně bude vzájemně poutat? Jak bude přijímat Kásima beka, když k němu přijde na návštěvu? Jakýpak ho asi čeká život? Co zažije v příštích dnech? Jeho filosofie a odhodlání budou zítra podrobeny zatěžkávací zkoušce. Jde za svým cílem a nesmí se na nic ohlížet. Teď nemůže vyřešit všechny problémy, které ho čekají v následujících dnech. Však si s nimi poradí, až jim bude muset čelit, a zdolá je, tak jako zdolal dosud každou překážku. Naplnil ho pocit sebedůvěry, ješitnosti a domýšlivosti. Pevným krokem došel k Ichšídího domu. Ichšídí mu sám šel otevřít, pak ho zavedl do ložnice a zeptal se ho:

„Tak jsi připraven?“

Mahgúb se usmál, aby si zachoval sebedůvěru.

„Jak vidíš...“

Pohlédl na Ichšídího a najednou nechápal, proč si ho dřív tak vysoko cenil. V hloubi duše se mu zachtělo nějak ho urazit a ponížit.

„Ma'zún přijde za chvíli,“ řekl Ichšídí.

Mahgúb se usmál.

„Ma'zún?“ zeptal se udiveně.

Ichšídí rovněž s úsměvem odpověděl:

„Začíná pro tebe nový život, hochu. Teď dovol, abych tě představil nevěstě a jejím rodičům.“

Mahgúb následoval Ichšídího s bušícím srdcem. V očích se mu objevil pátravý pohled, který však nemohl skrýt jeho stud a váhavost. Snažil se obrnit svou odvahou a ironií.

Netrpělivě čekal na chvíli, kdy uvidí dívku, která s ním bude sdílet život a budoucnost. Ichšídí vstoupil první do dveří a řekl:

„Tak tady přivádím nového člena vaší vážené rodiny.“

Mahgúb vkročil za ním do místnosti. Uviděl dívku, která mu nebyla cizí. Je to možné? Vždyť to je Ihsán Šihátová, dcera Šiháty Turčího! Pohlédli si do očí...

25 Byla to vskutku ona. Ale přece už ne ta bývalá Ihsán, čistá dívka, do které se zamiloval Alí Táhá a s níž si slíbili lásku a manželství. Do jejího života zasáhly nové okolnosti. Začalo to pouhým pohledem. Jednoho odpoledne se Ihsán obvyklou cestou vracela ze školy. Na rohu ulice Raššáda paši stál dům, kterému se říkalo Zelená vila. Ihsán kolem ní po léta chodila do školy tam i zpět. Ale onoho dne ji pozorovaly zkušené oči, vášnivě zaujaté pro všechno půvabné a krásné. Ucítla na sobě pronikavý pohled, který v ní vyvolal zvláštní neklid. Uviděla před sebou důstojně vyhlížejícího muže, jistě velice bohatého, který měl příjemnou tvář s malým, pěstěným knírkem a byl vybraně oblečen. V jeho zjevu bylo cosi poutavého a okouzlujícího, přestože měl poněkud malou a dosti křehkou postavu. Snad právě to přimělo Ihsán, aby se po několika krocích ohlédla. Viděla, že na ni stále upírá oči. Jeho pronikavý a vášnivý pohled v ní vyvolal pocit studu. Zelená vila byla majetkem italského ředitele jakési společnosti, který ji před několika měsíci prodal tomuto muži. Tehdy se říkalo, že je vysokým úředníkem. Lidé dokonce věděli, jak se jmenuje, ale Ihsán se o to nezajímala. Ještě než došla k svému zchátralému domu, takřka úplně zapomněla na cizího muže a jeho pohled.

Když se druhého dne odpoledne opět vracela ze školy, potkala ho na téměř místě. Doslova ji hltal očima a sledoval ji ještě dlouho poté, když kolem něho přešla. Co to má znamenat, ptala se v duchu, byl tady v tuhle dobu náhodou jako včera, nebo dnes už čekal záměrně? Kráčela dál, aniž

se ohlédla, ale stále na něho musela myslet. Když byla asi v polovině cesty, všimla si, že k chodníku, po kterém šla, se blíží auto. Ohlédla se nalevo a viděla, jak vedle ní jede přepychová limuzína, která jí připadala jako pohybující se vila. V okénku zahlédla mužův významný pohled. Jeho oči na ni hleděly se skrytým úsměvem, netajeným obdivem a drzou vyzývavostí. Auto zpomalilo, až jelo vedle ní krokem. Ihsán pocítila stud a rozpaky. Zrychlila krok a vzdálila se od okraje chodníku. Když docházela ke studentskému domovu, auto se rychle rozjelo, zatočilo do Universitní ulice a zmizelo z dohledu. Už nepochybovala o tom, že muž s ní flirtuje. Mísily se v ní pocity radosti a ješitnosti. Ale nakonec převládla lehkomyšlná a koketní stránka její povahy, kterou zdědila po matce. Tiše si zanotovala písničku „Taxi mě čeká u dveří“ a pak si řekla: „Není to taxi, je to auto, a k tomu jak nádherné!“

Její myšlenky však byly čisté, protože je vyvolala pouhá dívčí marnivost. Ale vznešený, elegantní muž pokračoval ve svém nadbíhání den po dni. Nezbývalo jí než dát mu najevo pohoršení a chladné odmítnutí. Její oči mu říkaly, že se chová nepřístojně, ale on na to vůbec nedbal. Jednoho dne uviděla v autě vedle něho jiného muže s hranatým obličejem a kulatýma očima. Pronásledování pak bylo ještě dotěrnější. Ihsán už nevěděla, co počít. Měla ráda Alího, Táhá a bylo jí jasné, že toto vytrvalé obtěžování musí skončit. Na druhé straně však zajímavý muž v ní nezanechal špatný dojem. Jeho nadšený obdiv a dychtivý pohled jí lichotily. S lítostí si pomyslila: přes svůj věk je hezčí než Alí a obléká se s vybranějším vkusem. Kdybych už nedala svou lásku Alímu, nevím, jestli bych ji dovedla odepřít tomuhle muži s nádherným autem. Zlobila se na sebe a v duchu se ptala: Copak, na něj nepřestanu myslet? To mně chce pořád lézt na oči? Jak dlouho se mi bude stavět do cesty? Ale do jaké míry si to opravdu přála, pokud si to vůbec přála? Na to si neuměla jasně odpovědět. Sama v sobě se nevyznala. Omluvně si říkala, že to pronásledování ji těší jen proto, že uspokojuje její ženskou ješitnost a že jí lichotí jeho vysoké postavení.

není potřeba

Jednoho dne, už ani neví přesně, kdy to bylo, se vrátila ze školy a otec jí řekl významným tónem: „Tak co, ještě jsi nepřišla k rozumu?“ Zmocnil se jí neklid a tvář jí pokryl ruměncem. Copak otec ví, co se děje na ulici Raššáda paši? Panebože! To jí pořád sleduje? Tázavě se na něj podívala předstírajíc, že neví, o co jde. Otec s matkou jí začali domlouvat: „Ten člověk má postavení jako ministr, je bohatý, má velkou moc, Copak nevidíš jeho auto a tu vilu...? Co bys ještě chtěla?!“ Ihsán se ho odměřeně zeptala: „Co vlastně ode mne chce?“ Otcova odpověď jí poděsila. „Chce tvoje a naše dobro,“ řekl chraplavě Šiháta Turki. „Bůh sám tě chce povznést mezi pány a nakrmit tvé hladové sourozence. Přišel za mnou ředitel jeho kanceláře, kterého jsem znal už jako studenta. Bek se s tebou ožení. A proč by ne? Jsi přece hezká a pocházíš ze slušné a vážené rodiny. Je sice už starší, ale toho si nevšiměj. Jak dlouho chceš ještě dělat drahoty? Buď už konečně rozumná. Já, tvoje matka, tvoji sourozenci, my všichni tě žádáme, abys nám pomohla!“ Oné noci Ihsán do rána nezamhouřila oka. Převalovala se na lůžku a stále přemýšlela. Druhého dne odpoledne se k ní v obvyklou dobu přiblížilo auto. Jeho dveře se otevřely. Ihsán chvíli váhala a pak do něho vstoupila...

Jak se to vůbec mohlo stát? Cožpak neměla ráda Alího Táhá? Jistěže měla. Ale nebyla to láska, která by postupovala celou bytostí, taková, co odolává těžkým zkouškám a lákavým svodům. Měla právě tak ráda vysoké postavení a nenáviděla bídu. Její četná rodina na ní spočívala jako těžké břemeno. Proto se na vilu dívala jako na pohádkové zjevení, auto jí připadalo jako drahocenný poklad a jeho majitel byl pro ni bohem moci a zlata. V bezesné noci si připomínala své závazky, zmítaly jí protikladné city. Váhala mezi Kásimem bekem a Alím Táhá, mezi manželem dneška a manželem daleké budoucnosti, mezi pohodlím a námahou. Zde jí kynul zabezpečený, klidný život, tam ji čekaly starosti, práce a boj. Musela si vybrat: buď blahobyt pro ni a pro celou rodinu, nebo život stále ohrožený neodbytnou chudobou a strádáním. Se slzami v očích a s úzkostně tlukoucím srdcem se nakonec rozhodla. Namlouvala si,

* استخوان الدب و استرگ کنه ای
* کد کادمت - سینه

že obětuje své štěstí pro štěstí druhých. Ráno si připadala jako mučednice. „Mám ráda Alího,“ říkala si, „ale mám také ráda své sourozence. Nemohu je obětovat svému sobectví. Jedině proto musím uposlechnout otce. Ví bůh, že nemám ráda beka, ani mi nezáleží na jeho postavení.“

A tak nasedla do auta, které jí vytrvale a houževnatě pronásledovalo. Jízda autem ji nadchla, její společník byl okouzlující. Alí Táhá ji měl rád, miloval ji, ale zároveň ji kritizoval, poučoval a vedl. Kásim bek byl zajímavý muž. Měl krásný zevnějšek, dovedl příjemně a poutavě vyprávět a bavit duchaplnými žerty. Jeho pohled ji fascinoval. Když s ní hovořil a díval se do jejích krásných očí, zdálo se jí, že je omámena a že se octla ve světě představ a snů.

Trpělivost Šiháty Turkiho přinesla bohaté plody. Jednoho dne zastavilo před jeho krámkem auto z obchodního domu Cicurel a vyložilo celý náklad přepychových šatů. Ihsánina matka kroutila údivem hlavou. Ihsán zářily oči radostí, když se probírala v hedvábí různých barev a mohla si vybrat všechno, co se jí líbilo. Tak začala nová etapa jejího života. Po několika týdnech si vyjeli k pyramidám. Kásim bek se vyjímal za volantem důstojně a impozantně a Ihsán, která seděla napravo od něho, zářila jako klenot. Když se oblékla do drahých šatů, pečlivě se upravila a měla k službám obchodní dům Cicurel a vyhlášenou francouzskou švadlenu, byla — podle výroku Kásima beka — skvělá a úchvatná. Toho dne dostal jejich vztah novou podobu. Auto se při jízdě porouchalo a museli je nechat na silnici. Kásim bek řekl, že blízko odtud má vilu, a navrhl, aby si v ní odpočinuli, než bude auto opraveno. Vstoupili do výstavného zámečku, který obklopovala nádherná zahrada. Kásim bek prohlásil, že když poctila svou přítomností jeho osamělý venkovský dům, měli by její vzácnou návštěvu nějak oslavit. Rozkázal služebnictvu, aby jim připravili stůl s jablky a šampaňským. Oloupal jí jablko a podal jí pohár šampaňského. Ubezpečil ji, že to není opojný nápoj a že je velice lahodný. Bylo pozdní odpoledne a život se dívce jevil ve svých nejkrásnějších barvách. Z okna bylo vidět svěží zeleň, která skýtala příjemný a uklidňující pohled. Obloha

se v dále začala barvit prvními červánky. Luňáci kroužili nízko nad zemí, třepotající občas křídly. Ihsán se schoulila ve velkém křesle jako v něžném objetí. Nohy se jí bořily do měkkého koberce. Když se napila šampaňského, cítila, jak se jí po těle rozlévá teplo. Krev jí bušila ve spáncích. Svět kolem ní se přeměnil v říši snů a fantazií, kde nebylo místa pro strach, starosti a smutek. Milostný šepot jí připadal líbeznější než všechna její nejmělejší přání. Žádostivé prsty jí něžně hladily dlaň a dráždily její smysly. Srdce jí bušilo stále rychleji. Horký, vášnivý dech jí jako tisíce jehel pronikal výstřihem k ěadrům. Začala se bránit, ale paže jí ochabovaly, povolily a pak se sevřely v objetí.

Kásim bek viděl v jejích očích zděšení, rozpaky a stud. „Nemysli si, že s tebou jednám nečestně,“ řekl jí uklidňujícím tónem. „Postarám se o tvou budoucnost. Bůh je mi svědkem.“

26 Mahgúb a Ihsán si pohlédli do očí. Oba mlčeli a byli zděšeni. Zmocnilo se jich rozčilení a neklid. Mahgúb nemohl věřit svým očím, když před sebou uviděl Ihsán. Dívka na něho hleděla a cítila, jak ji zaplavuje hrůza. Vzpomněla si na Alího Táhá, na studentský domov a celou svou minulost, před níž by byla tak ráda utekla. Mahgúb se rozhlédl kolem sebe. Uviděl Šihátu Turkího v novém plášti a vedle něho nějakou tělnatou ženu, nepochybně jeho manželku. Ichšídí pochopil, že všichni propadli zmatku, a řekl tedy s úsměvem:

„Myslím, že není třeba vás představovat.“

„Pan Mahgúb je už čtyři roky naším sousedem,“ ozval se Šiháta Turkí.

Ichšídímu to samozřejmě bylo známo, a proto se usilovně snažil, aby se o tom ani jedna strana nedozvěděla před tímto setkáním.

„To je ale opravdu náhoda,“ zasmál se. „Lidé říkají:

‘Vždycky je lepší ten, koho už znáš.’ Tak se, Mahgúbe, s nimi přivítej a posaď se.“

Mahgúb se probral z údivu. Přistoupil ke své nové rodině a jednoho po druhém pozdravil. Ihsán mu podala ruku se sklopenýma očima a planoucími tvářemi. Chtěla spálit všechny mosty za svou minulostí a navždycky od ní utéci. Teď jí osud vložil do rukou člověka, který přímo zosobňoval tuto minulost. Jako by ještě nebylo dost na jejím trápení. Ichšídí se snažil zmírnit napjaté ovzduší hovorem, ale Mahgúb mu vůbec nevěnoval pozornost. Copak může třeba jen na vteřinku zapomenout, jaký se tady stal zázrak? Před ním stojí Ihsán, Ihsán Šihátová z masa a krve. Tohle je tedy tajemství tragédie Alího Táhá. To je podivné. Jak to mohla Ihsán udělat? Čím si ji Kásim bek získal? Alí jí přece slepě důvěřoval. Takhle hluboko dovedou klesnout krásné ženy? On samozřejmě neví, co je to slepá důvěra, ale přesto jeho cynismus nikdy nešel tak daleko, aby předvídal to, co se tady stalo. Ihsán, kterou miloval Alí Táhá, už neexistuje. Jejich stará láska je nenávratně pryč. Teď před ním stojí jiná, nová Ihsán a podává mu ruku, aby se s ním spojila manželskou smlouvou. Ihsán, po které tak dlouho marně a bolestně toužil. Skutečnost je vlastně ještě podivnější než fantazie. Zaslechl, jak mu Ichšídí káravě říká:

„Tak už ses vzpamatoval?“

Mahgúb na něho vyděšeně pohlédl a zamumlal:

„Žasnu nad tou náhodou.“

„A co říkáš té náhodě,“ zeptal se Ichšídí s úsměvem.

„Mám z ní samozřejmě radost,“ odpověděl Mahgúb bez váhání.

Ichšídí začal filosofovat o náhodě. Také Ihsánina matka prohodila několik slov. Šiháta Turkí se domníval, že postihl jádro věci, když řekl: „Náhoda je dílem Boha a jeho rozkazem.“ Nastávající manželé však neposlouchali a byli bráni do svých myšlenek. V pokoji se rozhostilo mlčení a rozpaky. Potom zazněl zvonek. Ichšídí s úlevou povstal, protože už chtěl uniknout z napjaté atmosféry, která se kolem něho šířila. Zamířil ke dveřím a řekl:

„Myslím, že to bude ma'zún.“

Všichni pocítili vzrušení. Do pokoje vstoupil šejch a za ním Ichšídí. Šejch pozdravil přítomné a vyslovil přání, aby Bůh jeho konání poželhal. Pak se posadil na židli, připravil si své věci a dal se do jednoduchého, ale nadmíru důležitého úkonu. Jeho ruka, pokrytá hojnými chloupky, běžela rychle po papíře. Šiháta Turkí a Ichšídí ho sledovali. Mahgúb trochu svažtil čelo a upřeně hleděl před sebe, aby se soustředil a zahnal své myšlenky. Ihsán opět sklopila vylekané oči a zbledla. Nadešel rozhodující okamžik. Ma'zún se obrátil k Mahgúbu Abdaddá'imovi a řekl mu: „Opakujte, co vám budu předříkávat: Vstupuji nyní do manželství se slečnou Ihsán, dcerou pana Šiháty Turkího, která je neposkvrněná, plnoletá, svéprávná atd...“ Mahgúb opakoval jeho slova klidným a jasným hlasem. Nezmocnil se ho neklid, ani když pronášel slovo „neposkvrněná“, i když jeho sluchu znělo velice podivně a vyvolalo jeho skrytý cynismus a zakořeněnou nenávisť. Vzpomněl si, co mu Ichšídí řekl, když se ho ptal, jestli je nevěsta ještě panna. Ten drzoun mu cynicky odpověděl: „Byla.“ Ano, byla. Proč tedy ma'zún nenapiše, „která byla neposkvrněná“. Tohle je přece falšování úředních dokumentů... Jeho manželství je falešné, jeho život je falešný, celý svět je falešný... Pak ma'zún pronesl řeč: „Chvála Bohu, který povolil tento sňatek a zakázal cizoložství.“ Pokračoval stereotypními větami a Mahgúb se opět ponořil do svých úvah. V duchu si říkal: „Ale Kásim bek zakázal sňatek a povolil cizoložství.“ A on je srozuměn s jeho rozhodnutím a podepsal svatební smlouvu, která je vlastně smlouvou o cizoložství. Stali se manželi před Bohem a před lidmi...! Kradmo pohlédl na svou nevěstu. Viděl, že má zarudlé oči a stěží zadržuje pláč. Pak přišla blahopřání a kolovaly poháry. Byl to podivný sňatek. Každý, kdo se svatby účastnil, cítil, že koná nepřijemnou povinnost, kterou chce mít co nejdříve za sebou. Rodiče si oddychli, aniž cítili nějakou zvláštní radost nebo potěšení. Novomanželé zarytě mlčeli a byli zabráněni do svých myšlenek. Zmítal jimi neklid a pocit studu. Ihsán se zpočátku divila, že ji chtějí vdát, a ptala se nedůvěřivě: „Kdo by si chtěl vzít takovou nevěstu, jako jsem já?“ Pak si

vzpomněla na svého váženého otce a nic už se jí nezdálo nemožné. Na toho otce, který předstíral, že neví o jejím pádu a který jí opatřil milence místo manžela. Proč nejsou lidé jemu podobní? Ale přece se našel jeden takový a sedí teď vedle ní jako její manžel. A ona si na něho dobře vzpomíná. Kdysi se jí chtěl dvořit, ale odmítla ho. Do jejích citů k němu se mísilo pohrdání, ale pak se vzpamatovala a zlobně si pomyslíla: Vždyť jsem jako on, nebo ještě horší. Oba jsme se zaprodali kvůli dobrému postavení a majetku.

Tak Ihsán a Mahgúb uzavřeli sňatek...

27 To byla první zatěžkávací zkouška Mahgúbovy filosofie. Obstal v ní dobře. Ale přesto nebyl zcela klidný. Jeho nepokoj mu však nebránil v práci. Naopak, dodával mu k ní větší chuť. Ani na okamžik nepustil z mysli svůj záměr a neustále vyvíjel činnost. Práce mu byla zábavou; snáze při ní zapomínal na tíživé myšlenky. Začal shánět dokumenty nutné k svému jmenování. Nejpodivnější z nich bylo osvědčení, že má „dobré mravy a bezúhonné chování“. Podepsal je Ichšídí a jeden jeho přítel. Mahgúbovi nedalo, aby se při tom kousavě nezeptal: „A kdo dá osvědčení nevěstě?“

Dostal dvacet liber, aby byl náležitě vybaven do nových poměrů. Držel bankovky v ruce a udiveně na ně zíral, protože tolik peněz najednou nikdy předtím neviděl. Zamyšleně bral jednu po druhé, prohlížel si je ze všech stran a hleděl na ně cize a odmítavě. Takovou hodnotu tedy mají parohy, které budou od nynějška krášlit jeho hlavu. Jeden roh za deset liber! Na jedné bankovce uviděl obraz feláha. Na rtech se mu mihl letmý úsměv. Vzpomněl si na otce upoutaného na lůžko a sužovaného hladem. Proč tam raději nezobrazí nějakého pašu, pomyslíl si. Ta kresba je právě taková jako můj podpis na svatební smlouvě, řekl si ironicky. Zašel s nacpanou kapsou ke krejčímu a koupil si látku na dva obleky. Krejčí hned pochopil, že student už je úředníkem. Za celá čtyři léta, co studoval, si dal u něho šít

jen jeden oblek. Pak se vydal do Muski a koupil si dvě pyžama, košile, prádlo, ponožky, boty a fez, aby byl ženi-chem jaksepatří. Svě nové svršky vložil do velké tašky a cítil najednou, jak ho zaplavuje horká vlna radosti a chuti do života. Škodolibě se rozhlédl svou malou místností. Vzpomněl si na trýznivé únorové noci, na krámk s vařenými boby na Gízkém náměstí... K čertu s těmi proklatými dny. Už se nikdy nevrátí, i kdyby ho to mělo stát cokoli! Jeho bledé tváře dostanou zdravou barvu a vystouplé kosti potažené kůží se zaoblí. Musí už konečně uplatnit a prosadit svou průbojnou inteligenci. Přízrak hladu ho už nikdy nesmí děsit. Pštros má krk dlouhý jako had, aby mohl žít, lev zase potřebuje k životu ohromnou tlapu, která jedinou ranou všechno drtí, chameleon by nemohl existovat, kdyby neměnil barvy. A totéž dělá on jinými prostředky. Ano, nebude klást své nenasytné chtivosti a lačnosti žádné zábrany. Zaplatil vysokou cenu, odměna musí odpovídat vynaložené práci. Na chvíli se zamyslel a pak si připomněl: opatrně, jen opatrně. Může dělat všechno, co se mu líbí, ale říkat musí jen to, co lidé chtějí slyšet. Tuhle pravdu pochopil od začátku. Může vynášet před lidmi ctnost, ale jen tehdy, jsou-li přítomni ti, kterým lze tuto vlastnost přisoudit. Kdyby ctnost otevřeně zavrhl, obrátili by se proti němu všichni, zvláště ti, co jí mají nejméně. Jeho vzorem bude Ichšídí, který se ukazuje na každé dobročinné slavnosti. Měl by opravdu vážně uvažovat o účasti v nějakém charitativním spolku. Potom si vzpomněl na svou svatbu. Jak to, že Alí Táhá pro Ihsán tak málo znamenal? Jak to, že udělala chybný krok? Jak se bude Alí tvářit, až se zítra dozví, že se Ihsán stala jako manželkou? Bude jistě ohromen a zmaten. Nebude chtít věřit, že on, Mahgúb, byl příčinou jeho neštěstí. A jestliže mu nezbude než uvěřit této komedii, bude se vztekat, zuřit a obviní ho z nízkosti, podlosti a proradnosti. Budiž. Ať si ho obviňuje, jak chce. Ať ho nenávidí, jak jen může. Vzpomněl si však na svůj dluh, který mu ještě nezaplatil. Těch padesát piastrů mu přece chtěl jednou poctivě vrátit. Ale bylo mu proti mysli jít mu na oči, protože měl pocit viny. Poslal tedy peníze poštou a velice se

mu tím ulevilo. Cítil, že přetrhl poslední nitky, které ho pojily s Alím Táhá. Od teďka už nemůže brát zřetel na to, co si někdo druhý namlouvá, co cítí nebo co snad dělá. Zavolal vrátného a uložil mu, aby prodal nábytek z jeho pokoje. Slíbil mu také, že mu ponechá třetinu utržených peněz za to, když mu bude schovávat dopisy, které mu případně na tuto adresu dojdou. Potom uvažoval o svých rodičích. Bylo to snad poprvé, co na ně myslil bez rozhořčení, zatrpklých výčitek a hněvu. Uzářilo v něm rozhodnutí, že prvního každého měsíce bude otci posílat dvě libry, a bude-li to možné, třeba i tři.

A zítra ráno nastoupí na ministerstvu a večer si vezme svou nevěstu do jejich nového hnízdečka!

28

Ráno se probudil časně a vypravil se na ministerstvo. Tam počkal na Ichšídího v jeho pracovně. Ředitel se dostavil přesně v devět hodin. Se strojenou srdečností si podali ruce a vypili spolu kávu.

„To je neuvěřitelné,“ řekl Ichšídí a připravoval si při tom na stůl nějaká akta. „Víš, že většinu žádostí o zproštění od různých poplatků podávají ti nejbohatší?“

Mahgúba to vůbec — alespoň v té chvíli — nezajímalo. Ale věděl, že musí předstírat údiv.

„To je opravdu neuvěřitelné... A jak opravňují své žádosti?“ zeptal se.

„Není ani potřeba žádost náležitě zdůvodnit. Stačí, aby se někdo hlasitě rozesmál a řekl Kásimu bekovi: ‚Cožpak nám nestačí, že klesají ceny bavlny?‘ Pak náдавкem připojí nějaký žert a vtip a všechno je v pořádku.“

Pak začal podle svého zvyku posměšně komentovat poměry v zemi a chování vysokých i drobných úředníků. Jeho jízlivému jazyku unikl pouze Kásim bek. A kdo ví, na jak dlouho...

„Uvědom si,“ pokračoval Ichšídí, „že tvá práce vyžaduje obratnost a správné řízení záležitostí.“

Tu však podlehl svému sklonu zlehčovat práci a povinnosti druhých lidí a dodal:

„Nic na tom vlastně není, je to hračka. Tady nepotřebuješ žádnou filosofii nebo vědu, ale jediné šikovnost.“

„Doufám, že budu moci využít tvých pokynů,“ řekl Mahgúb se zájmem.

„Jsem rád, že v tobě mám spolehlivého pomocníka. Proto jsem ti tohle místo držel. Měli jsme spoustu zájemců, kteří se o ně doslova rvali. Teď je potřeba, abychom byli jedna ruka, protože máme mnoho nepřátel. Nedej se mýlit přívětivostí, se kterou se tady budeš setkávat. To už tak chodí, že úředníci poklonkují jen před tím, kdo má vliv a pevné postavení. Ale když jeho hvězda zajde, pak i ten nejušlechtlejší se k němu obrátí zády a nehne pro něho ani prstem. Musíme tedy táhnout za jeden provaz.“

Ichšídí mluvil proti svému zvyku dlouho. Mahgúb zatím uvažoval, proč ho Ichšídí tak horlivě vyzývá ke spolupráci. Hleděl na něho a v duchu mu říkal: „Padl jsi do pasti, kterou sis sám připravil. Osud ti přivedl pomocníka, který je přesně takový jako ty. Chápe vděčnost zrovna tak jako ty. Ale každá věc má svůj háček. Nemysli si, že mám u Kásima beka nižší postavení než ty. Jestli ty se mu staráš o povyražení a nahráváš mu k jeho milostným pletkám, já jsem zase manželem jeho milenky.“

Přišel dlouhý zřízenec a oznámil jim, že se dostavil Kásim bek. Ichšídí povstal a Mahgúb ho následoval do jeho kanceláře. Bek se s nimi srdečně přivítal a blahopřál Mahgúbovi k tomu, že dostal takové místo.

„Přeji vám hodně úspěchu a skvělou budoucnost,“ řekl zdvořile.

Ichšídí mu začal předkládat nějaké papíry. Mahgúba zaujala slova „skvělou budoucnost“. Říká se, napadlo ho, že je velkým štěstím mít mezi představenými své příbuzné. On má k svému představenému blíž než k nějakému příbuznému. Kradmo Kásima beka pozoroval, jako by se nemohl vynadávat na muže, kterému se podařilo ulovit Ihsán a připravit ji o rozum. Zpytavě si ho prohlížel, jako by chtěl přijít na kloub tajemství jeho osobnosti. Spočívá

v jeho krásném zevnějšku? Nebo v jeho postavení? Či snad Ihsán na něm objevila něco zvláštního, ať už ke svému štěstí, či neštěstí? Člověk se musí podívat těmhle lidem, kteří mají moc. Dopouštějí se těžkých deliktů, aniž hnou brvou, a předstírají, že vůbec neznají to, čemu prostí a naivní lidé říkají malér nebo trable. V okamžiku najdou snadné řešení i v sebezamotanější situaci. A tohle bylo věru snadné řešení. Jak mohla Ihsán takhle zakopnout? Nepřestane mu to vrtat hlavou, dokud se nedozví pravdu. Alí Táhá přece není méně hezký než Kásim bek. A má navíc svoje mládí. Jak to mohla udělat? Kdyby si ho byla vzala, tak by řekl, že ji zlákal jeho majetek. Ale takhle... bůhví... s těmhle velkými zvířaty radši nic nemít. Těm není nic nemožné. Nebo je Ihsán velká potvůrka, která pořádně vytrhla zrak tomu hloupému sociálnímu reformátorovi. A pak to bude jen... Musí tomu přijít na kloub!

Opuštěl Kásimovu pracovnu. Ichšídí ho doprovodil do kanceláře „osobního tajemníka“. Ve dveřích stál postarší zřízenec. Byla to obdélníková místnost, u jejíchž dvou stěn byla seřazena kožená křesla. V čele stál veliký psací stůl.

„Tak mnoho štěstí. Oznámím vedoucímu v osobním oddělení, že jsi dnes nastoupil do práce,“ loučil se Ichšídí. Při tom uvažoval, zda by nebylo moudřejší, aby Mahgúb měl pracovnu někde dál od jeho kanceláře. To není nic příjemného, mít v těsné blízkosti člověka, který má takové styky s Kásimem bekem. Ale co mu zbývalo? Nemohl nic dělat. Byla to kritická situace. Kásim bek byl rozčilen a znepokojen a místo bylo volné. Kdyby nebyl sehnal Mahgúba, byl by se musel ženit on sám! A snad se mu v příštích dnech podaří, aby se ten hoch stal povolnou loutkou v jeho ruce.

Mahgúb osaměl ve své kanceláři. Pociťoval najednou takovou radost, že by se dal do tance. S úsměvem se usadil na otáčecí židli. Položil ruku na telefonní sluchátko. Ještě nikdy telefonu nepoužíval. Začal se otáčet na židli napravo a nalevo. Není pochyb o tom, že se stal důležitým úředníkem. Zítra si bude moci dopřát, co hrdlo ráčí. Ať jdou do háje filosofové, kteří říkají, že štěstí spočívá v prostotě

a střídmosti. Nejsou nemoci z přejídání lepší než trýzeň hladu? Teď ho zajímá jen dnešek a zítřek. Pokud jde o minulost, nechce už o ní ani slyšet!

Zůstal asi hodinu sám, až ho začala samota tížit. Přál si něco dělat, ať už by to bylo cokoli. Stiskl tlačítko zvonku. Otevřely se dveře, vešel starý zřízenec a uctivě se otázal: „Přejete si, prosím, vážený pane?“ Mahgúb se začervenál. Nové oslovení mu znělo v uších jako líbezná hudba, i když předstíral, že si toho vůbec nevšimá. „Kávu,“ řekl stroze. Sotva sluha zavřel dveře, ozval se telefon. Zvedl sluchátko a řekl zdvořile:

„Prosím?“

„To je tajemník Kásima beka Fahmího?“

„Ano, pane.“

„Kásim bek je přítomen?“

„Ano, prosím.“

„Rád bych s ním mluvil. Řekněte mu, že volá Muhammad Raššád.“

Myslel, že musí zajít k bekovi, aby mu to oznámil. Položil sluchátko na aparát a tak, aniž si to uvědomil, přerušil spojení. Vešel do bekovy pracovny a oznámil mu uctivě:

„Muhammad Raššád bek . . . Přeje si s vámi mluvit, pane.“

„Ať jde dál!“

„Ale on volá telefonicky.“

„A proč jste mi ho sem nepřepojil?“ podivil se bek.

Mahgúb byl tak popleten, že nedovedl odpovědět. Proti svému zvyku dal najevo rozpačitost. Bek se zasmál.

„Přepojte linku ke mně. V takových případech používejte drátového spojení.“

Mahgúb odešel zahanbeně z místnosti. Pochopil, že udělal chybu. Jak se přepojuje telefonní hovor? A co to je, to drátové spojení? Vrátil se do kanceláře, zvedl sluchátko a uslyšel neustále přerušovaný tón.

„Pane Kásime,“ řekl.

Nikdo mu neodpověděl, přestože oslovení opakoval. Stále se ozýval jen ten přerušovaný tón. Jeho rozpaky vzrůstaly.

Obával se, že se dopustil nové chyby. Stál bezradně a byl celý rozmrzelý. Nevěděl, že se s telefonem zachází určitým způsobem, kterému je třeba se naučit. Zavolal proti své vůli zřízence, aby ho zasvětil do tajů telefonních hovorů. Udělal si dokonce několik poznámek, aby nezapomněl to, co bude v budoucnu potřebovat. Pak v místnosti zavládl čilý ruch. Přicházeli různí lidé a žádali o dovolení setkat se s Kásimem bekem Fahmím. Jednal s nimi suverénně. Pomáhala mu v tom jeho vrozená smělost a schopnost ovládat své nervy. Vystupoval vážně a s jistotou. Přijal jednoho známého pašu, kterého vidával jen zdaleka. Pozdravil ho, na chvíli se mu omluvil a pak ho vyzval, aby vstoupil do Kásimovy pracovny. Přestože předstíral klid, musel násilím tlumit radostné vzrušení. Tak uplynul Mahgúbův pracovní den v neustálém shonu, činnosti a nezměrné radosti. Díky tomuto nepřetržitému zaneprázdnění pustil z hlavy své myšlenky a tíživé starosti. Aniž si to pořádně uvědomil, cítil, jak je spokojen. Odešel z ministerstva osvěžen, jako by vstal po hlubokém spánku.

Byl už jiným člověkem než ráno, když se horlivě dostavil do práce. Setkal se s beky a paši, naučil se zacházet s telefonem, nejméně desetkrát byl osloven „Mahgúbe beku“ a byl sebejistější a domýšlivější. Dokonce se i trochu změnila jeho chůze a jeho pohled. V náhlém opojení ctižádostí si vzpomněl na svého příbuzného Ahmada beka Hamdíse. Přál si, aby jednou přišel za Kásimem bekem, vstoupil do jeho pracovny a musel ho žádat, aby ho k bekovi uvedl. Ten by se asi divil! Potřásli by si rukou jako rovný s rovným. Doma by potom vyprávěl o tom, kde byl, a Tahíja by ho poslouchala a uvědomila by si, že přibouchla dveře auta před někým, kdo má jméno, vliv a dobré postavení. A jak by si přál, aby ho Tahíja uviděla s jeho krásnou manželkou! Ihsán je rozhodně hezčí a půvabnější. Přál by si, aby se mohl Tahíje dívat do tváře, až by úkosem hleděla na jeho ženu a přiznávala si, jak je půvabná a krásná.

Trpělivost, jen trpělivost. Život se začíná usmívat.

Téhož dne zašel Mahgúb k Ichšídímu, jak měli předem domluveno. Pak se spolu vypravili do nového bytu, který mu měl Ichšídí předat. Mahgúb si nesl kufřík s šatstvem a několika málo knihami. Ichšídí mu dal klíč od bytu a řekl mu:

„Byt a všechno, co je v něm, je vaše, kromě malé skříňky v ložnici.“

Mahgúb pochopil, že skříňka patří Kásimu bekovi. Zrudl ve tváři a zachtělo se mu uštědit Ichšídímu pořádný kopanec.

„Bylo by dobré přepsat smlouvu na tvé jméno,“ dodal Ichšídí.

„A teď je na jméno Kásima beka?“

„Na moje jméno,“ řekl chladně Ichšídí.

Mahgúb se ho zeptal s pocitem úlevy:

„A jak vysoká je činže?“

„Deset liber.“

„To je zhruba můj plat,“ usmál se Mahgúb.

„To bude platit Kásim bek, zrovna tak jako tvou kuchařku... a jiné výdaje.“

Prošli spolu bytem a důkladně si ho prohlédli. Byl sice malý, ale velmi pěkně řešený a zařízený cenným nábytkem. Mahgúb byl udiven a uvědomil si, že mnohé kusy nábytku vidí poprvé a že ani neví, jak se jmenují. Byt se skládal ze tří místností a haly. Napravo od vchodu se šlo do přijímacího pokoje. Ten byl předsíní oddělen od haly, kde stálo několik křesel a rádio. Na pravé straně haly byly dvojce dveře; jedny vedly do ložnice, druhé do jídelny. Ložnice a jídelna měly dlouhý společný balkón s vyhlídkou do ulice Nágí. Mahgúb si přitom okamžitě vzpomněl na dům v Kanátir, na studentský domov a na podkrovní pokojík v Čerkeské ulici. Pomyslel si, že skutečnost je někdy krásnější a kouzelnější než sen. Je ovšem pravda, že ve snu člověk obvykle čerpá z toho, co předtím smyslově vnímal a co se stalo součástí jeho vědomí. Ale on teď poprvé v životě vidí trpytit se věci, které nikdy předtím neviděl a které nikdy nevstoupily do jeho vědomí. Tento dům a domek v Kanátir se liší asi tak jako Ihsán a jeho sběratelka

cigaretových odpadků. Obě jsou ženy, ovšem, ale jak velký je mezi nimi rozdíl! V té chvíli jako by zapomněl na to, co vždycky tvrdil, že je žena jako žena a že Ihsán, Tahíja a sběratelka odpadků jsou stejné. Ichšídí se začal loučit.

„Zítra večer tě bude očekávat tvá nevěsta,“ řekl Mahgúbovi.

Potom odešel a Mahgúb ho dlouho sledoval pohledem.

Druhého dne odpoledne se vydal do Gízy. Okamžitě si vzpomněl na Alího Táhá. V kterých místech asi bydlí? Věděl, že je v Gíze, ale neznal přesně jeho adresu. Jestlipak si ještě myslí, že slib, který si dal s Ihsán, stále platí? Má o ni pořád ještě zájem? Táhne ho to stále tam, kde Ihsán bydlí? Dozvěděl se o jejím sňatku? Je možné, že se s ním setkají, až s ním půjde Ihsán a bude do něho zavěšena. Byl celý neklidný, i když si ničeho kolem nevěšmal. Dokonce si v té chvíli přál, aby ho Alí potkal a aby se všechno dozvěděl. Přišel do domu Šiháty Turkiho. Celá rodina už na něj čekala, jen Ihsán se ještě nevrátila. Přesvědčil se, že Ichšídí už předem vše domluvil s jeho váženou rodinou. Šiháta, jeho manželka i šest malých dětí se naparovali v nových, čistých šatech, které výmluvně svědčily o štedrosti a péči Kásima beka Fahmího. Vřele se přivítali. Šiháta ho políbil na čelo a Mahgúb zase políbil ruku své tchyni. Zažertoval s malými dětmi a nejmenšímu vtiskl na tvář polibek. Pak se posadil a pozorně se zadíval na všechny, kteří ho obklopovali. Nemohl popřít, že v rodině jeho nevěsty jsou samí hezcí lidé. Otec má pěkné rysy, matka je krásná a sourozenci jsou jako rozsypané perly. Krása je opravdu účinnou zbraní v rukou chudých lidí, pomyslel si. Obšírně se rozhovořili. Mahgúb se účastnil hovoru jak se sluší a patří, i když si přál co nejdřív opustit dům. Šiháta mluvil o studentském domově a o studentu Mahgúbu Abdaddá'imovi, slušně vychovaném a pilném, který nepatřil k jeho zákazníkům, protože nekouří. On — Šiháta — si váží studentů, kteří nekouří, i když (a přitom se zasmál) z jejich střídmosti nemá žádný užitek. Dále řekl, že neuspořádal žádnou svatební slavnost pro svou dceru, protože tou největší radostí je řádný manžel. Nepozval také nikoho z příbuzných své rodiny; jsou to

venkované a nechtěl, aby se zdaleka trmáceli až do Káhiry. Mahgúb nabyt přesvědčení, že Šiháta lze tak, jako lžou lidé, kteří se dávají unášet falešnou pýchou. S nepřijemným pocitem si vzpomněl na rodiče. Řekl, že rodičům napsal o svém sňatku, a nebýt toho, že jeho otec, který má velké hospodářství v Kanátir, je nemocen, byl by tu dnes s nimi a dal by mu své požehnání. Ihsánina matka vyprávěla o svých dětech a zvláště o Ihsán. Mahgúb si při hovoru uvědomil, že jeho tchyně je koketní, rozmarná a prohnaná žena. Zeptala se ho na jeho zaměstnání. Navrhla mu, že mu bude číst z ruky. Předpověděla mu zdárné potomstvo a vynikající postavení na ministerstvu. Mahgúb mluvil a naslouchal a přitom kradmo pohlížel k pootevřeným dveřím místnosti. V očích se mu zračila otázka, jak dlouho ještě bude muset čekat. Konečně se Ihsán objevila. Přišla v průsvitných bílých svatebních šatech. Měla spletené a vysoko načesané vlasy, takže tvar jejího účesu připomínal turban. Její černé lesklé vlasy se odrážely od čisté bílé pleti. Doprovázely ji čtyři ženy, prý příbuzné její matky, ale Mahgúb si nikoho nevšímal. Mohl na její krásu nechat oči a byl jí tak upoután, že zapomněl na svůj obvyklý cynismus. Měl pocit, jako by jim projela elektrická jiskra. Pohlédli na sebe a pozdravili se. Podlehl kouzlu jejího pohledu. Cítil, že se potácí jako opilý. Vzpomněl si na své staré trápení a na svou neukojenou horoucí vášeň. Přestože byl tak pohrdavý a troufalý, nemohl uvěřit, že se stala jeho majetkem nebo alespoň majetkem ve společném vlastnictví, jak se říká. Vzpomněl si na spoluvlastníka, který ho předešel, a pocítil bolest. Několikrát pohlédl na Ihsánino tělo s hebkou kůží, které prosvítalo bílými svatebními šaty, a jeho bolest ještě vzrostla. Šiháta připravil hostům skvělou večeři, která ho jistě přišla hodně draho. Když je pozval do jídelny, hrnuly se děti s velkým křikem ke stolu. Ihsánina matka byla přes svou radost v hloubi duše rozzlobena. Z celého srdce by si byla přála oslavit šťastný den své dcery a udělat z něho veselici pro celou čtvrť. Ale Ichšídí jí otevřeně řekl, že není v Mahgúbově moci jí vyhovět. A věděla, že její manžel si může dovolit ještě méně než manžel její dcery. Musela

v sobě toto horoucí přání skrýt. Najedli se, výborně si pochutnali a pak se zase spokojeně usadili. Nikdo už novomanžele nezdržoval. Vstali a rozloučili se s přítomnými. Pak si zavolali taxíka a naložili do něho velký kufr plný nevěstiniých šatů. Mahgúb vzal Ihsán za ruku a prošel s ní půlkruhem loučících se příbuzných. Pomalu sestupovali se schodů. Tu najednou jako by Ihsánině matce došla trpělivost. Vyrazila radostný výkřik, který se pronikavě rozlehl domem. Mahgúbovi se rozbušilo srdce a zachvěla se mu víčka. Ostatní ženy přijaly její výkřik jako vojáci signál k útoku. Začaly také radostně trylkovat a jejich hlasy se zase ozvěnou vracely. Jejich přerušovaný hlahol stále sílil. Novomanželé se usadili do taxíku. Ve zpěvu a halasu na sebe zapomněli a stydlivě a radostně se usmívali. Stále hleděli na ženy, které jim mávaly u dveří, dokud auto neprojelo kolem studentského domova do ulice Raššáda paši.

Mahgúb chtěl něco říci, ale nic ho nenapadlo. Čím déle mlčel, tím byl stísněnější. Když viděl, že jeho snaha je marná, zlostně rezignoval a začal si pečlivě prohlížet Ihsán. Byla obrácena na druhou stranu a dívala se oknem do ulice. Nepochyboval o tom, že mnoho kolemjdoucích mu závidí tuto neobvyklou krásu, která mu teď patří. Měl z toho velkou radost. Kdyby to tak viděl Hamdís bek s rodinou, a zvláště Tahíja, jak tady sedí. S pocitem úlevy si uvědomil, že Tahíja pomlčela o trapné příhodě u pyramid. V tu chvíli ho napadlo, že by měl podle dobrého mravu navštívit svého bohatého příbuzného a představit mu svou nevěstu. Pohrával si s touto myšlenkou a byl jí stále více nadšen. Ihsán se pořád dívala ven. Pohlédl dychtivě na její pružné tělo, pak mu zrak sklouzl na její šíji, ramena, oblá ňadra, útlý pas a pevné nohy. Z hloubi srdce povzdychl. Uvědomil si, jak velice po ní touží a jak ho vášeň rozpaluje. Taxík zastavil před Schleicherovou budovou. Vystoupil první a podal jí ruku. Pak vyjeli nahoru výtahem a vstoupili do bytu. Za nimi

šel vrátný se zavazadly. Mahgúb ukázal Ihsán, kde je ložnice. Vešla do ní a zavřela za sebou dveře. Váhavě se zastavil, pak zamířil do haly a vrhl se do křesla. V první chvíli ho mrzelo, že před ním zavřela dveře. Vzpomněl si mimoděk, jak mu Tahíja u pyramid přibouchla dveře auta. Přestože se snažil všemožně omluvit své rozpaky vyvolané neobvyklou situací, nemohl se zbavit pocitu hořkosti vlastního jeho ironické povaze. Nač taková upejpavost, říkal si, kdyby byla ještě netknutá, tak bych se nedivil, ale takhle už se nemusí stydět. Pak svažtil obočí a uvažoval o tom, co ho asi čeká v novém životě. Štěstí nebo útrapy? Nežádá po ní, aby na něho hleděla jako na manžela v pravém slova smyslu, protože ani on tak na ni nemůže pohlížet. V nejhlubším nitru ho jistě pokládá za kuplíře, tak jako on si o ní v nejhlubším nitru myslí, že je lehká žena. Může být šťasten kuplíř s nevěstkou? To je jejich základní problém. Nehledá v manželském životě jeho společenský smysl ani zdárné potomstvo, ani vzájemnou úctu. Všechno, co chce, je oboustranná touha, opěťovaná náklonnost, vášeň za vášeň. To mu v manželství úplně stačí. Manželský svazek je mu prostředkem, nikoli cílem. Žádá lásku bez smyslu pro čest a žárlivost, a vášeň, která čas od času znovu vzplane a nenese s sebou neklid, přemýšlení nebo starosti. Jeho první a poslední věcí je spoléhat sám na sebe a na svou průbojnost, která přetrhala všechna pouta a rozlomila všechny řetězy. Přemýšlel s pohledem upřeným na zavřené dveře. Má čekat, až otevře? A co když zůstanou zavřeny, bude tady trčet až do rána? Vstal, přikročil ke dveřím a jemně zaklepal. Nebylo slyšet ani hlas, ani žádný pohyb. Vzal za kliku a stiskl ji. Místnost byla ponořena do tmy, jen od balkónu proudilo slabé světlo. Pochopil, že se šla nadýchat čerstvého vzduchu na balkón. Přiblížil se k ní lehkými kroky. Viděl, že sedí na jedné straně balkónu, opírá se rukou o zábradlí a dívá se na ulici. Ani se nepohnula, když vstoupil. Zastavil se a upřeně na ni hleděl při světle lampy.

„Tos dobře udělala, že jsi šla na balkón. Taková horká červencová noc!“

Chvíli mlčela, pak se k němu obrátila a řekla:

„Dnešní noc je opravdu horká.“

Potěšilo ho, že mu odpověděla. Přinesl si křeslo a usadil se těsně vedle ní. Znovu na ni pohlédl a byl upoután jejím krásným zjevem. Její neobyčejně přitažlivé tělo mu rozpalovalo krev. Uvědomil si, že v téhle noci, ba dokonce už za chvíli, se bude moci těšit tímto svůdným tělem. Prahla po ní všemi smysly. Byl jí tak omámem, jako by ji viděl poprvé. Ihsán nesnesla jeho planoucí pohled a sklopila oči. Vzal ji jemně za bradu, pozvedl jí hlavu a řekl rozechvěně:

„Nech mě, abych se podíval na tvou krásnou tvář.“

Jejich zraky se na chvíli setkaly. Mahgúb byl okouzlen.

„Připadá mi to jako zázrak, že se naše životy spojily. Dondneška jsem si nemyslel, že náhoda může hrát tak důležitou roli v životě člověka. Vůbec náhoda má největší právo trojit si posměch z naší logiky a z konvenčních způsobů našeho jednání. Možná že se cítíš opuštěná a zoufalá. Ale to překonáš, jsi přece inteligentní a vzdělaná. Obvykle láska předchází manželství, ale zrovna tak manželství může předcházet lásku. Když lidé žijí spolu, sblíží se a mají společné naděje, že je to pravda?“ promlouval vřele.

Pohnula rty, jako by chtěla něco říci, ale pak jí ústa ztuhla a marně se pokoušela o úsměv. Mahgúb pokračoval stále nadšeněji:

„Však pochopíš, že to myslím dobře, a bude ti na tom záležet. Musíme se oba dva snažit, abychom uskutečnili to, o čem jsem mluvil.“

Ženy nemohou žít bez lásky, říkal si. Tuhle pravdu vyčetl z knih. A Ihsán bezpochyby miluje. Ale kdo je jejím vyvoleným...? Dříve si myslel, že je to Alí Táhá, potom se domníval, že je to Kásim bek Fahmí, ale možná že to není nic než bohatství a majetek. Na tomto poznatku závisí jeho štěstí. Snad měl pravdu, když jí řekl, že se asi cítí opuštěna. Ihsán vskutku měla takový pocit. Pochopil to na první pohled. A uhodl rovněž, že by bylo taktnější a jemnější, kdyby se této noci nedožadoval svých práv. Ale tuto myšlenku okamžitě zapudil. Chtíč bouřící v jeho nitru by

nesnesl odkladu. Nemůže čekat za žádnou cenu. Přerušil úvahy a dal se vést svou obvyklou smělostí.

„Tak pojd', půjdeme do ložnice.“

Vzal ji jemně za ruku a povstal. Ihsán ho poslušně následovala. Pak ji objal v pase a vešel s ní dovnitř...

31 Sotva ráno otevřel oči, padl jeho pohled na nádhernou skříňku. V zrcadle uviděl svůj obraz a vedle něho svůj vzácný poklad. Podepřel se na rukou a upřeně Ihsán pozoroval. Před očima se mu vybavila minulé noc, která ho poznamenala na duši i na těle. Dívka stále hluboce spala s vlasy rozhozenými na hedvábné podušce. Jakou má bělostnou pleť a jak nádherně černé vlasy! Tělo se mu zachvělo slastí a plnými rty se vrhl na dívčinu hebkou tvář.

Uplynul první týden nového života. Začal pít z toho sladkého, štědře poskytovaného nápoje se zběsilou dychtivostí. Od prvního okamžiku si uvědomil, že jeho rozkoš — vlastně jejich rozkoš — může být dovršena jen za jedné, nezbytné podmínky. Nesmí myslet na to, co je třeba zapomenout, a ani ona se nesmí zabývat tím, s čím navždycky skoncovala. Jedině tak se pročistí ovzduší a budou se moci co nejplněji těšit ze svého života. Zkusil užívat lék, o kterém mnoho slyšel — pití. Stačilo jim jen málo — a znamenitě jim prospěl. Alkoholu vděčil za to, že se Ihsán rozplývala něžností a že se mohl opájet jejím kouzlem. Klidně spočíval v jejím objetí a plnými doušky hltal krásu, která mu nyní náležela. Po vnější stránce byl jeho život vášnivým a slastným opojením, v jeho nitru však bouřily skryté proudy. Mahgúb se nepřestával v duchu ptát na Alího Táhá, Kásima beka a Ihsániny city. Občas se vzepřel proti svým pochybnostem. Začal si vyčítat a kárat se, že to není nic jiného než hloupost, která mu našeptává zlé myšlenky, vytrhuje ho z jeho rozkoše a nutí ho obírat se trýznivými starostmi. Několikrát si umínil, že se uchýlí k ironii. Zabij pochybnost, říkal si, vymaž čest ze svého slovníku, střez se žárlivosti,

oddej se plně své vášni, ber si všechno, po čem toužíš. Pamatuj si, že to, co teď prožíváš, je první a poslední zkouškou tvé filosofie. Všemmu se vysměj a řekni „blbost“, řekni to svým jazykem, srdcem a vůlí...

Ani Ihsán se nemohla zbavit myšlenek, jež ji zneklidňovaly. Nezbyvalo jí než rezignovat a smířit se s osudem, který spustil oponu za sny jejího předešlého života. Naděje, že se stane manželkou mocného Kásima beka, se rozplynula. Byla paní neobvyklé domácnosti, o níž soupeřili dva muži. Už nic nenamítala. Kdo se topí, tomu nezáleží na tom, že se umácí. Pokládala za moudré hledět jen a jen dopředu. Láska, kterou v ní probudil Alí Táhá, byla z jejího srdce nadobro smazána. Naděje, na kterou ji nalákal Kásim bek Fahmí, pohasla. Zbýval jí jen onen živočišný instinkt, který v ní její rodiče od začátku podporovali. Možná že se jí stýskalo po Alím Táhá, možná že nenáviděla Fahmího a pocífovala odpor vůči Mahgúbovi. Ale žádný z těchto citů ji neovládl. Svou povahou a okolnostmi, které ji obklopovaly, se klonila k úplné rezignaci. Může čekat nějaký užitek z toho, když bude vzdychat po minulosti, která se nikdy nevrátí? Bude tedy lepší žít přítomností a zaměřit se na budoucnost. Nabízí se jí blahobyť, proč ho neužít? Bude naplno rozhazovat a zahrne svou rodinu nejrozmanitějšími drahými věcmi. Jedině tak nevyjde její oběť naprázdno. A její manžel si zaslouží větší pozornosti než všechny tyto myšlenky. Nejednou si umínila, že jí bude opovrhovat, ale proč by to dělala? Protože...? Ale vždyť ona přece také... Vlastně si nemají co vyčítat! A pak, je tady něco, co je sblížuje. On, jak se zdá, je také obětí nedostatku a lačné touhy. Oba dva jsou obětí jednoho zla. Není tedy vhodnější, aby byli vůči sobě upřímní a spolupracovali? Oba řešili své problémy rozumem a oba se ze všech sil snažili zapudit od sebe příznak bídy. A tak se oddávali rozkoši, kterou vyvolávalo pití a touha po štěstí. Mahgúb dovedl lépe než ona překonat takové starosti svým obvyklým cynismem. Pro Ihsán však byla tato nenormální situace něčím úplně novým. Někdy ji přepadala úzkost, když se octla o samotě. Jindy želela krásných nadějí, s nimiž hleděla vstříc své lásce a čestnému

životu. Byla jako vystěhovalec v daleké cizině, který tráví první noc v novém domě. Přemáhala však tuto chorobu — a stesk je choroba — svým smyslem pro realitu, který je vlastní ženám, a bytostnou touhou po krásách života. Jednoho dne — v prvním týdnu jejich společného života — se jí Mahgúb zeptal, štípaje ji do tváře:

„Jsi šťastná?“

„Ano, děkuji,“ odpověděla ihned.

„Život se nám nabízí,“ řekl Mahgúb rozjařeně. „Máme plno možností. Můžeme se jen procházet mezi květy a trhat plody.“

Usmála se a zuby jí zasvítily jako krásné bílé perly.

„Procházet se... trhat plody...“ opakovala.

„A nevěř zastaralým poučkám, kterými lidé definují štěstí. Štěstí není v tom, co s sebou život přináší, na životních okolnostech nezáleží. Štěstí je v něčem jiném, spočívá ve vůli člověka. Kdo ho skutečně celou svou vůlí chce, k tomu musí přijít, ať už dobrovolně nebo násilím.“

Hleděla na něho zkoumavým pohledem svých podivuhodných černých očí. Mahgúb dodal skromně a zdrženlivě:

„Když nemůže být to, co bys chtěla, chtěj tedy to, co je...!“

„Ale o to už vůbec nejde,“ odpověděla klidně. A tu si vzpomněla na jeden půlverš z al-Mutanabbího a řekla:

„Dobře je všude tam, kde můžeme být šťastni.“

Vzal její ruku do své, jako by s ní uzavíral smlouvu. Na chvíli se odmlčel a pak pokračoval změněným tónem:

„Ještě je tu jedna věc. Nesmíme žít v takové izolaci. Musíme se vrhnout do proudu života a brát si z něho co nejvíc.“

Mahgúb se chtěl horlivě účastnit společenského života a dbát na zachování jeho vnějších forem, na kterých si lidé tak zakládají. Toužil po tom tím více, že se snažil zakrýt to, co bylo v jeho životě nenormální. Proto se vážně obíral myšlenkou, že by mohl jít se svou nevěstou na návštěvu k Hamdísu bekovi. Chtěl si tím vyhojit starou ránu a učinit zadost vášnivě touze dát se vidět. Ale nestojí mu v cestě nějaká vážná překážka...?

Mahgúb neupustil od svého odvážného přání. Považoval to za první krok ke vstupu do vysoké společnosti. Usoudil, že vhodným úvodem k návštěvě by mohl být telefonický rozhovor s Hamdísem bekem. Z jeho odpovědi už pozná, zda se dozvěděl o příhodě u pyramid, nebo zda mu to chytrá Tahíja zatajila. Hamdís s ním mluvil velice přátelsky a přívětivě. Když mu Mahgúb oznámil, že se oženil, a projevil přání představit mu svou manželku, Hamdís bek to velice uvítal. Mahgúb se nemohl dočkat, až o tom Ihsán poví.

„Půjdu tě představit svým bohatým příbuzným,“ oznámil jí radostně a domýšlivě.

Odpoledne desátého dne svého společného života v novém bytě se připravili na důležitou návštěvu. Ihsán si oblékla krásné šaty ze své výbavy a skýtala rozkošný pohled. Její havraní vlasy, čistá, bělostná pleť a rudé rty vytvářely okouzující obraz. Také Mahgúb byl pečlivě upraven. Vrátila se mu barva do tváří a začal nabývat zdravého, pěkného vzhledu. Jeli na Zamálek taxíkem. Ihsán byla poněkud rozčilená a stísněná. Zato Mahgúb se klidně a sebevědomě usmíval, jako by šel do rodného domu, kde od dětství vyrůstal. Prošli zahradou k přijímacímu pokoji. Byli překvapeni, když shledali, že u vchodu do místnosti je očekává celá rodina: Ahmad bek Hamdís, jeho choť, Tahíja a Fádil. Mahgúba velice těšilo, že je tak vřele uvítali. Již předem si byl jist úspěchem, protože věděl, že všechny ženy si rády pozorně prohlízejí a kritizují příslušnice svého pohlaví. Vzájemně se pozdravili a Mahgúb si hned v prvním okamžiku povšiml, jaký dojem udělala Ihsán na jejich hostitele. Měl radost a cítil uspokojení. Posadili se a chvíli si vyměňovali zdvořilostní fráze. Mahgúbovy neklidné oči bloudily kolem a těkaly z jedné tváře na druhou. Bezděčně začal srovnávat svou půvabnou manželku s Tahíjou Hamdísovou. Tahíja je bezpochyby hezká a vedle toho má eleganci a způsoby své společenské vrstvy, ale rozhodně není tak působivě krásná jako Ihsán. Jeho manželka je hezčí než Tahíja, je dokonce hezčí, než byla v mládí Tahíjina matka. Toto vědomí mu nesmírně lahodilo. Škodolibě si pomysllil: Ten-

krát v té hrobce při našem výletě jsem dostal košem, ale dnes jsem se pomstil. Chtěl je seznámit se svou ženou jak se sluší a patří. Ukázal na Ihsán a řekl s obvyklou troufalostí:

„Ihsán je dcerou Šiháty beka Turkiho, velkoobchodníka tabákem. Neznáte ho, pane Hamdís?“

Ihsán se začervenala a sklopila hlavu, aby skryla rozpaky. Ahmad bek Hamdís srahl čelo mezi obočím a marně pátral v paměti. Pak se obrátil k Ihsán a řekl omluvným tónem:

„Bohužel, nevzpomínám si. Je nám velikou ctí.“

Mahgúb znovu ukázal na svou manželku a dodal s úsměvem:

„Jsme vlastně kolegové. Poznali jsme se na universitě.“

Hamdís bek i jeho paní se usmáli. Také Ihsán se rozpačitě pousmála. Mahgúbova potřestěná troufalost ji vyděsila. Nevěděla, kde se zastaví. Fádil se díval na Ihsán celkem bez zájmu, zato Tahíja na ni upírala pronikavý pohled. Svým důvtipem uhádla, jaké pohnutky vedly Mahgúba k této návštěvě. Začala jím ještě více opovrhovat a na jeho manželku se dívala zlehčujícím a ironickým pohledem. Choť Hamdise beka začala hovořit o dívkách na universitě. Univerzita připravuje na budoucí povolání, a proto vybrala pro Tahíju jinou cestu. Pak se obrátila na Ihsán s otázkou:

„Myslela jste na to, že půjdete jednou do zaměstnání, když jste vstupovala na universitu?“

Ihsán bylo trapně a úzko z této rozmluvy, protože se obávala, že lež vyjde najevo. Musela však odpovědět.

„Ovšem, milostivá paní. Ale všechno je osud a úděl, jak se říká.“

„Nelitujete, že se tak od základů změnil váš život?“ zeptala se Tahíja potutelně.

Všichni se usmáli. Mahgúb se tvářil, jako by se mu její žertovná poznámka líbila.

„Snad mi to Bůh odpustí. Ihsán byla výbornou studentkou. Náš profesor filosofie, monsieur Lehot, se podivoval její inteligencí. Dlouho se stavěl proti tomu, aby přerušila studium.“

Pohlédl na Tahíju, aby viděl, jak to na ni zapůsobilo. Dívala se na něho s úsměškem a s opovržením. Nehněval se, dokonce se v skrytu radoval. V té chvíli vstoupil nubijský sluha s občerstvením. Připili si na zdraví a na chvíli se odmlčeli. Pak se znovu rozhovořila Hamdísova manželka a vzpomínala na staré časy. Vyprávěla o malém chlapečce, který teď proti ní sedí jako rozvázný manžel a hlava budoucí rodiny. Mluvila o tom, jak čas podivuhodně rychle utíká.

„Jak se daří rodičům?“ zeptala se Mahgúba.

„Chvála bohu, děkuji,“ odpověděl rychle a cítil, jak se mu sevřela hrud’.

„Byli na vaší svatbě?“

„Nebylo to možné, protože otec je nemocen.“

Paní Hamdísová vyslovila přání, aby se jeho otec brzy uzdravil.

„A jak to vypadá v Kanátir?“ vyptávala se dále.

„Pěkně, tak jako když jste tam bydleli.“

„Je to stejně divné. Nebyli jsme se tam podívat od té doby, co jsme se odstěhovali.“

„Líbánky strávíte v Káhiře?“ zeptal se s úsměvem Hamdís bek.

Mahgúba ta otázka potěšila, protože přinášela nový námet k hovoru.

„Nemám teď volno. Moje místo tajemníka Kásima beka Fahmího mi to nedovoluje.“

Tu se vložila do hovoru Tahíja, aby mu vysvětlila, proč jsou v červenci v Káhiře.

„Otec mívá obvykle dovolenou v srpnu. Jezdíme všichni do Evropy.“ Potom změnila tón a zeptala se se zájmem:

„Nevzal jsi paní Ihsán k archeologickým výkopům vaší university?“

Mahgúb zneklidněl a letmo pohlédl do tváře jejích rodičů. Ti se však usmívali a jejich výraz nenasvědčoval, že by o něm špatně smýšleli. Ulehčeně si oddychl, ovládl se a odpověděl:

„Ještě ne...“ a zlomyslně dodal:

„Určitě se tam vypravíme, jen co si koupíme auto.“

„Ale na takových výletech je příjemnější chodit pěšky,“ odpověděla kousavě.

Hamdís bek se ho zeptal na Kásima beka Fahmího. Řekl, že to byl jeho kolega na stipendijním pobytu v cizině. Slíbil mu, že ho u něho co nejlépe doporučí. Mahgúbovi nebyla vhod tato známost, kterou vůbec nepředpokládal. Pomyslel si, co by se asi stalo, kdyby se Hamdís bek dozvěděl utajované okolnosti jeho sňatku. Zastudilo ho u srdce. A jelikož to byla seznamovací návštěva, nechtěl ji moc protahovat. Povstal a začal se zdvořile loučit...

Na zpáteční cestě mu řekla Ihsán, vydechujíc úlevou:

„Bůh nás chraň, tys tam toho ale napovídala!“

Dal se do smíchu a cynicky jí odpověděl:

„Musíš mít kuráž. Mluvit pravdu nebo lež je přece úplně totéž, jen s tím rozdílem, že lež přináší prospěch.“

„A co když se to provalí?“

„Co když... samé když...“ řekl mrzutě. „Kdo takhle pochybuje, ten má předem všechno prohráno. Neříkej pořád to svoje když.“

Ihsán se zasmála.

„Manželka tvého příbuzného je příjemná paní, vid’?“

„A co teprve Tahíja... to je dokonalá dívka,“ řekl zlomyslně a šibalsky na ni pohlédl.

Mlčela, protože nevěděla, co by měla odpovědět. Pak zašeptala:

„Ano, ovšem.“

Mahgúb ji škodolibě pozoroval a měl velkou radost. Vrátil se do bytu s pocitem triumfujícího vítěze. Celý večer zůstal ve veselé náladě, dokud nezazvonil telefon. Sotva zvedl sluchátko, zakabonil se a jeho nadšení opadlo. Jako by jeho radostné, jásavé rozpoložení dostalo ledovou sprchu. Volal Sálím bek Ichšídí a oznámil mu, že zítra večer přijde Kásim bek Fahmí do jeho bytu.

„Mrtvému nemůže zranění působit bolest.“

Tento verš si Mahgúb opakoval k večeru druhého dne, když se chystal odejít z domu. V duchu si kladl otázku, kdy se jeho rána stane necitelnou. Byl si jist sám sebou a plně důvěřoval ve svou filosofii. Ale v tomto rozčilení a trápení cítil, že filosofie, jakmile vyjde z teoretických úvah do reálného světa, se chová jako granát vystřelený z kanónu — vybuchne a roztrhne se. Snažil se znovu nabýt chladnokrevnosti a rozvahy. Chtěl se povzbudit svým „blbost“, ale ztroskotal, nebo alespoň — jak říkal — dočasně ztroskotal. Jestlipak už o tom ví Ihsán, napadlo ho. Pohlédl mimoděk na telefon. Ona měla včera zvednout sluchátko a přijmout tu šťastnou zprávu! Tenhle telefon je druhým kuplířem v jejich bytě! Copak asi ve skutečnosti Ihsán cítí? Těší se na tu ohlášenou návštěvu? Očekává ji netrpělivě, nebo lhostejně? Má snad rozbit její krásnou hlavu jako kokosový ořech, aby viděl, co v ní je? V útrobách ho hryzala žárlivost a otravovala ho smrtícím jedem. Opustil dům a kráčel bezcílně ulicí Nágí. To jediné, po čem toužil, bylo, aby znovu nabyl vlády nad svým rozumem, aby zase dovedl rozumně uvažovat. Ocítl se před vinárnou La Rose a bez váhání do ní vkročil, jako by právě tam měl namířeno. Častými návštěvníky této vinárny byli universitní studenti, kteří se do ní uchylovali před parným červencovým počasím a většinou sedávali po skupinkách v její otevřené části, zabírající takřka celý chodník. Mahgúb však nesnesl moc lidí pohromadě. Šel dovnitř a usadil se v rohu. Když se rozhlédl, uviděl pouze nějakého mladíka, který seděl u nedalekého stolku sám nad svou skleničkou. Neuplynulo ani pět minut od té doby, co usedl, a již zvedal k plným rtům pohár a vyprázdnil ho až do dna. Potom tleskl a objednal si další. Pil s náruživostí u něho nevídanou, protože seděl ve vinárně poprvé v životě. Byl však stále zabrán do svých myšlenek a starostí, takže vůbec nevěděl, co se děje kolem. Čím víc měl na sebe vztek, že se tak rozčiluje, tím bylo jeho rozčilení větší. Není to trapné, když se rmoutí nad takovými malichernostmi, proti kterým se vzbouřil a ve které přestal věřit? Co je

vlastně důvodem k téhle zlosti? Jeho čest? Co je jeho čest? Vždyť se přece osvobodil od všech těchto pout. Ba ne, on se nerozčiluje kvůli své cti, ta ani nestojí za to, aby se kvůli ní trápil, ale trpí žárlivostí. Na chvíli se zamyslel. Pak pokračoval v samomluvě. Je žárlivost něco přirozeného, nebo je to společenská konvence jako třeba čest? Beze sporu je to přirozená vlastnost. Vždyť jí trpí i zvířata, právě tak jako lidé. Žárlíme, pokud milujeme a pokud si myslíme, že jsme také hodni lásky. Tak se ujišťoval, ale nebyl zcela přesvědčen a uspokojen. Zůstal v něm určitý neklid. Vždyť tahle žárlivost mu zničí takřka všechno, co dosud vytěžil ze své filosofie a ze své osvobozující vzpoury. Jaký má pak z toho prospěch? Stále kritizuje, analyzuje, rozbíjí, a přitom mu jeho fantazie maluje děsivé preludy: před Schleicherovou budovou zastavuje auto, vystupuje z něho elegantní Kásim bek, výtah, zvonek, dveře bytu se otvírají, „Dobry večer, nevěsto, přichází tvůj opravdový manžel,“ pak... Jak ho přijme? V téže místnosti a na téměř lůžku! Tleskl silně do dlaní a objednal si další skleničku. Přitom se mimoděk obrátil k tomu mladíkovi, který tam osaměle seděl nad skleničkou — vlastně nad více skleničkami — a všiml si, že na něj udiveně a přátelsky hledí. Mladík ho pozoroval od té chvíle, co přišel. Viděl jeho neklid a mimovolné pohyby, a jak byl v rozjařeně a veselé náladě opilého člověka, chtěl se dozvědět, co ho asi trápí. Když na sebe pohlédli, usmál se a Mahgúb mu také odpověděl úsměvem. Opilí se velice rychle seznamují a snad nejvíc ze všech lidí pociťují k sobě náklonnost, i když je to cit chvilkový a povrchní. Kývli si na pozdrav. Zdálo se, jako by ten zvláštní mladík utíkal k svému společníkovi před samotou, která na něho v opilosti doléhala tak těžce, že ji nemohl snést. Mahgúb se zase k němu uchýlil před svými myšlenkami a bolestmi. Pozval ho k svému stolku. V okamžiku seděli proti sobě mezi čtyřma očima. Dva opilí mládenci, kterým je všechno jedno. Když se seznámili, řekl ten zvláštní hoch Mahgúbovi:

„Viděl jsem, jak vedeš se sebou nějaký ostrý hovor, a přál jsem si, abych ti mohl trochu ulehčit od toho trápení.“

Mahgúb se nápadně hlasitě zasmál, což svědčilo o tom, že se už neovládá, a zeptal se ho:

„Copak jsem opravdu k sobě mluvil?“

„No ovšem, a byl jsi rozzlobený... dokonce rozrušený.“

Viděl, že něco musí říci, protože toho hochu pozval a chtěl si ulevit. Neshledával na tom nic špatného. On i jeho přítel byli v takové situaci, kdy se dalo předpokládat, že jejich rozhovor bude bouřlivý a tvrdý, že si nebudou lichotit a budou mluvit s cynickou otevřeností.

„A kdy člověk vede samomluvu?“ zeptal se Mahgúb.

„Jen v řídkých případech.“

„Například?“

„Když má ohromnou radost nebo je hrozně smutný, a pak v situacích, kdy nemá ani ohromnou radost, ani není hrozně smutný.“

„A jaké jiné situace ještě zbývají kromě těch, které jsi jmenoval?“

„Takové, kdy člověk mluví k někomu jinému.“

„Skoro vůbec ti nerozumím,“ řekl Mahgúb zmateně a uchopil přitom pevně svou sklenku.

„Já také ne. Ovšem mezi přáteli, právě tak jako v parlamentě, není důležité, abys rozuměl tomu, co se říká, ale abys mluvil.“

„Ať si myslím cokoli?!“

„Ano, jak se ti uráčí...!“

Návrh se mu zamlouval. Pustil starosti z hlavy a začal povídat.

„Já jsem v pokoji a beran je na poli,“ řekl a poulil přitom oči zrudlé pitím.

„Muhammad jednou řekl...“

„... Na tomto světě se chovej tak, jako bys měl zítra umřít, ale tvář v tvář onomu světu jedne tak, jako bys měl žít na věky.“

„Ale ty nebudeš žít na věky, možná že se ani nedočkáš zítřejšího rána, protože to s tím pitím moc přeháníš.“

„Co kdybychom si objednali další sklenku?“

„Čeho jsou důkazem vinárny plné zákazníků?“

„Toho, že ústava z roku 1923 je lepší než ústava z roku 1930.“

„Myslíš, že se vrátí ústava z třiatvacátého roku?“

„A kde je teď?“

„V hrobce Sa'da Zaghlúla s mumii faraónů.“

„Tak ať ji tam drží, dokud si ji nezasloužíme.“

„Ty jsi wafdista?“

„Vůbec ne... jsem hanbalovec.“

„A jaký mezi nimi vidíš rozdíl?“

„Rituální čistotu hanbalovce narušuje pouhý stín psa.“

„A wafdista?“

„Jeho čistotu narušuje stínové divadlo.“

„Tak ty jsi tedy ústavní liberál?“

„Já...? já jsem na poli...“

„Tak ty jsi ten rohatý beran!“

Mahgúb se zarazil a udiveně zíral, jako by při svém blábolení dostal najednou ránu kladivem. Pohlédl na svého druha a v očích mu blýsklo. Mladík se však usmíval, byl v nejlepší náladě a zřejmě se chystal přijmout všechno, co po něm hodí. Mahgúb se násilím přinutil k veselosti a zepetal se svého záhadného společníka:

„Řekni mi, je to pravda, že paroháč pocituje štěstí?“

Hoch se rozesmál. Viděl, jak Mahgúb přihazuje polínka, a přál si mu pomoci.

„Tvůj stav je toho nejlepším důkazem!“

Mahgúb se rozesmál, až to kolem něho zadrnčelo.

„Pověz mi, máš nějaké zkušenosti s tím, jaké bývá paroháčství?“

„Je slepé paroháčství, o kterém jeho oběť neví. Tím byl postižen manžel mé milenky.“

„To je jeden druh.“

„Pak je paroháčství, o kterém manžel ví, ale předstírá, že ho nevidí, aby měl klid. To je teď móda rozšířená v některých kruzích.“

„To máme další druh.“

„A je ještě paroháčství, které si zvolí manžel sám; buď proto, že mu působí rozkoš, nebo že mu přináší prospěch. Jsi ženatý?“

Mahgúb se znovu na celé kolo rozesmál, aby nedal najevo, jak má napjaté nervy. Potom řekl s utajovanou nenávisť:

„Existuje ještě čtvrtý druh, který pojí dohromady ty tři předešlé. Dobře poslouchej. Nejdřív vůbec nevíš, že tě něco potrefilo, pak se to dozvíš, ale děláš, jako bys to neviděl, protože chceš mít radši klid, a nakonec si na to zvykneš a působí ti to potěšení.“

Oba dva se dali do smíchu. Pak záhadný mladík řekl:

„Je fakt, že paroháčství je jedním z nejsložitějších problémů manželství v moderní době.“ Pronesl to sice navenek vážně, ale nebylo pochyb, že žertuje.

„Je fakt, že manželství je jedním z nejsložitějších problémů paroháčství.“

„Máš pravdu. Vždyť se také mladým lidem do manželství nechce. Potomstvo si nakonec mohou zajistit, i když zůstanou doma a nežení se.“

„Ovšem, je to příjemnější a nic to nestojí.“

Takhle blábolili takřka až do půlnoci, aniž pocítili nudu nebo únavu.

Mahgúbovi dělalo dobře bloumat bezcílně po ulicích, než se vrátil domů. Přitom si stále pobrukoval: „Já v pokoji, beran na poli.“ Pak začal mumlat: „Já ve vinárně, Kásim bek v pokoji.“ Byl ve svrchovaně veselé a bujaré náladě. Jeho rozjařenost dosáhla stupně, na kterém se začnou rozplývat všechny trudné myšlenky. Zdálo se mu, že nic na světě nestojí ani za jedno zrnko zármutku. Cítil, že kdyby chtěl, byl by schopen uskutečnit svou filosofii, bez váhání, chladnokrevně a bez obav. V té chvíli pochopil, že jeho filosofie a víno jsou vlastně jedné a téže podstaty. Vrátil se domů a vstoupil do ložnice. Všude vládlo ticho a klid. Ihsán hluboce oddychovala. Stál uprostřed pokoje a díval se jí do tváře zarudlýma, opuchlýma očima. Zůstal tak stát, až se mu zdálo, že se zem pod ním točí. Pak najednou dostal nápad, který ho rozveselil. Bez uvážení se hned rozhodl,

že ho skuteční. Přiblížil se k posteli a vrhl se na Ihsán celým tělem, jako by prováděl nějaký gymnastický cvik. Ihsán se vyděšeně probudila a z úst se jí vydral výkřik. Hleděla mu do tváře očima plnýma hrůzy. Pak pochopila, o co jde a odstrčila ho daleko od sebe.

„Jsi opilý...! Vždyť bys mě byl zabil... Jdi pryč!“ vykřikla a hlas se jí trásl hněvem a zlostí.

Mahgúb na ni civěl ohromeně a tupě. Její rozhořčený, hněvivý výraz mu působil zvláštní potěšení. Pak se matně usmál. Byl to úsměv, který neměl žádný smysl, snad jediné byl výrazem radosti nad tím, že se mu podařilo Ihsán tak vyděsit a rozrušit. Měla na něho stále větší zlost.

„Ty bys byl schopen přelámat mně žebra svou nepřičetností,“ řekla ostře. „Jdi ode mne pryč. Jsi opilý. V tomhle pokoji spát nebudeš!“

Mahgúb se pořád ještě usmíval. Pak se mu z úst ozval lehký smích, a když viděl, jak ji to dráždí, rozřehtal se, až se mu otráasalo celé tělo...

34 Ráno druhého dne se probudil pozdě. Byl unaven a bolela ho hlava, protože celou noc spal na rozkládacím křesle. Pohlédl s obavami na postel a viděl, že je prázdná. V myslí se mu vybavila noční scéna a vzpomínka na ni ho poděsila. Pak pokrčil cynicky rameny a vyšel z pokoje. S Ihsán se setkal v hale. Pohlédla na něj zamračeně. Na chvílku zrozpačitěl, ale pak se usmál, provinile sklopil oči a zeptal se tiše:

„Ještě se hněváš?“

„Ty se v opilosti chováš jako zvíře. Už se nikdy nesmíš opít. Když si vezmeš skleničku nebo dvě, jak to děláme, tak nemám nic proti tomu. Ale aby ses vracel po půlnoci opilý na mol, potácel se a takhle hanebně se choval, to ti nebudu trpět!“ řekla ostře.

Odešli do jídelny, kde posnídali. Nejdříve jedli klidně a mlčky, pak prohodili několik slov a nakonec opustili místnost v dobré náladě. Před polednem šel Mahgúb na mi-

nisterstvo. Kásim bek toho dne odcestoval do Alexandrie, kde měl strávit několik dní v Bulkeley. Mahgúb se usadil ve své pracovně a prohlížel si noviny. Zanedlouho přijal návštěvníka, kterého vůbec neočekával. Když se otevřely dveře, zvedl hlavu od novin a viděl, jak k němu přichází Ma'mún Radwán. Zatvářil se překvapeně, pak vstal a velice přátelsky a srdečně ho vítal. Vřele si potřásli rukou, Ma'mún se posadil a řekl:

„Tak ti gratuluji...“

Mahgúb pochopil, že mu blahopřeje k jeho místu, a velice ho to potěšilo.

„Děkuji, Ma'múne. Myslil jsem, že jsi v Tantě.“

„Vrátil jsem se před dvěma dny kvůli soukromým záležitostem. Toho večera, kdy jsem přijel, jsem potkal v universitním klubu Ahmada Badíra a od toho jsem se dozvěděl, že jsi byl jmenován do téhle funkce. Měl jsem z toho velkou radost.“

Ahmad Badír...! Mimoděk se mu sevřelo srdce, když zaslechl tohle důležité jméno. V duchu se ptal, co asi ví tento novinář, který je tak obeznámen se všemi skandálními společenskými historkami...? Co řekl Ma'múnu Radwánovi? Hlubavě se zadíval příteli do tváře. Ale viděl, že se dívá klidně a přímo, tak jak to u něho bylo obvyklé. Z celého jeho zjevu vyzařoval čistý, ryzí charakter, ke kterému žádné špatné věci nemohou proniknout. Mahgúb se strojeně zasmál a optal se:

„A jak se vede Ahmadovi? Už jsem ho dlouho neviděl. Ani mi nepřišel gratulovat!“

Ma'mún se usmál.

„Nejsi asi dost informován. Řekl mi, že zpráva o tvém jmenování byla uveřejněna právě v jeho novinách. Domnívá se, že bys mu měl poděkovat.“

Pak hovořili o stipendijní cestě, o místech ve státních úřadech, o práci v oboru, o učitelském povolání na univerzitě a o školách druhého stupně. Ma'mún kritizoval nespravedlivý systém, který znemožňuje odborníkům pracovat v oboru, ve kterém se specializovali. Mahgúbovi se nelíbilo, jak Ma'mún zlehčuje význam administrativních povolání.

Řekl mu, že tahle místa zajistí vážnost, prestiž a postavení, které učitelské povolání nemůže poskytnout. Ma'mún ovšem pod pojmem vážnost rozuměl něco jiného. Ale vyjádřili své názory mírně a tolerantně. Pak se hovor přenesl na některé soukromé záležitosti. Ma'mún se přiznal, že přijel do Káhiry z důvodů týkajících se jeho sňatku. Když mu Mahgúb oznámil, že se oženil, Ma'mún mu znovu gratuloval a přál mu hodně štěstí. Pak dodal:

„Včera jsem potkal našeho přítele Alího Táhá a dlouho jsme spolu hovořili.“

Mahgúbovi se při této náhlé změně tématu rozbušilo srdce a celý zneklidněl. Přešel Ma'mún v hovor na Alího Táhá jen náhodou, nebo se Alí dozvěděl o jeho sňatku a mluvil s ním o tom? Není přece možné, aby jeho manželství zůstalo utajeno. Alí Táhá se o něm nutně musel dřív nebo později dozvědět. Co si o tom myslel? Pohlédl na Ma'múna a zadíval se mu do tváře. V jeho černých, čistých očích četl rozpaky a pochyby. Teď už měl jistotu. Ma'múnovy oči byly jako zrcadlo, které nezná přetvářky ani klamu. Viděl v nich zřetelnou a výmluvnou otázku: „Je to pravda, co se říká? Opravdu jsi zradil svého přítele?“ Nechtěl připustit, aby se ho Ma'mún sám otázel, a proto ho předešel a řekl:

„Jak se mu daří?“

„Ne moc dobře...“ vážně odpověděl Ma'mún.

Na chvílku zavládlo ticho. Mahgúb sklopil hlavu. Jeho domněnka se tedy potvrdila. Ale co o tom kdo mohl vědět? Ti, kdo znají pravdu — rodina Šiháty Turkiho, Kásim bek a Ichšídí — ji přece nikomu nemohou prozradit, protože by si sami uškodili. Kdyby Ma'mún věděl, jak tomu skutečně je, odmítl by ho navštívit. Není v jeho povaze, aby předstíral úctu k někomu, kým by měl opovrhovat. Přišel k němu proto, že chtěl slyšet, jak se hájí proti obvinění ze zrady svého přítele, jedině proti obvinění ze zrady, ne z toho, že se oženil kvůli zaměstnání a kariéře. To je úplně zřejmé. Jeho logika ho povzbudila. Nedbal na Alího starosti, ani mu nezáleželo na tom, co si o něm Ma'mún myslí. Pohlédl na kolegu vyzývavě — jak bylo jeho zvykem — a zeptal se:

„A co ho trápí?“

Ma'mún nevěděl, co by řekl. Rozpačitě se kousal do rtů a mlčel. Mahgúb se drze zasmál a řekl, jako by sám sobě odpovídal:

„Můj sňatek!“

„Tak je to tedy pravda?“ zeptal se Ma'mún netrpělivě.

„Opravdu jsem se oženil s naší starou známou Ihsán Šihátovou,“ řekl stroze Mahgúb.

Ma'múnův obličej vyjadřoval údiv a rozčilení. Mahgúb se usmál a dodal:

„Ale neudělal jsem nic špatného...“

Pak mu vyprávěl o tom, jak vztah mezi Alím a Ihsán ochaboval a jak se nakonec rozešli. Ujistil ho, že ji požádal o ruku až potom.

„A nejsi vinen tím, že se to mezi nimi tak zhoršilo, až se museli rozejít?“ zeptal se Ma'mún se svou známou otevřeností.

„Absolutně ne!“ ujistil ho Mahgúb.

Pak se Ma'mún zdvihl k odchodu. Když potřásl Ma'múnovi rukou, Mahgúb cítil, že se s ním jeho kolega loučí naposled. A sotva uslyšel, jak se dveře s bouchnutím zavřely, pohrdavě si odplivl, dostal vztek a zasykl se sžíravou nenávistí: „Blbost!“

35 Po obědě si lehl do postele, ale ani nezamhouřil oka. Ihsán spala jako obvykle vedle něho. Zpočátku naslouchal jejímu pravidelnému oddechování, které tak důvěrně znal. Pak se dal unášet mocným proudem svých myšlenek, a příjemný, osvěžující spánek se už nedostavil. Dnes se s ním rozešel Ma'mún, včera ztratil Alího Táhá. Přetrhal svazky s lidmi, kteří mu byli nejbližší.

Dříve mu na přátelství nikterak nezáleželo. Ale najednou se začal cítit sám a cizí, jako by mezi ním a světem zela hluboká propast. Je pravda, že on neusiloval o přátelství někoho druhého, ale nejeden člověk si přál být mu příte-

lem a dával mu tak pocit důvěry v lidi. Chatrná pouta, která ho vážala k druhým lidem, se začala uvolňovat a trhat a on klesal do hlubokého osamění. Zvláštnost jeho životních názorů byla už dříve příčinou toho, že ho čas od času přepadl pocit osamělosti. Ale nyní, když se rozhodl některé své zásady uskutečnit, tento pocit několikanásobně vzrostl. Cítil, že mezi ním a světem stojí nepřekročitelná hradba. Děsilo ho, když marně hledal způsob, jak se z tohoto chmurného stavu vymanit. V jeho světě není jediného člověka, který by ho měl rád. Úředníci, se kterými se stýká, se k němu chovají s přiměřenou dávkou formální, povinné kolegiality. Sálimu Ichšídímu neleží na srdci nic jiného než jeho vlastní prospěch. Existuje nějaký lék? Pohlédl vedle sebe a viděl spící dívku. Slyšel její pravidelné oddychování. Ano, ona je útěchou, ona je oporou, ona je to podstatné, co mu z jeho světa zůstalo. Kdyby ji opravdu získal, na nic by si nestěžoval. Jeho dnešní znepokojení nepramení ani tak z rozchodu s Ma'múnem Radwánem, jako spíše ze vzpomínky na Alího Táhá a jeho lásku. Jeho srdce ovládala žárlivost. Už nezastával názor o pojistném ventilu v parním kotli, který s oblibou proklamoval, když se ho někdo tázal, co si myslí o lásce a o ženách. Pocit, že potřebuje svou manželku, byl stále neodbytnější a silnější. Snad pramenil z jeho pocitu osamocení, nebo byl jeho příčinou. Mahgúb nevěřil v lásku, jak ji chápal Alí Táhá, dokonce ani v této situaci. Nikdy se pro nic opravdu nenadchl, nikdy nesnil o žádných ideálech. Ale vědomí, že potřebuje tu dívku, bylo jako despotická, tyranská síla, která se nespokojuje pouhým dosažením těla, ale touží mít také absolutní vládu nad jeho touhami, sklony a láskou. Přál si, aby je pojila vzájemná touha, vzájemná vášeň, vzájemná něžnost. Bez toho nebude cítit, že rozptýlil svou osamocení a že získal útěchu. Tato despotická, tyranská síla dovede otrástit sebevědomým rozumem, domýšlivou duší a cynickou filosofii. Mahgúb se ironicky ušklíbl a pomyslně si: zatracená, mizerná žárlivost! Co jsou mu platny všechny řeči o klamu a pomíjivosti světa, když jeho život ztratí svou chuť, zmizí-li z něho tato líbezná bytost. Uvědomoval si, že se jeho

cíty změnilo. Zpočátku chápal manželství jako vzájemně výhodné obchodní ujednání. Kuriózní situaci, do které se dostal, chtěl zvládnout svou absolutní svobodou a bezmeznou ctižádostivostí. Ale teď žádá víc než tělo své manželky, žádá její city. Kdyby ho byl osud spojil s jinou dívkou, než je Ihsán, která se mu už dávno líbila, snad by situace vypadala jinak. Ale když jde o Ihsán, nemůže jinak než ji milovat. Jeho jasná nálada se těmito myšlenkami zkalila. Viděl v tom varování, které ohrožuje jeho bytí a jeho život. Smutně si pomyslně, že to asi budou příznaky nemoci, kterou způsobila jeho děsivá osamělost.

Odpoledne spolu seděli na balkóně a popíjeli kávu. Mahgúb vypadal unaveně a neklidně a stále se obíral svými myšlenkami. Vystoupilma očima hleděl Ihsán pronikavě do tváře, až si toho povšimla a zároveň si uvědomila, jak je neklidný a unavený. Domnívala se, že ví, co je toho příčinou. Myslela si, že to jsou dozvuky minulé noci. Nepromluvila ani slovo, ale tázavě se na něj podívala. Chtěl jí vysvětlit své chování, a proto řekl:

„V poledne jsem vůbec neusnul.“

„A proč?“ zeptala se s předstíraným nezájmem.

Mahgúb jí však neodpověděl. Pocítil nutkavé přání rozluštit záhadu, která ho trápí a uvádí ve zmatek. Upřel na ni oči a pravil:

„Ty jsi takové tajemství, kterému musím přijít na kloub...“

Na její krásné tváři, ještě poněkud rozespálé, se objevil údiv.

„Tajemství?“ zašeptala.

„Ano. Nesluší se, abychom před sebou něco skrývali.“

„Abychom před sebou něco skrývali?!“

Nevšímal si jejího údivu, protože ho pokládal za převrátku.

„Tvůj život vyvolává v člověku znepokojivé otázky,“ pokračoval Mahgúb.

Tvářila se nechápavě, nepromluvila a hleděla na něj s němou otázkou. Ale žádná, sebemocnější síla by ho už nebyla odvrátila od toho, co si usmyslil.

„Vzájemná důvěra a otevřenost je v naší situaci nedocenitelná,“ řekl. „Musíme rozumět jeden druhému, abychom mohli společně dosáhnout toho, v čem spočívá štěstí našeho života. Nikdy nezapomeň, že jsme společníky v jednom podniku. To, co je mimo náš podnik, nemá pro nás cenu.“

Vypila poslední doušek kávy a položila šálek na malý stolek, který stál mezi nimi. Neřekla jediné slovo, ani nejevila přání promluvit. Mahgúb si dodal odvahy a pokračoval:

„Proč jsi udělala to, co jsi udělala?“

Ihsán zčervenala a řekla úsečně:

„A proč tys to přijal?“

„Já po tobě nežádám, abys mi skládala účty,“ vpadl rychle a jemně, jako by se omlouval. „Chci jen pochopit... proč?“

Mahgúb zrudl a musel umlknout. Pak pokračoval:

„Alí Táhá...?“

Dívka ho přerušila stejně ostrým a zlostným tónem:

„Toho sem nepleť!“

„A Kásim bek?“ zeptal se tiše.

Svraštila čelo a začala si nervózně kousat nehty. Potom stroze odpověděla:

„Seznámila jsem se s ním z téhož důvodu, který tebe přiměl k tomu, abys souhlasil s tímto manželstvím.“

Mahgúba tato odpověď uspokojila.

„Nehněvej se,“ pokračoval měkce, „jak jsem řekl, nechci, aby ses mi zpovídala, ale chci vědět, jestli ne... myslím, jestli... myslím tvé srdce... ano, co tvé srdce?“

„Moje srdce! Tahle vzájemná upřímnost nikam nepovede, nebo aspoň ne k dobrému. Moje srdce? Co vlastně chceš vědět? Copak nejsme... spokojeni?“

„Ovšem... ovšem.“

Řekl to rychle a na chvíli se zamyslel. Pak sebral odvalu a zeptal se jí:

„A kdybych ti zakázal stýkat se s Kásimem bekem?“

Ihsán hlasitě vydechla a řekla s nevolí:

„Poslechla bych svého manžela!“

Cítil v její odpovědi kousavou ironii, která ho hluboce ranila. Pomyslel si, co vlastně získal svým odvážným výsledkem. Dostal se tam, kde byl — do neklidu a zmatku. Pochopil, že Alího Táhá právem pokládá za zdroj své zlosti a nevraživosti. „Toho sem nepleť!“ Co to má znamenat? A řekla to hněvivě!

Dráždilo ho, že ho zachvátil takový celkový úpadek. Proč nebojuje proti těmto podlým citům, aby je zničil? Má kapiitulovat před tím, čemu podléhají jen hlupáci? Ať si tedy Ihsán miluje Alího Táhá, ať si miluje Kásima beka. A ať si Kásim bek přichází třeba každou noc, když bude chtít. Bude tohle všechno přijímat s cynismem a pohrdáním, jakého je jen člověk schopen. Takhle staví svou otázku a nijak jinak. Ale jeho žádosťivost se teď nezastaví u žádné hranice. Na každou nemoc je nějaký lék. A lékem pro osamocenosť, kterou trpí, je skvělá kariéra a víno. Svět stojí proti němu, je tedy třeba, aby se na něj vrhl. Od zítřka bude chodit do nevěstinců a bude se milovat s nejrůznějšími ženami. Kdyby jednoho dne mělo vyjít najevo, jak je to s jeho manželkou, chtěl by, aby lidé říkali, že on ji zkalil svou bezuzdností, že je zpustlík a neurvalec. Oddychl si a částečně byl uspokojen tím, k čemu dospěl ve svých úvahách. Ale dlouho se ze svého uspokojení netěšil. Smutně si uvědomil, že se stále bojí lidí. A že se jich obává víc, než je třeba. Že z nich má strach vzdor tomu, co mu přikazuje jeho filosofie. Proč stále to tápání a rozpaky? Kdy se mu podaří dosáhnout v životě plné dokonalosti, kterou tak hledá?

36

Mahgúb už podruhé nezkoušel začít podobný rozhovor. Ze všech sil se snažil vyhnout všemu, co by zkalilo jeho vyrovnanou náladu nebo co by ho mohlo zneklidnit. Měl-li bojovat o své štěstí, rval se rozhořčeně a zoufale a nebral na nic ohled.

Když mu nebylo dopřáno žít v opravdovém manželství, dal si záležet na tom, aby bezvadně hrál svou roli, tak jako herec, jestliže dobře zapadne do své úlohy, přestane myslet na sebe a dokáže se skutečně smát a skutečně plakat. Před lidmi vypadali jako šťastní manželé. Oba si přáli dosáhnout úspěchu a horoucně toužili po štěstí. A když někdy začali pocífovat odcizení a chlad, pak stačila jedna nebo dvě skleničky, aby se ohrožený vztah znovu upevnil. Mahgúb udělal dobře, když se rozhodl věnovat všechny svůj čas novému životu, aby se obrnil před trýznivými myšlenkami. Jeho práce mu zabírala většinu dne. Měl v úmyslu vrhnout se do společenského života, který začali návštěvou u Hamdísových, aby ve zbývajícím volném čase užil všech jeho rozkoší, jež mu byly tak velkomyslně nabízeny. Jednoho dne využil vhodné příležitosti a promluvil o tom s Ihsán.

„Seznámil jsem se s několika mladými úředníky z bohatých rodin a s některými významnými osobnostmi. Jeden z nich mě pozval — vlastně nás pozval — na oslavu, kterou pořádá k narozeninám svého syna. Pozvání jsem s radostí přijal...“

Pozvedla k němu černé oči a nevěděla, co má odpovědět. Mahgúb nadšeně pokračoval:

„Přece nebudeme pořád dřepět doma. Podívej se na Ichšídího, ten se zná se všemi vlivnými lidmi ze společnosti. Takové styky prospívají jeho postavení a zajišťují mu budoucnost.“

Ihsán v hloubi duše toužila po zábavách a radovánkách a přála si hodně vidět a poznat, aby zapomněla. Jeho návrh jí přišel vhod. Usmála se a přisvědčila:

„Tak půjdeme.“

Mahgúb měl radost. Stále si vroucně přál, aby sdílela jeho zájmy a naděje. Instinktivně cítil, že podaří-li se mu vtáhnout ji do okruhu svých přání a zájmů, bude mít vyhráno. Proto ho její souhlas tak potěšil.

„Ten, kdo se vrhá do takového pestrého a zajímavého života, je jako odvážný cestovatel a nemůže se vrátit s prázdnými rukama. Moje zaměstnání mi dává skvělé postavení a tobě zase otvírá dokořán dveře tvoje krása.“

Vypravili se tedy spolu na narozeninovou oslavu. Ihsániná podmanivá krása zanechala hluboký dojem. Mahgúbovi zase pomohla jeho smělost, aby dobře zahrál svou roli. Jakmile se mu naskytla vhodná příležitost, neopomněl prohodit, že jeho příbuzným je Ahmad bek Hamdís. Pak se vrátili domů. Ihsán získala obdiv Alího Affata, mladého muže z vážené rodiny, který je za dva dny pozval do lože divadla Fantasio.

Zbývající dny července prožili v radostném a šťastném ovzduší. Chodili do kin a letních sálů, byli zváni do Budigy, ke Groppimu a Saultovi. Mahgúb se jednoho dne svěřil Ichšídímu a řekl mu, jak ho nový život nadchl. Ten však pohrdavě ohrnul rty a poznamenal:

„Společenská smetánka je teď za hranicemi. V Káhiře se začne opravdu žít až tak v polovině října...!“

Mahgúba to zamrzelo, ale spokojil se se svými novými známými. Možná že jsou mu bližší — nebo spíše on jim — než ta smetánka, která jezdí po celém světě. Ale jedna věc ho rozčilovala. Byly to výlohy za tento radostný, rozmařilý život. Chtěl-li se ho účastnit, musel dbát na své oblečení stejně pečlivě jako jeho žena, musel si kupovat cenné věci prvotřídní kvality a mít jich dost, aby ušel kritickým pohledům. Mezi těmi mladými lidmi se nesetkal s nikým, kdo by mluvil o arabské otázce, kdo by diskutoval o socialismu nebo se zajímal o Augusta Comta. Bylo mezi nimi mnoho absolventů university, ale ti se aklimatizovali. Ani jednou tam nepadlo slovo o Ormanských zahradách nebo o studentském domově. Mahgúb si uvědomil, že propadá kouření a že rád přihlíží hazardním hrám.

Ale jak má obstát v tomto životě se svým malým platem?! Ano, Kásim bek bere na sebe výdaje za byt a manželku, ale zbývají ještě výlohy za něho, a ty jsou den ode dne větší a hodinu od hodiny rozmanitější. Dlouho o tom přemýšlel a nakonec si řekl: „Lidé jako já postupují v úřadě rychle kupředu, proč bych tedy já měl zůstat za nimi!“

Život ve společnosti se Ihsán zalíbil. Uchvátil ji svými zábavami, radovánkami a příležitostmi ukázat se, pochlubit se a vzbuzovat obdiv. Upoutal její zájem k novým věcem, naplnil ji nadšením a příjemnými starostmi, vysvobodil ji z úvah o životě — o minulosti, přítomnosti a budoucnosti — a zaháněl od ní chmurné myšlenky. Její radost znásoboval úspěch a přátelské přijetí, kterého se jí dostávalo. Kásim bek byl do ní horoucně zamilován a tato vášně ho cele ovládala. Byl tak upoután svou láskou, že se nestaral o své postavení, o rodinu ani o děti. Vynakládal na ni, co mohl, až se stala díky své kráse a nádherným toaletám ozdobou každé společnosti. To byl přece život! Ale sedět doma a čekat na jednoho ze svých dvou mužů, to bylo nesnesitelné. Ale přes to všechno se nezbavila pocitu prázdnoty a nudy, jako každá dívka, jejíž srdce postrádá lásku. Kásima beka nemilovala a jeho zvláštní osobní kouzlo už nad ní nemělo žádnou moc. Pravděpodobně ji přestal vábit od té doby, co poznala, jak ji podvedl. Někdy vůči němu chovala zášť a nevráživost, ale dovedla ji utajit, aby její oběť nevyšla naprázdno. Ihsán byla prakticky založená dívka. Svou minulost ponechala zapomenutí, obrátila se k ní zády a nedbala na to, že čas od času nedá jejímu srdci pokoje. Ztracená minulost a její krásný symbol — Alí Táhá — jsou věci, které se už nikdy nevrátí. Proto soustředila svou pozornost na svého manžela. On s ní jde společně životem a s ním je spojena její přítomnost a budoucnost. I jeho, podobně jako ji, donutil život k těžké oběti. On míří k jedinému cíli, právě tak jako ona. A je to konec konců hoch, kterého lze milovat a s kterým může vytvořit šťastné manželství. Proto ho povzbuzovala v jeho snaze dosáhnout společného štěstí. Popíjela s ním, líbala se s ním a přála si jen, aby se tato hra stala skutečným životem. Kdyby Ihsán byla animálního založení, byla by dosáhla štěstí, po kterém toužila. Ale ona ve svém nitru nepřestávala prahnout po lásce a něžnosti, kterou nenacházela ani v přepychu, ani v rozkoších, které jí život poskytoval. Vždycky, když ji tento pocit začal svírat, oddávala se s ještě větší vášní radovánkám a rozmařilostem, až nakonec v touze užívat předčila i Mahgúba.

Ihsán obvykle vycházela z domu ráno po Mahgúbově odchodu na ministerstvo. K jejich bytu pociťovala jakýsi odpor, který jí bránil prodlévat v něm o samotě. Jejím oblíbeným místem byly velké obchodní domy. Prohlížela si výlohy a procházela jejich plnými sály. Někdy si koupila, co potřebovala, a šla dál, nevšímajíc si významných pohledů mladých mužů, kteří s ní chtěli flirtovat. Nestála o dalšího muže, beztak už měla doma dva. Kromě toho jí něco stále říkalo, že jednou Mahgúbovi přivykne, že ho bude mít ráda a zbaví se konečně své rozháranosti. Když ji někdy přepadla nuda a omrzelost, pak to bylo nejspíše tím, že přestala rozumně uvažovat. Vzpomněla si pak na záporné stránky svého života — na rodiče, na svůj chybný krok a na nynější život — a zaplavila ji dravá vlna vzpoury a touha vrhnout se do nových rozkoší a požitků. Ale neudělala to, ani nedospěla ke konečnému rozhodnutí, zatímco Mahgúb to v podobné situaci dokázal. Každé ráno se loudala po ulicích jako nezaměstnaná. Někdy nastoupila do tramvaje nebo autobusu, jela někam daleko na předměstí a pak zase zpět. Jednoho dne se dozvěděla, že jakási její přítelkyně odjede se svým mužem na velvyslanectví do Říma. Ta zpráva v ní zanechala zvláštní dojem. Přála si, aby mohla projet všemi zeměmi světa. Takový činorodý, pestrý život nejspíše může zaručit, že člověk zapomene na své starosti a přestane se zabývat malichernostmi. Když Mahgúbovi tu novinku sdělila, řekla mu:

„To musí být zajímavé, když člověk cestuje do Říma...“

„Ty bys opravdu chtěla cestovat?“ zeptal se udiveně.

„Jistě... a proč ne?“

„A co Kásim bek?“ namítl Mahgúb s náznakem úsměvu na rtech.

„Možná že by mně časem prokázal velkomyslně tu službu.“

Mahgúb pochopil, co míní tím „časem“, a pokrčil rameny.

„Až jednoho dne jeho láska poleví, pak už pro tebe neudělá absolutně nic...“

Vážně na sebe pohlédli. Mahgúb chtěl co nejvíc využít vhodné příležitosti a pokračoval:

„Teď pro tebe dělá, co ti vidí na očích. Nesmíš si nechat ujít tuhle vzácnou příležitost, ta se v životě nenaskytá dvakrát. Zapomeň na tohle svoje ukvapené divné přání cestovat, to je úplná fantazie! Uvědom si, že jestli jednou ztratíš jeho lásku, čeká nás chmurný a neradostný život. Teď musíme dobře využít své situace, jinak se zítra odtud postěhujeme do chudé čtvrti. Nóbl společnost by nám přibouchla dveře před nosem a všichni by se nám vysmívali. Musíme se zabezpečovat pro dalekou budoucnost...“

Zamyslel se nad svými slovy a zdálo se mu, že mluví tak jako kuplíři, snadno a bez jakýchkoli zábran. Měl radost, že to dovede, a vykládal si to jako jasné vítězství své filosofie a vůle. Ihsán rovněž dlouho přemýšlela o jeho slovech a došla pak k přesvědčení, že jsou moudrá a prozíravá.

37 | Přišel první srpen a Mahgúb dostal na ministerstvu svůj první plat. Byla to částka, o které se mu v hladových dnech ani nesenilo. Ale jakkoli se to zdá divné, Mahgúb nepociťoval žádnou radost. Vzrůstající potřeby a nároky ho tak rozdíraly, že jeho život byl jako oheň, který všechno pohlcuje a nikdy není nasycen. Plat mu znovu připomněl rodiče, kteří netrpělivě čekají na svůj podíl. Nepochyboval o tom, že podpora jeho otce je už vyčerpána. Možná že otec už prodává zařízení bytu, tak jako to dělal on v únorových dnech. A jistě není schopen platit nájemné. Není vyloučeno, že rodiče jsou bez přístřeší a bez jídla. Co má dělat?

Bylo bezpochyby moudré, že se rozhodl zamlčet před rodiči zprávu o svém jmenování. Tajil ji, jak jen mohl, a prosil Ichšídího, aby o tom v Kanátir nikde nemluvil. Nechtěl, aby se o tom někdo dozvěděl, dokud nepřijde vhodná chvíle. Ale kdy tato vhodná chvíle přijde? Jeho plat nestačí krýt výdaje tak náročného života. A to ještě dobře ví, že si nemůže dovolit vystupovat tak, jak by měl. Jestliže se zřekne dvou nebo tří liber ve prospěch rodičů, udělá mu to škrt přes rozpočet, bude společensky znemožněn a jeho

naděje se rozplynou. Jak má tomuto problému čelit? Dostal zlost. Ta se ho obvykle zmocnila tehdy, když upadl do rozpaků a bezradnosti, jako by byl v hloubi duše přesvědčen, že nic nestojí za to, aby rozpakům a bezradnosti podléhal. Ale vzpomínka na rodiče se mu proti jeho vůli vracela. V duchu si je představil: nemocného otce, který je upoután na lůžko (to se ho takřka vůbec nedotklo), a matku se slabýma očima, dráždivým mlčením a hlubokou vírou v něho a v jeho budoucnost. Snažil se této představě utéci nebo ji zahnat z mysli, ale marně. Rozhodl se, že vůli potlačí to, co se v něm stále hlásilo ke slovu. K podobným úvahám ho nevedla ani tak láska k rodičům jako spíše vědomí odpovědnosti vůči nim. Tento fakt si uvědomil hned od začátku, a proto měl na sebe stále větší zlost. Copak bude pořád v zajetí bludů a klamných názorů? Co to je synovství? Není to jen pitomá konvence, která se v rodinách pěstuje? Ovšem. Nebude ji tedy uznávat, tak jako už dříve přestal uznávat podobné hlouposti. Bude myslet jen a jen na sebe, na svou kariéru a na svůj prospěch. Proč jsou ještě vůbec naživu, pomyslel si. K čemu je jejich život užitečný, jaký má pro ně smysl? Proč už neumřou a neulehčí sobě a druhým? Úcta k rodičům se stává zlem, když brání dětem ve štěstí. Vlastně všechno, co brání štěstí jednotlivce, je zlem. To je naprosto jasné a on tomu hluboce věří. Ale co má dělat? Má přerušit veškeré styky s Kanátir a ponechat rodiče jejich osudu? Nebo jak jim má opatřit peníze, které potřebují? Je fakt, že jim nemůže nic posílat, ale je také pravda, že na ně nemůže zapomenout.

Zůstal už zachmuřen a zamyšlen až do odchodu z ministerstva. Přes svůj silný egoismus nedospěl k žádnému definitivnímu rozhodnutí. Na rohu ulice Kasr al-Ajni potkal Ahmada Badíra, který právě vycházel z redakce. Srdečně si potřásli rukou, a Mahgúba se hned zmocnil pocit strachu, který ho přepadal vřdycky, když si vzpomněl na tohoto nebezpečně dobře informovaného přítele. Kráčeli spolu

směrem k universitě a Ormanské zahradě a bavili se jako obvykle. Ahmad se ho ptal, jak se má, byl zvědav na jeho práci a na Kásima beka a vyprávěl mu o svízelných novinářského života.

„Novinářství je odpovědná práce,“ řekl Mahgúb, jako by mu chtěl polichotit. „Funkce na ministerstvu je proti tomu zábava a hračka.“

Ahmad Badír radostně přisvědčil:

„To máš pravdu, hochu. Proto mě překvapuje, když mladý muž v našem věku se zřekne místa ve státní službě a opustí skvělé zaměstnání, aby se místo toho namáhal v žurnalistice...“

Mahgúb se na něj tázavě podíval a zamumlal:

„To jistě.“

„Ano, je to náš přítel Alí Táhá.“

Mahgúbovy vystouplé oči zneklidněly a tvář se mu zaka-bonila. Pak se obrátil k Ahmadovi a zvolal s údivem:

„Alí Táhá?!“

„Je to hoch odvážný a plný ideálů,“ řekl Ahmad Badír. „Brzy se mu zprotivilo vyseďávat v Universitní knihovně. Dohodl se s několika kolegy, že budou vydávat týdeník a proklamovat v něm sociální reformy.“

„A jeho disertace?“

„Řekl mi: Přenechme bádání vědcům a zaměřme se na důležitější věci. Všechny své síly musíme věnovat Egyptu a tomu, aby se z národa otroků stal národ svobodných lidí...“

Mahgúb chvíli přemýšlel, ale jeho tvář zůstala bezvýrazná. Pak poznamenal:

„Je fakt, že Alí Táhá je spíš praktik, nehodí se pro vědeckou, teoretickou práci.“

Novinář ho upřeně pozoroval.

„To není žádný nedostatek,“ odpověděl. „Praktická povaha má právě tak významnou roli jako sklon k vědeckému, teoretickému myšlení. Alí je oddaný a nadšený člověk. Vykašlal se na klidný, zajištěný život a raději bude hlásat své vznešené ideály, přestože jsou s tím spojeny velké těžkosti a překážky. Jeho zásady nejsou takové, aby

novináři zajistily bezpečí a klid. Možná že narazí na tupost hlupáků a bude se muset bránit útokům fanatických ignorantů. Možná že ho postihne ještě něco horšího. Co může očekávat ten, kdo proklamuje víru ve vědu, ve společnost a v socialismus?“

Mahgúb neodpověděl, ale zeptal se:

„A už vyšel ten časopis?“

„Vyjde začátkem měsíce.“

„A kde si opatřil peníze na takovou věc?“ řekl Mahgúb po kratší odmlce.

„Jeho otec mu dal sto liber.“

„A ten výborně situovaný otec také věří v socialismus?“ zeptal se Mahgúb ironicky.

Ahmad Badír se zasmál.

„Zřejmě pokládá ten projekt s časopisem za obchodní záležitost. Podpořil ho, jak mohl, a další už ho nezajímá.“

Mahgúb zavrtěl hlavou a pokračoval s náznakem po-hrdání:

„Alí nám v koleji hodně mluvil o svých zásadách. Debata je docela příjemná zábava. Ale když se člověk zřekne svého místa a z diskuse o zásadách přejde k práci, která ho přivede až za mříže, to je jednání, které se dá nazvat, mírně řečeno, šílenstvím. Alí přece není blázen! Jak to mohl udělat? Podívej se na Ma'múna Radwána! Co ten se napovídal o islámu... A jak se rozhodl? Pojede si pěkně do Paříže, aby se připravil na svou skvělou profesorskou dráhu. Ten zkrátka není tak hloupý.“

„Ma'mún Radwán to také myslí doopravdy,“ namítl okamžitě Ahmad a v jeho hlase zaznívalo překvapení. „Jsem si jist, že studia skončí jako vždy s vynikajícím prospěchem a že bude jednou muslimským imámem. O tom nemusíme vůbec pochybovat...“

„Anebo o tom můžeme hodně pochybovat...“

Ahmad pokrčil rameny, ale už se svým kolegou nediskutoval, protože došli k Ismá'ílijskému náměstí, kde se měli rozejít. Spokojil se tím, že řekl:

„Ma'mún se včera oženil. Koncem měsíce odjede s manželkou do ciziny.“

To jsou první čáry těchto tak diametrálně rozdílných životů, které jsou zakreslovány na velké mapě světa. Nikdo neví, kam povedou v blízké a daleké budoucnosti, ani jaký osud čeká ty, kteří je žijí. Bude to štěstí nebo břímě? Ví jen jedno, že Ahmad Badír může povídat o životě kteréhokoli člověka, jen ne o jeho životě. Kdyby vešlo ve známost, jak to s ním doopravdy je, byl by z toho skandál. Ale to by mu tolik nevadilo. Musí se však bát špatných následků, tak jako každý rozumný člověk, který žije mezi hlupáky a blázny. Už se mu nepodařilo nabýt klidu ani potlačit mrzutou náladu, která se ho zmocnila. Je to skutečně podivné. On a Alí Táhá představují extrémní protiklady, a přesto není vyloučeno, že společnost jednou oba dva uvrhne do vězení, bez ohledu na to, že jeden jí chtěl oddaně sloužit a druhý ji vůbec neuznával. Došli na náměstí. Slyšeli vyvolávání kamelotů, kteří vykřikovali, že se konala schůze vládní strany. Když Ahmad Badír potřásl příteli rukou a loučil se s ním, ještě poznamenal:

„Abych nezapomněl, předseda vlády ztratil přízeň dvora.“

Mahgúb zneklidněl. Okamžitě si uvědomil, že Kásim bek patří k známým osobnostem současné vládní kliky.

„A co Angličané?“ zeptal se.

Ahmad protáhl ústa a odpověděl:

„Přítomnost Angličanů je zárukou, že se nic nezmění.“

Potom se rozešli. Mahgúb zamířil do ulice Sulajmána paši a byl zamračený a mrzutý. Ale toto nové rozčilení ho alespoň vysvobodilo z neklidu, který mu nedal pokoje od té doby, co dostal plat. Před stávajícím nebezpečím už neváhal vynést rozsudek nad svými rodiči. Stali se prvními oběti politické krize...

nesnášenlivostí. Neměli naděje, že zůstane, podá-li vláda demisi.

„Jestli půjde Kásim bek do výslužby,“ řekl Mahgúb, „dají mně určité nějaké pochybné místo, pokud mě vůbec nepřeloží do nějakého venkovského hnízda. S nadějemi na skvělou kariéru se pak mohu rozloučit. Budu nakonec moc rád, když neztratím zaměstnání.“

Proto se tolik namáhal, aby takhle smutně dopadl? K tomu ho nakonec přivedla jeho smělost, riskantní hra a odhodlání všemu se vysmívat? Byl celý ustaraný a zachmuřený. Hleděl na manželku ztemnělými očima, které nic nevnímaly. Tíživé starosti a chmurné myšlenky doléhaly stejnou měrou i na Ihsán. I ona si kladla otázku, co jim asi přinese zítřek. Před jejíma očima jasně vyvstal obraz toho, co je bezprostředně čeká. Daleká budoucnost ji tolik nezajímala. Ale úzkostné obavy otráslы jejím nynějším klidem. Bude připravena o tento příjemný, pohodlný a bezstarostný život? Vyschne pramen, který napájí její žíznivou rodinu? Skončí jednou v nějakém venkovském městě, kde se bude starat jen o svou malou domácnost a kde hlavní náplní jejího života bude péče o manželovo pohodlí? Tyto myšlenky ji děsily jako vzrušující sen. Neví, jak se s nimi zítra vyrovná, jestliže se stanou palčivou skutečností. Pak se ale ukázalo, že to byla předčasná zpráva. V novinách, které neustále pozorně sledovali, neměla žádnou odezvu. Mnoho přátel je ujišťovalo, že doba ještě nedozrála. Srpnové dny pokojně ubíhaly a Mahgúb s Ihsán opět pociťovali klid a bezpečí. Mahgúb dokonce začal znovu myslet na rodiče a zabýval se otázkou, co by měl pro ně udělat. Tentokrát však jednal s opravdovou rozhodností a napsal otcí dopis, ve kterém mu s lítostí sdělil, že mu nemůže pomoci. Zmínil se, že neúnavně hledá práci a slíbil mu, že ho jistě brzy podpoří. Konejšil své svědomí tím, že to otec měsíc nebo dva vydrží, dokud nenastanou příznivější podmínky pro to, aby mu pomohl. Ale klid netrval dlouho. Zpráva, kterou mu oznámil Ahmad Badír, se začátkem měsíce opět vynořila. Začaly kolovat různé pověsti a pak už o tom povídal kdekdo. Schylovalo se k bouři. Manželé se vrátili plni obav

38 Doma hned řekl manželce, co se dozvěděl. Hovořili o tom u stolu i na balkóně a zajímalo je především, zda Kásim bek Fahmí zůstane nebo padne spolu s vládou. Kásim bek byl jedním z představitelů vládní skupiny a byl znám svou stranickou

k svým chmurným myšlenkám. Jednoho dne vyhledal Mahgúb ředitele Sálima Ichšídího v jeho kanceláři, aby se ho zeptal, o co vlastně jde. Shledal, že Ichšídí je jako obvykle klidný a vážný. Mahgúb však na jeho klid a rozvahu moc nedal, protože dobře věděl, že se jich nevzdá ani v nejkritičtějších chvílích. Ředitel k němu pozvedl kulaté oči s tázavým výrazem. Mahgúb se ani neposadil a zeptal se ho:

„Co je pravdy na těch pověstech? Už se o tom všude mluví!“

„Na jakých pověstech?“ řekl Ichšídí a jeho hlas zněl pánovitě jako jindy.

„Prý má padnout vláda! Je na tom něco pravdy?“

Ichšídí se usmál.

„Když se o tom povídá, tak asi něco pravdy na tom bude.“

„Copak se opravdu může vláda položit?“

Ichšídí dostal chuť trochu ho potrápít.

„Nic netrvá věčně...“

Jeho bohorovný klid naplnil Mahgúba rozhořčením a zlostí. Ale nesměl dát nic najevo. Proto se usmál a řekl:

„Ty jistě o tom hodně víš.“

Nedokázal říci, že neví nic. Záhadně se usmál a sebevědomě odpověděl:

„Musíš čekat. Zítra budeš moudřejší.“

„Nemůžeš mi říci něco uklidňujícího?“

Ichšídí znovu pocítil touhu potrápít ho. Předstíraje, že neví, o co mu jde, zeptal se ho:

„A čeho se bojíš?“

Mahgúbovy vystouplé oči se překvapením rozšířily. Pozvedl obočí a řekl:

„V Asuánu je v srpnu tak krásně!“

Ichšídí pokrčil opovržlivě rameny.

„Šťastný může být člověk kdekoli.“

„Ty pověsti jsou tedy pravdivé...!“

Ředitel na chvíli zmlkl hledaje odpověď, ze které by zítra nebo pozítří nebylo možno poznat, že nic nevěděl. Pak řekl:

„Zatím nikdo neví nic jistého. Nemůžeme nic předpovídat. Politika je bláznivá a pošetilá...“

Mahgúb se vrátil podrážděn do své pracovny a v duchu si říkal: „Tak pan Sálím by mi chtěl namluvit, jaký je politik a jak mu to myslí. Ať jde do háje!“

V poledne se rozšířila po ministerstvu zpráva, že vláda skutečně odstoupila. Ten, kdo s tím přišel, se prý telefonicky spojil s Bulkeley a tam mu to potvrdili. Všech úředníků se zmocnila nervozita, která se dostavuje vždycky, když vláda podá demisi. Zaměstnanci vyšli do chodeb a hlasitě hovořili o nových ministrech. Mahgúb velice zneklidněl. V očích se mu objevila obava a skleslost. Přistoupil k němu zřízenec a oznámil mu, že Kásim bek opustil ministerstvo. Mahgúb se spojil telefonicky s Ichšídím a zeptal se ho, na jaké místo bude Kásim bek jmenován. Ichšídí odpověděl, že neví. Mahgúb pak telefonoval několika přátelům na různá ministerstva a místo odpovědi slyšel: „... Jaké máš zprávy, kolego...? To je zatracená věc, víš něco nového...? Strefili se jednookému do oka... Slyšel jsi ty podivné zvěsti o vládě...? Vykašlat se na všechno...!“ Tak to pokračovalo, až nakonec opravdu nepochyboval, že vláda je v posledním tažení. Vtom se ozval telefon. Když uslyšel Ihsánin hlas, pocítil obavy.

„Už to víš?“

„O vládě?“

„Ano, podala demisi.“

„Jak ses to dozvěděla?“

„Ze zvláštního vydání novin...“

„Tak přece...“

„Volám ti, abych tě uklidnila.“

„Cože? Co to mluvíš? Přeskočilo ti?“

„Ale vůbec ne. Až se vrátíš, povím ti podrobnosti. Teď ti jen chci říci, že mi bek sdělil, že se vláda sice změní, ale složení vládních úředníků zůstane stejné.“

„Víš to jistě?“

„Mám ještě jiné zprávy, to budeš koukat! Až přijdeš domů, tak se všechno dozvíš...“

Ihsán zavěsila sluchátko. Mahgúb hned vstal a odešel z pracovny. Cestou slyšel, jak prodavači novin hlasitě vyvolávají a oznamují demisi vlády. Cítil v ovzduší zájem

a radost. Odešel tyran, na jehož rukou lpěla krev. Smyčka, kterou despotie utáhla kolem šíje Egyptanů, se uvolnila, nebo alespoň trochu povolila. Mahgúb s nikým tuto radost nesdílel. Nebýt toho, že mu manželka oznámila potěšující zprávy, začal by plakat. Ihsán už na něho čekala a přivítala ho s líbezným úsměvem. Pak k němu přistoupila a opakovala mu, co už znal z jejich telefonního rozhovoru. Nakonec se ho zeptala:

„Už víš, kde bude tvým novým ministrem?“

„Kdo?“ vyhrkl udiveně.

„Kásim bek Fahmí!“

Mahgúb na ni vytřeštěně zíral a celý zrudl.

„To ti řekl on sám?“

„Ano.“

Zaplavil ho pocit radosti a uspokojení, ale jeho klid netrval dlouho. Začal si kroutit levé obočí a říkal přitom:

„Ministrem...! Kdyby raději zůstal tím, čím byl... Místo ve vládě... To je úřad, který se jen na čas propůjčuje... ale nebude trvat věčně... A kdo se pak za nás postaví?“

Ale jeho pochybnost ji nezviklala. Zdálo se jí, jako by ministerská funkce byla udělena jí samé.

„Je ministrem! Copak to nechápeš?“ zvolala vyčítavě.

„Ale chápu, drahoušku. Je to ohromná událost, ale s vládou je to zrovna tak jako s příjemnými sny – netrvá dlouho. Za nějakou dobu odstoupí a my zůstanem bez pomoci. A pak se na nás nemilosrdně vrhnou všichni, kdo nám závidí.“

Ihsán neodpověděla. Jeho neklid ji nakazil. V duchu ho za to proklínala. Mahgúb začal rychle a soustředěně posuzovat všechny okolnosti a pravděpodobné následky. Potom řekl:

„Tohle je naše poslední příležitost. Buď ji budeme umět dobře využít, a pak máme zajištěn spokojený život, nebo si ji necháme ujít, a sklídíme ostudu a výsměch.“

Pohlédli na sebe. Dívka pochopila, kam míří, ale čekala, až řekne otevřeně, co si myslí. Mahgúb pokračoval:

„Když podá demisi a my budeme mít zajištěno slušné postavení, nebudeme muset jeho odchodu litovat...!“

Na chvíli se odmlčel a pak dodal:

„Musím se dostat do jeho kanceláře.“

„Jako jeho tajemník?“

Zavrtěl hlavou, jako by říkal: „To by nemělo žádnou cenu,“ a vysvětloval jí:

„Kdybych byl jeho tajemníkem v šesté platové třídě, nic bych tím nezískal. Ale stát se tak ředitelem jeho kanceláře a mít čtvrtou třídu...!“

„To můžeš přeskočit ze šesté třídy do čtvrté?“ zeptala se nedůvěřivě.

„Mohu být povýšen do páté třídy, ale plat budu brát, jako bych byl ve čtvrté. Systém zařazování je možno v každém jednotlivém případě různě vykládat a aplikovat.“

Kousala se do rtů, aby přemohla domyšlivý úsměv. Chápala, že ať bude povýšen do jakékoli třídy, bude to totéž, jako by byla povýšena ona. Nepochybovala samozřejmě o tom, že vytoužená čtvrtá třída jí zajistí životní standart, který jí tolik vyhovuje. Plně se ztotožňovala s tím, co řekl.

„Myslím, že neodmítne mou prosbu,“ zašeptala tiše.

„To je tvoje starost,“ řekl s důvěrou a nadšením, „to je tvoje starost, ty hrdinko. Na tobě teď závisí náš osud.“

Druhého dne ráno vzal se zájmem do ruky noviny al-Ahrám. Pohlédl na první stránku. Přelétl zrakem řadu fotografií nových ministrů. Uprostřed našel to, co hledal – tvář Kásima beka Fahmího. Upřeně se na ni zadíval a zhluboka vydechl. Jestlipak se uskuteční jeho naděje? Mohou Ihsániny polibky, pohledy nebo vzdechy změnit jeho život a pomoci mu z jedné společenské třídy do druhé?

39

Uplynulo několik dní. Nový ministr se vrátil z Bulkeley do Káhiry kvůli astmatu, které ho už řadu let trápilo. Za čtyři dny poté, co převzal ministerstvo, se Mahgúb dozvěděl, že jeho jmenování na místo ředitele ministerstva kanceláře je hotovou věcí. Ihsán ho přivítala s úsměvem a pyšně řekla: „Gratuluji...“ Celý se zachvěl radostí. Byl rozrušen, jako by zažil

nenadálé překvapení, přestože po celé čtyři dny upínal veškerý svůj zájem k této naději. Jeho sen se stal nádhernou skutečností. Bude vysokým úředníkem. Pátá platová třída, to už něco znamená! Zvlášť když je z ní jen krůček ke třídě čtvrté. Svůj nový cíl už měl docela jasně před očima. Tato představa pak ustoupila jiné. Viděl v duchu velké křeslo a kolem několik zřízců. Viděl, jak před něho předstupuje plno lidí ze všech společenských tříd. Ale jak už bylo jeho zvykem, ani na svou vlastní kariéru nedovedl myslet bez ironie. Domýšlivě svraštil čelo a vrhl na vše kolem sebe povýšený pohled nafoukance. V té chvíli mu lahodilo vybavit si vzpomínky na nedávnou minulost: na únorové noci, krátek s vařenými boby na Gízském náměstí, vyjíždku k pyramidám, putování z Gízy do Fustátské ulice a k Ichšídímu s prosebně vztaženou rukou, na svůj sňatek... A nyní to dotáhl až sem! Zdálo se mu, že jeho troufalost a filosofie jsou jako lampa osvětlující rovnou cestu. Byl v dobré pohodě a radostí si mnul ruce.

Druhého dne odešel časně ráno na ministerstvo. Posadil se ke svému stolu, který měl brzy opustit. Připadal mu ubohý a nepatrný. Ale nebyl jediný, kdo přišel tak brzy. Otevřely se dveře a vstoupil Sálím Ichšídí. Mahgúb pocítil úzkost, ale nedal přirozeně nic najevo. Vstal a s úsměvem příchozího uvítal. V duchu si kladl otázku, co ho přimělo k tomu, že odložil svou povýšenost a přišel do jeho kanceláře. Vřele mu potřásl rukou a řekl:

„Buď zdrav! Vítám tě! Prosím, posaď se.“

Když spolu usedli, Ichšídí ho velkomyslně obdařil jedním ze svých vzácných úsměvů. Nejdříve hovořil obecně o nové vládě a o bekovi, který — jak se dá očekávat — má nastoupit na místo Kásima beka Fahmího. Pak řekl s obvyklým klidem:

„Chtěl bych si s tebou o něčem důvěrně pohovořit. Nařídil jsem tvému zřízcovi, aby sem nikoho nepouštěl.“

Mahgúb se domníval, že ví, o co mu jde. Pocítil rozladění a hněv. Tónem své odpovědi však chtěl naznačit, že má z jeho návštěvy radost.

„Tos dobře udělal. Jsem ti k službám.“

Ichšídí na něj upřel kulaté oči.

„Ta věc je velice vážná, protože se týká naší budoucnosti. A zaručeně přinese oboustranný prospěch. Ale nejdřív bych se tě chtěl na něco zeptat: nebyl jsem ti dobrým přítelem?“

„Jsi mým nejlepším přítelem,“ odpověděl Mahgúb a podíval se tomu měkkému, laskavému tónu, kterým Ichšídí dříve zpravidla nemluvil. Kam se poděl ten jeho rozkazovací, pánovitý a kazatelský hlas? Kde je ten jeho chladný a nafoukaný výraz? Cítil uvnitř, jak se ho stále více zmocňuje zlost a ironie. Přitom naslouchal Ichšídímu, který hovořil dále:

„Děkuji ti. Naše přátelství je jako vzácný poklad. Díky jemu se můžeme pustit společně do všech těžkostí.“

„Jako obvykle máš pravdu, Sálíme.“

V duchu si říkal: jen si mluv o přátelství, stejně je to podvod. Vyznám se v tobě zrovna tak dobře jako ty sám v sobě, darebáku jeden! Stačí mně, když znám sebe, abych poznal, co máš za lubem. Tohle je ti podobné!

Ichšídí se na něho pronikavě zadíval a řekl:

„Slyšel jsem, že už se píše dekret, kterým budeš ustanoven ředitelem ministry kanceláře...!“

O tohle mu tedy jde! Chce snad, aby mu to místo přepustil? To je ale hlupák. Jak mohl zapomenout, že je jeho žákem? Náboženství, morálka ani tradice mu nemohly zabránit, aby šel stále za svým cílem, a on si teď myslí, že jeho „přatelství“ něco zmůže tam, kde všechny tyhle hodnoty ztroskotaly?

„Ano, vím to teprve od včerejška...“ odpověděl klidně.

„Mám z toho radost právě tak jako ty,“ řekl Ichšídí. „Ale chtěl bych tě upozornit, že místo ředitele kanceláře je ve čtvrté platové třídě, a ty jsi v šesté. Když se ti teď uvolní pátá třída, budeš mít, co jsi chtěl. Vezmi si tedy moje místo a nech mi to svoje. Získáme tím oba dva.“

Je opravdu takový idiot, nebo to jen předstírá, pomyslí si Mahgúb. Copak nepochopil, že on sám se nemůže dočkat, až tu čtvrtou třídu získá? I kdyby nemohl přeskočit rovnou do čtvrté, pak by dal rozhodně přednost tomu, aby byli

společně v páté, než aby mu klestil cestu a dopomohl mu znovu vyniknout. Pohlédl na něj s předstíraným zájmem.

„A co bys chtěl, abych udělal?“ zeptal se.

„Řekni ministrovi rovnou, že ti stačí moje funkce,“ odpovéděl Ichšídí.

Teď nadešla rozhodující chvíle! Mahgúb ovšem chápal, že legenda o přátelství, které spolu opěvovali, visí na jediném slovu. Chvilku váhal. Uvědomil si, že Ichšídího jako nepřítele nelze podceňovat. Tenhle člověk není jako Alí Táhá nebo Ma'mún Radwán, kterým jejich čest staví určité zábrany. Ichšídí, právě tak jako on sám, neuznává žádnou morálku ani žádnou zásadu. Tohle všechno je mu jasné. Co má dělat...? Chvilí přemýšlel a pak si řekl, že jeho tajemství stejně jednoho dne vyjde najevo, pokud už o něm neví třeba takový Ahmad Badír. A čeho Ahmad dosáhl, když se vysmíval prominentům na slavnosti, kterou pořádala ta charitativní společnost ve prospěch slepců...? Blbost! Ne, není třeba váhat a rozmýšlet se. Ať jde Ichšídí i s tím svým přátelstvím k čertu! Zaplavila ho vlna pohrdání a cynismu.

„Což si neuvědomuješ, Sálime, že by to znamenalo odmítnout čest, kterou mně ministr prokázal?“

Ichšídí na něho hleděl zvláštním pohledem, jako by říkal: ty čubčí synu! Ale podivuhodně se ovládl a zachoval klid. Na chvilku se odmlčel. Měl v úmyslu znovu na něj působit, už mu málem vyklouzl na rty úsměv, měl už na jazyku krásná slova a chtěl znovu mluvit o přátelství a spolupráci. Ale vůle mu v tom všem zabránila. Mlčel a se strnulým výrazem hleděl před sebe. Pak se ho zeptal lhostejným tónem:

„To je tvůj názor?“

Mahgúba plně ovládla jeho démonická povaha.

„Ovšem,“ řekl bez rozmýšlení. „Copak se mnou nesouhlasíš?“

Ichšídí od něho odvrátil pohled.

„To je fakt,“ zamumlal. „Máš pravdu. Děkuji ti a gratuluji!“

Byl to už zase ten povýšený, arogantní Ichšídí. Pomalu a rozvážně vstal a opustil místnost. Mahgúb zůstal ve své

kanceláři zamyšlen. Předtím ztratil Alího Táhá a Ma'múna Radwána a rychle na to zapomněl. Ale tentokrát ho pojala obava. Vzepřel se proti ní a hněvivě zaťal pěsti. Rozhodně povstal, jako by chtěl zapomenout na svou starost, vyšel z kanceláře a odebral se do osobního oddělení, aby se sám přesvědčil, jak to s tím jmenovacím dekretem je.

40

Pan Mahgúb Abdaddá'im — od nynějška už Mahgúb bek Abdaddá'im — se usadil v místnosti ředitele ministry kanceláře. Přicházeli za ním vysocí úředníci ministerstva, aby mu gratulovali. Byl to památný a velice slavný den. Někteří mu „již předem“ blahopřáli ke čtvrté třídě, jako by to byla hotová věc! Sálim Ichšídí mu neblahopřál a otevřeně mu tím vyhlásil nepřátelství. Na úřadě se proslýchalo, že Ichšídí přejde na ministerstvo zahraničních věcí a postoupí tam do čtvrté platové třídy. Mahgúb nevěděl, z jakého pramene ta zpráva pochází, ale nevyučoval, že je správná, protože věděl o jeho stycích s vysoce postavenými osobnostmi. Ichšídí má bezesporu silnou pozici, říkal si Mahgúb. Nebýt Ihsán, tak bych ho nepředstihl a on by byl dnes určitě na mém místě. Projelo jím radostné vzrušení. Jestliže byl Ichšídí opravdu přeložen, pak tu má volné působiště a stal se prvním mužem ministra, tak jako se jeho manželka stala první ženou ministra. To ho velmi potěšilo, ale jeho radost netrvala dlouho. Začal znovu přemýšlet o Ichšídího nevráživosti, o jeho pomstě a o tom, co z toho všeho může vzejít. Brzy však zaujal svůj přezíravý postoj, pocítil opět uspokojení a utěšoval se: lidé soudí podle toho, jak se jim kdo staví, a dají se oklamat pokrytectvím. Bude-li to obrana jeho zájmů vyžadovat, poskytne jim tuto přetvářku, po které tolik touží. I kdyby to mělo dojít tak daleko, že by se stal třeba členem Sdružení mladých muslimů. Všechno je blbost, jen to nevyhlašovat před lidmi, zvláště ne na veřejnosti. Ale tím stále ještě nedospěl k žádnému závěru, pokud jde o Ichšídího a jeho nepřátelství. Tu mu vytanula myš-

lenka, která ho velice rozrušila. Divil se, že ho nenapadla již dříve. Ichšídí je jeho starý známý z Kanátir. Co když ho touha po pomstě dovede k tomu, aby nějakým způsobem vyrazil jeho tajemství rodičům? S námahou polkl slinu a zbledl ve tváři. Začal si zamyšleně a ustaraně kroutit obočí. Zůstal takto v zajetí chmurných myšlenek a starostí, až se mu zdálo nespravedlivé pozbyt radostné pohody v tak slavný den kvůli nějakému zlému tušení, na kterém možná není ani zbla pravdy. Zlostně a podrážděně zafuněl a ve vzteku zafal pěsti. Pak si pomyslně: už se na tom nedá nic měnit, co se stalo, stalo se a teď ať se děje, co se má dít. Je velice nepravděpodobné, že by Ichšídí vykládal, jak to s jeho manželstvím ve skutečnosti je. Vždyť on sám také na něj ví leccos, co není o nic méně závažné než jeho manželství. A pak, Ichšídí je přece natolik rozumný, že nebude prozrazovat věci, za které by sklídl hněv Kásima beka. Na druhé straně je však pravděpodobné, že se otec doslechne o jeho jmenování. Bylo by tedy lépe, aby hleděl poskytnout otci to nejnutnější k životu a zajistil mu důstojné stáří. Chtěje zapudit starosti, rozložil si na psací stůl list papíru a napsal na něj výši svého nového platu: 25 liber! Upřel na toto číslo vystouplé oči a tvář se mu rozjasnila. Bude brát 1. října a ten už není daleko. Mohl by si něco takového představit prodavač bobů na Gizském náměstí? Dokonce ani Ma'mún Radwán, až se po osmi letech vrátí ze stipendijního pobytu, nebude mít vyšší plat! Se svým „blbost“ dosáhl skvělého úspěchu. Hrálo ho uspokojení, které mu vynahradilo všechny bolesti, svízele, starosti a zmatky. Obzvláště ho těšilo, že se vyléčil z té domnělé, zatracené nemoci, kterou lidé nazývají svědomím nebo lítostí. Je pravda, že se někdy bál lidí a že ho jindy trápila žárlivost, ale to přece s lítostí a svědomím nemá vůbec nic společného. Jeho nevíra v hodnoty a ve společnost byla absolutní a nádherná. Je si jist, že zůstane silný a svobodný po celý život a že nezměkne a nezeslábně, ani když ho sklátí nemoc nebo bude prožívat ponižující stáří. Jak je krásné opovrhovat smrtí — až si pro něho přijde — a hledět na nicotu zrakem smířeným se skutečností, bez hrůzy před nějakou

domnělou silou nebo nemohoucím bohem. Toto je vítězství svobodného rozumu nad slepými pudry a pošetilými, klamnými představami. Vzpomněl si na Kásima beka Fahmího, na Ichšídího a na desítky těch, se kterými se v novém životě setkal. Ti všichni vypadají, jako by byli z jeho školy. Ale ne, to kategoricky odmítá. Jedni dělají zlo a jsou si vědomi, že je to zlo. Druzí se ho dopouštějí, ale přitom vůbec nerozlišují mezi dobrem a zlem. Jiní si zase nedají tu námahu, aby o tom přemýšleli. A někteří páchají zlo a přitom věří v dobro. On je úplně jiný než všichni tito lidé. Popírá zároveň dobro i zlo a nevěří ve společnost, která je vytvořila. Věřící pouze v sebe samého. Existují věci příjemné a bolestné, prospěšné a škodlivé. Ale dobro a zlo jsou prázdným, bezcenným výmyslem. Někdo snad řekne: „Kdyby každý v to uvěřil, všichni by zahynuli.“ To je bezesporu pravda. Ale on není tak hloupý, aby tento názor hlásal. Ponechá si ho pro sebe. Když bude mluvit, bude říkat něco docela jiného. Lidé svobodní jako on žijí na úkor těch zaslíbených věřících. Společnost je velice tolerantní k takovým, jako je on, dovedou-li se ovšem přetvařovat. Nejde jí o nic jiného, než aby zachovala sama sebe, a staví se nepřátelsky i proti těm, kteří se v ní zhlížejí a snaží se ji zdokonalit, jako je Alí Táhá a Ma'mún Radwán. Společnost je jako rozmarná žena; zjistí-li, že její milenec ji kritizuje, pustí ho k vodě. A proto údělem těchto pošetilců je únava, boj a někdy i vězení.

Život je tedy v podstatě dobrý. Pak si však na něco vzpomněl a dodal: až na jednu věc. A to je Ihsán. Nebo je to spíš ten despotický cit, který nelze bez lásky uspokojit? Ihsán s ním sdílí jeho naděje, pěkně se k němu chová, ale on cítí, že jen plní svědomitě svou povinnost. Je jako úředník, který má rád své místo, ale nemiluje svou práci, nebo ji ani nemá rád, ani si ji neoškliví. Její osud se spojil s jeho osudem. Ona právě tak jako on miluje život a právě tak jako on touží po přepychu. Ale něco jim chybí k tomu, aby jejich spojení bylo opravdově dokonalé. To, co postrádá, ho zneklidňuje i v těch chvílích, kdy se zdá, že jsou opojeni štěstím. Dlouhé polibky a vášnivá objetí — to jsou věci,

kteře nelze podceňovat, i když je v záplavě zoufalství odbyl svým „blbost“. Vyvolávají v jeho duši revoluci, která se podobá té, jež jím zmítala v dobách hladu. Proto začal vážně pomýšlet na to, že bude lidi právě tak využívat, jako oni využívají jeho. Napadlo ho také, že by si měl pronajmout nějaký pokoj a zařídít ho. Člověk nikdy neví, kdy se mu něco takového může hodit. Není vyloučeno, že se na něho jednou leckdo obrátí s nějakou žádostí. Tak, jak dal, bude i brát...!

Večer onoho dne, který byl pro Mahgúba tak slavný, přišli do jejich elegantního bytu v Schleicherově budově přátelé, aby pogratulovali také manželce ředitele ministry vy kanceláře. Rozhovor probíhal v radostném a veselém ovzduší. Kdosi navrhl, že by měli Mahgúbovo povýšení společně oslavit. Druhý se toho hned chopil a řekl Ihsán:

„Ve čtvrtek bude arabský měsíc přesně v polovině a úplněk bude na obloze jen zářit. Spousta lidí pojedje do Kanátir. Co bys řekla tomu, kdybychom si udělali výlet při měsíčku? (Přitom spiklenecky pohlédl na Affata a zamhouřil oko.) Affata má přece malou, šikovnou jachtu...?“

Affata se zmocnilo radostné vzrušení. Jeho obdiv k Ihsán rostl den ode dne. Proto chvatně odpověděl, aby dal najevo, že návrh s nadšením přijímá:

„Jachta i její majitel jsou vám plně k dispozici!“

Sotva Mahgúb zaslechl slovo Kanátir, zachvěl se úzkostí. Věděl, že kvůli němu by se jeho přátelé tak nenadchli. Namítl tedy:

„V září už je chladno a vlhko. Takové počasí se nehodí k vyjížděnkám při měsíčku.“

Affata se zasmál. Byl by hrozně litoval, kdyby mu měla takhle jedinečná příležitost uniknout.

„Tak se mi zdá, že ti ta vysoká funkce nějak přidala na věku, když už máš strach z docela příjemného počasí.“

Tato „chvála formou pokárání“ by za jiných okolností Mahgúbovi velice zalichotila. Ale při svých obavách se z ní nemohl těšit.

„Svět je přece veliký,“ odpověděl horlivě. „Vyberte si jakékoli jiné místo, ale Kanátir...“

Většina se však postavila proti němu, takže nakonec už ani nebylo slyšet, co říká. Nevěděl, jak by je přesvědčil a odvrátil od toho, co si usmyslili. Byl proti jejich protestům bezmocný. Affata zatím pokračoval:

„Máš to marné, žádné námitky nepřijímáme. Teď raději poslouchej, co ti povím. Jachta bude čekat u mostu Kasr an-Níl v hodinu, na které se ještě dohodneme. Dám připravit prima studenou večeři, pro každého skleničku whisky... počkejte, kolik nás vlastně bude...?“

Hosté souhlasně pokřikovali. Ihsán sdílela jejich radost. Zato Mahgúb tékal rozpačitým pohledem od jedné tváře ke druhé a na rtech měl strnulý úsměv. Výletu do Kanátir už se nemohl nijak vyhnout. Bude se procházet při světle měsíce v jejich zahradách. Není pravděpodobné, že tam potká někoho z mnoha svých známých? Ovšem, je to více než pravděpodobné. Bylo by tedy lepší, kdyby si vymyslel nějakou výmluvu a vůbec nechodil z jachty na břeh. Tyhle rámusící tvrdohlavce rozhodně nemůže přemluvit. Budiž, pojedje tedy, když se nedá nic jiného dělat. Zahrady jsou každopádně dost daleko od nádraží, daleko od ubohého, zchátralého domu...

41 Uplynuly čtyři dny, v nichž se mohl náležitě kochat svým důležitým postavením. Všichni úředníci, kteří s ním přišli do styku, ať měli nepatrné či vysoké funkce, pocítili, že to bude obávaný a domýšlivý nadřízený, kterému musí prokazovat veškerou úctu, jež mu náleží, který neodpustí žádný poklesek a mluví jen rozkazovacím tónem. Čím byli úředníci povolnější — je přece nutné, aby byli povolní —, tím byl Mahgúb tvrdší a pánovitější. Jeho strohé a tyranské chování mu dělalo nesmírně dobře, takže si někdy přál, aby mohl na ministerstvu po celý den dávat příkazy a udělovat důtky.

Přišel čtvrtek, den jejich výletu. Mahgúb s Ihsán vyšli z domu a kráčeli k mostu Kasr an-Níl. Ihsán na ulici s nelibostí prohodila:

„Ty jsi v těhle partě snad jediný, kdo ještě nemá auto...!“
„Trpělivost přináší růže,“ zasmál se Mahgúb.

Ale její poznámka ho přiměla k tomu, že zavolal taxíka, přestože to už neměli daleko. Vzpomněl si na její nespokojený tón a řekl si posměšně: jaká je to ostuda, když dcera Šiháty Turkiho nemá vlastní auto! Pak si vzpomněl na výdaje, které ho v nejbližší době čekají — chce si najmout pokoj a zařídit ho, musí srazit z platu několik liber pro rodiče a k tomu přibudou ještě další vydání na jejich pře-pychový život. Tyto úvahy ho poděsily. Co živ budu, říkal si, budu mít vždycky málo peněz.

Za chvílku dojeli k místu, kde jachta kotvila. Kvapem se stmívalo. Vystoupili z auta a zamířili k přátelům, kteří je už očekávali a nadšeně je uvítali. Affat k nim přikročil a potřásl jim rukou. Pak nabídl Ihsán rámě, ta se do něho zavěsila a vstoupila s ním jako první na jachtu. Mahgúb neměl Affata rád. Pociťoval k němu antipatii od té doby, co je pozval do divadla Fantasio. V jeho výrazných očích četl nadšený obdiv ke své manželce. Dostal špatnou náladu a zlost. Hleděl nevraživě a zamračeně na jeho rudé vlasy, bílou pleť a sportovní postavu.

Jachta byla malá, ale krásná a elegantní. V podpalubí měla kabiny a nahoře na palubě obehnané zábradlím byla rozestavěna do kruhu měkká, pohodlná křesla. V čele stál stůl plný nejrůznějších lahůdek a pamlsků. Affat bek dal pokyn k vyplutí. Byla zdvižena kotva a jachta vyrazila severním směrem. Na východním obzoru se zvedal za siluetami palem nádherný úplněk a jeho světlo se odráželo na hladině řeky. Vyjížďka začala...

Přátelé se uvelebili na sedadlech a začali se bavit. Byl příjemný, vlahý večer. Mahgúb střídavě hleděl na ty rozzářené tváře a štíhlé postavy a neodolal kouzlu mládí a krásy. Zahlédl svou manželku daleko od sebe v kruhu jejich obdivovatelů. Vzpomněl si na dny, kdy na ni zpozřdáli hledíval z okna svého pokoje ve studentském do-

mově. A nyní je ještě krásnější a půvabnější. Uvědomil si, jak hluboká propast je od sebe dělí. V představách se mu vybavovaly letmé, zmatené obrazy. Viděl Alího Táhá s jeho radostnou i smutnou tváří, Šihátu Turkiho, ministra, Sálima Ichšídího a svůj byt ve Schleicherově budově. Přistihl se, jak si klade otázku, zda by dal přednost tomu, aby mu Ihsán patřila tělem i srdcem a žili spolu v klidném a „počestném“ manželství, i kdyby on byl malým, bezvýznamným úředníkem. Na to si nedovedl přímo odpovědět. Ano, jeho ctižádostivost je zrovna tak silná jako jeho cit, možná že je dokonce silnější. Ale má cenu uvažovat o tom, čemu by dal přednost? Chvilí se kochal pohledem na Nil, pak pozvedl zrak k úplňku, který stoupal po obloze a svítil stále jasněji. Čím více houstla tma a nadcházela noc, tím výraznější bylo jeho světlo a zář. Ale nepatřil k těm, kteří se dovedou nadchnout krásami přírody. S oblibou říkával: „Přílišný obdiv k přírodě škodí rozumu a je od nepaměti zdrojem hloupostí, ve kterých stále ještě vězíme.“ Vzpomněl si na přítele Ma'múna Radwána, jak na úsvitu vstával k modlitbě a pobožnosti, jak upíral pohled ke hvězdám na blednoucí obloze a v jakémsi roztoužení a vytržení nehlasně pohyboval rty. V jeho průzračných očích se přitom odrážel lesk zářících hvězd. Je vůbec mezi těmito hochy a dívkami někdo, kdo miluje přírodu? Vrhł na ně zkoumavý pohled a viděl, že se příliš zabývají sami sebou, než aby měli smysl pro přírodu. Zaslechl, jak se slečna Fifi laškovně ptá:

„Neměli bychom si zatančit?“

Alí Affat ihned přisvědčil:

„Jen tančete, jestli chcete, ale bez hudby to těžko půjde.“

„Radujte se,“ řekl Ahmad Ásim, „muziku vám obstarám vlastníma rukama.“

Hosté souhlasně vykřikovali a vyhlíželi si partnerky. Ahmad Ásim vzal svůj nástroj, začal na něj hrát a pohupoval se na sedadle podle tanečního rytmu. Všichni se zvedli k tanci, kromě Ihsán a Mahgúba, kteří tancovat neuměli, a Affata beka, který raději zůstal s nimi sedět. Mlčky a s ob-

divem sledovali tančící. Affat byl velice udiven, že Abdad-dá'imovi ještě nedovedou tancovat.

„Musím tě to naučit,“ obrátil se k Ihsán. „Není přece možné, abys nedovedla tancovat. Co tomu říkáš?“

„Nevím,“ zašeptala, aniž odtrhla pohled od tančících párů.

„Vypadá to divně, když někdo netancuje na takovémhle nádherném večírku, vid', Mahgúbe?“

Mahgúb pocítil, že na něj číhá nebezpečí. Chtěl mu proto uniknout a řekl s nezájmem:

„Nemyslím.“

Affat se hlasitě zasmál.

„Vy jste ale typická rodina z devatenáctého století.“

„Možná že se jednou budeme u tebe učit,“ řekla Ihsán, kterou jeho výrok rozveselil.

V hochově tváři se objevilo nadšení.

„Jsem vám kdykoli k službám,“ odpověděl horlivě.

Mahgúb mlčel a předstíral, že ho zajímá pozorovat taneční dvojice. Snažil se potlačit hněv a rozhořčení. Ten domýšlivý hlupák, který si tak zakládá na své přitažlivosti, má v úmyslu napadnout jeho čest a jistě to v nestřeženém okamžiku udělá. Ale ať si nemyslí, že mu k tomu dá příležitost. Není přece takový trouba, aby si nechal nasadit další parohy. On jednou přivolil vzít si na hlavu parohy, ale ty jsou zlaté a přinášejí mu slávu a moc. Jestlipak bude Ihsán opěťovat jeho flirt? Poddá se ta záhadná, svůdná dívka? Cítil, jak mu nenávisť zatíná do srdce jedovaté spáry...

Hosté tančili, dokud Ahmada Ásima neunavilo — nebo spíše neomrzelo — hrát. Odložil nástroj a tančící se vrátili na svá místa s rozzářenými a šťastnými tvářemi. Úplněk už stál vysoko na obloze a zaléval svým světlem hladinu Nilu, jehož vlnky si s ním pohrávaly a rozhazovaly ho jako perly oslepujícího lesku.

„Kdy se otevře bufet?“ zeptal se někdo.

„Rozhodně ne dřív, než zakotvíme v zahradách, ty hlavově,“ odpověděl druhý.

„Co kdybychom si zahráli karty?“ navrhl jiný.

Proti tomu se většina z nich postavila. Bylo jim líto narušit veselou, nezkalenou pohodu. Začali se opět bavit. Mah-

gúb se probral ze svých úvah, když uslyšel, jak Husní Šaukat říká:

„Jako by to nebylo důležité...! To, jak se nacistické straně podařilo dostat k moci, je přece velice důležité...“

„Ale prezident Hindenburg je taková osobnost, že Hitlera odstaví,“ vpadl Ahmad Ásim.

„Jen se podívej trochu dopředu. Copak nevidíš, že Hitler má před sebou nejlepší léta, kdežto Hindenburg už je na sklonku života?“

„Pak se tedy musíme připravit na krvavou válku...“

„To je správný názor, ale Francie přece nebude nečinně přihlížet, jak Německo zbrojí a sbírá síly, aby se na ni vrhlo. A kromě toho spojenci Francie — Polsko, Československo a Balkán — vytvořili kolem Německa pevný kruh. Nezapomeň, že mocná Itálie se pokládá za ochránce Rakouska. Stačí, aby si tyhle země podaly ruku. Možná že se k nim přidá Rusko, a ocelový kruh se bude stále svírat, až nakonec Německo zardousí a definitivně ho vyřídí...“

„A co Anglie...? Bude dělat, že nevidí, jak se Německo rdousí?“

„A proč ne?“

„Anglie je moc prohnaná, než aby nechala Francii nebo někoho jiného ovládnout evropskou pevninu.“

Mahgúb naslouchal se zájmem tomuto rozhovoru. Jak byl velice důkladně obeznámen s vnitřními poměry, tak byl naprostý ignorant ve světové politice. Umínil si, že bude věnovat pozornost zprávám ze zahraničí, aby se mohl účastnit podobných debat, kdyby bylo třeba. Předstíral, že pozoruje měsíc a že nevnímá, co se kolem něho děje, aby si někdo nevšiml jeho mlčení. Na několik minut se skutečně odpoutal od hovoru. Když znovu začal sledovat, co se mluví, ani nevěděl, jakým způsobem hovor přeskočil na domácí poměry. Uslyšel, jak někdo povídá:

„Pokud jde o Egypt, tomu může vládnout každý despota bez velkého nebezpečí.“

„To je fakt. V Egyptě se jakýkoli vládní systém obrátí v diktaturu.“

„Egypt nikdy nezíská samostatnost,“ řekl přesvědčeně Ahmad Āsim.

„Despoticky ho ovládl zvyk být pod cizí nadvládou.“
Affat se zasmál.

„A copak potřebuje nezávislost...? Jeho předáci se perou o moc a lid — ten není způsobilý pro samostatnost...“

Mahgúbovi se naskytla vhodná příležitost, aby řekl něco „morálního“ a získal si tak dobrou pověst, což každopádně chtěl udělat, neboť pomýšlel na to, že vstoupí do Muslimského bratrstva.

„Copak ti nevadí, když takhle mluvíš o svém národě?“ zeptal se s úsměvem.

Affat se znovu zasmál a výrazně prohlásil:

„V mých žilách neproudí ani kapka egyptské krve!“

Jeho výrok vyvolal bouři smíchu, zato Mahgúbův odpor k němu se ještě znásobil. Že pohrdal vlasteneckým citem, to mu bylo jedno, ale dráždila ho jeho nadutost. Vzpomněl si na patetický projev, který pronesl Affatův otec v senátu, a byl přesvědčen, že ho má v hrsti.

„A co říkáš tomu proslovu,“ řekl vítězným tónem, „který měl tvůj otec v senátě při diskusi o rozpočtu, kdy tak vlastenecky a horlivě hájil feláhy?!“

Affat se dal do smíchu a cynicky odpověděl:

„To bylo v senátu, ale doma se s otcem shodneme na tom, že neúčinnější politika vůči feláhovi je bič!“

Přítomné chlapce a dívky to náramně rozveselilo. Mahgúb se snažil úsměvem zakrýt svou porážku. Už neměl žádné obavy a byl uspokojen, že jen on sám brání „věc egyptského národa“. Tím nejparádnějším oblekem, pomyslel si, je pokrytectví. Tohle nesmím nikdy ztratit ze zřetele. A v duchu se ironicky ptal: jakpak asi bude Alí Táhá reformovat tenhle ušlechtilý lid? Jak uskuteční své nejvyšší ideály?

Čas ubíhal a jachta brázdila vlny, jako by plula v zářícím světle. Mahgúb potřetí zpozorněl, když zaslechl, jak nějaký mladík říká:

„Je nepochybné, že manželka přinutila pašu, svého muže, aby se odstěhoval do hotelu, a sama si ponechala šoféra svého automobilu.“

Jedna dívka se se zájmem zeptala:

„A opravdu jí dal paša na vybranou, že buď zůstane on nebo ten šofér?“

„Ano.“

„A co mu odpověděla?“

„Že chce šoféra...“

K Mahgúbovi zalétaly ze všech stran útržky rozhovorů. Chvilí naslouchal pozorně a se zájmem, pak zase roztržitě a nepřítomně, až se před nimi objevily zahrady, které v měsíčním svitu vystupovaly z temnoty jako krásná vidina ve snu. Všichni nedočkavě povstali a Affat bek je pozval k občerstvení.

42 Rozběhli se ke stolům, zasedli a naplnili skleničky. Ihsán poprvé pila ve společnosti. Když jí Affat naléval, řekla tlumeně:
„Mně stačí jen jedna.“

Affat se zasmál:

„To sis měla raději vzít roušku, abys nedošla nějaké úhony, nebo jít spíš na kázání do Sajjidy Zajnab.“

Potom jí pošeptal do ucha:

„Podívej se na Hikmet. Ta vypije celou skleničku jakoby nic.“

Ihsán si uvědomila, že všichni na ni hledí a čekají, až zahájí přípitek. Pozvedla tedy poněkud rozpačitě skleničku. Všichni ji okamžitě následovali a provolali slávu řediteli ministrových kanceláří. Pak vypili až do dna a dali se do jídla. Nože chvatně krájely maso, vidličky je napichovaly a nesly k lačným ústům. Jidelní stůl se proměnil v bitevní pole, na němž probíhal urputný boj, kterému padlo za oběť mnoho jídel a nápojů. Ihsán zpozorovala, že Affat se jí záměrně dotýká, naklání se k ní, aby jí nalil skleničku, a že jí nohou několikrát zavadil o střevíček. Dělal, jako by si ničeho nebyla vědoma. Mahgúb hltavě jedl a pil. Ne snad proto, že by měl takovou chuť, nýbrž aby utlumil své city, protože od té doby, co jachta zakotvila u břehu zahrady, musel neustále myslet na dům u nádraží. Byl sklíčen a pln

obav, kterých se nemohl zbavit. Copak asi dělají rodiče v této chvíli? Je otec stále ještě upoután na lůžko? A co asi dělá matka? Už spotřebovali všechny peníze? Museli prodat nějaký starý nábytek? Nepotřebovali by nějaké zbytky z tohoto stolu...? Jak se zbaví pocitu úzkosti a sklíčenosti? Jak má podřídit své city rozumu, který se od všeho osvobodil a je neúprosný? Pil a mnoho mluvil, jen aby unikl svému svědomí a mohl se plně podílet na zábavě s ostatními. Hovořilo se o všem možném. Někdo se obrátil na manželské dvojice s otázkou, zda manželství splnilo jejich sny. Manželé si vyměnili rozpačité pohledy a začali se smát. Jiný se zeptal, co je v manželství nej příjemnější. „Láska,“ odpověděl jeden ženatý mladík. „Oproštění od lásky,“ řekl druhý. „Omezování populace,“ prohlásil třetí. Mahgúb si v duchu říkal: Jste všichni na omylu, jsou to zlaté parohy!

„V minulém týdnu jsem prohrál patnáct liber,“ řekl Husní Šaukat bez jakékoli souvislosti.

„A zbytek prohraje v příštím týdnu!“ dodala jeho snoubenka.

Ahmad Ásim prohodil:

„Říká se, že kdo nemá štěstí ve hře, má štěstí v lásce...“

Dívka se usmála.

„To proto, že kdo nemá štěstí ve hře, nedovede podvádět!“

„Nikdy v životě jsem neviděl podivnější hazardní hru než tenkrát, kdy jeden mladík hrál o svou milenkou,“ ozval se znovu Šaukat.

Tváře oživily zájmem.

„Opravdu...? A jak se to mohlo stát?“ ptali se jeden přes druhého.

„Je to jeden z mých nejlepších přátel,“ vykládal opilý hoch. „Jednoho dne doprovázel svou milenkou do nějakého hráčského klubu. Prohrál všechny peníze. A to už všichni měli hodně v hlavě. Jeden opilec mu navrhl, aby vsadil svou milenkou proti všemu, co prohrál. Buď znovu získá svoje peníze, nebo prohraje milenkou. Návrh přijal, dal se do hry a milenkou prohrál...“

„A co tomu říkala?“

„Byla také hodně opilá. Prostě měla pak toho výherce, nebo lépe řečeno, přešla do jeho vlastnictví.“

„Kdo to asi je, tenhle tvůj přítel?“

„To rozhodně nemohu prozradit, protože jeden z těch dvou je tady mezi námi.“

Posluchači se zatvářili nespokojeně a na rtech se jim objevil pochybovačný úsměv. Všichni, zvláště ženy, hořeli zvědavostí. Ihsán se zeptala Affata:

„Kdo je asi ten hazardní hráč?“

Affata její otázka potěšila a vyložil si ji samozřejmě podle svého.

„To ví jen Šaukat. A možná že to neví ani on.“

„Líbí se ti taková hazardní hra?“

„Nikdy bych nehrál o toho, koho miluji,“ řekl a v hlase mu zazníval rozhořčený tón.

Ihsán pochopila, že mluvila více, než bylo vhodné. Rozhodla se, že po třetí sklence už nevypije ani kapku. Alkohol všem stoupal do hlavy. Něžiací manželé se veřejně pohádali a častovali se nadávkami. Husní Šaukat se už stěží ovládal. Mahgúb byl opilý a účinkem vína ztrácel jasnou mysl, ale zapomněl na své starosti a horlivě se účastnil zábavy a veselí.

Když všechno snědli a vypili, zvolal Affat:

„A teď se jde do zahrady...!“

Jako ozvěna se začaly rozléhat výkřiky: „... Do zahrady... Jde se do zahrady...“ Šli v párech nebo jednotlivě. Mahgúb chtěl nenápadně zůstat v jachtě, jak se předtím rozhodl. Přestože už byl hodně opilý, poodešel stranou, ale tu náhodou zahlédl svou manželku, jak v čele všech hostů kráčí zavěšena do Affata beka. Vzkypěla v něm krev a zlostně stiskl čelisti. Jeden z jeho přátel si ho všiml, vzal ho za ruku a řekl mu, aby šel s ním. Mahgúb neodporoval. Zapomněl na své rozhodnutí i na své obavy. Zahradou proudily skupiny výletníků, mužů i žen. Někteří se s rozjařenými tvářemi procházeli, jiní seděli na trávniku a jedli a pili. Všude bylo plno veselí, všichni dýchali atmosféru radosti, mládí, žertů a bezstarostného smíchu. Hovořili

spolu lidé, kteří se předtím nikdy neznali, a nenuceně se bavili a vtipkovali. Bylo je vidět na travnatých pahorcích, u květinových záhonů, pod břechfany a jasmíny a na můstcích, s nichž se dívali do vody odrážející stříbřitou zář měsíce. Ozýval se zpěv provázený zvuky loutny. Úplněk stál vysoko na hvězdnaté obloze a jeho bělostný svit se rozléval po krajině. Vládla radostná, ničím nezkalená pohoda.

Přátelé z jachty se procházeli po cestách, hlasitě se bavili a povykovali. Zejména Husní Šaukat tropil mnoho hluku a vůbec se neohlížel na to, že budí pozornost. Ihsán kráčela mezi Mahgúbem a Affatem. Mahgúb cítil, jak mu alkohol stoupá do hlavy. Hovořil, smál se, ale měl zlost na Affata, který se držel jeho manželky jako stín. Přestože ho pití tak rozjařilo, nemohl zapomenout, že je v Kanátir, ve svém městě, blízko svých ubohých rodičů. Rozhlížel se opatrně kolem sebe a s námahou přemáhal neklid, který se ho zmocnil. Několikrát si pomyslel, že by se měl vrátit zpět na jachtu, ale nakonec se dal unášet proudem svých přátel. Na jednom místě se Husní Šaukat zastavil u prodavače fíků. Byl to starý, nemohoucí muž, který se opíral o hůl. Mahgúb si okamžitě vzpomněl na otce. Znovu již kráčeli po cestě, ale obraz jeho otce mu nešel z mysli. Jestliže otcí vůbec bude souzeno, aby vstal s lůžka, bude vypadat jako tento muž. Neudělá bez hole ani krok. Chvilku přemýšlel a pak si řekl: Není vyloučeno, že když už nebude vědět, co počít, vezme košík s fíky a potáhne ho za sebou. A kdo ví, možná že právě v této chvíli se plouží někde po městě a táhne za sebou košík plný fíků. Jak tak potácivě kráčel, vrhl pohled směrem k nádraží a srdce se mu prudce sevřelo. Už se nemohl bavit a radovat s ostatními. Jeho bezstarostná, jasná nálada byla nenávratně pryč. Ovládl ho neklid, smutek a strach. Udělal velkou chybu, že sem chodil. Ale změnilo by se něco na podstatě věci, kdyby byl nešel...? Byl-li otcův odhad správný, pak už je tři měsíce bez pomoci. Jak vlastně s matkou žije? Jak se v té chorobě a nemohoucnosti vyrovnal s tak chmurným životem? Tři měsíce, možná i více: červen, červenec, srpen a jeden týden září, to je doba, kdy už poznal, jak chutná sladký život a blahobyt. Údy mu

zmalátněly, po opilosti zůstala kocovina a bolest hlavy. Zradila ho odvaha, se kterou mohl všim opovrhovat. Najednou se zděsil a napadlo ho: není snad tohle procitnutí to, co lidé nazývají svědomím? Cožpak po té destruktivní vzpouře, která určovala jeho život na universitě, se kterou tři měsíce čelil těžké zkoušce a která ho nakonec dovedla k vítězství a skvělému úspěchu, se octne v tomto mizerném stavu, ubit zbabělostí a zármutkem? Silně svíral pěsti a zatvrzele odmítal si přiznat, že je slaboch a bázlivec, že to, co se ozývá v jeho hrudi, je svědomí nebo láska k rodičům. Tvrdošíjně a zlostně tuto myšlenku odmítal. Není to nic jiného než strach ze skandálu, který by ohrozil moje společenské postavení, řekl si, aby se utěšil a povzbudil. Není zarmoucen nad svými rodiči, ale bojí se, aby je bída nedohnala až k tomu, že by rušivě zasáhli do jeho života a pokazili mu skvělou kariéru. Do prvního října už to musejí vydržet. Až dostane nový plat, vykoupí si svůj klid několika librami, které pošle otcí, a zbaví se konečně téhle trýzně. V duchu si své předsevzetí opakoval, až jím byl plně ujistěn. Snažil se znovu získat odvahu a radostnou náladu. Když opět začal vnímat, co je kolem něho, shledal, že se potácí sám. Udiveně se rozhlédl a spatřil pouze Ahmada Ásima. Zeptal se ho, kde jsou ostatní, ale ten mu pokrčením ramen naznačil, že se jim také ztratil. Mahgúba přepadla únava a náhlá nevolnost. Sehnul se a začal zvracet... Přítel ho vzal za ruku a odvedl do jachty. Když ho v jedné kabině uložil na pohovku, upadl Mahgúb do jakési letargie. Nevěděl, jak dlouho zůstal v tomto stavu, ale v představách se mu stále vybavoval prodavač fíků, až měl nakonec podobu jeho otce, kterého bída donutila k poníženým prosbám.

43 | Vrátili se na jachtu unaveni a ochraptělí. Krátce před půlnocí jachta vyplula. Když se Ihsán ptala, kde je její manžel, řekl jí Ahmad Ásim, že spí v kabině, a chtěl ji tam doprovodit. Ale tu zasáhl Affat a nabídl se, že půjde s ní. Sestoupili do podpalubí.

Affat zamířil postranní chodbičkou ke dveřím jedné kabiny, otevřel je a pustil ji napřed. Když vstoupila, vešel za ní a zavřel dveře. Kabina byla prázdná. Uprostřed stál malý stolek a na něm se vyjímal Affatova fotografie. Ihsán se k němu obrátil. Stál u dveří, usmíval se na ni a jeho pohled vyjadřoval vášnivou lásku a sebevědomí. Pochopila, že ji záměrně vlákal do své kabiny. Pojal ji strach, ale pak se zeptala předstírajíc, že nechápe, o co jde:

„Kde je Mahgúb...?“

Měl stále úsměv na rtech a jeho výrazné oči byly pitím vína zarudlé.

„Půjdeme k němu, až si trochu odpočineme...“

„Proč jsi mě sem zavedl?“ řekla naprosto vážně.

Jeho sebedůvěra neznala mezí. Místo odpovědi jí padl k nohám, objal je a přitiskl k hrudi. Pak k ní pozvedl hlavu a řekl:

„Neptej se mě, Ihsán, vždyť přece všechno víš. V takovéhle chvíli není třeba slov. Cožpak jsem ti to nedal najevo už při našem prvním setkání? Dnes večer jsem měl strach, že každý kolem nás musí vidět, jak jsem do tebe zamilován.“

Zmocnily se jí rozpaky a zároveň pocítila zlost. Vzala ho za ruce, aby se vyprostila z jeho pevného sevření, prudce ho od sebe odstrčila a vykřikla hněvivě:

„Nech mě...! Prosím tě... Nech mě...!“

Tváře jí potemněly a zpopelavěly. Viděl, že její odpor není předstíraný. Zrudl studem, povolil objetí svých paží a zaraženě povstal, aniž promluvil jediné slovo. Pak otevřel dveře, a když vyšla z kabiny, ukázal jí, kde je Mahgúb, a vrátil se okamžitě nahoru. Mahgúb spal, nebo alespoň vypadal, jako když spí. Byl naprosto vyčerpán a měl nápadně žluté tváře.

Jachta zakotvila u mostu Kasr an-Níl kolem druhé hodiny ranní. Mahgúb a Ihsán se vrátili do Schleicherovy budovy autem Ahmada Ásima. Cestou se Mahgúb poněkud

vzpamatoval, ale zůstal unaven a vyčerpán. Daleko trýznivější pocity v něm však vyvolával jeho morální stav. Prožíval silnou kocovinu. Slastné opojení vyprchalo a zůstala chmurná nálada. Vnímал svět očima nemocného člověka. Ihsán se na chvíli vzdálila a přinesla mu šálek kávy. Pak si sedla proti němu do křesla a řekla:

„Neměl jsi tolik pít.“

Kývl hlavou na souhlas, i když si uvědomil, že to byly jiné příčiny, které mu zkalily jeho růžovou náladu.

„Já byl už od začátku proti tomuhle výletu,“ řekl vyčítavě.

„A co s tím má společného tenhle výlet?“ namítla Ihsán.

„Vždyť byl pěkný a vydařil se.“

„Je to ale drzoun, ten Affat!“ vyrazil prudce.

Ihsán se usmála, chvíli zaváhala a pak řekla tiše:

„Už je tomu konec... Já jsem mu ukázala, aby se držel v patřičných mezích.“

Mahgúb na ni tázavě upřel zarudlé, vypoulené oči. Řekla mu stručně, co se stalo, ale nedal jí pokoje, dokud mu všechno dopodrobna nevyličila. Když mu celý ten výstup se všemi detaily popsala, vybuchl zlostně:

„Nestyda! Špinavec! Ale to jsi moc dobře udělala, Ihsán. Jsou to hanebníci, všichni bez výjimky...!“

Oči mu plály. Ale pak si pomyslel: jakým právem může obviňovat kteréhokoli člověka na světě, když on sám je zrovna takový, když má stejné názory i jednání.

„Můžeme pokládat lidi za hlupáky, když budeme chtít,“ řekl, jako by odpovídal sám sobě, „ale nesmíme žádnému dovolit, aby nás využíval!“

Přemýšlela o jeho slovech a na rtech jí hrál záhadný úsměv. Znovu začal myslit na rodiče. Opravdu se rozhodl podat jim pomocnou ruku, aby z jeho života zmizel jakýkoli stín zármutku. Nedovedl pochopit, jak taková nepatrná změna v těle může v okamžiku zničit všechnu radost ze života a změnit rozkoš a příjemnou pohodu v bolest a zármutek, který svírá srdce. Ihsán mu radila, aby si šel lehnout, ale chtěl si nejdříve trochu odpočinout v křesle. Ona se pak odebrala na lůžko. Co se stane, napadlo ho, jestliže

se ho takhle změna bude pořád držet a on bude stále vnímat život smysly nemocného, podrážděného člověka...? Tělem mu projelo zachvění...! Případl jen na jedinou odpověď: sebevražda! Takto skoncuje sám se sebou ten, kdo se cele oddal egoismu. Ale přesto jsou na tomto světě lidé, jako třeba jeho přítel Alí Táhá, kteří raději volí námahu a nebezpečí, než aby dali přednost klidnému a zajištěnému životu. A každý musí připustit, že jejich boje a zápasy jim také přinášejí zvláštní uspokojení. Jaké je to uspokojení? Cožpak skutečně láska k bližnímu způsobuje takovou rozkoš jako egoismus? On ji nikdy nepoznal a opovrhuje jí. Představil si Alího Táhá s jeho krásnou tváří a planoucím nadšením. Vzpomněl si na dobu, kdy bydlil ve studentském domově, na Ma'múna Radwána, a mimoděk se otočil k posteli a hleděl na Ihsán, která už byla pohroužena v hluboký spánek. Vzpomínky se mu vybavovaly jako překvapující vidiny ve snu...

44 Probudil se druhého dne dopoledne — to byl pátek — a hned si vzpomněl na minulou noc, jež v něm zanechala takové skličující pocity. Pak ale s rostoucím odhodláním vstal s postele a vykoupal se v chladné vodě, aby se osvěžil na těle i na duchu. Když přišel do haly, setkal se s Ihsán.

„Jak je ti?“ zeptala se ho účastně.

Jeho úsměv prozrazoval stud a rozpaky.

„Výborně... děkuji,“ řekl tiše.

Oblékl se a šel ven. Zamířil do Saultovy zahradní restaurace, kde se sešel s několika kolegy z úřadu. Přisedl si k nim, vypil sklenici citrónové šťávy a chvíli se s nimi bavil. Pak se rozloučil a bloumal bezcílně ulicemi, jako by mu chůze působila zvláštní rozkoš. Vzpomněl si na minulou noc a tvář se mu zakabonila. Zděsily ho ty pocity bolesti a zoufalství, které v něm vyvolala, všechny ty černé myšlenky, kterým tak slabošsky podlehl. Styděl se, že nedovedl odolat té tělesné i duševní malátnosti. Až dosud, říkal si

v duchu, jsem vyhrával díky svému svobodnému rozumu, silné vůli a velemoudrému heslu „blbost“. Tenhle cenný kapitál nesmím jen tak promrhat... Ovšem, nabízí se mu krásné místo, možnost užívat, vážené společenské postavení, víno, dobré jídlo, ženy, majetek a blahobyt. Copak může dopustit, aby mu tyto slasti ztrpčoval ochrnutý otec, chorobné myšlenky a nepřičetná žárlivost?! Okamžitě se mu vrátila jeho vitalita, čínorodost a neochvějný cynismus. Znovu hleděl vstříc životu s bezmeznou drzostí a ctižádostivostí. Zdálo se, že všechno jde v normálních kolejích a že život navždycky zůstane podřízen jeho logice. Přišla sobota — a to již bylo v polovině září. Události onoho dne mu ukázaly, že byl-li schopen ovládat sám sebe, pak byl příliš slabý, než aby mohl ovládat běh věcí...

Sobota byla vyhrazena pro Kásima beka Fahmího. Mahgúb opouštěl byt přesně v sedm hodin večer, aby mu uvolnil prostor k návštěvě, po které tolik toužil. Ale v šest hodin se najednou ozval u dveří zvonek. Mahgúb v tu dobu nikoho nečekal. Vyšel do předsíně, aby se podíval, kdo to je. Když kuchařka otevřela dveře a Mahgúb návštěvníka spatřil, nemohl uvěřit svým očím. Zíral tak ohromeně, jako by se v té chvíli pomátl. Viděl před sebou svého otce. Opravdu, byl to jeho otec! Stál na prahu, opíral se o hůl, strnule na něho hleděl a měl zachmuřenou tvář. Oba dva jako by zkameněli. Jejich skelné oči se ani nepohnuly. Mahgúb v té chvíli zakoušel takový pocit strachu, zoufalství a beznaděje, jaký ještě nikdy předtím neprožil. Pak otec protrhl trýznivé mlčení a řekl slabým, ale zřetelným hlasem, zachvívajícím se bolestí a hořkou ironií:

„Tos mě ještě nepoznal...? Proč mě s radostí neuvítáš?“

Mahgúb se konečně vzpamatoval, sklesle přistoupil k otci a vztáhl k němu ruku. Ale otec dělal, že ji nevidí.

„Pojď dál, tati... vítám tě...“ zakoktal Mahgúb rozpačitě.

Muž se opřel o hůl a těžkým krokem vstoupil dovnitř. Měl ohnutý hřbet a sotva se držel na nohou. Rozhlédl se zkoumavě po bytě a po nábytku a v jeho očích se zračil posměšný obdiv.

„To je náramné...!“ řekl, „to je náramné... ten můj syn žije v takové hrozné bídě a nouzi...!“

Mahgúbovy rozpaky a obavy ještě vzrostly. Nemohl ze sebe vypravit ani slovo. Je tu jeho otec, šíří po bytě hrůzu, a zanedlouho přijde Kásim bek. Jak má dát dohromady tyto dvě skutečnosti, které jsou tak reálné, i když se bojí o nich přemýšlet a uvažovat o jejich následcích? Jak asi bude zítra vzpomínat na tento významný den? Bude na něj vzpomínat jako na kritickou situaci, z níž zázrakem vyvázl? Nebo mu zůstane v paměti jako neblahá událost, při níž se zhroutily všechny jeho naděje? V prvním rozrušení nebyl s to logicky přemýšlet a hledat nějaké řešení. Tu se otevřely dveře ložnice a vyšla Ihsán. Přiměla ji k tomu zvědavost, protože slyšela z předsíně neobvyklé hlasy a zvuky. Byla velice překvapena, když spatřila podivně vyhlízejícího starce. Vrhla na jeho ošumělý zevnějšek odmítavý pohled. Abdad-á'im efendi k ní otočil hlavu a na rtech se mu objevil smutný úsměv. Bez okolků se obrátil k synovi a řekl:

„Tvoje manželka...!“ Pak se podíval na ni se slovy: „Dobrý den... tak vy jste manželka mého syna. Já jsem váš tchán, nevěsto!“

Ihsán pohlédla Mahgúbovi do tváře a jeho strnulost, rozpaky a zasmušilý výraz ji poděsily. Z očí mu zírala beznaděje, jakou v nich nikdy předtím neviděla. Ani na okamžik nepochybovala o tom, co muž řekl. Neměla ani tušení, jaké okolnosti ve vztazích těchto dvou mužů nutí Mahgúba k takovému chování. Ale chtěla jednat, jak se sluší a patří. Přikročila k návštěvníkovi, uctivě mu podala ruku a vyzvala ho, aby se posadil. Mahgúb na to všechno udiveně hleděl. Ale nebyl to již ten ohromující údiv. Začala se ozývat vůle s rozumem, aby mu pomohla ze svízelné situace. Když se Mahgúb vzpamatoval z překvapení, uvědomil si, že by mu přítomnost manželky vadila, a proto jí lehkým kývnutím hlavy naznačil, aby odešla. Ihsán se okamžitě vzdálila. Mahgúb sebral všechny síly, aby se stal pánem situace, a znovu ovládl svou vůli a rozum. Přemýšlel tím rychleji, čím více se přibližoval hroznému termínu příchodu.

Ano, je třeba, aby otce co nejdříve před Kásimem bekem ukryl, pak si to s ním o samotě a v klidu vyřídí. Ať už je to jakkoli, je to jeho otec a žádný démon ani nevyhnutelný osud. Řekl mu proto jemně a uctivě:

„Pojď se mnou, tatínku... pojď...“

Podal mu ruku a muž ji přijal. Pochopil, že si s ním chce promluvit mezi čtyřma očima. Mahgúb mu pomohl vstát, odvedl ho do přijímacího pokoje a zavřel dveře. Přitom usilovně přemýšlel, jak se otec mohl dozvědět jeho adresu, co ho přivedlo. Je to náhoda, že se tu objevil právě v den ministrovu návštěvy a krátce před jeho příchodem? Instinktivně pocítil, že se proti němu chystá něco nekalého. V představách mu vytanul obraz Sálima Ichšídího s jeho hrnatým obličejem a kulatýma očima. Začal se po celém těle chvět a dusil se vztekem a nenávistí. Vyrazil na něho všechno...? Panebože, jaká katastrofa ho očekává...? Ale to přece není možné, otec přece nemůže vědět o jeho velkém tajemství. Kdyby tomu tak bylo, neovládl by se, vždyť je to vznětlivý venkovan. Ale ten podlec ho sem poslal ve vhodnou dobu, snad právě proto, aby sám tu pravdu odhalil a aby ho to tím víc zdrtilo. Na čele mu vyrazily ledové kapky potu...

Otec na něj upřel planoucí pohled a řekl:

„Proč tak přede mnou stojíš...? Proč mě nepřivítáš...? Jak to, že mi neblahopřeješ k uzdravení?“

Rozhněvaný muž se odmlčel, aby popadl dech, a potom pokračoval tvrdým, ironickým tónem:

„Tolik mě trápilo, když jsem se dozvěděl o tvé bídě a nouzi, když jsem si představil, jak se marně snažíš najít nějaké zaměstnání. To mě dohnalo až k tomu, že jsem nechal tvou matku samotnou v Kanátir a přijel jsem, abych tě potěšil. Nechť ti Bůh pomůže, nešťastný ubožáku.“

Když už seděli za zavřenými dveřmi, Mahgúb mohl mluvit a byl klidnější.

„Tatínku... neposmívej se mi... vím, že si tvůj hněv zaslouhuji, ale nech mě, abych ti nejdříve vysvětlil, jak to doopravdy je, a pak mě teprve suď...“

„Copak je třeba ještě něco vysvětlovat, Mahgúbe? Stačí

mi, když se podívám kolem sebe, abych pochopil, v jaké žiješ bídě.“

Mahgúb se kousl do rtů.

„Tatínku... přísahám ti, že jsem na tebe nikdy nezapomněl. Přísahám ti, že bych si nedal ujít jedinou příležitost, abych ti pomohl. Ale nemám to lehké. Nedej se oklamat tím, co vidíš kolem sebe. Neměl jsem chvilku klidu, musel jsem nejdříve urovnat svoje záležitosti, a pak jsem se chtěl postarat o tebe a o matku.“

Starcova tvář ještě více potemněla.

„Nemáš to tedy lehké, ty zdárný synu...?!“ vybuchl hněvivě. „Na co ještě čekáš, abys nám mohl laskavě poskytnout dvě libry? Čekáš, až se staneš ministrem? Já to nedovedu pochopit. Tobě se vedlo tak dobře a přitom jsi věděl, že tvoji rodiče trpí nouzí, hladem a nemají pomalu ani střechu nad hlavou. S pláčem jsem tě volal, ale teď vím, že jsem mluvil k mrtvému svědomí. Nechal jsi nás v nemoci a bídě, museli jsme prodat i nábytek z našeho domu, a ty máš zatím takové vysoké postavení, velký plat, komfortní přepychový byt. A přitom si stěžuješ, že to nemáš lehké, že nám nemůžeš dát ani tolik, abys nás zachránil před žebrotou. Je to tak, ty starostlivý synu?“

Mahgúbova tvář byla mrtvolně bledá. Měl pocit jako člověk, kterého někdo rdousí a který se divoce zmítá, aby popadl dech. Otcova slova se jeho citů vůbec nedotkla, ale byl v rozpacích, bál se a svírala ho úzkost.

„Ani nevíš, tatínku, jak mě bolí to, co jsi řekl. Vyslechni mě! Řeknu ti otevřeně celou pravdu, napravím svou chybu a rád odčiním to, z čeho mě obviňuješ. Bůh sám ví, že jsem se rozhodl dát ti začátkem příštího měsíce zprávu o svém úspěchu a poskytnout ti pomoc. Měl jsem štěstí a před dvěma měsíci jsem dostal zaměstnání, ale neměl jsem vůbec nic a musel jsem se náležitě zařídit a vybavit. Kdybych to byl neudělal, byla by mně unikla příležitost, která se v životě nenaskytne dvakrát. Vypůjčil jsem si velké peníze, které stále ještě dlužím. Jedině tak jsem mohl získat zaměstnání, ale pořád mám velké starosti a nouzi. Taková je pravda!“

Muž potřásl pochybovačně hlavou a řekl s nevolí:

„Staráš se o náležitý zevnějšek, elegantní byt a přepychové zařízení víc, než je třeba!“

Mahgúb pochopil, že Ichšídí své pomlouvačné dílo provedl dokonale.

„Tyhle vnější stránky, i když se zdá, že jsou luxusní, nutně patří k mému zaměstnání...“ řekl, přemáhaje rozhořčení a hněv.

„A k tvému slavnému zaměstnání také nutně patří to, abychom my umírali hladu?!“

Mahgúb jen s největším úsilím skrýval vztek a zuřivost.

„Ne, tatínku, řekl jsem ti jasně, že jsem měl dobrý úmysl. Přece mne teď nepřekazíš to, o co jsem tak usiloval. Nebraň mi dosáhnout úspěchu...!“

„Myslím, že ho dosáhneš jedině naší smrtí.“

„Ne... můj úspěch bude znamenat štěstí pro nás všechny!“

Abdaddá'im efendi na chvíli zmlkl a hleděl na něho zrakem plným pochyb a nedůvěry. Pak řekl tázavě:

„Když jsi byl v takových poměrech, tak jak ses mohl oženit...? Proč jsi neodložil svatbu na vhodnější dobu? A jak to, že ses oženil, aniž jsi nám dal nějakou zprávu, nemluvě už o tom, že ses ani nezeptal na naše mínění?“

Mahgúb si při této otcově otázce ulehčeně oddychl, protože ho utvrdila v přesvědčení, že to nejdůležitější otec neví.

„Sňatek byl nezbytnou podmínkou k tomu, abych to místo dostal,“ řekl tiše. „To se teď často stává. Přiřazen jsem se do jedné vážené rodiny, která má zase příbuzenské vztahy k ministroví. Právě kvůli tomu sňatku jsem byl tak rozpačitý. Teď už snad uznáš, že se mi nežilo lehce v minulých dvou měsících.“

Ale otce to neuklidnilo. Mahgúbovo napětí a vzrušení stále vzrůstalo. Oba dva cítili, že si ještě mají co říci. Vtom se najednou ozval z chodby zvonek. Otevřely se dveře a pak se zase zavřely. Uslyšeli z předsíně zvuk těžkých kroků, které Mahgúb velice dobře znal.

Srdce mu tlouklo jako zvon, údy mu probíhalo chvění, marně přemáhal strach. Znovu se mu před očima vybavil odpuzující zjev Ichšídího. Jak asi skončí tenhle večer? Bude na něj jednou

vzpomínat se smíchem nebo s pláčem? Otec zaslechl kroky a zeptal se:

„Čekáš hosta?“

„Ano,“ řekl bez váhání, předstíraje klid. „To je můj tchán, přišel navštívit dceru.“

„Nepůjdeš ho pozdravit?“

Na okamžik se zarazil, ale pak se mu vrátila jeho pohotovost.

„Ne, manželka už si něco vymyslí, aby mě omluvila. Představím tě někdy jindy.“

Zavládlo trapné ticho. Stařec byl přesvědčen, že se syn za něho stydí a nechce ho tchánovi představit. Smutně si podepřel hlavu do dlaní. Mahgúb seděl u dveří a snažil se zakrýt rozpaky a trýznivou nejistotu. Pokradmu vrhal na otce zlobné a nenávistné pohledy. Tento večer musí skončit klidně. Cosi v nitru mu říkalo, že jestliže tentokrát skončí všechno dobře, zachrání si svou nadějnou budoucnost. Ale co v něm vzbuzuje ten strach? Vždyť ministr se dostal do bytu bez překážek. A chování jeho otce nasvědčuje tomu, že jeho tajemství zůstalo neprozrazeno. Je třeba jen zachovat trpělivost a vyčkat, až Kásim bek zase klidně odejde. Ale přestože zatím nebylo důvodů k obavám, nedokázal se zbavit neklidu a tísně. Jeho podrážděné nervy ještě víc rozjitřil otcův hlas, v němž zaznívala hořká výčitka:

„Kdybys měl, Mahgúbe, dobré srdce, nevymlouval by ses na nezbytnosti svého povolání a nemohl bys nechat staré rodiče o hladu. Matka nikdy nedala na tebe dopustit, vždycky se tě zastávala, ať se nám o tobě doneslo cokoli... A stále mě utěšovala: ‚Jen počkej, však uvidíš, já znám Mahgúba lépe. Škoda že nepřišla se mnou, viděla by to na vlastní oči.‘“

Mahgúb zamračene hleděl před sebe. Měl na otce stále větší zlost. Nebýt té jeho zatracené návštěvy, mohlo mít všechno hladký průběh. Chtěl mu něco odpovědět, když

vtom se ozval zvonek. Mahgúb se zimničně zachvěl. Kdo to sem zase jde?! Co se to dneska děje? Kuchařka otevřela, potom zaslechl pronikavý hlas. Jeho rozčilení dostoupilo vrcholu. Vstal a šel ke dveřím, aby se podíval do předsíně. Viděl, jak nějaká dáma beze slova odstrčila kuchařku z cesty a s výrazem, který nesnesl odporu, vstoupila dovnitř. Byla to dáma aristokratického zevnějšku, elegantně oblečená. Mahgúb stál nejdříve udiven, ale pak se ho zmocnil strach a neblahé tušení. Nebyl s to vypravit ze sebe jediné slovo. Žena ho spatřila, povýšeně k němu přistoupila, změřila si ho zdrcujícím pohledem a řekla opovržlivě:

„Vy jste ten Mahgúb Abdaddá'im?“

Mahgúb cítil, že propadá úplně rezignaci. V jeho zmatené mysli utkvělo přesvědčení, že se stal obětí podlých intrik. Otec je jedním z těch, kteří ho chtějí zničit. Ztratil veškerou naději. Uvědomil si, že celá jeho kariéra visí na niti, která se každou chvíli přetrhne. Nerozhodně pohlédl na ženu, a obávaje se jejího pronikavého hlasu, který mohl otec dobře zaslechnout, odpověděl tlumeně:

„Ano, paní, to jsem já...“

Zamračila se a zhnuseně ohrnula rty.

„Prokázal byste mi tu laskavost a dovedl mě do místnosti, v níž je můj manžel s vaší počestnou paní chotí?“

Její slova mu rozdírala srdce. Byl u konce svých sil. S hrůzou sledoval, co se kolem něho děje. Žena se obrátila jako nepřítelna a zamířila k pokojíku. Vzala za kliku, ale dveře byl zamčeny. Začala do nich tlouci otevřenou dlaní a zuřivě křičela:

„Otevřete ty dveře, otevřete, vážený pane ministře, všechno už vyšlo najevo. Viděla jsem na vlastní oči, jak jdeš do tohoto hampejzu. Otevři, nebo rozbiju dveře!“

Mahgúba se zmocnilo zoufalství. Stál nehnutě, jako by se díval na hroznou tragédii, která se ho netýká, na níž nezávisí jeho další osud. Nebyl s to uvěřit, že postavení, které ho stálo tolik energie a duševního vypětí, do něhož vkládal tolik nadějí, se v jedné minutě sesype jako dům z karet. Uvědomil si, že slyší otcův hlas, který ho tak popuzoval.

„Co se to tu děje? O čem mluví ta paní?“

Mahgúb se ani nenamáhal, aby mu odpověděl. Jako by ho vůbec neslyšel. Nebral ho už na vědomí. Žena stále tloukla na dveře a zuřivě křičela:

„Varuji tě! Jestli neotevřeš dveře po dobrém, zavolám policii a dám je otevřít násilím.“

Mahgúb se chabě vzchopil, přistoupil k ní a začal prosebně:

„Milostivá paní...“

Nedala mu však domluvit. Obrátila se, udeřila ho vši silou do obličeje a vykřikla:

„Od tebe už nechci slyšet ani slovo, ty kuplíři jeden!“

Mahgúb poděšeně ustoupil, a aniž si to uvědomil, stál zase vedle otce. V téže chvíli se pootevřely dveře, proklouzl jimi Kásim bek a rychle za sebou zavřel. Zevnitř bylo slyšet, jak zarachotil klíč v zámku. Kásim bek se tvářil, jako by šlo o nějaké nedorozumění. Nebylo však těžké na jeho zdánlivě klidném výrazu poznat, že je silně rozrušen. Naklonil se k manželce a rychle jí pošeptal:

„Prosím tě, pojď se mnou dolů!“

„Dokud neotevřeš tyhle dveře, tak odtud nepůjdu!“ odpověděla mu vztekle.

„Copak musíš tak křičet?“ zasykl tlumeným hlasem, „vždyť se to nesluší!“

„Ty mě budeš poučovat o tom, co se sluší, vážený pane!“ zvolala ironicky. „Sluší se, abych tě přistihla v budoáru manželky tohoto podlého kuplíře? A bude tě jistě také těšit, až se tvůj syn a tvoje dcera dozvědí, jak ses vzorně choval.“

„Tak dost... dost! Půjdeš se mnou a vyřídíme si to doma.“

Chtěl ji vzít za ruku, ale štitivě se od něho odtáhla.

„Dobře, půjdu z toho špinavého pelechu,“ řekla temně, „ale nemysli si, že ti tohle projde. Všechno má své meze. Tentokrát už mě neuchlácholíš, kdyby ses třeba stavěl na hlavu. A buď ujištěn, že se ti pomstím. Všichni takoví děvkaři musí dostat lekci, na kterou do konce života nezapomenou!“

Zamířila ke dveřím a Kásim bek ji následoval.

„Se vším je konec...“ zamumlal Mahgúb chraptivě.

Má tomu vůbec uvěřit? Což padne zrovna ve chvíli, kdy čeká na svůj nový plat?

Proud jeho myšlenek přerušil otcův smutný hlas.

„Co to všechno má znamenat, hochu?“

Mahgúb se rozrušeně obrátil, oči mu jiskřily hněvem a hlas se chvěl nenávistí:

„Se vším je konec, se zaměstnáním i s platem. Teď můžeme jít spolu žebrať!“

Ve vyhaslých očích starého muže se zračil zděšený, nepřítomný pohled. Nemohl uvěřit tomu, co viděl a slyšel. Jeho výraz prozrazoval, jak hluboce trpí. V nitru mu hlodala trýznivá bolest, dusil se rozčilením a hněvem. Kdyby nebyl věděl, že jeho syn je na pokraji zhroutení, stěží by se asi ovládl. Ano, je konec... ale nejen s kariérou a platem, nýbrž i s jeho synem. Už tedy nemá ani majetek, ani syna. A až se vrátí domů, poví ženě: „Neptej se na Mahgúba. Ten už pro nás neexistuje, na něj můžeme jen vzpomínat.“ Přepadla ho náhlá slabost. Zdálo se mu, že upadne, jestliže si někde neodpočine. Otočil se k Mahgúbovi zády a těžkými kroky zamířil ke dveřím, opíraje se o hůl a stěží přemáhaje vyčerpání.

Mahgúb klesl v salónu do křesla a položil hlavu do dlaní. Vládlo naprosté ticho, jako by v domě nebylo živé duše. Všechno bylo na svém místě, ani stopy po té převratné události. Může ještě v tomto stavu vzdorovat silnému náporu vrtkavého osudu? Může se ještě vzchopit a postavit se této vážné krizi se svou obvyklou výzbrojí omezující se na výraz „blbost“? A co dělat, když nebude moci? Co si má počít egoista jako on, člověk, kterého na celém světě zajímá jen vlastní prospěch, když se všechno proti němu takhle spikne? Má před sebou jediné východisko, a to je smrt. K čertu s jeho zatraceným osudem! Jak to, že se jeho naděje tak závrtně rychle zhroutily? Copak není na světě plno takových dobrodruhů, kterým osud přeje až do konce jejich života?

Do jeho úvah zazněly tiché kroky. Pozvedl těžce hlavu a uviděl před sebou Ihsán s mrtvolně bledou tváří. Jejich

oči se setkaly v bolestném mlčení. Jako by jeden druhému říkal: „Tak jsme dobojovali, všechno je ztraceno.“

Tíživé mlčení přerušil její slabý hlas:

„Už odešli?“

„Ano... jak vidíš,“ odpověděl stejným tónem.

Odmlčela se a pak pronesla váhavě:

„Co nás teď asi čeká?“

Jak to má vědět? Potřásl hlavou a začal si levou rukou nervózně kroutit obočí.

„Nejsem jasnovidce. Může se stát cokoli. Rozhodně nemáme důvod k optimismu. Jedno víme naprosto jistě — že naše budoucnost je nenávratně pryč.“

Znovu zavládlo tíživé ticho. V jejích očích se objevil nepřítomný výraz. Hlavou jí táhly vzpomínky, viděla před sebou nedávnou minulost plnou nadějí, jež ztroskotaly jedna po druhé. V náhlém záchvatu trýznivé bolesti jí vstoupily slzy do očí. Mahgúb se znovu ponořil do svých myšlenek. Necítil lítost, nepřiznal si, že se dopustil chyby. Nikoli, nevzdal se jediného svého názoru. Dá mu zítřek možnost začít znovu, nebo mu zbývá jenom smrt? Nikdy nebyl tak zmožen a ubit. Oči mu zastřel temný mrak. Marně se pokoušel o svůj pohrdlivý vzdor. Pohnul rty a sotva slyšitelně zamumlal: „Blbost.“ Tentokrát však toto slovo bylo výrazem naprostého zoufalství a rezignace.

46

Tři přátelé — Alí Táhá, Ahmad Badír a Ma'mún Radwán — se sešli v redakci časopisu Nové světlo, který Alí Táhá vydával. Ma'mún Radwán často vyhledával své přátele, aby je ještě užil před blížícím se odjezdem. V oněch dnech lidé nemluvili o ničem jiném než o tom velkém skandálu, který vzbudil takový rozruch. Říkalo se, že manželka Kásima beka Fahmího hodlala uveřejnit v tisku prohlášení a uvést v něm důvody, které ji přiměly k rozvodu s jejím manželem. Proslýchalo se, že některá vysoká místa se do té věci vložila a přesvědčila ji, aby od svého rozhodnutí upustila. Celá ta záležitost

skončila tím, že ministr podal demisi a ministerská rada zrušila jmenovací dekret pro ředitele jeho kanceláře a přeložila ho do Asuánu. Na stránkách novin se podařilo skandál ututlat, ale jinak byl znám celé veřejnosti. Přátelé o něm hovořili s pocitem velké lítosti, protože Mahgúb byl jejich starý kamarád, a oni měli dosud v živé paměti léta přátelství, která spolu prožili na universitě a ve studentském domově. Nejvíce to bolelo Alího Táhá. Byla to však skrytá bolest, protože se dotýkala nejintimnějších stránek jeho nitra.

„Vzpomínáte si,“ řekl Ahmad Badír, „jaké řeči vedl ten náš nešťastný, lehkomyšlný a ironický Mahgúb...? Vzpomínáte si na jeho proslulé heslo ‚blbost‘? Nikdy jsem to nebral vážně, pokládal jsem to za ironii a žert, které nemají nic společného s jeho přesvědčením a jednáním.“

„Jakmile je otřesena víra v Boha, stane se člověk snadno kořistí jakéhokoli zla,“ řekl Ma'mún Radwán zarmouceně.

Alí Táhá se přes všechny chmurné myšlenky a starosti usmál a namítl:

„Dovol, abych protestoval proti tomuto obvinění!“

Ma'mún Radwán pokračoval:

„Ty ovšem máš svou zvláštní víru, i když podle mého názoru nedostačující...!“

V jeho velkých očích se objevil úsměv, a než mohl někdo něco říci, zeptal se ho:

„Myslíš, že se z nás v budoucnu stanou zavilí nepřátelé?“

Ahmad Badír se dal do smíchu.

„Nepochybuji o tom. Tento časopis, kterému jsi teď tolika přáními žehnal, bude na tebe útočit a zítra tě obviní z reakce a zkosnatělosti, a ty zase budeš jeho vydavatele — svého přítele — obviňovat z odpadlictví, nevěry a volno-myšlenkářství. Vzpomenete si na mě...“

Přátelé — nebo nepřátelé — se usmáli. Potom řekl Ma'mún Radwán s neochvějným přesvědčením:

„Dnešní tragédie je tragédií nevěry.“

Alí Táhá zavrtěl pochybovačně hlavou.

„Kolik je mezi věřícími darebáků! Život není takový, jak ty ho vidíš. Náš ubohý přítel je dravcem, ale zároveň i ko-

řistí. Nezapomínej, že na jeho vině má podíl společnost. Jsou stovky věřících, pro jejichž štěstí musejí trpět milióny lidí. Jejich zločin není o nic menší než zločin našeho chudáka Mahgúba. Společnost, ve které žijeme, svádí k zločinu. Určitou vrstvu těch mocných zločinců chrání a ty slabší hází přes palubu. Rád bych se vás zeptal: Stačí, když podá ten ministr demisi?“

„Omar ibn al-Chattáb by ho určitě dal kamenovat!“ ozval se Ma'mún Radwán.

„Omara sem nepleť,“ řekl Ahmad Badír ironicky. „Naše společnost docela dobře stráví tohohle ministra a jemu podobné, když ho spolkně s určitou dávkou zapomnění. Rok, dva nebo více let bude vysedávat v klubu Muhammada Alího, a možná že ho zítra vlastenecké demonstrace znovu uvedou do veřejného života a jako hrdinu ho ponесou na ministerstvo. A bude se zase chovat tak jako dříve, nebo to bude dělat jiným stylem. Dáte mi za pravdu...“

„Naše základní otázka,“ řekl Ma'mún Radwán podrážděně, „spočívá v tom, že já vidím dobro spojené s duchovní podstatou, zatímco podle vás, nebo alespoň podle Alího Táhá, je závislé na krajíci chleba. Ale když se bude krajíc spravedlivě rozdělovat, bude zlo vykořeněno...“

„Nesouhlasím, aby otázka byla takhle stavěna,“ ostře protestoval Alí Táhá. „Víš dobře, jak si vážím duchovních hodnot. Společnost, která je naším ideálem, nebude zbavena zla. Žádné dobro ve společnosti není bez nedostatků, které neustále podněcují ke zdokonalování. Společnost, která je naším ideálem, však odstraní všechna zla, na která se v nynější situaci díváme jako na ránu nevyhnutelného osudu.“

Tu se Ahmad Badír hlasitě zasmál a řekl:

„Proč předbíháte bitvě, když ještě nepřišel její čas?“

Kamarádi — přátelé i nepřátelé — se usmáli a vyměnili si významný pohled, jako by si kladli otázku: Co nám asi zítřek chystá?

Je příznačné pro moderní egyptskou literaturu předrevolučního období, že vždy citlivě reagovala na politické a sociální problémy a v dílech svých nejlepších představitelů odhalovala a kritizovala záporné jevy tehdejších společenských poměrů. Příčiny jejího angažovaného postoje vyplývaly ze společenské struktury monarchického Egypta a jeho historického vývoje. Stále narůstající sociální protiklady, otrěsné životní podmínky městské chudiny, zaostalost polo-feudálního venkova a feláhů, bezohlednost a cynismus byrokratické moci a rozbujelá korupce v úřadech a institucích všech stupňů nemohly zůstat stranou spisovatelovy pozornosti. Již od samých počátků nové egyptské literatury můžeme pozorovat, jak si v ní tato tematika dobývá předního místa. Promítá se výrazně v dílech spisovatelů tzv. Nové školy, kteří ve dvacátých letech vystoupili s velkorysým programem národního, sociálního a kulturního obrození Egypta. V povídkách a novelách Muhammada a Mahmúda Tajmúra, Táhira Lášina, Muhammada Husajna Hajkala, Taufíka al-Hakíma a jiných autorů tehdejší doby často zaznívá ostrý kritický tón, když píší o životních osudech prostých lidí ve městech a na vesnicích. Jejich zásluhou se mladá egyptská literatura, byť v mnohém estetickém a formálním ohledu ještě nedokonalá, postavila do čela širokého národního hnutí usilujícího o pokrok a povznesení celé egyptské společnosti. Tato tradice znovu oživuje a bohatě se rozvíjí po druhé světové válce, zvláště v padesátých letech, s nástupem mladé generace kritických realistů (Abdarrahmán al-Chamísí, Júsuf Idrís, Abdarrahmán aš-Šarkáwí, Muhammad Sidkí aj.). Jejich názorový vývoj je poznamenán válečnými událostmi a neutěšenými sociálními a politickými poměry v zemi před pádem monarchie. Většina z nich pochází ze středních vrstev, společensky a třídně jsou mnohem uvědomělejší než jejich starší kolegové z bývalé Nové školy, stávají se vnímavějšími k projevům sociálního bezpráví a začínají vidět společnost v její třídní struktuře. Jejich dílo není jen důležitým mezníkem ve vývoji

egyptské literatury. Předznamenalo též hluboké sociální změny, jimiž Egypt nyní prochází. Specifické postavení v tomto novém proudu zaujímá i autor našeho románu.

Bohatá tvorba Nagíba Mahfúze (nar. 1912) prošla složitým a zajímavým vývojem. Přestože vyrůstá z jednoho základu a tvoří v podstatě organický celek, vnitřně spjatý autorovým světovým názorem a jeho postojem k určitým problémům, jež se v jeho díle často opakují, je možno souhlasit s egyptskou literární kritikou, která v ní rozeznává tři výrazně odlišné etapy: historickou, sociální a filosofickou.

V první etapě Mahfúzovy tvorby (1939–1944) vznikly tři romány s náměty čerpanými ze starých egyptských dějin. Není pochyb o tom, že Mahfúz je psal jako alegorie znázorňující poměry v tehdejší monarchické Egyptě. Na poutavých a dějově bohatých příbězích z faraónské doby odsuzuje despotii a násilí, kritizuje zkaženost a rozklad na královském dvoře a proklamuje politické osvobození nilského údolí.

V další, tzv. sociální etapě, zahrnující řadu závažných děl, se Mahfúz plně přiklání k současné tematice a zaměřuje se na problematiku společenskou. Od počátku si přesně vymezuje jak místo děje svých budoucích románů, tak i prostředí, z něhož si vybírá své postavy. Je to — až na výjimky — prostředí káhirských středních vrstev, káhirské maloburžoazie z období mezi dvěma válkami, které Mahfúz důvěrně od dětství zná, protože sám z něho pochází. Málokterému egyptskému spisovateli se podařilo tak plasticky a věrně zobrazit tento svět, tak výstižně postihnout mentalitu příslušníků této společenské vrstvy, jejich existenční problémy a životní pocit. Myšlení a jednání hrdinů těchto románů se zpravidla pohybuje mezi dvěma póly — neutěšenou realitou jejich existenčních poměrů a marnou, ztroskotávající snahou vymanit se z pout své třídy, zahladit svou minulost, nízký původ a proniknout do vyšších společenských vrstev. Bezprostředním podnětem k této aktivitě bývá obvykle náhlé zhoršení materiálních poměrů v rodině, způsobené smrtí nebo vážnou nemocí otcovou. Situace, do

té doby snesitelná, se stává kritickou. Zakrátko se objevují první důsledky ponižující biedy, která zvláště markantně vynikne kontrastním srovnáním s blahobytným životem horních vrstev. V myslích Mahfúzových hrdinů, tvrdých cyniků neznajících žádné morální zábrany, se rodí odhodlání dosáhnout za každou cenu vyššího společenského postavení, přizpůsobit se těmto bohatým vrstvám a osvojit si jejich životní styl. Dříve než však mohou realizovat své cíle, narazí na překážky vyplývající zákonitě z daného společenského systému nebo z konkrétních událostí doby a ztroskotají. To je typické dějové schéma Mahfúzových románů tohoto období. Začátek i konec příběhu jsou často poznamenány událostmi tragického rázu. Odtud pramení ona příznačná atmosféra bezvýchodnosti, smutku a skepse. Nelze však pochybovat o tom, že právě v této atmosféře se utvářely osudy mnoha příslušníků egyptské maloburžoazie.

Dlouhou řadu románů spadajících do této etapy Mahfúzovy tvorby otevírá v r. 1945 „Skandál v Káhiře“ (*Fadíha fi -l-Káhira*; v dalších vydáních pod názvem „Nová Káhira“ — *Al-Káhira -l-džadída*). O rok později vychází „Chán al-Chalíli“ (jméno staré káhirské čtvrti). Jeho námětem jsou osudy jedné káhirské rodiny za druhé světové války. Převažuje v něm psychologická složka a zaměření na vnitřní, citový život hlavní postavy a jejich duševních krizí. Jako kritický realista se Mahfúz daleko výrazněji projevil v dalším románu „Zukák al-Midakk“ (jméno ulice ve staré káhirské čtvrti — 1947). Kompozičně představuje několik vzájemně propojených dějových pásem. Jedna z jeho hlavních postav — Hamída — svou povahou a svými cíly připomíná Mahgúba Abdaddá'ima. Také ona je vedena jedinou touhou — vymanit se z prostředí, v němž žije, dostat se do vyšších společenských vrstev a zajistit si blahobytný, bezstarostný život. V každém z dějových pásem tohoto románu se Mahfúzovi podařilo věrně vykreslit některé typy obyvatel staré Káhiry. Následující román „Fata morgána“ (*As-Saráb*, 1948) zaujímá zvláštní místo v tvorbě Nagíba Mahfúze. Je psán zřejmě pod vlivem Freudovy psychoanalýzy a jeho hlavní hrdina Kámil Láz představuje váhavého,

zbabelého, chorobně ostýchavého a uzavřeného člověka, který není schopen normálního soužití s lidmi, trpí oidipovským komplexem, ztroskotává v manželství a podléhá hluboké mravní krizi. V r. 1949 vydává Mahfúz román „Začátek a konec“ (*Bidája wa nihája*). Egyptská literární kritika ho řadí k umělecky nejvzrálším a nejtypičtějším dílům tohoto období. Mahfúz v něm na postavě Hasanajna dále rozvíjí a prohlubuje typ egoisty, bezohledného cynika a kariéristy. Rozhodující roli tu hraje postava otce, která má důležité místo i v některých dalších románech Nagíba Mahfúze. Otec tu zosobňuje pevně stmelenou rodinu, materiální zabezpečení, ochranu před morálním rozkladem. Jeho smrtí, která je výchozí událostí románu, všechny tyto záruky padají, rodinné svazky se začínají uvolňovat, někteří členové rodiny se dostávají na šikmou plochu a končí sebevraždou. Druhé období Mahfúzovy tvorby vrcholí a zároveň se uzavírá jeho slavnou trilogií „Bajna -l-Kasrajn“, „Kasr aš-Šauk“, „Sukkaríja“ (jednotlivé díly jsou nazvány podle káhírských ulic – 1956, 1957, 1957). Je to široce komponovaná románová skladba, v níž se Mahfúz pokusil zachytit složité a mnohotvárné jevy zasahující do soukromého života jedné tradiční muslimské rodiny malého obchodníka během dlouhého časového období, v letech 1917 až 1944. Ukazuje, jak pod vlivem politických událostí a nových společenských poměrů dochází k hlubokým změnám ve způsobu života, v nazírání na tradiční mravy a ideje a k překonávání předsudků z dávno minulé doby. Jak správně postřehl jeden egyptský literární kritik, její vnitřní jednota je založena na vzájemném střetávání protikladných hodnot a kategorií: minulosti a přítomnosti, náboženství a ateismu, idealismu a materialismu, náhody a nutnosti, dědičnosti a vlivu prostředí, jednotlivce a rodiny, rodiny a společnosti. Přestože ji Mahfúz koncipuje jako rodinnou kroniku, vytvořil v ní dílo se závažnou společenskou a etickou problematikou, která daleko překračuje úzký rámec jedné rodiny a zasahuje celou vrstvu určité sociální třídy.

Mahfúz dopsal svou trilogii krátce před egyptskou revolucí v r. 1952. Tehdy měl – jak sám v jednom interview

prohlásil – připravena témata k několika dalším románům, v nichž se chtěl zabývat podobnými problémy jako v předchozích dílech. Rozhodl se však, že od nich upustí, protože to, o čem chtěl psát a o co usiloval, začala v praxi řešit a uskutečňovat revoluce. Tehdy – jak říká – přestal psát a byl přesvědčen, že jako spisovatel skončil. Proto také pět let váhal, než se rozhodl trilogii vydat. A teprve v r. 1959 vychází jeho nový román, který zároveň otevírá novou, tzv. filosofickou etapu jeho tvorby.

Romány spadající do tohoto posledního období se jak obsahem, tak i formou výrazně liší od Mahfúzových děl z předchozích dvou etap. Mahfúz v nich opouští popisnou realistickou metodu a užívá nových uměleckých postupů. Syžet se uvolňuje a rozpadá na mnoho samostatných scén nebo epizod. Pokud je výjimečně zachován, pak je třeba chápat události děje ne v jejich původním realistickém významu, nýbrž alegoricky nebo symbolicky. Děj i jednotlivé postavy přesahují rámec realistického pojetí a slouží jako symboly určitých idejí nebo duchovních hodnot. Místo kompoziční výstavby založené na chronologickém sledu událostí nastupuje neustálé prolínání minulosti a přítomnosti, dlouhé vnitřní monology, vybavování vzpomínek, snových vizí a útržkovitých dialogů. Od analýzy společenských poměrů v dřívějších románech přechází nyní Mahfúz k filosofickým otázkám a ideologickým problémům. Nad většinou těchto otázek se ovšem Mahfúz zamýšlel i dříve, nyní je však staví do popředí a podřizuje jim všechny složky románu. Jsou to otázky vztahu rozumu a víry, vědy a náboženství, smyslu života, hledání životních jistot, úlohy vědy v moderním světě, osudovosti v životě člověka, nového společenského uspořádání, socialismu, revoluce aj.

Již první román tohoto období, „Děti naší čtvrti“ (*Aulád háratiná*, 1959), výrazně svědčí o novém Mahfúzově zaměření. Je to román alegorický a zabývá se otázkou smyslu a cíle duchovního vývoje lidstva. Dochází v něm ke konfrontaci dvou hodnot a principů, které se paralelně objevovaly v mnoha předchozích dílech: vědy a náboženství. Mahfúz zde formuluje myšlenky, kterými se zabýval již

v trilogii. Podstatou náboženství je spravedlnost, svoboda, láska, lidský pokrok. Tato humanistická podstata náboženství je obsahem a posláním moderní vědy. Věda se stává náboženstvím našeho věku, plní jeho funkci a je prostředkem k uskutečnění jeho nejvznešenějších cílů. Podobně uvažuje o sobě Kamál v trilogii: „Osvobodí-li se od náboženství, bude blíže Bohu... Není opravdového náboženství kromě vědy; ona je klíčem k tajemství a vznešenosti vesmíru. Kdyby dnes vystoupili proroci, zvolili by si za své poslání jedině vědu. Tak se probudí ze sna sprádaného pověrami, aby stanul tváří v tvář pouhé pravdě. Otevřou se mu cesty vedoucí k Bohu, cesty vědy, dobra a krásy, a rozejde se s falešnými sny a lživými nadějemi minulosti...“ (Kasr aš-Šauk, str. 324–325).

V následujícím románu „Lupič a psi“ (*Al-liss wa -l-kiláb*, 1961) se Mahfúz pokouší řešit otázku, jakými prostředky dosáhnout nového uspořádání společnosti. Jeho hrdina Sa'íd Mahrán, který vyhlásí boj stávajícímu společenskému řádu, ztělesňuje individuální metody anarchistů, ocitá se v izolaci a ztroskotává. Také v románu *As-Summán wa -l-charíf* (dosl. „Křepelka a podzim“ – 1962) hlavní hrdina prožívá těžkou duševní krizi. Po revoluci ztrácí vysoké postavení ve společnosti, dostává se do izolace a dlouho nedovede najít vztah k nové skutečnosti. V r. 1964 vydal Mahfúz román „Cesta“ (*At-Tarík*), který vyvolal řadu protikladných soudů a v jehož interpretaci se kritikové pozoruhodně rozcházejí. Podle vnějšího rámce je to čistě realistický román s poutavým dějem a kriminální zápletkou. Není však pochyb o tom, že jde o alegorii. Jeho hrdina Sábir, morálně narušený člověk, hledá svého po léta nezvěstného otce a je přesvědčen, že podaří-li se mu ho najít, bude uchráněn jak před hrozcími existenčními problémy, tak i před mravní zkázkou. Názory na smysl románu se velice rozcházejí. Podle některých román symbolizuje politický vývoj moderního Egypta, jiní zase otce ztotožňují s Bohem. Bylo také vysloveno několik kritických poznámek na autorovu adresu, vytýkajících mu, že příliš zatemnil pravý smysl románu a učinil ho tak řadovému čtenáři nepřístupným. Výrazným

reprezentantem této etapy je román „Žebrák“ (*Aš-Šahház*, 1965). Popisuje trýznivé hledání absolutní pravdy a smyslu života. Jeho protagonista, advokát Omar, je znuděn a znechucen svým dosavadním životem. Ztrácí vztah k rodině, práci, chce léčit svou psychickou rozpolcenost hledáním smyslných požitků, opouští je, oddá se mystice, v níž vidí jedinou cestu k poznání absolutní pravdy, ale v samém závěru románu dochází k přesvědčení, že tuto pravdu nenalezne, bude-li se izolovat od lidí a zbaví-li se práce a odpovědnosti.

Tento přehled bohatého a mnohotvárného díla ukazuje, jak dlouhou cestu Mahfúz urazil od napsání „Skandálu v Káhiře“. Jak už jsme se zmínili, je to první román z onoho období, v němž se zaměřil na sociální tematiku. „Skandál v Káhiře“ se řadí k nejtypičtějším románům tohoto období, a přestože má řadu nedostatků, postihuje dobře podstatu problému a s ostrou kritikou se obrací proti zlořádům tehdejší společnosti. Mahfúz především chtěl ukázat, že značnou část viny na Mahgúbově pádu nesou společenské poměry té doby. V rozmluvě s literárním kritikem Alfredem Faragem řekl: „Osou mé literatury je toto: podmínky chudoby ničí charakter a morálku, sociální útlak je základem zkaženosti. To se však nevztahuje jen na chudé a utlačované... Nespokojuji se se zákonem, kterým jsou lidé souzeni. Abych mohl někoho soudit, musím prozkoumat všechny jeho poměry a okolnosti. A když tyto okolnosti poznám, nemohu ho už soudit.“ Odtud pramení ona tolerance a shovívavost, s níž Mahfúz píše o svých záporných hrdinech. Mahgúba s jeho egoistickými a asociálními názory nevidí jako izolovaného jedince; zmiňuje se o prostředí, v němž vyrůstal, a pak ho přivádí do Káhiry, kde se společenské rozpory projevují nejmarkantněji a kde si vytváří svou vlastní filosofii. Je to v době těžkých hospodářských potíží, za diktatury Ismá'íla Sidkího (1930–1933). Ponižující bída, bezvýchodná situace po skončení studií a korupce, s níž se setkává na každém kroku, ho jen přesvědčují o správnosti jeho názorů a nutí ho zbavit se všech zásad, přestat věřit v hodnoty, jako je čest, morálka a láska

k rodičům, a za dobré postavení a kariéru hrát svrchované trapnou úlohu v groteskní situaci. Je-li Mahgúb čtenáři něčím sympatický, pak to jsou jeho časté pochyby, rozpaky a zmatky, které ovšem pokládá za projev vlastní slabosti a za nežádoucí hlas svědomí. Ale právě v takových okamžicích se projevuje lidská stránka Mahgúbovy osobnosti a celá tragika jeho života.

Mahgúb a jeho tři kolegové představují určité vyhraněné typy mladých intelektuálů tehdejší doby. Připomeňme, že svět viděný jejich očima, problémy a ideály, o kterých tak živě diskutují, jsou skutečně autentické, protože Mahfúz byl v té době rovněž studentem na filosofické fakultě Káhirske university a dobře zná, čím tehdy studenti žili. Zvláště dva protikladné typy, Alí Táhá — nadšený obdivovatel moderní vědy a propagátor socialistických idejí — a Ma'mún Radwán — hluboce věřící muslim — jsou velice blízké Mahfúзовu založení. Na postavách těchto dvou ušlechtilých a zásadových chlapců Mahfúz předvádí ono střetávání vědy a náboženství, pro jeho dílo tak charakteristické. Jejich protějškem není jen cynický Mahgúb, nýbrž i kosmopolitní aristokratická mládež z Affatovy jachty, naprosto lhostejná k národním problémům a tužbám.

V osobnosti Nagíba Mahfúze, dnes pokládaného za jednoho z největších současných romanopisců arabského světa, jako by se neustále prolínalo staré a nové, arabské kulturní dědictví s evropskou kulturou a civilizací, islám a jeho tradice s moderní vědou. Závažné otázky, které ve svých románech řeší, jsou především jeho vlastními otázkami a problémy, na něž hledá odpověď. Jeho dílo, zvláště romány z posledních let, zrcadlí ideové zápasy moderního arabského světa a krizové momenty arabského myšlení. Pro svůj patos, vášnivou touhu po pravdě a humanistickou tendenci je právem čtenáři i kritikou oceňováno a zaujímá významné místo v moderní arabské kultuře.

Jaroslav Oliverius

Děj tohoto románu se odehrává od ledna do září r. 1933.

- 5 *Ormanské zahrady* — rozsáhlý sad u Káhirske university v Gíze. Gíza je čtvrť ležící v jihozápadní části Káhiry.
- 7 *Dnes je přece čtvrtek . . .* — v islámských zemích je svátečním dnem pátek, arabsky *jaum al-džum'a*, tj. den shromáždění (k modlitbě). Čtvrtek tedy odpovídá naší sobotě.
- 8 *provinční úřad* — je míněn úřad Gízske provincie. Území Egypta bylo tehdy rozděleno na 14 provincií (*mudiriya*) a 5 guvernorátů (*muháfaza*).
- 10 *Lalandův slovník* — filosofický slovník (Vocabulaire de la philosophie) od francouzského filosofa André Lalanda (nar. 1867).
rituální omývání — zde je míněno tzv. částečné omývání (*tawaddu'*), které má přesně stanovený postup a při kterém si muslim omyje obličej, ruce až po lokty a šíji, vypláchne si ústa a nos a vyčistí ušní boltce a dírky.
odpolední modlitba — islám předpisuje během dne pět rituálních modliteb: 1. večerní (*salát al-maghrib*), 2. noční (*salát al-išá'* — koná se po setmění), 3. ranní (*salát as-subh*), 4. polední (*salát az-zuhr*), 5. odpolední (*salát al-asr*).
- Helipolis* — moderní výstavná čtvrť v severovýchodní části Káhiry, zvaná též Nová Káhira.
- 11 *Omar ibn Abí Rabí'a* (644—711 n. l.) — „Don Juan Mekky, Ovidius Arábie a Východu“, nejvýznamnější představitel městské milostné poezie v epoše Umajjovců (661—750).
Tanta — velké obchodní město (cca 200 tis. obyvatel), ležící v nilské deltě.
- 12 *potlačování vlastní bytosti . . .* — autor naráží na islámskou mystiku (*tasawwuf*), jejímž cílem je dosáhnout mystického poznání Boha potlačením vlastní osobnosti a oproštěním od všeho hmotného a tělesného.
mahdí — dosl. „ten, kdo je správně veden“, postava z islámské eschatologie. Mahdí má přijít na konci věků a nastolit opravdovou spravedlnost a dokonalé náboženství. Učení o mahdí se v islámu vyvíjelo pod vlivem židovské mesiášské víry a křesťanského očekávání druhého příchodu Kristova.
imám — ten, kdo vede společnou modlitbu; duchovní hlava muslimské náboženské obce. Titul imám se dává také vynikajícím islámským učencům.
Amr ibn al-As — muslimský vojevůdce, který v letech 640—642 dobyl Egypt.
egyptská otázka — komplex problémů souvisejících s požadavkem odchodu anglických okupačních vojsk a získání skutečné politické nezávislosti.

- 12 *otázka islámu a arabství* — politický a náboženský program, jehož cílem je dosažení arabské jednoty na principech islámu.
- 13 *ústava z r. 1923* — byla vyhlášena 19. 4. 1923. Je to první egyptská ústava po získání formální nezávislosti v r. 1922. Prohlašovala Egypt konstitučním královstvím a zaručovala základní demokratická práva a svobody.
- 16 *Magdolin* — román francouzského spisovatele Alphonse Karra (1808–1890) „*Sous les tilleuls*“ (Pod lipami, 1832), přeložený do arabštiny egyptským prozaikem al-Manfalútím (1876 až 1924). Překlad je značně přízrůbocen egyptskému prostředí.
- „*Utrpení Rafaelovo*“ — román Raphaël, který napsal francouzský romantický spisovatel Alphonse de Lamartine (1790–1869).
- 19 „*Vzorný stát*“ — zkrácený a v evropské vědě běžný název spisu al-Fárábího (zemř. r. 950), arabsky písničímho filosofa tureckého původu. Al-Fárábí proslul jednak jako komentátor Aristotelových děl, jednak svou vlastní rozsáhlou tvorbou. Pod vlivem Platónovy filosofie napsal pojednání o „vzorném státě“ (dosl. o vzorném městě), v němž vyložil své názory na ta, jak by mělo být vedeno a uspořádáno ideální město. Jeho úvahy o této otázce mají čistě teoretický charakter.
- ustáz* — profesor; tohoto titulu se v Egyptě hojně užívá k oslovení vzdělaných lidí.
- 20 *Abu -l-Alá al-Ma'arri* (973–1058) — arabský básník a myslitel. Pocházel ze Sýrie, v dětství onemocněl neštovicemi a oslepl. Patří k nejpozoruhodnějším postavám středověké arabské kultury. Pro svůj pochybovačný postoj k dogmatům islámu bývá nazýván volnomyšlenkářem. V jeho názorech převládá odmítavý vztah ke světu a pesimismus.
- 21 *wafd* — nejsilnější a nejpopulárnější politická strana monarchického Egypta. Vznikla po první světové válce a vedla národní hnutí za zrušení anglického protektorátu a získání samostatnosti. Reprezentovala národní buržoazii, ale měla i podporu širokých lidových vrstev. Ve volbách vždy získávala velkou většinu hlasů. Přestože její předáci projevovali často kolísavost a sklon ke kompromisům, hrála velice významnou roli v egyptském politickém životě až do revoluce v r. 1952.
- zakát* — náboženská almužna (daň), jeden z tzv. pilířů islámu, k nimž dále patří vyznání víry (*šaháda*), modlitba (*salát*), půst (*saum*) a pouť do Mekky (*hadždž*).
- uzrijský milenec* — jméno je odvozeno od arabského kmene Uzra, z něhož podle tradice pocházelo několik básníků, jejichž společným osudem byla nešťastná láska. Uzrijský milenec v přeneseném smyslu označuje toho, kdo miluje čistou, platonickou láskou.
- 23 *Kanátir chajrija* — městečko ležící na Nilu severně od Káhiry,

- Má krásné rozsáhlé zahrady a je oblíbeným výletním místem obyvatel hlavního města.
- 25 *piastr* — základní měnovou jednotkou v Egyptě je libra (rovná se asi 16 Kčs), která má 100 piastrů a 1000 millímů.
- 26 *galábije* — lidový egyptský oděv. Je to široká, až po kotníky sahající košile, většinou ze světlé látky.
- 28 *bek* — čestný titul, kterého užívali vyšší úředníci a význační činitelé kulturního a hospodářského života. Kladl se vždy za jméno. Po revoluci r. 1952 byl spolu s jinými tituly z osmánské doby zrušen.
- 29 *nová ústava* — je míněna ústava, která byla vyhlášena 22. října 1930. Předcházely jí významné vnitropolitické události. Po neúspěšných anglo-egyptských jednáních podala wafdistická vláda Nahnáse paši demisi a král Fu'ád (1917–1936) pověřil představitele palácových kruhů Ismá'ila Sidkího vytvořením nové vlády. Byla zrušena ústava z r. 1923 (viz výše) a vyhlášena nová ústava, která značně omezila moc parlamentu a prakticky nastolila samovládu dvora.
- 32 *kroužky súfijů* — jde o shromáždění islámských mystiků (súfijů nebo dervišů), konaná v domech náležejících určitému derviškému řádu, při nichž se členové recitováním Božího jména (*zikr*) uváděli do mystického vytržení.
- 38 *Azhar* — káhirska mešita a vysoké náboženské učiliště. Byly založeny v poslední čtvrtině 10. stol. za vlády Fátimovců (909 až 1171). Od poloviny 13. stol. se Azhar stal jedním z nejproslulejších náboženských učilišť islámského světa. Během 19. a 20. stol. prodělal jeho učební systém řadu reforem. V r. 1911 byl prohlášen za nejvyšší muslimskou náboženskou školu.
- 39 *tákija* — bílá bavlněná čepička.
- 44 *Sa'd Zaghlúl* (1852–1927) — významný egyptský politik, s jehož jménem je spojeno egyptské národní hnutí po první světové válce. Stál v čele wafdistické strany.
- skupina Mladý Egypt* — politická strana založená dr. Ahmadem Husajnem. Před druhou světovou válkou byla silně protianglicky zaměřena a sympatizovala s Německem a Itálií. Po válce přijala pokrokový program, jehož cílem byla socialistická společnost a spojení se SSSR. V r. 1950 se přejmenovala na socialistickou stranu.
- Júsuf Wahbí* — egyptský dramaturg a zakladatel divadelní skupiny Ramses (r. 1923), která uváděla v Egyptě domácí i cizí hry a kónala úspěšná turné po arabských zemích i v Latinské Americe. R. 1933 byla z finančních důvodů rozpuštěna.
- Fátima Rušdíjová* — egyptská herečka, která se těšila velké popularitě, zvláště mezi studentstvem. Se svým manželem Azízem Ídem, známým káhirským komikem, vedla divadelní skupinu, s níž procestovala Palestinu, Sýrii, Irák a v r. 1932 celou severní Afriku.

- 44 *princ Fárúk* — syn krále Fu'áda (1917—1936) a od r. 1936 egyptský král. V červenci r. 1952, když Organizace svobodných důstojníků provedla revoluci, musel abdikovat a opustit Egypt.
- 46 *Zamálek* — výstavná káhirska čtvrť ležící v severní polovině velkého nilského ostrova Gezira.
- 53 *Andaluská zahrada* — park na káhirském nilském ostrově Gezire.
- 55 *Cožpak se nerovná i ten nejchudší muž dvěma ženám? ...* — nářezka na staré islámské právo, které nestavělo svobodnou ženu na roveň svobodnému muži. V některých případech (výkupné místo krevní msty, svědectví, dědictví) byla žena hodnocena o polovinu méně než muž.
- 62 *sfinga* — kolosální socha ležícího lva s lidskou hlavou, vytesaná ze skály, asi 300 m jihovýchodně od Cheopsovy pyramidy. Byla vytvořena za vlády panovníka Chefréna, třetího krále 4. dynastie (2723—2563 př. n. l.).
- Chrám slunečního boha, Chrám sfingy* — stojí vedle sfingy, která původně představovala krále Chefréna, ale v pozdější době byla pokládána za vtělení slunečního boha Harmachise.
- hrobka prince Senefera* — autor má snad na mysli hrobku Nufera, vysokého královského úředníka ze 4. nebo 5. dynastie, která leží nedaleko sfingy.
- 67 *Sdružení mladých muslimů* — založeno r. 1927 předáky vlastenecké strany Abdal'azízem Šáwíšem a dr. Abdalhamídem. Uplatňovalo se hlavně na kulturním poli.
- 70 *Munira* — čtvrť v moderní části Káhiry.
- 72 *pouť do Mekky* — jedna ze základních povinností muslima, k nimž patří dále rituální čistota (*tahára*), modlitba (*salát*), půst (*saum*) a náboženská daň (*zakát*). Koná se v měsíci *zu-l-hidždža*. Každý muslim ji má alespoň jednou v životě vykonat, pokud mu to dovoluje zdravotní stav a má-li k tomu dostatečné prostředky.
- 80 *efendi* — možno přeložit jako pán. Byl to titul pro Egyptany, kteří dosáhli určitého vzdělání a chodili evropsky oblečení.
- paša* — nejvyšší čestný titul, jehož se užívalo v zemích tvořících součást Osmánské říše. Uděloval se vysokým vojenským hodnostářům a nejvyšším úředníkům státní správy. Kladl se vždy za jméno. Po revoluci r. 1952 byl zrušen.
- 95 *ma'zún* — úředník, který je soudcem zplnomocněn sepsat právoplatný dokument o uzavření sňatku.
- 99 *Cicurel* — velký obchodní dům v centru moderní Káhiry.
- 104 *Muski* — káhirska čtvrť, známá svými orientálními bazary.
- 118 *Al-Mutanabbí* (915—965) — arabský básník, klasik arabské středověké poezie. Kromě panegyriky psal básně inspirované hrdinskými bojovými činy a reflexivní lyriku. Pesimistickými názory o světě a o životě, jež charakterizují pozdější

- období jeho tvorby, a náboženskou indiferentností ovlivnil básníka a myslitele Abu -l-Alá al-Ma'arrího.
- 126 *hanbalovec* — příslušník nejrigoróznějšího právního směru v ortodoxním islámu, který založil teolog a právník Ahmad ibn Hanbal (780—855). Tento směr se vyznačuje úzkostlivým lpěním na starých tradicích a předpisech a fanatickou nesnášenlivostí.
- 126 *stín psa... stínové divadlo...* — jde o slovní hříčku: *chajál al-kalb* (stín psa), *chajál az-zill* (dosl. stínový obraz, potom také stínohra, stínové divadlo). Slova *chajál* i *zill* znamenají stín, *chajál* se však také dá přeložit jako přízrak, předud, fantazijní vize. Pes platí v islámu za nečisté zvíře. Podle hanbalovské právní školy i pouhý stín psa způsobuje rituální nečistotu. Sarkastická poznámka o wafdistech má naznačit, že předáci této strany se bojí i stínových obrazů, jinými slovy: jsou ustrašení a lekají se sebemenších změn a radikálnějších opatření.
- liberálně ústavní strana* — politická strana založená r. 1922, jejímž cílem bylo dosáhnout uznání úplné nezávislosti Egypta a odchodu anglických vojsk umírněnými prostředky, jedním a kompromisy.
- 129 *Bulkeley* (čti Balkli) — vilová čtvrť v městečku Ramle ležícím severovýchodně od Alexandrie.
- 137 *Budiga* — název káhirska kavárny a restaurace. Slovo je řeckého původu; ve španělštině (*bodega*) označuje vinný sklep a výčep.
- Groppi* — známá švýcarská firma vlastníci v Káhiře několik potravinářských obchodů a kaváren.
- Sault* (čti Solt) — název káhirska kavárny.
- 148 *Odešel tyran...* — je to ministerský předseda Ismá'il Sidkí paša, představitel palácových kruhů, který v r. 1930 vytvořil vládu, jež omezila demokratické svobody a pravomoc parlamentu, zrušila ústavu z r. 1923 a vyhlásila novou ústavu (viz výše). Proti jeho zvlí se zvedl rozhořčený odpor širokých vrstev obyvatelstva. Došlo ke srážkám a demonstracím, při nichž bylo v Alexandrii a v Káhiře 16 lidí zabito a mnoho dalších zraněno. Jeho vláda padla v září r. 1933.
- 156 *arabský měsíc* — muslimský rok je lunární a má 354 nebo 355 dní. Kalendářní měsíc začíná novoluním.
- 162 *Muslimské bratrstvo* — založeno r. 1929 Hasanem al-Bannou. Vytyčilo široký program náboženských, sociálních a politických reforem. Stavělo se ostře proti všem cizím vlivům a požadovalo, aby stát a společnost byly uspořádány na principech islámu. Představovalo významnou politickou sílu a vystupovalo radikálně nejen proti Angličanům, nýbrž i proti královskému paláci a dvorním kruhům. Jeho členové sahalí často i k individuálnímu teroru. Po revoluci r. 1952

zpočátku podporovalo novou moc, pak však mezi ním a vládou došlo k roztržce, která vyvrcholila v r. 1954 nezdařeným atentátem na presidenta Násira. Nové spiknutí ilegálního Muslimského bratrstva, při němž měl být zavražděn prezident Násir a svržen jeho režim, bylo odhaleno v r. 1965.

163 *Sajjida Zajnab* — proslulá káhirská mešita stojící ve čtvrti stejného jména.

182 *Omar ibn al-Chattáb* (633–644) — druhý volený chalífa a jeden z nejbližších spolupracovníků Muhammadových. Islámská tradice ho chválí pro jeho svědomité dodržování všech náboženských předpisů, puritánskou jednoduchost, prostotu a nezištnost.

Muhammad Ali (1801–1849) — vládce Egypta a zakladatel dynastie, která se v Egyptě udržela až do r. 1952. Do Egypta se dostal s albánskými oddíly tureckého vojska a v krátké době dokázal stát se prakticky nezávislým panovníkem, i když formálně uznával suverenitu tureckého sultána. Položil základy k hospodářskému a kulturnímu rozvoji moderního Egypta.

Nagíb Mahfúz skandál v Káhíře

Z arabského originálu *Al-Káhira -l-džadída*, vydaného nakladatelstvím *Dár Misr li -t-tibá'a*, Káhira 1958, přeložil, vysvětlivkami opatřil a doslov napsal Jaroslav Oliverius. Obálku a vazbu navrhl Dominik Wallenfels. Graficky upravila Hana Blažejová. Vydal Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., jako svou 2483. publikaci v redakci krásné literatury. Praha 1968. Odpovědný redaktor Miloslav Žilina. Vytiskl Tisk, n. p., Brno, závod 3, Český Těšín. 11,42 autorských archů, 11,60 vydavatelských archů. 602 22 865. Vydání první. Náklad 3200 výtisků. 13/33. 01-124-68. Vázané 14 Kčs

Soudobá světová próza Svazek 253
Řídí Dagmar Steinová a Zdeněk Štolba

Soudobá světová próza

1. Pohádka o písni a jiné indické povídky
2. J. Ferreira de Castro. Vystěhovalci
3. L. Aragon: Komunisté I
4. L. Brown: Železné město
5. F. Jovine: Prokletá země
6. L. Aragon: Komunisté II
7. L. Aragon: Komunisté III
8. A. D. Gravina: Hranice ve větru
9. L. Aragon: Komunisté IV
10. C. L. Fallas: Maminka Junaj
11. J. Aldridge: Diplomat
12. Sabahattin Ali: Anatolské příběhy
13. A. Stil: Příběh s dělem
14. S. C. Daskalov: Mlýn Ivana Lipovanského
15. A. Maltz: Spodní proud
16. S. Tokunaga: Spi klidně, ženo!
17. F. Hardy: Moc bez slávy
18. B. Uhse: Poručík Bertram
19. J. Amado: Podzemní svobody I
20. J. Amado: Podzemní svobody II
21. A. Rodríguez: Neplodný mrak
22. B. Illés: Karpatská rapsodie
23. L. Aragon: Komunisté V
24. M. R. Ánand: Vesnice
25. H. Fast: Utrpení Sacca a Vanzettiho
26. T. Konwicki: Moc
27. S. Hauganová: Ze země jsi vyšel
28. R. Merle: Smrt je mým řemeslem
29. M. Wilson: Vysoké napětí
30. L. Feuchtwanger: Bláznova moudrost
31. J. Lindsay: Zrazené jaro
32. H. Marchwitza: Vzhůru na Essen!
33. André Wurmser: Květy a pera
34. R. de Boissiere: Korunní klenot
35. K. Kalčev: Na předělu
36. W. Mach: Javorův dům
37. J. Mancisidor: Svítání v hlubinách
38. E. Hemingway: Stařec a moře
39. R. Vailland: Výlet do hor
40. L. Feuchtwanger: Lišky na vinici
41. J. Lara: Otrokyňe
42. H. Fast: Silas Timberman
43. H. K. Laxness: Atomová stanice
44. V. Em. Galan: Červánky otroků
45. G. Illyés: Lidé z pusty
46. N. Mailer: Nazi a mrtví
47. J. Andrzejewski: Popel a dým
48. Prém Čand: Oběť
49. G. Magnane: Kde už tráva neroste
50. L. Frank: Měšťák
51. E. M. Remarque: Čas žít, čas umírat
52. R. Lardner mladší: Extase Owena Muira
53. Čou Li-Po: Bouře II
54. D. Čosić: Kořeny
55. R. Boussinot: Letiště
56. V. Pratolini: Metello
57. J. Steinbeck: Hrozny hněvu
58. K. Uppdal: Kouzla ve vzduchu
59. N. Simić: Bratři a bůžkové
60. E. Fischer—L. Eislerová: Princ Eugen
61. A. Maltz: Dlouhý den v krátkém životě
62. S. Tretjakov: Teng Si-chua
63. M. Kranjec: Obzory v mlze
64. A. Aš-Šarkávi: Země
65. E. L. Castro: Ostrované
66. L. Feuchtwanger: Židovka z Toleada
67. N. Kazantzakis: Kristus znovu ukřižovaný
68. S. Anderson: Městečko v Ohio
69. Z. Unilowski: Dvacet let života
70. H. Böll: A neřekl jediné slovo
71. A. Rudnicki: Živé a mrtvé moře
72. A. Wurmser: Šestáho, devátého, dvanáctého
73. F. Namora: Pšenice a koukol
74. W. Heinesen: Ztracení muzikanti
75. E. Caldwell: V sobotu odpoledne
76. M. Lalić: Zlé jaro
77. T. Wilder: Most sv. Ludvíka krále
78. T. Popovici: Cizinec
79. A. Moravia: Římské povídky
80. W. Faulkner: Růže pro Emilii
81. B. Čosić: Pokosené pole
82. K. Markandaya: Nektar v sítu
83. L. Frank: Raubíři. Ochsenfurtské kvarteto
84. F. Oyono: Starý černoch a metal
85. P. Kessel: Nepřátelé veřejnosti
86. F. Mallet-Jorisová: Lži
87. J. Aldridge: Kéž by nezemřel
88. N. Shute: Za černým pařezem
89. M. Dąbrowska: Nocí a dny I
90. M. Dąbrowska: Nozí a dny II
91. P. Dumitriu: Buňňák
92. Pa Tin: Rodina
93. J. Goytisoló: Cirkus
94. H. Kesten: Děti z Guernicy
95. E. G. O'Connor: Poslední hurá
96. P. Voranc: Jamnica
97. A. Wilson: Anglosaský postoj
98. L. Németh: Hruza
99. G. Metaliousová: Peytonův hrádek
100. C. Pavese: Měsíc a ohně
101. J. Iwaszkiewicz: Benátské krajky
102. S. Dygat: Cesta
103. Á. F. Rojas: Odchod s Yangany
104. C. Soromenho: Mrtvá země
105. E. Welk: Kummerovští pohané. Kummerovští spravedliví
106. J. Darvas: Ze dne na den
107. V. Pozner: Popravíště
108. H. H. Kirst: Nula osm patnáct
109. T. de Vries: Pan mezi lidmi. Sva-tební píseň pro Svaantji
110. J. D. Salinger: Kdo chytá v žitě
111. A. van der Veen: Divoká oslava
112. D. Lessingová: Africké povídky
113. M. Szabová: Řekněte Žofince . . .
114. F. Harper: Hrnčířovo pole
115. T. Wolfe: K domovu pohled, anděle!
116. M. Lundemis: Mrakynad Vodenou
117. O. Karl-Oskarsson: A nad úžinou mráz
118. D. Talev: Železný kahan
119. D. Talev: Prespánské zvony
120. A. Seghersová: Rozhodnutí
121. A. Kédros: Prokrustovo lože
122. H. Böll: Dům bez pána
123. G. Calinescu: Otyliina záhada
124. W. Faulkner: Báj
125. N. Ivantěrová: Znova srpen
126. B. Gilesová: Útlý keř
127. A. Stil: Plnění
128. T. Wolfe: O času a řece
129. G. Baklanov: Píď země
130. A. Bronnen: Ezop
131. M. Šolochov: Rozrušená země
132. K. Mann: Mefisto
133. A. Ishák: Začarovaný dům
134. J. L. Pacheco: Svatyně bez bohů
135. A. Schwarz-Bart: Poslední spravedlivý
136. V. Lipatov: Divoká máta
137. L. Németh: Hřích
138. M. R. Ánand: Za černými vodami
139. A. Lanoux: Setkání v Bruggách
140. A. Ivanov: Svízel
141. I. Calvino: Baron na stromě
142. G. Greene: Vyhaslý případ
143. P. White: Lidský strom
144. J. Dos Passos: USA I.
145. J. Dos Passos: USA II.
146. H. Böll: Biliár o půl desáté
147. J. Goytisoló: Spodina
148. C. Marzani: Kdo přežije
149. A. Carpentier: Ztracené kroky
150. E. Hemingway: Zelené pahorky africké
151. A. Usler-Pietri: Zbrocená kopí
152. F. N. Piraten: Kozel zahradníkem
153. V. A. Kaverin: Neznámý přítel
154. R. Aldington: Zeměl hrdina
155. V. F. Těndrjakov: Čas nečeká
156. L. Bóka: Poslušně hlásím
157. E. Sommer: Vyděrač z poblouznění
158. A. P. Diezcanseco: Plachetnice
159. B. Davidson: Linda a Jakub
160. J. S. Alexis: Generál Slunce
161. F. Pohl—C. M. Kornbluth: Obchodníci s vesmírem
162. C. P. Snow: Profesoři
163. J. Székely: Pokušení
164. C. Belfrage: U mne setrvej
165. G. Tomasi di Lampedusa: Gepard .

166. K. Varnalis: Pravdivá obrana Sokratova – Diktátoři
 167. V. V. Ivanov: Fakírova dobrodružství
 168. P. Courtade: Rudé náměstí
 169. A. Moravia: Lhostejní
 170. L. Kassák: Život člověka
 171. B. Rajnov: Noční bulváry
 172. A. Riberio: Když vyjí vlci
 173. J. Stuart: Nebožtík Tussie
 174. M. Krleža: Na pokraji rozumu
 175. M. Beti: Chudák Kristuspán z Bomby
 176. T. Breza: Úřad
 177. E. Roblés: Vesuv
 178. O. M. Graf: Kam se schováš, človíčku
 179. M. Bandjopádhjáj: Tanec loutek
 180. Ch. Achebe: Už nikdy klid
 181. Ch. Wolfová: Rozdělené nebe
 182. A. Robbe-Grillet: Gumy
 183. G. Gaiser: Ples na rozloučenou
 184. I. Newerly: Lesní moře
 185. F. S. Fitzgerald: Diamant velký jako Ritz
 186. L. Doherty: Dobrý lev
 187. A. M. Matutová: Mrtvé děti
 188. F. Jovine: Na starý motiv
 189. J. V. Cadellans: Nebyl náš
 190. M. C. Lopes: Děvče v každém přístavu
 191. H. Kirk: Rybáři
 192. A. C. Clarke: Měsíční prach
 193. T. Thódarson: Kameny mluví
 194. Kóbó Abe: Písečná žena
 195. A. Sillitoe: Klíč ke dveřím
 196. W. Saroyan: Pět zralých hrušek
 197. H. W. Richter: Stopy v písku
 198. Džuničiró Tanizaki: Ti, kteří raději kopřivy
 199. S. Lenz: Muž v proudu
 200. P. Pasolini: Zběsilý život
 201. E. Fejes: Hřbitov rzi
 202. R. Queneau: Můj přítel Pierot
 203. C. E. Gadda: Ten zatracený případ v Kosí ulici
 204. J.-M. Le Clézio: Zápis o katastrofě
 205. H. Leeová: Jak zabít ptáčka
 206. S. Ceccherini: Převoz
 207. I. Venezis: Aiolská země
 208. A. Sandemose: Vzpouře na plachtěnici Zuiderse
 209. E. Kuby: Rosemarie
 210. E. Joenpeltová: Panna kráčí po vodách
 211. W. Odojewski: Ostrov záchrany
 212. M. Servin: Deo gratias
 213. J. G. Hortelano: Letní bouřka
 214. N. Sarrautová: Pan Martereau
 215. J. Donoso: Korunovace
 216. T. Déry: Cesta pana A. G. do X.
 217. L. Martin-Santos: Doba ticha
 218. S. Myrivilis: Královna moře
 219. H. Böll: Klaunovy názory
 220. M. L. Vargas: Město a psi
 221. R. Marinković: Ruce
 222. W. Faulkner: Pobertové
 223. J. Aldridge: Poslední exil
 224. S. Polettiová: Lidé pro mou osamělost
 225. J. Andrzejewski: Zlatá liška
 226. B. Schulberg: Rozčarování
 227. N. Gangopádhjáj: Vzdušné zámky
 228. J.-M. G. Clézio: Horečka
 229. S. Dygat: Disneyland
 230. S. Saviane: Záhady v Alleghe
 231. H. Kant: Aula
 232. O. Del Buono: Ani život, ani smrt
 233. J. Iwaszkiewicz: Čest a sláva I
 234. J. Iwaszkiewicz: Čest a sláva II
 235. G. Elsnarová: Oběi trpaslíci
 236. N. Kazantzakis: Alexis Zorbas
 237. P. Volponi: Světa stroj
 238. J. M. C. Bonald: Dva dny v září
 239. E. Weiss: Očitý svědek
 240. S. Bellow: Herzog
 241. V. Ivanov: Tajemství nejtajnější
 242. C. José Cela: Úl
 243. A. Moravia: Pozornost
 244. Geo Bogza: Kniha o řece Oltu
 245. R. Nimier: Modrý husar
 246. M. Durasová: Moderato cantabile / Vicekonzul
 247. I. Murdochová: Pod síti
 248. H. Böll: Konec jedné služební jízdy